

SUTHIPARITHAT JOURNAL

วารสารสุทธิปริทัศน์

ปีที่ 31 ฉบับที่ 100 ตุลาคม - ธันวาคม 2560

[THAI - JOURNAL CITATION INDEX CENTRE: TCI 1]

ISSN 0857-2690

VOL 31 NO.100 October - December 2017

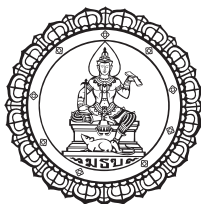
dpujournal@dpu.ac.th

[/suthiparithat](https://www.facebook.com/suthiparithat)

www.dpu.ac.th/dpuac/journal

สุทธิปรีทัศน์ SUTHIPARITHAT

ปีที่ ๓๑ ฉบับที่ ๑๐๐ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๐
Volume 31 Number 100 October - December 2017
ISSN 0857-2690

<http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal>

วารสารสุทธิปรีทัศน์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนี
การอ้างอิงวารสารไทย กลุ่มที่ 1 (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI)
ประกาศ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2558

เจ้าของ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทร. 02-954-7300 (อัตโนมัติ 30 หมายเลข) ต่อ 361 Dhurakij Pundit University 110/1-4 Prachachuen Road Laksi, Bangkok 10210 Telephone 02-954-7300 (Automatic 30 Number) # 361	
คณะที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม วิสกุล ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญวัลย์ สัตยารักษ์วิทย รองศาสตราจารย์ ดร.นิตย เพ็ชรรักษ์ คณบดีทุกคณะ/วิทยาลัย	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลีลา เตียสูงเนิน	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
กองบรรณาธิการบุคคลภายนอก	ศาสตราจารย์ ดร.ทวีป ศิริศรีสมบัติ ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สภาปิตานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร.ปริยา วิบูลย์เศรษฐ์ รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตร์ระจิก รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา ลินทร์ตันศิริกุล รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย รองศาสตราจารย์ ยุทธนา ธรรมเจริญ รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉนวนวรรณ แสงสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริ บวรกิตติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรา คภะสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภา ปิตินันต์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ เข้มทอง ดร.ลินดา ตีร์วรรณไชย ดร.พุมวิทย์ บุญนา ดร.สุนทรี เหล่าพันธ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กองบรรณาธิการบุคคลภายใน	รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน แสงพิกุล รองศาสตราจารย์ ดร.นิตย เพ็ชรรักษ์ รองศาสตราจารย์ พินิจ ทิพย์มณี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันร จะนู ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิลา พงศ์ย์หล้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิวัตรรัตน์ ทิพรส ดร.พัทธนันท์ เพชรเชิดชู ดร.ศิริเดช คำสุพรหม	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
กองการจัดการ (การเงินและสมาชิก) ออกแบบรูปเล่ม-จัดหน้า กำหนดออก จัดจำหน่าย พิมพ์ที่	เปรมวดี กระตุกษ์ มนสิชา กรตนวม ราย 3 เดือน ฉบับละ 550 บาท มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต E-mail : dpujournal@dpu.ac.th โทร. 02-954-7300 ต่อ 646, 636 โทร. 02-954-7300 ต่อ 277

ทัศนะข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารสุทธิปริทัศน์ เป็นทัศนะวิจารณ์อิสระทางคณะผู้จัดทำไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับทัศนะข้อคิดเห็นเหล่านั้นแต่ประการใด ลิขสิทธิ์บทความเป็นของผู้เขียนและวารสารสุทธิปริทัศน์ และได้รับการสงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
The View Expressed in each Article are Solely those of Author(s).

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ทวีป ศิริรัมย์
ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตร์ระจุ
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา ลินทร์ตันศิริกุล
รองศาสตราจารย์ ยุทธนา ธรรมเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีญา วิบูลย์เศรษฐ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศน์ย์ ชาดีไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวัติ บุญลือ
รองศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สุตสังข์
รองศาสตราจารย์ ศิริพร ลัจจนวนนท์
รองศาสตราจารย์ วิรัช สงวนวงศวาน
รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริ บวรกิตติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรุณา ไบโลว์ส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรา คณะสุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภา ปิตินันต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ เข้มทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์ พุกเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณรพี บานชื่นวิจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพล วิเชียรอินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แนวตา เตชะทวิวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณนันทน์ ศุภศิริพงษ์ชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไสวีย์ พักขาว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนศักดิ์ สายจำปา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำฝน ไส้ลัตุฏ์ไกล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวารี นามวงศ์
ดร.ทวีศักดิ์ กฤษเจริญ
ดร.ประสิทธิ์ เขียวศรี
ดร.พณวิทย์ บุญนา
ดร.มานิต บุญประเสริฐ
ดร.วินัย หอมสมบัติ
ดร.ลัดดาพล ลัจจเดชะ
ดร.ลินดา ตีวรรณไชย
ดร.สุขยีน เทพทอง
ดร.สุนทรี เหล่าพันธ์
ดร.กัลยา ขาวบ้านแก้ว
ดร.จินตนา ไพโรจน์
ดร.สุขยีน เทพทอง
ดร.ละเอียด คีลัน้อย
ดร.วนิดา พลเดช
ดร.วิมาลา ผ่องแผ้ว
ดร.เอกพงศ์ กิตติสาร

มหาวิทยาลัยศิลปากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยสยาม
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
สมาคมทรัพย์สินทางปัญญาแห่งประเทศไทย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (อาจารย์พิเศษ)
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (อาจารย์พิเศษ)

สารบัญ Contents

บทความ :

กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 THE STRATEGIES FOR THE DESIRABLE CHARACTERISTICS DEVELOPMENT OF LEARNERS IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS IN THE 21 ST CENTURY พิเชษฐ ยิ่งตรง, พิณสุดา สิริธรรังศรี, สินธวา คามดิษฐ์ Pichet Youngtrong, Pinsuda Siridhrungsri, Sinthawa Khamdit	1
การใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก APPLYING ERGONOMICS FOR EMPLOYEES IN HOME APPLIANCE MANUFACTURING INDUSTRIES IN EASTERN THAILAND ดวงพร นุดบุญเลิศ, พรรัตน์ แสงดงหาญ, อภิญา อิงอาจ Tuangporn Nudboonlert, Pornrat Sadangharn, Apinya Ingard	13
การดำเนินงานกิจการภายใต้แนวคิดบรรษัทภิบาลของบริษัทบริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในพื้นที่สถานบริการจัดเก็บน้ำมันอากาศยานสุวรรณภูมิ THE CORPORATE GOVERNANCE ACTIVITIES OF BANGKOK AVIATION FUEL SERVICES PUBLIC COMPANY LIMITED (BAFS, PLC) AT SUVARNABHUMI AVIATION FUEL STORAGE STATION (BKK-DEPOT) วลัยพร รัตนเศรษฐ, พิพัฒน์ ไทยอารี Walaiporn Ratanaset, Phiphat Thaiarry	26
การดำเนินงานสภานักเรียนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศของไทย STUDENT COUNCIL ORGANIZATION ENHANCING DEMOCRACY IN SCHOOLS: A CASE STUDY OF THAILAND BEST PRACTICE SCHOOLS รุจน์ ภาชา, วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา Ruj Luecha, Walai Isarankura Na Ayudhaya	45
การตลาดเชิงประสบการณ์และคุณภาพความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ ร้าน เอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล EXPERIENTIAL MARKETING AND RELATIONSHIP QUALITY INFLUENCE ON CUSTOMER LOYALTY OF BAKERY S&P SHOP IN BANGKOK AND METROPOLITAN AREAS ปัทมิตา ภูวัฒน์ศิลป์, วสุธิดา นุริตมน Pathitta Puvattanasin, Wasutida Nurittamont	58
การเตรียมความพร้อมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดนด้านสิงขรและมูตอง READINESS OF PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE FOR ECONOMIC DEVELOPMENT ON DANGSINKHORN AND MAU DANUNG CHECKPOINT วลัยพร รัตนเศรษฐ, พิพัฒน์ ไทยอารี Walaiporn Ratanaset, Phiphat Thaiarry	72
การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจระหว่างก่อนและหลังการใช้แอปพลิเคชันอีคู๊กสำหรับ ชุดทำอาหารแบบแห้ง A COMPARISON OF BEFORE AND AFTER ACHIEVEMENT IN CUSTOMER SATISFACTION OF E-COOK APPLICATION USAGE FOR DRIED READY TO COOK MEAL KIT กิตติ ขุนสนธิ, ปาลิดา ศรีศรีกำพล Kitti Koonsanit, Palida Srisornkompon	86

สารบัญ Contents

การพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง CIVIC EDUCATION DEVELOPMENT พินสุดา สิริธรังศรี <i>Pinsuda Siridhrungsri</i>	100
การพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย THE DEVELOPMENT OF HAPPINESS MEASUREMENT IN A BUDDHIST WAY FOR HIGH SCHOOL STUDENTS ศิริรัตน์ วุฒิสกุล, ภิญญาพันธ์ เพี้ยซ้าย <i>Sirirat Wuthisakul, Pinyapan Piasai</i>	114
การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์ DEVELOPMENT OF PRODUCT AND MARKET STRATEGY FOR BAN KAO LAME COMMUNITY ENTERPRISE, NAKHONSAWAN PROVINCE กฤษณะ ดาราเรือง <i>Kritsana Dararuang</i>	130
การพัฒนาสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครู ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ DEVELOPING CORE COMPETENCY AND PERFORMANCE EFFICIENCY OF GOVERNMENT TEACHERS IN NORTHEASTERN THAILAND พชรวิทย์ จันทร์ศิริลิร <i>Pacharawit Chansirisira</i>	144
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความสามารถด้านคำนวณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 A CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF NUMERACY OF MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS กฤษฎา แก้วสิงห์, พนิดา มารุ่งเรือง, สุวิมล กฤษศฤทธิสิน, เรืองเดช ศิริกิจ <i>Kisada Kawasing, Panida Marungruang, Suwimon Kritkharuehart, Ruangdech Sirikit</i>	159
กรอบแนวคิดในการศึกษากระบวนการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมในการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในบริบทด้านสุขภาพ (โรงพยาบาล) A STUDY OF PRE-IMPLEMENTATION PROCESS MANAGEMENT FOR RFID TECHNOLOGY IN HEALTHCARE (HOSPITAL): A CONCEPTUAL PAPER ศิริรัตน์ ศรีสกุลวรรณ, พัลลภา ปิตินันต์ <i>Sirirat Srisakunwan, Phallapa Petison</i>	171
ความก้าวหน้าของเครื่องมือทางบัญชีบริหารของประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย THE ADVANCEMENT OF MANAGEMENT ACCOUNTING PRACTICES IN THAILAND AND MALAYSIA คณิตศร เทอดเผ่าพงศ์, นิมนวล วิเศษสรรพ, กัญญิณี นีโรจน์นันท <i>Kanitsorn Terdpaopong, Nimnual Visedsun, Kanibhatti Nitirojintanad</i>	190
ทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร THE INTERNET SKILLS OF THAI CHAIN HOTEL STAFFS IN BANGKOK นิธิกร พันธประวัติ, เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว <i>Nitikai Phunthaprawat, Kiatanantha Lounkaew</i>	208

สารบัญ Contents

ทุนองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย ตามแนวคิดโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว ORGANIZATIONAL CAPITAL AND CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY FOR ECONOMIC SUSTAINABILITY DEVELOPMENT OF THAI INDUSTRIES BASED ON THE CONCEPT OF GREEN INDUSTRY PROJECT วิไลวรรณ โพนศิริ, อติลล่ำ พงศ์ยี่หล้า, พาชิตชนัด ศิริพานิช Wilaiwan Phonsiri, Adilla Pongyeela, Pachitjanut Siripanich	220
ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย INSTRUCTIONAL LEADERSHIP FACTORS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE QUALITY OF LEARNING MANAGEMENT OF PRIVATE SCHOOL TEACHERS UNDER THE FOUNDATION OF THE CHURCH OF CHRIST IN THAILAND เกตุอัมพร มีying, ลินธะวา คามดิษฐ์ Kate-Amporn Meeying, Sinthawa Khamdit	234
รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน THE INSTRUCTIONAL SUPERVISION MODEL TO ENHANCE THINKING SKILLS IN BASIC EDUCATION พาสนา ชลบุรีพันธ์, ลินธะวา คามดิษฐ์, พิณสุตา สิริธรรงศรี Passana Chonburapun, Sinthawa Khamdit, Pinsuda Siridhrungsri	246
รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา THE WORLD-CLASS STANDARD ELEMENTARY SCHOOL QUALITY MANAGEMENT MODEL สมภาพร ลีภัยรัตน์, ธาณี เกสทอง, นันทิยา น้อยจันทร์ Samaporn Leepairat, Thanee Gesthong, Nuntiya Noichun	261
รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการ THE INTEGRATED MODEL OF SCHOOL PARTICIPATORY EDUCATIONAL ADMINISTRATION AND COMMUNITY ORGANIZATION สาธิต ปรัชญาอริยะกุล, พิณสุตา สิริธรรงศรี, ลินธะวา คามดิษฐ์ Sathid Prachyaariyakul, Pinsuda Siridhrungsri, Sinthawa Khamdit	274
รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิศวกรรมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น A MODEL OF TEACHER DEVELOPMENT FOR ENGINEERING EDUCATION INSCHOOLS UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS สำเนียง ณ ตะกั่วทุ่ง, พิณสุตา สิริธรรงศรี, ลินธะวา คามดิษฐ์ Sumniang Natakatoong, Pinsuda Siridhrungsri, Sinthawa Khamdit	289
หนังสือแนะนำอ่าน : ชื่อหนังสือแนะนำอ่าน : “ปรัชญาชีวิตของแจ๊ค หม่า” เอกรัตน์ จันทร์รัฐธิดากาล Ekarat Janrathitikarn	300

บทบรรณาธิการ

สวัสดีท่านผู้อ่านทุกท่าน วารสารสุทธิปริทัศน์ฉบับนี้ ได้ก้าวเข้าสู่วารสารฉบับสุดท้ายในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นปีที่ 31 ฉบับที่ 100 ตุลาคม-ธันวาคมแล้ว

วารสารสุทธิปริทัศน์ ฉบับที่ 100 นี้ ได้ตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษจำนวนทั้งสิ้น 21 บทความ ส่วนใหญ่เป็นบทความวิจัยตามนโยบายการตีพิมพ์ของวารสารสุทธิปริทัศน์โดยมีบริบทเนื้อหาจากหลากหลายสาขาวิชา อาทิ การจัดการการศึกษา การตลาด การเงินและการลงทุน การบัญชีบริหาร บรรษัทภิบาล การบริหารการปฏิบัติการ และการพัฒนาทักษะของบุคลากร เป็นต้น

“ปรัชญาชีวิตของ แจ็ค หม่า” คือ หนังสือที่น่าอ่านในฉบับนี้ เขียนและเรียบเรียงโดย จางเยียนแปลโดย ชาญ ธนประกอบ ซึ่งผู้แนะนำหนังสือเล่มนี้ คือ อาจารย์เอกรัตน์ จันทน์รัฐติกาล ผู้อำนวยการสถาบันขงจื้อเส้นทางสายไหมทางทะเลฝ่ายไทย และอาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวม บทสัมภาษณ์และบันทึกการบรรยายของแจ็ค หม่า นักธุรกิจที่มีชื่อเสียงของประเทศจีน มาวิเคราะห์เป็นหลักการและอธิบายอย่างละเอียด สามารถให้แง่คิด ตลอดจนเปิดมุมมองเพื่อนำประสบการณ์ของแจ็ค หม่า ไปปรับใช้ในการประกอบธุรกิจและการทำงานได้เป็นอย่างดี จึงนับได้ว่าหนังสือที่มีคุณค่าต่อการอ่านอีกเล่มหนึ่ง

ท้ายสุดนี้ ดิฉันขอขอบคุณท่านผู้มีอุปการะคุณทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนวารสารสุทธิปริทัศน์อย่างต่อเนื่อง และขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายได้โปรดอำนวยการให้ท่านประสบแต่ความสุขความเจริญในปี พ.ศ. 2561ที่กำลังจะมาถึงนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลีลา เตียสูงเนิน

Email: leela.tin@dpu.ac.th

บรรณาธิการ

กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21

THE STRATEGIES FOR THE DESIRABLE CHARACTERISTICS DEVELOPMENT OF LEARNERS IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS IN THE 21ST CENTURY

พิเชษฐ ย้งตรง*

Pichet Youngtrong*

พินสุดา ลิวิธรังศรี**

Pinsuda Siridhrungsri**

สินธะวา คามดิษฐ์***

Sinthawa Khamdit***

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

* Ph.D. Candidate, Doctor of Philosophy Program in Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

* Email: pichet2497@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ประจำสาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

** Assistant Professor and Ph.D., Faculty Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

** Email: pinsuda.sir@dpu.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ประจำสาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

*** Assistant Professor and Ph.D., Faculty Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

*** Email: sinthawa.kha@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 และ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการประชุมสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิธีการดำเนินการวิจัย ศึกษาสภาพและปัญหา ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการเสนอกลยุทธ์ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ มาตรการ แนวทาง เน้นด้านความรู้และด้านคุณธรรม มากกว่าด้านการคิดและด้านทักษะ มีสื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาไม่เพียงพอ กับความต้องการของผู้เรียน มีระบบการนิเทศการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไม่พอ การวัดและประเมินผลเน้นด้านความรู้มากกว่าด้านความคิด ด้านทักษะและด้านคุณธรรม ครูส่วนหนึ่งมีทักษะการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ในศตวรรษที่ 21 น้อย และ 2) กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 พบว่า มี 5 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้รักการเรียนรู้ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาคักยภาพครู กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ และกลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ: กลยุทธ์ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ศตวรรษที่ 21

Abstract

The study aimed to 1) investigate the current state and problem of the desirable characteristics of learners in basic education institutions in the 21st Century and 2) propose strategies to develop the desirable characteristics of learners in basic education institutions in the 21st Century. This research uses several tools included interview, questionnaires, and group discussion and in plenary sessions with experts. In statistical terms, data analysis of this research is mean and standard deviation. For the research methods, studied the overview of current circumstance and problems by use quantitative research and propose the strategies of qualitative research. The results of research can be divided into two major sections, 1) the overview of current circumstance and problems of the desirable characteristics of learners in basic education institutions in the 21st Century, education institutions has their own vision, mission, goals and guideline. They focused on learning and goodness than mentalities and talents. Moreover, there are insufficient technology and learning resources. The system of supervision of learning process are not enough. In measurement and evaluation, the focus is on learning rather than mentality, talent and goodness. Furthermore, some teachers are not skilled in 21st Century classroom management skills. 2) strategies for develop the desirable characteristics of learners in basic education institutions in the 21st Century. The study found five main strategies: 1) Curriculum Development, 2) Learners Development, 3) The Professional Development of Teachers, 4) Develop and Encourage Information Technology, and 5) Encourage the collaboration of public and private partners.

Keywords: Strategies, The Desirable Characteristics of Learners in Basic Education Institutions, 21st Century

บทนำ

มนุษย์ เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุด เพราะเป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรมและอารยธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่างๆทั้งทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม การพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพดีที่สุดคือการให้การศึกษา เพราะการศึกษามีหน้าที่สร้างคนและสร้างความแข็งแกร่งให้กับสังคม การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ทำให้สังคมเจริญหรือเสื่อม เมื่อโลกย่างก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 กระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีต่างๆ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและการเมืองการปกครอง ส่งผลให้องค์การต่างๆทุกองค์การ ต้องปฏิรูปตนเองให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น กล่าวคือ องค์การยุคนี้ต้องปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงต่างๆเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม พลเมืองที่มีคุณภาพในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ควรมีคุณลักษณะ 7 ประการ ดังนี้คือ 1) ความคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา 2) การสื่อสารสารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ 3) ความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมและความเป็นผู้นำ 4) ความคิดสร้างสรรค์และการมีนวัตกรรม 5) การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ 6) อาชีพและการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 7) ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม

จากข้อมูลที่ยูเอซีได้นำเสนอมา ทำให้เห็นว่า สังคมและโลกในศตวรรษที่ 21 ต้องการคนที่มีคุณภาพที่เปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือ ต้องการคนที่มีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ด้านความคิด ด้านทักษะ และด้านคุณธรรม ดังนั้นสถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเป็นสถาบันการศึกษาเริ่มแรกในการบ่มเพาะด้านการศึกษาแก่บุคคล ต้องทำหน้าที่ในการให้การศึกษาอบรมเด็กและเยาวชนของชาติไปสู่เป้าหมายดังกล่าว นั่นคือการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาให้สามารถผลิตผู้เรียนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 สู่สังคมในปัจจุบันและอนาคตอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 และพัฒนากลยุทธ์ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ได้กำหนดไว้ในกฎหมายการศึกษาฉบับแรกที่เรียกว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 (4) ที่ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ทั้งนี้เป็นไปตามความมุ่งหมายและหลักการที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม รวมทั้งมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ราชกิจจานุเบกษา, 2542, น. 3 – 9) ดังนั้นการจัดการศึกษาของชาติปัจจุบัน จึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมายดังกล่าว ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 7) ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ความสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะพลเมืองไทยและและพลโลก สอดคล้องกับแนวคิดของ อนุ บุญสูง (2556, น. 1) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการครอบคลุมถึงด้านคุณธรรม ค่านิยมจิตสำนึกที่ต้องการปลูก

ฝังให้เกิดกับผู้เรียนให้ติดเป็นนิสัยจนเป็นวิถีชีวิต หรือบุคลิกภาพ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งในฐานะพลเมืองไทยและเป็นพลโลก สำนักงานบริหารงานมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, น. 1-2) กล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่สังคมพึงปรารถนา เพื่อพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะสำคัญที่การเป็นบุคคลที่มีจิตใจดีงาม มีจิตสาธารณะ มีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต อธิบายได้ว่า มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติอันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ

ตามนัยที่กล่าวมานี้ พบว่า สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนมากที่สุดคือ ความเป็นคนดี คนเก่ง และคนที่สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีความสุขตามควรแก่อัตภาพแต่ละบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2552, น. 159 – 160) ที่ว่า คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ควรประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย คือ เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีพัฒนาการในด้านร่างกายและสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ 2) ด้านจิตใจ คือ เป็นผู้ที่มีใจรักและเข้าใจตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมต่างๆ รอบตัวได้เป็นอย่างดี 3) ด้านความรู้ คือ เป็นผู้ที่สามารถรู้ลึกในแก่นสาระของวิชา สามารถรู้รอบตัวในเชิงสหวิทยาการ และเป็นผู้ที่สามารถรู้ได้ไกลโดยสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตที่จะมาถึงได้ 4) ด้านทักษะความสามารถ คือ การมีทักษะในด้านการคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะภาษาต่างประเทศ ทักษะการใช้เทคโนโลยี และสารสนเทศ ทักษะทางสังคม ทักษะอาชีพ ทักษะทางสุนทรียะ และทักษะการจัดการที่ดี และ 5) ด้านลักษณะชีวิต คือ เป็นผู้ที่มีลักษณะชีวิตแห่งความขยันอดทน มุ่งมั่นทำงานหนัก มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ มีจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตย เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ของความเป็นไทย มีจิตสำนึกต่อผู้อื่นและสังคม และประหยัดและออม ส่วนคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ระบุคุณสมบัติของคนไทยยุคใหม่ว่า ต้องใฝ่รู้ใฝ่เรียน คิดเป็นทำเป็น เรียนรู้ตลอดชีวิต สื่อสารสากล เรียนรู้เทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรม และต้องใช้จริยธรรมนำชีวิต มีความซื่อสัตย์ รักในงาน รับผิดชอบต่อหน้าที่ จิตใจมุ่งมั่นสู่ความเป็นหนึ่ง เคารพต่อกฎระเบียบ เคารพต่อสิทธิผู้อื่น ตรงต่อเวลา การออมและความสนใจในการลงทุน จึงจะมีชีวิตที่ดีมีคุณภาพ ช่วยสร้างสรรค์สังคมได้ โดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 และการเป็นพลเมืองมีคุณภาพในโลกยุคศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 1-40)

สรุปได้ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นสิ่งที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และจิตสำนึกที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก

ส่วนศตวรรษที่ 21 นักวิชาการจำนวนมากให้ความสนใจกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยขอนามกล่าวโดยสังเขปเช่น Trilling and Fadel (2009, p. 176) กล่าวว่า สภาพสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากส่งผลต่อการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียน การจัดการศึกษาแบบเดิมไม่สามารถสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ดังนั้น ทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างน้อย 7 ประการ คือความคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารสารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ ความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมและความเป็นผู้นำความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ อาชีพและการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม

สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, น. 6-10) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างยิ่ง ได้กำหนดทักษะสำคัญไว้ 4 ด้าน ประกอบด้วย ทักษะพื้นฐาน ได้แก่ การสื่อสาร การดำเนินงาน การใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารสารสนเทศ การแก้ปัญหาและการทำงานกับผู้อื่น ทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้แก่ เห็นคุณค่าและเชื่อมั่นในตนเอง ตระหนักในตนเองและรู้จักตนเอง ทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ จัดการและควบคุมตนเองได้และคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ทักษะพลเมือง

และความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ มีส่วนร่วมกับกิจกรรมชุมชนและสังคม เคารพความหลากหลาย เห็นบทบาทและมีส่วนร่วมในการสร้างให้เกิดความเท่าเทียม ความยุติธรรมในสังคมศึกษา และเห็นปัญหาสังคม ลงมือทำเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเข้าใจว่า สิทธิมาพร้อมกับความรับผิดชอบและปฏิบัติตามนั้น และมีขั้นตอนต่อความหลากหลายและไม่เลือกในการปฏิบัติ และทักษะการทำงานและอาชีพ ได้แก่ การวางแผนงานและกิจกรรมได้วางแผนงานและกิจกรรมได้ มีทักษะการจัดการตนเองและผู้อื่น ตรงต่อเวลา มีวินัย ทำงานด้วยตนเองได้ จัดลำดับความสำคัญของงานและทำงานได้ตามเวลา สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ตั้งใจ เติบโตการลงมือทำ และยืดหยุ่นและมีจริยธรรมในการทำงาน

ประเวศ วะสี (2545, น. 32) กล่าวว่า วิถีชีวิตของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 จะมีปัญหามากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากกิเลสและอวิชชา จะต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก้ปัญหา

วิจารณ์ พานิช (2554, น. 12) ได้นำเสนอแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ว่าเป็นการศึกษาที่มุ่งที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญและสิ่งที่ผู้เรียนควรเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นดังนี้ 1) การเรียนรู้สิ่งที่ซับซ้อน ต้องเรียนเป็นทีม ต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้อย่างเข้าใจมีขั้นตอน ตั้งแต่ จำ เข้าใจ ประยุกต์ วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์ 2) คุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความสามารถในการยืดหยุ่นและปรับตัว การเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบ และเป็นผู้สร้างหรือผลิต 3) สิ่งที่คุณเรียนควรเรียนรู้ จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือสาระวิชาหลักประกอบด้วย ภาษาและภาษาโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์รัฐ และความเป็นพลเมืองดี และหัวข้อในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ความรู้ ความรู้เกี่ยวกับโลก การเงินธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ การเป็นผู้ประกอบการ การเป็นพลเมืองดี สุขภาพและสิ่งแวดล้อม สารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยีและทักษะการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การรับมือทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ทักษะชีวิต อาชีพและสังคมข้ามวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรู้ คือ เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนและกล้าแสดงออก รักการเรียนรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเอง คุณลักษณะด้านความคิด คือ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ คุณลักษณะด้านทักษะ คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิต และการทำงาน และทักษะด้านสื่อ เทคโนโลยีและสารสนเทศ และคุณลักษณะด้านคุณธรรม คือ การมีจิตสำนึกและค่านิยมที่ดีงามที่ดี การมีจิตสาธารณะ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั่วประเทศทุกภูมิภาค 42 เขต ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 116,481 คน กลุ่มตัวอย่าง กำหนดตามตารางการสุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) กำหนดความคาดเคลื่อนไว้ที่ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครอบคลุมทั่วประเทศ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี 3 ตอน การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการดำเนินงานพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ทำการวิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากแบบวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale type)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ทำการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยสรุปแนวคิดความต้องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 จากการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 20 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาตามเอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ งานวิจัยและแหล่งข้อมูลอื่นๆ

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาสังเคราะห์ กำหนดเป็นกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21

ขั้นตอนที่ 4 การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน จากสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และอาจารย์มหาวิทยาลัย ตามหลักเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตกำหนดคุณสมบัติ

ขั้นตอนที่ 5 การพัฒนากลยุทธ์ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยนำข้อคิดเห็นจากการประชุมสนทนากลุ่มมาพัฒนากลยุทธ์ ต่อจากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะนำมาพัฒนาเป็น กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ตามลำดับ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

1.1.1 การจัดหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.1.2 การพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนในสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.1.3 การพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนในสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.1.5 การจัดสื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.1.6 การวัดและประเมินผล ในสถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.2 ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

1.2.1 สถานศึกษามีการนิเทศการจัดการเรียนการสอนที่ต่อเนื่องและจริงจัง ในระดับน้อย

1.2.2 ครูส่วนหนึ่งมีความรู้และใช้กระบวนการจัดการการเรียนรู้แนวใหม่ในศตวรรษที่ 21 ในระดับน้อย

1.2.3 นักเรียนส่วนหนึ่งขาดทักษะการคิดที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ ประกอบกับไม่ค่อยสนใจอ่านหนังสือและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความรู้ความสามารถภาษาอังกฤษ ในระดับน้อย

1.2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูยังเน้นการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเรียนเนื้อหาวิชา มากกว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติ

1.2.5 สื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ มีปริมาณและคุณภาพไม่เพียงพอกับความต้องการ การได้รับบริการสืบค้นองค์ความรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

1.2.6 การวัดและประเมินผล เน้นด้านความรู้มากกว่าด้านคุณธรรม ด้านการคิดและด้านทักษะ

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะของผู้ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนรายด้าน พบว่า ด้านความรู้ ผู้เรียนส่วนหนึ่งขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ไม่รักการอ่าน การเขียน และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและสร้างสรรค์ แต่มีสนใจในเรื่องสื่อสารทางสังคมภาคบันเทิงและนันทนาการ (Social media for fun and happiness) รองลงมาคือ ขณะเรียนรู้นักเรียนส่วนหนึ่งไม่ค่อยกล้าแสดงออกในการแสดงความคิดเห็นในองค์ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่เรียนนั้นๆ แต่จะให้ความสนใจกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการแสดงออกทางด้านนันทนาการเช่น เล่นเกม แสดงบทบาทสมมุติตามสื่อกระแสสังคมในปัจจุบันที่เลียนแบบมาจากดาราและนักร้องยอดนิยมขณะนั้น ขณะที่การเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าจากสื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ นักเรียนส่วนใหญ่ชอบค้นคว้าจาก Internet แล้วคัดลอกมากกว่าอ่านหนังสือหรือเอกสารทางวิชาการอื่นๆ แล้วนำมาเรียบเรียงใหม่เป็นแนวคิดของตนเองอย่างสร้างสรรค์ ด้านความคิด พบว่า ผู้เรียนส่วนหนึ่งขาดทักษะในการคิดโดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นำมาซึ่งการขาดสติยั้งคิด เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมายที่เป็นปัญหาลังคมในกลุ่มนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น เช่น การหนีเรียนไม่ใส่ใจในการเรียนเท่าที่ควรการพึ่งสารเสพติด (บุหรี่ย สุรา และสีกัญชา) การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและมีการทะเลาะวิวาท ทั้งนี้อาจจะนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมได้ในที่สุด ด้านทักษะ พบว่า ผู้เรียนส่วนหนึ่งขาดทักษะอ่านหนังสือ ไม่รักการอ่าน และการเขียนสื่อความคิด จึงไม่ค่อยมีองค์ความรู้ในสมอง รองลงมาคือความสามารถในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมด้านภาษาโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนโดยเฉพาะการฟัง นักเรียนส่วนใหญ่ยังฟังสำเนียงจากเจ้าของภาษาไม่เข้าใจและใช้สื่อสารไม่ได้ ประกอบกับนักเรียนส่วนหนึ่งขาดทักษะในการแก้ปัญหาชีวิต เมื่อเกิดปัญหาชีวิตมักคิดทำร้ายตัวเองหรือทำร้ายผู้อื่น เนื่องจากกิจกรรมแนะแนวขาดการเอาใจใส่อย่างจริงจัง ในขณะที่นักเรียนอีกส่วนหนึ่งขาดทักษะพื้นฐานอาชีพอิสระ จึงเรียนอย่างขาดเป้าหมายในชีวิต ไม่มีการวางแผนชีวิตว่าจะเตรียมตัวประกอบอาชีพอะไรในอนาคตเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ นักเรียนจึงเป็นผู้บริโภคมากกว่าผู้ผลิต ทั้งนี้ เนื่องจากความล้มเหลวของการเรียนวิชาการงานและอาชีพพื้นฐานของโรงเรียน ที่มุ่งเน้นเรียนแต่ภาคทฤษฎีอย่างผิวเผินไม่ลงลึกถึงการปฏิบัติจริงและที่นำเป็นห่วงอย่างยิ่งก็คือ นักเรียนส่วนหนึ่งขาดทักษะการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในสังคมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เนื่องจาก พบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งขาดทักษะภาวะผู้นำ ชอบทำตามผู้อื่นโดยขาดการใคร่ครวญถึงความถูกต้องดีงาม ในขณะที่นักเรียนอีกส่วนหนึ่งขาดทักษะภาวะผู้ตามที่ดีมักมีความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้อื่นที่มีความคิดไม่ตรงกับตนหรือหมู่พวกอันนำมาซึ่งความขัดแย้งในสังคมส่วนด้านคุณธรรม พบว่า ผู้เรียนส่วนหนึ่งขาดระเบียบวินัยและขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมทั้งนี้พฤติกรรมที่เป็นปัญหาสำหรับนักเรียนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ นักเรียนไม่รักความสะอาดชอบทิ้งขยะไว้ตามสถานที่ต่างๆโดยไม่ทิ้งลงภาชนะรองรับ (ถังขยะ) ทำให้โรงเรียนสกปรกนักเรียนขาดความซื่อสัตย์ต่อตนเองเวลาทำผิดแล้วไม่ยอมรับผิดแม้ว่าบางครั้งมีหลักฐานแน่ชัด นักเรียนขาดความรับผิดชอบในการทำบ้านชอบลอกการบ้านเพื่อนที่โรงเรียน และนักเรียนขาดจิตอาสาที่จะช่วยเหลืองานกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียนที่ไม่ใช่กิจกรรมภาคนันทนาการหรือภาคบันเทิง เช่น กีฬาสีดนตรีและการแสดง เป็นต้น

2. กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ดังนี้

วิสัยทัศน์: ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นบุคคลที่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพภายใต้บริบทของสถานศึกษา

พันธกิจ:

1. พัฒนาการบริหารจัดการศึกษา เพื่อยกระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. พัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. พัฒนาสื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป้าประสงค์

เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านความรู้ ด้านความคิด ด้านทักษะและด้านคุณธรรม
กลยุทธ์

1. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้ผู้เรียนมีทักษะ ความรู้ความสามารถเพื่อการดำรงชีพมีคุณธรรม มีความรับผิดชอบและเป็นพลเมืองดีของชาติ เป็นคนทำงานที่ใช้ความรู้ (knowledge worker)

2. พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้รักการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีความเป็นผู้นำ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูง (high quality human resource)

3. พัฒนาศักยภาพครู ให้ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (learning facilitator)

4. พัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ (information communication technology)

5. ส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน(networking)

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยด้านสภาพและปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1.1 การจัดหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นว่า สถานศึกษามีการนิเทศการจัดการกระบวนการเรียนรู้และไม่มีความต่อเนื่อง สืบเนื่องมาจากสถานศึกษามีความเชื่อว่า ปัจจุบันครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถสูงสามารถที่จะจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร จึงให้ความสำคัญกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้น้อย ประกอบกับปัจจุบันโลกมีความเจริญก้าวหน้าด้านสื่อเทคโนโลยีที่ครูสามารถใช้ในการสืบค้นหาข้อมูลมาประกอบการจัดการเรียนการสอนได้อย่างอิสระและกว้างขวาง สอดคล้องกับบุญชม ศรีสะอาด (2544, น. 119) ที่ศึกษาเรื่องปัญหาและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 11 ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการที่นำมาสู่ความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถรอบด้านทั้งการบริหารงานทั่วไป การบริหาร งานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานบุคคล ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีกระบวนการบริหารการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

1.2 การพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นว่า ครูส่วนหนึ่งมีทักษะการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการบูรณาการ ความรู้เป็นองค์รวมทั้งความรู้ ความคิด ทักษะและคุณธรรมน้อย ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในวิชาชีพครู เน้นองค์ความรู้มากกว่าคุณธรรม ความคิดและทักษะ ทำให้ครูผู้สอนยังมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนปฏิบัติน้อย สอดคล้องกับแนวคิดของปรีชญา เวสารัชช์ (2545, น. 8) ที่กล่าวถึง องค์ประกอบของกระบวนการการบริหาร

จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ครูผู้สอนต้องเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ครูที่ที่จะต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการรับรู้เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการด้านการเรียนการสอนตลอดเวลา ทำการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ แล้วนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคน และแต่ละกลุ่มอย่างสร้างสรรค์

1.3 การพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังคงเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ โดยผ่านการเรียนรู้ที่เน้นความรู้และด้านคุณธรรมมากกว่าด้านความคิดและด้านทักษะ ทำให้นักเรียนขาดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบทั้งคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ทั้งนี้เพราะผู้เรียนเคยชินกับการเรียนรู้ด้านความรู้และคุณธรรมมาตั้งแต่ระดับชั้นเรียนที่ผ่านมา มีการเรียนรู้ที่เน้นด้านการคิดและทักษะน้อย ประกอบกับผู้เรียนต้องเรียนรู้เพื่อการสอบเลื่อนขั้นที่ได้เกรดหรือผลการเรียนที่สูงๆ เพื่อเป็นฐานของการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ประกอบกับค่านิยมของสังคมไทยที่เน้นความรู้มากกว่าคุณธรรม ความคิดและทักษะ สอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2554, น. 70) ที่ว่าผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นดัชนีวัดความสำเร็จ เป็นผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นว่า ครูส่วนหนึ่งยังจัดกระบวนการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการเรียนรู้ โดยยึดครูเป็นศูนย์กลางมากกว่านักเรียนเป็นศูนย์กลางทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายไม่อยากเรียน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากครูผู้สอนยังมีความเข้าใจว่ากระบวนการเรียนการสอนที่ต้องเน้นการสอนองค์ความรู้ตามตำราเรียนหรือที่ตามหลักสูตรกำหนดและกังวลว่า หากจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการแล้วผู้เรียนจะไม่มีความรู้ในเนื้อหาที่เรียนเท่าที่ควร สอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2554, น. 69) ที่ว่า รูปแบบการเรียนการสอน ระบบการศึกษายุคใหม่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ทั้งนี้ครูต้องเน้นกระบวนการคิดและสัมผัสกับสถานการณ์รอบตัวผู้เรียน

1.5 การจัดให้มีสื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นว่า สถานศึกษาโดยทั่วไปยังมีสื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาไม่เพียงพอกับความต้องการที่จะให้บริการกับนักเรียนเพื่อใช้ในการเรียนการสอนและสืบค้นองค์ความรู้ โดยเฉพาะห้องสมุด ยังมีหนังสือที่ทันสมัยไม่เพียงพอ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มีราคาแพง ประกอบกับครูและบุคลากรทางการศึกษายังใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่ลงทุน เพราะมีข้อจำกัดเรื่องซอฟต์แวร์ที่จะนำมาใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียน ครูผู้สอนส่วนหนึ่งไม่มีความรู้ความสามารถในการผลิตสื่อและเลือกใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับบทเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของปรีชา เวสาร์ช (2545, น. 8) ที่ว่า สื่อและอุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ต้องทันสมัยเหมาะสมกับบทเรียนในแต่ละวิชา ปัจจุบันสื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัย ได้แก่ ห้องเรียนห้องปฏิบัติการต่างๆ และเครื่องคอมพิวเตอร์ มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะสื่อเหล่านี้สามารถพัฒนาการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ครูต้องผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้อย่างเหมาะสมด้วยตามความสามารถของผู้เรียน

1.6 การวัดและประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นว่า สถานศึกษาเน้นการวัดผลและประเมินผลเน้นด้านความรู้มากกว่าด้านความคิด ด้านทักษะและด้านคุณธรรมทั้งนี้สืบเนื่องมาจากระบบการวัดและประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการเน้นที่คะแนนสอบ โดยมีการกำหนดเกณฑ์การวัดภาคทฤษฎีไว้มากกว่าการปฏิบัติ ครูผู้สอนจึงเน้นวัดและประเมินผลความรู้มากกว่าด้านอื่นๆ

2. กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้ผู้เรียนมีทักษะ ความรู้ความสามารถเพื่อ การดำรงชีพมีคุณธรรม มีความรับผิดชอบและเป็นพลเมืองดีของชาติ เป็นคนทำงานที่ใช้ความรู้ (knowledge worker) หลักสูตรนับว่าเป็นสิ่งสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เพราะหลักสูตรที่ดี จะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่สังคมต้องการสอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2554, น. 69) ที่ว่าหลักสูตร เป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน เหมาะสมกับท้องถิ่น และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาและสอดคล้องกับปรัชญา เวสารัชช์ (2545, น. 8) ที่กล่าวว่า หลักสูตรเป็นตัว กำหนดเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยใช้เป็นหลักสูตรกลางสำหรับการศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้สถานศึกษามีอิสระในการจัดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับโรงเรียนและท้องถิ่น อย่างสร้างสรรค์หลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยใช้เป็นหลักสูตร กลางสำหรับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้สถานศึกษามีอิสระในการจัดเนื้อหาสาระให้ เหมาะสมกับโรงเรียนและท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้รู้การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีความเป็นผู้นำเป็นทรัพยากรมนุษย์ ที่มีคุณภาพสูง (high human quality resource) เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าผู้เรียนคุณภาพ คือผู้ที่สนใจใฝ่เรียนรู้ ในองค์ความรู้ทั้งปวงทั้งที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่สถานศึกษาอบรมสั่งสอนให้และการแสวงหา ความรู้ด้วยตนเองอย่างสร้างสรรค์จากสื่อแหล่งเรียนรู้ต่างๆในสังคมและสื่อที่เหมาะสมในการใฝ่เรียนรู้ของผู้ เรียนในปัจจุบันคือสื่อคอมพิวเตอร์ สอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญา เวสารัชช์ (2545, น. 8) ที่ว่า สื่อ และอุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ปัจจุบันสื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัยได้แก่ ห้องปฏิบัติการและเครื่องคอมพิวเตอร์ มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะสื่อเหล่านี้สามารถพัฒนาการเรียนรู้ที่ มีประสิทธิภาพ นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ครูต้องผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของ รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนได้อย่างเหมาะสมด้วยตามความสามารถของนักเรียนและสื่อ และอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ คือทุกสิ่งทุกอย่างที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน สื่อที่ดีมีคุณภาพต้อง เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน(เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2554, น. 70)

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาศักยภาพครู ให้ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (learning facilitator) ครูผู้สอนนับเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำพาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะและคุณธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2544, น. 118) ที่ว่าครูผู้สอน เป็นบุคคล สำคัญ ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี และ สอนตรงกับสาขาวิชาที่ ตนเองสำเร็จการศึกษา มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น สามารถ จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งใจสอน และได้รับการพัฒนาด้านเนื้อหาและเทคนิคการสอนที่ทันสมัยอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง รวมทั้งต้องจัดทำ แผนการสอนและนำไปสอนให้ตรงตามแผนที่เตรียมไว้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ (information communication technology) เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาระดับปัจจุบันเพราะผู้เรียนสามารถ เรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่โดยผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่อยู่รายล้อมรอบตัวผู้เรียน ทั้งนี้ผู้เรียนต้อง เลือกรับและบริโภคเทคโนโลยีสารสนเทศที่คุณภาพสูงและสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดการพัฒนาสติปัญญาและ จิตใจของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2544, น. 118) ที่ว่าโรงเรียนต้องจัดหาสื่อที่ ทันสมัยพร้อมให้บริการแก่ครูและผู้เรียนทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ ต้องสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวกและปลอดภัย มีจำนวนห้องเรียนเพียงพอ แหล่งเรียน รู้ทั้งภายนอกและภายในโรงเรียนได้รับการพัฒนาโดยเฉพาะห้องสมุดต้องเอื้อต่อการค้นคว้าด้วยตนเองมี หนังสือและอุปกรณ์เพื่อใช้ในการศึกษาอย่างเพียงพอและได้มาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน (networking) เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า องค์การภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่นรอบโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งใน การส่งเสริมและพัฒนาให้สถานศึกษามีคุณภาพและเจริญก้าวหน้า ทั้งด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

บุคลากรและสถานฝึกประสบการณ์ เพราะลำพังงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับจากภาครัฐ มีจำนวนจำกัดและไม่เพียงพอกับความต้องการ ดังนั้นการได้รับการสนับสนุนเงินในการจัดการศึกษา จึงต้องอาศัยจากผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมส่วนรวมทั่วไปอย่างต่อเนื่องและจริงจัง และสถานศึกษาควรขอรับความร่วมมือช่วยเหลือจากชุมชน ให้ชุมชนได้มีบทบาทมาร่วมพัฒนาสถานศึกษาทั้งบุคคล งบประมาณวัสดุอุปกรณ์ และอุปกรณ์ (บุญชม ศรีสะอาด 2544, น. 118, ปรัชญา เวสารัชช 2545, น. 8) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมใจ จิรทิว (2556, น. 215) ที่พบว่า กลยุทธ์ที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพลเมืองอาเซียนคือ การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไปศึกษาในรายละเอียดของกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำเสนอกลยุทธ์ดังกล่าว เพื่อให้โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสามารถนำไปปรับปรุงและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนได้จริง ตลอดจนให้การสนับสนุนปัจจัยทรัพยากรทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่เพียงพอแก่โรงเรียนขนาดต่างๆ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับมัธยมศึกษา ควรนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ไปปรับปรุงการดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งคณะผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนทุกคน ตลอดจนผู้ปกครองและชุมชนในทุกภาคส่วนที่เป็นภาคีเครือข่ายของโรงเรียนและจัดให้มีการติดตามประเมินผล การนำไปปฏิบัติตามเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาให้มีศักยภาพที่เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตในปัจจุบันได้อย่างมีคุณภาพและมีอนาคตที่ดีสืบไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2552, กันยายน - ธันวาคม). *ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์. วารสารการบริหารและพัฒนา เล่มที่ 1 ปีที่ 3*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2544). *ผลงานการวิจัยเรื่องปัญหาและแนวทางการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 11. คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- ประเวศ วะสี. (2545). *วิถีนุชนิยมในศตวรรษที่ 21: สู่ภาพภูมิใหม่แห่งการพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่2)*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2545). *ชุดฝึกอบรมครู: ประมวลสาระ หลักการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า น.3-9.
- วิจารณ์ พานิช. (2554). *วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21* สืบค้น 21 กรกฎาคม 2558 จาก <http://www.gotoknow.org/blog/thaikm/434192>.
- สำนักงานบริหารงานมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล. เอกสารสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สอง* (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2542.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. *คุณลักษณะผู้เรียนที่สังคมต้องการ*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์ สมใจ ชีรพิฐ. (2556). *กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์. (วิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนุ บุญสูง. (2556). *การพัฒนาศักยภาพด้านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผู้เรียน (Desirable Characteristic Assessment) สำหรับครู*. เอกสารอัดสำเนา.
- Trelling, Bernie and Fadel, Charles. (2009). *21st Century skill Learning for live in our times*. California: Jossey-Bass.

การใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงาน ในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก

APPLYING ERGONOMICS FOR EMPLOYEES IN HOME APPLIANCE MANUFACTURING INDUSTRIES IN EASTERN THAILAND

ดวงพร นุดบุญเลิศ*

Tuangporn Nudboonlert*

พรรัตน์ แสงหาญ**

Pornrat Sadangharn**

อภิญา อิงอาจ***

Apinya Ingard***

* นิติปริญญาโท สาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา

* Graduate Student, Department of Human Resource Management, Faculty of Management and Tourism, Burapha University

Email: tp.n.pheno@gmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์และปริญญาเอก ประจำสาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา

** Assistant Professor, and Ph.D., Department of Human Resource Management, Faculty of Management and Tourism, Burapha University

Email: pornrat@buu.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์และปริญญาเอก ประจำคณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** Assistant Professor, and Ph.D., Faculty of Information and Communication Technology, Silpakorn University

Email: apinya.i@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลการใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน ของพนักงาน ในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก และเพื่อทดสอบโมเดลการใช้องค์ความรู้ในการ ปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก โดยวิธีการวิจัยแบบผสมด้วย การวิจัยแบบเชิงสำรวจเป็นลำดับ เริ่มต้นจากวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์จากการเลือกตัวอย่าง แบบเจาะจง แล้วนำผลที่ได้มาสร้างโมเดลการใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรม ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก จากนั้นจึงใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อโมเดล ดังกล่าวจากพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่าโมเดลการ ใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก สามารถ จำแนกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ การใช้องค์ความรู้ด้านกายภาพ การใช้องค์ความรู้ด้านการรับรู้ และการใช้องค์ความรู้ด้านการ จัดการองค์กร ส่วนการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงาน ในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก กับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็น ด้วยกับโมเดลการใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าใน ภาคตะวันออก ในระดับค่อนข้างมาก นอกจากนี้ ยังพบว่า การใช้การใช้องค์ความรู้ในองค์กรด้านกายภาพ ด้านการรับรู้ และด้านการจัดการองค์กร มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การใช้องค์ความรู้ การใช้องค์ความรู้ด้านกายภาพ การใช้องค์ความรู้ด้านการรับรู้ การใช้องค์ความรู้ด้าน การจัดการองค์กร

Abstract

This research aimed at developing the model for applying the ergonomics to the work performances of employees in electrical appliances production industries in Eastern Thailand, as well as testing the mentioned model by using mix-method research. Initially, the survey research was adopted. Then, regarding the qualitative research, the interview was conducted with the samples obtained from a purposive sampling of which results were used to formulate the model for applying the ergonomics to the work performances of employees in the electrical appliances production industries in Eastern Thailand. After that, the quantitative research was adopted in order to survey the opinions towards the model from the employees in electrical appliances production industries in Eastern Thailand. The findings revealed that the model could be classified into 3 different aspects as follows: physical ergonomics, cognitive ergonomics, and organizational ergonomics. However, in regard to the testing of the correspondence between the mentioned model and the empirical data, it was found that the questionnaire respondents agreed, rated at the 'rather high' level, with the model for applying the ergonomics to the work performances of employees in electrical appliances production industries in Eastern Thailand. In addition, regarding the applications of the ergonomics to the organization, it was also found that there were positive relationships among the 3 aspects: physical ergonomics, cognitive ergonomics, and organizational ergonomics with statistical significance.

Keywords: Ergonomics, Physical Ergonomics, Cognitive Ergonomics, Organizational Ergonomics

บทนำ

การยศาสตร์ (Ergonomics) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์และสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและพฤติกรรม ปัญหาทางด้านการยศาสตร์ มักมีหลายปัจจัย รวมถึงปัญหาจากท่าทางการปฏิบัติงาน เมื่อได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงลักษณะสภาพการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับตัวพนักงานแล้ว ก็ส่งผลดีที่ติดต่อสุขภาพของพนักงาน ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานก็ดีขึ้นด้วยเช่นกัน (ดลพรกุลศานต์, 2550) ซึ่งหากได้มีการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถนำไปปรับปรุงสภาพการปฏิบัติงาน มีการออกแบบงานที่เหมาะสมต่อขีดจำกัดของพนักงาน รวมทั้งสามารถกำหนดรายละเอียดของเนื้อหา งาน การจับ การถืออุปกรณ์ การติดตั้งอุปกรณ์ ตลอดจนรายละเอียดท่าทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งการปรับปรุงเหล่านี้ จะสามารถช่วยป้องกันการบาดเจ็บ การเจ็บป่วย หรืออุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อร่างกาย และจิตใจได้ (รัตนารักษ์ อมรรัตน์ไพจิตร และสุทธิดา กรุงไกรวงศ์, 2544)

ปัจจุบันในงานอุตสาหกรรมได้มีการนำเครื่องจักรเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานมากขึ้น โดยส่วนใหญ่ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับกระบวนการผลิต แต่ไม่มีการใช้หลักการยศาสตร์ในการออกแบบตั้งแต่ต้น จึงไม่เหมาะสมกับสรีระของพนักงาน ส่งผลให้พนักงานมีสภาพการปฏิบัติงานที่ไม่เหมาะสม (ณัฐริยา เบ้าทอง, 2551) โดยการปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานอยู่กับที่ งานที่ทำซ้ำๆ และต้องทำอย่างต่อเนื่อง เช่น การยก การประกอบ การตรวจสอบชิ้นงาน เป็นต้น เมื่อพิจารณาในแต่ละกระบวนการแล้ว จะพบว่า การปฏิบัติงานมีหลายขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งก็ยังคงพบว่ามีความเสี่ยงต่อความเมื่อยล้าจากการปฏิบัติงาน พนักงานเกิดความเครียด และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดน้อยลง (นิรัชชา เฟตติยะ, 2549)

ไม่กี่ปีที่ผ่านมา การยศาสตร์ได้กลายมาเป็นหนึ่งในขอบเขตของทฤษฎีการบริหารและการปฏิบัติ ซึ่งการยศาสตร์นั้นเป็นองค์ประกอบหลักของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการปฏิบัติงานการยศาสตร์นั้นจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมีประสิทธิภาพความปลอดภัยและสุขภาพ รวมทั้งส่งผลต่อกระบวนการพัฒนาองค์กรและพนักงานอีกด้วย (Manolescu, Verboncu, Lefter, and Marinas, 2010)

นอกจากนี้ ความสำคัญของการใช้การยศาสตร์ก็คือ การออกแบบ จัดสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความเหมาะสมระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีโดยนักการยศาสตร์จะดำเนินการวิเคราะห์งาน ความต้องการของผู้ใช้งาน อุปกรณ์ที่ใช้ ทั้งในด้านขนาด รูปทรงที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานนั้นๆ ซึ่งการยศาสตร์ในสถานที่ปฏิบัติงานนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งด้านความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมด้านความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น พนักงานที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีนั้นเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งขององค์กร การใช้การยศาสตร์นอกจากช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีแล้ว ยังช่วยให้เกิดประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และพนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจึงสามารถช่วยให้องค์กรสามารถลดต้นทุนได้ อันเนื่องมาจากการปรับปรุงด้านความปลอดภัย ซึ่งในส่วนนี้ เป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นที่มาจากค่าชดเชย หรือค่ารักษาพยาบาลให้กับพนักงาน (กิตติ อินทรานนท์, 2548 อ้างถึงใน เฉลิมวุฒิ ศรีอ่อนหล้า และจาชญาอร นิพพานนท์, 2553; Abarqhouei and Nasab, 2011; Imtiaz, 2012 อ้างถึงใน Soundararajan and Kumar, 2015; Middlesworth, 2014)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก

2. เพื่อทดสอบโมเดลการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของการยศาสตร์

การยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจของปฏิกริยาระหว่างคนและองค์ประกอบต่างๆ รวมถึงการนำทฤษฎีหลักการและข้อมูลไปใช้ออกแบบอุปกรณ์และสถานที่ปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงานเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยอาศัยความสอดคล้องกันระหว่างคนเครื่องมือ และสิ่งแวดล้อม โดยผู้ปฏิบัติงานและนักการยศาสตร์จะร่วมกันดำเนินการออกแบบและประเมินหน้าที่งานผลิตภัณฑ์ และระบบตลอดจนสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการความสามารถและข้อจำกัดของแต่ละบุคคล อีกทั้งเพื่อเสริมสร้างสภาพความเป็นอยู่ที่ดีให้กับผู้ปฏิบัติงานและประสิทธิภาพของระบบโดยรวม (International Ergonomics Association, 2015; Mark & Warm, 1987; Sanders & McCormick, 1987; Saylor Academy, 2011; Te-Hsin & Kleiner, 2001; University of Utah, 2009; Wegge, 2012)

2. ขอบเขตของการยศาสตร์

สมาคมการยศาสตร์นานาชาติ (International Ergonomics Association, 2000 อ้างถึงใน Scott, Kogi, and McPhee, 2009) ได้นำเสนอถึงขอบเขตของการยศาสตร์ว่ามี 3 สาขา ซึ่งได้แก่ การยศาสตร์ด้านกายภาพ การยศาสตร์ด้านการรับรู้ และการยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กร

3. ประโยชน์และความสำคัญของการใช้การยศาสตร์

การใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานเพื่อให้พนักงานมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตที่ดี (Abarghouei & Nasab, 2011) โดยมีนักวิชาการหลายคนได้เห็นว่า การใช้การยศาสตร์นั้น มีประโยชน์ในด้านการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตภาพ เพิ่มคุณภาพในการปฏิบัติงาน เสริมสร้างให้พนักงานมีความผูกพันต่อองค์กรตลอดจนเสริมสร้างวัฒนธรรมด้านความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น เพราะพนักงานที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีนั้นเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งขององค์กร การใช้การยศาสตร์นอกจากช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีแล้ว ยังช่วยให้เกิดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ดีมากขึ้นอีกด้วย (สำราญกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, 2550; เอกรินทร์ วิฑูโรจน์อำไพ, 2558; Middlesworth, 2014)

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีการศึกษาจำนวนหนึ่งที่น่าสนใจว่า การยศาสตร์นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมีประสิทธิภาพ ความปลอดภัย สุขภาพ และระบบงานที่ดีขององค์กร เช่น ไวยวิทย์ ไวยกาญจน์ นันทกฤษณ์ ยอดพิจิตร และสรรพสิทธิ์ ลิมนรัตน์ (2555) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินทางการยศาสตร์สำหรับงานยกในโรงงานผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ พบว่า พนักงานต้องปฏิบัติงานที่มีการเคลื่อนไหวเข้าไปเข้ามาและเกิดการเคลื่อนไหวที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นจึงสมควรที่จะมีการเปลี่ยนแปลงโดยทันที และควรพิจารณาออกแบบระบบการปฏิบัติงานใหม่ เพื่อลดระดับปัจจัยเสี่ยง และดำเนินการวางแผนพัฒนาในระยะยาวระยะยาว ภิรมย์ และ พันธยศ วรเชษฐาวาตร์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความเมื่อยล้าจากการนั่งทำงานของพนักงานเย็บในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม พบว่า พนักงานมีอาการปวดเมื่อยจากการทำงานบริเวณไหล่ขวา ไหล่ซ้ายและคอ และบริเวณหลังส่วนล่างสาเหตุจากความสูงของโต๊ะจักร และเก้าอี้ที่ใช้ในการนั่งทำงานมีความสูงไม่เหมาะสมกับพนักงาน อีกทั้งสภาพแวดล้อมในการทำงานยังมีอากาศร้อนจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้พนักงานเกิดความเครียดในการทำงาน อีกทั้ง Manolescu, Verboncu, Lefter, and Marinas (2010) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการยศาสตร์กับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการยศาสตร์นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมีประสิทธิภาพ ความปลอดภัย และสุขภาพ รวมทั้งส่งผลต่อกระบวนการพัฒนาองค์กร และพนักงานอีกด้วย ความเชื่อมโยงระหว่างการยศาสตร์กับการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้นมีความสำคัญ ไม่ใช่เพียงการรับรู้วิธีการเท่านั้น แต่จำเป็นต้องวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดกับองค์กรด้วย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed method research) เป็นการผสมวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) กับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมียุทธศาสตร์การวิจัยแบบการศึกษาปรากฏการณ์ (Phenomenology) ซึ่งเป็นการอธิบายความหมายของประสบการณ์ชีวิตของบุคคลหลายคน เกี่ยวกับแนวคิดหรือปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง (Creswell, 1998 อ้างถึงในจำเนียร จวงตระกูล, 2553) ด้วยการวิจัยแบบเชิงสำรวจเป็นลำดับ (Exploratory sequential) เริ่มต้นด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) แล้วตามด้วยวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative approach) (Creswell & Clark, 2011) ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ดำเนินการ 2 วิธี คือ 1) การทบทวนเอกสาร (Document Review) โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้ยุทธศาสตร์นำการวิจัยแบบการศึกษาปรากฏการณ์ และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้สัมภาษณ์ (Key informant) คือผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีความเกี่ยวข้องกับการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงาน ดำเนินการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลแบบตัวต่อตัว แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยใช้แบบแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) ซึ่งมีลักษณะเป็นรายการหัวข้อคำถาม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบจงใจ (Purposefully sampling) ซึ่งเป็นพนักงานที่มีความรู้และรับผิดชอบงานด้านการยศาสตร์ในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก 4 แห่ง ได้แก่ บริษัท A บริษัท B บริษัท C และบริษัท D โดยเริ่มสัมภาษณ์จากพนักงานที่มีความรู้และรับผิดชอบงานด้านการยศาสตร์ จากบริษัท A จำนวน 1 ท่าน จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์พนักงานที่มีความรู้และรับผิดชอบงานด้านการยศาสตร์ของบริษัทที่กำหนดไว้ตามลำดับ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์จนกว่าจะไม่พบข้อสงสัย ไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น หรือที่เรียกว่า ข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) จึงหยุดการสัมภาษณ์ (องอาจ นัยพัฒน์, 2548)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบแนวทางการสัมภาษณ์โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open ended) ให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และผู้วิจัยได้กำหนดเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยเฉลี่ย 1 ชั่วโมง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา และส่งจดหมายถึงผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก จากนั้นจึงติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อนัดวัน เวลา และสถานที่ในการให้สัมภาษณ์ แล้วจึงเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล

การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ที่ได้จากการบันทึกเสียง นำไปถอดข้อความ เรียบเรียงข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ มาจัดลำดับข้อความในแบบแนวทางการสัมภาษณ์ (จำเนียร จวงตระกูล, 2553) นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย และสุดท้าย นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อความ (Theme) ที่นำมาใช้ในการสร้างนิยามศัพท์เฉพาะและข้อความสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลโมเดลการใช้อย่างไรที่ได้จากการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อหาข้อความ (Theme) ที่นำมาใช้ในการสร้างนิยามศัพท์เฉพาะและข้อคำถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ดำเนินการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ความคิดเห็นแบบกลางๆ (Bendig, 1954; Cronbach, 1950 อ้างถึงใน พรรัตน์ แสงหาญ, 2557)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออกจำนวน 4 แห่ง จำนวน 370 ตัวอย่าง คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละสถานประกอบการที่ใช้เป็นตัวแทนประชากรตามหลักการคำนวณของ ยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 (95%)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พนักงานผู้รับผิดชอบงานด้านการยศาสตร์ในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออกจากการวิจัยเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์เพื่อหาข้อความ (Theme) ที่นำมาใช้ในการกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะและสร้างโมเดลการใช้อย่างไรที่ได้จากการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลของสถานประกอบการ ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับโมเดลการใช้อย่างไรที่ได้จากการสัมภาษณ์และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา เรื่องการออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและส่งจดหมายถึงผู้บริหารของสถานประกอบการที่เป็นกรณีศึกษา จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นแล้วส่งให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องของสถานประกอบการอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออกทั้ง 4 แห่ง โดยการส่งด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องของสถานประกอบการแต่ละแห่งแจกให้กับพนักงาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 370 ชุด หลังจากนั้นจึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมและคัดเลือกชุดข้อมูลที่สมบูรณ์มาจัดทำข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ

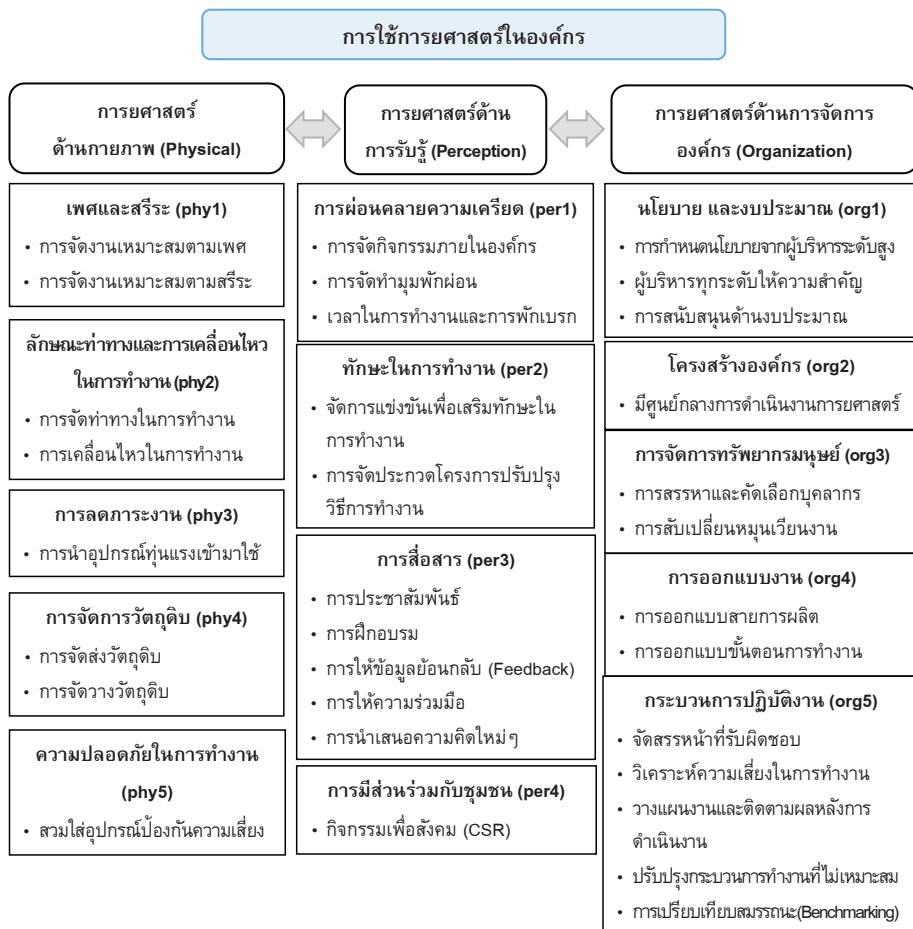
ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล 2) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของตัวแปรสังเกตได้ 3) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดแต่ละโมเดล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ 4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโมเดลการวัด ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอโมเดลการใช้อย่างไรที่ได้จากการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออกตามสมมติฐานที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย และอภิปรายผล

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่งได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาโมเดลการใช้อย่างไรที่ได้จากการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออกและ 2) เพื่อทดสอบโมเดลการใช้อย่างไรที่ได้จากการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออกจึงมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นพนักงานที่มีความรู้และรับผิดชอบงานด้านการยศาสตร์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก จำนวน 9 คน พบว่า โมเดลการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออกสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) การยศาสตร์ด้านกายภาพ เป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมทางกายภาพ ร่างกายมนุษย์ ลักษณะทางสรีระวิทยา และเป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับพนักงานโดยตรง ประกอบด้วย เพศและสรีระ ลักษณะท่าทางและการเคลื่อนไหวในการทำงาน การลดภาระงาน การจัดการวัตถุติด และความปลอดภัยในการทำงาน 2) การยศาสตร์ด้านการรับรู้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการทางจิตใจ การรับรู้ การผ่อนคลายความเครียด ประกอบด้วย การผ่อนคลายความเครียดทักษะในการทำงาน การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมกับชุมชน 3) การยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กร เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดวางระบบงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ นโยบาย และงบประมาณ โครงสร้างองค์กร การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การออกแบบงาน และกระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยเพื่อพัฒนาเป็นโมเดลการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ

ในการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออกนั้น จากการสำรวจความคิดเห็น ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามตอบกลับที่สมบูรณ์จำนวน 370 ฉบับ จากทั้งหมด 370 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับโมเดลการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออกในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.86$, $SD = 0.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความเห็นด้วยในการใช้การยศาสตร์แต่ละด้าน อยู่ในระดับค่อนข้างมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ การยศาสตร์ด้านกายภาพ ($\bar{x} = 2.91$, $SD = 0.53$) การยศาสตร์ด้านการรับรู้ ($\bar{x} = 2.83$, $SD = 0.54$) และการยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กร ($\bar{x} = 2.85$, $SD = 0.48$) ดังมีรายละเอียดตามตารางที่ 1

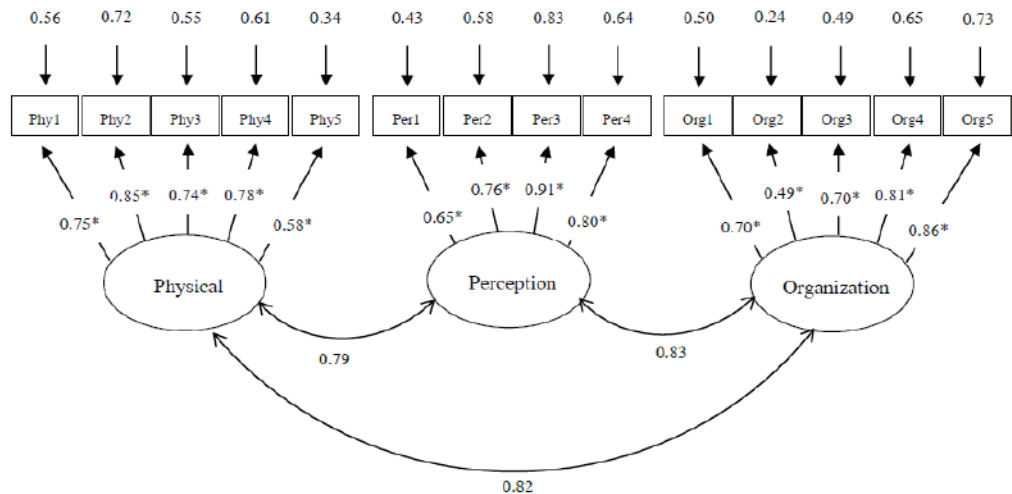
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก

ตัวแปรที่สังเกตได้	$\bar{x}$	SD	แปลความ
การยศาสตร์ด้านกายภาพ	2.91	0.53	ค่อนข้างมาก
การยศาสตร์ด้านการรับรู้	2.83	0.54	ค่อนข้างมาก
การยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กร	2.85	0.48	ค่อนข้างมาก
รวม	2.86	0.46	ค่อนข้างมาก

สำหรับผลการวิเคราะห์โมเดลการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก ปรากฏว่า ค่าความน่าจะเป็นทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.01 ซึ่งแสดงว่า โมเดลนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า โมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ยังไม่สอดคล้องกัน แต่อย่างไรก็ตาม การที่ใช้ค่านัยสำคัญ (P -Value) ของสถิติไค-สแควร์ จะขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วย หมายความว่า ถ้ามีตัวอย่างจำนวนมาก ค่าสถิติไค-สแควร์ก็จะมีค่าสูงมาก ทำให้มีโอกาสการปฏิเสธสมมติฐานได้มาก ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงนิยมใช้ค่า $CMIN/DF$ หรือสัดส่วนค่าสถิติ ไค-สแควร์/ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ แทนค่านัยสำคัญของสถิติไค-สแควร์ ซึ่งควรมีค่าไม่เกิน 3.00 จะแสดงว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Bollen, 1989) ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพิจารณาดัชนีต่อไปนี้ $CMIN/DF = 1.46$, $\chi^2 = 96.58$, $df = 66$, $RMR = 0.012$, $RMSEA = 0.035$, $GFI = 0.966$, $AGFI = 0.945$, $CFI = 0.990$, $NFI = 0.969$ ซึ่งดัชนีทุกตัวบ่งชี้ว่า โมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

นอกจากนั้น ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรแฝงทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกคู่ โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือการยศาสตร์ด้านการรับรู้ (Perception) กับ การยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กร (Organization) ($R = .83$) รองลงมา มีค่าความสัมพันธ์ที่ใกล้เคียงกัน คือ การยศาสตร์ด้านกายภาพ (Physical) กับ การยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กร (Organization) ($R = .82$) และ การยศาสตร์ด้านกายภาพ (Physical) กับ การยศาสตร์ด้านการรับรู้ (Perception) ($R = .79$) ตามลำดับ ซึ่งการมีความสัมพันธ์กันระหว่าง การยศาสตร์ด้านการรับรู้ (Perception) กับ การยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กร (Organization) นั้น มาจาก Per3 กับ Org5 มากที่สุด หมายความว่า การรับรู้การสื่อสารต่อการยศาสตร์ในองค์กรกับการจัดการองค์กรด้วยกระบวนการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ต่อกันสูงสุด ในส่วนของ การยศาสตร์ด้านกายภาพ (Physical) กับ การยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กร (Organization) พบว่า เป็นความสัมพันธ์ที่มาจาก Phy2 กับ Org5 สูงสุด หมายความว่า การยศาสตร์ด้านกายภาพในส่วนของลักษณะท่าทางและการเคลื่อนไหวในการทำงาน กับ การจัดการองค์กรด้วยกระบวนการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์ต่อกันสูงสุด และ การยศาสตร์ด้านกายภาพ (Physical) กับ การยศาสตร์ด้านการรับรู้ (Perception) พบว่า เป็นความสัมพันธ์ที่มาจาก Phy2 กับ Per3 มากที่สุด

หมายความว่า การยศาสตร์ด้านกายภาพในส่วนของลักษณะท่าทางและการเคลื่อนไหวในการทำงาน กับ การรับรู้การสื่อสารต่อการยศาสตร์ในองค์กร มีความสัมพันธ์กันสูงสุดโดยมีรายละเอียดตามภาพที่ 2

$X^2 = 96.581$, $df = 66$, $CMIN/DF = 1.463$, $P\text{-Value} = 0.008$, $RMR = 0.012$, $RMSEA = 0.035$,

$GFI = 0.966$, $AGFI = 0.945$, $CFI = 0.990$, $NFI = 0.969$

* p-value < .05

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโมเดลการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงาน ในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออกตามสมมติฐานที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ทั้งนี้ ผลการวิจัยนี้ได้พบว่า พนักงานส่วนมากเห็นว่าการดำเนินงานด้านการยศาสตร์จะเป็นไปได้ด้วยดี และประสบความสำเร็จนั้น ขึ้นอยู่กับการยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กรมากที่สุด โดยการยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กรนั้น ประกอบไปด้วย นโยบาย และงบประมาณ โครงสร้างองค์กร การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การออกแบบงาน และกระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งพนักงานเห็นว่า การออกแบบงานนั้น เป็นการออกแบบขั้นตอนการทำงานตั้งแต่ต้น เพื่อให้เหมาะสมกับการทำงานของพนักงาน รวมถึงกระบวนการปฏิบัติงานนั้นต้องมีการจัดสรรหน้าที่รับผิดชอบ วิเคราะห์ความเสี่ยงในการทำงานและดำเนินการปรับปรุง เพื่อให้พนักงานทำงานได้อย่างสะดวกสบาย และปลอดภัย อีกทั้งการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้นก็มีส่วนสำคัญในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน โดยการคัดเลือกคุณสมบัติตั้งแต่รับเข้าทำงาน เมื่อรับเข้าทำงานแล้ว ก็ให้มีการสลับเปลี่ยนหมุนเวียนงานให้กับพนักงานที่ทำงานในตำแหน่งที่ใช้แรงมาก หรือทำงานหนักซ้ำๆตลอดจนการกำหนดนโยบายจากผู้บริหาร การสนับสนุนด้านงบประมาณ และโครงสร้างองค์กรนั้นก็ล้วนเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้บุคคลในองค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้พบว่า โมเดลการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก ที่ได้จากการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น สามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ การยศาสตร์ด้านกายภาพ การยศาสตร์ด้านการรับรู้ และการยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กรสำหรับผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออกแต่ละด้าน อยู่ในระดับค่อนข้างมากทุกด้าน ได้แก่ การยศาสตร์ด้านกายภาพ รองลงมาคือ การยศาสตร์ด้านการรับรู้ และการยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กร ตามลำดับ และจากการวิเคราะห์โมเดลการวัดของตัวแปรแฝงแต่ละตัวแปร โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันนั้น พบว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดการยศาสตร์ด้านกายภาพ ด้านการรับรู้ และด้านการจัดการองค์กรมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี

สำหรับการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างโมเดลการวัดทั้ง 3 โมเดล พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการยศาสตร์ด้านการรับรู้ กับ การยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กรนั้น มาจาก การรับรู้การสื่อสารต่อการยศาสตร์ในองค์กร กับ การจัดการองค์กรด้วยกระบวนการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีความสัมพันธ์ต่อกันสูงสุดในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างการยศาสตร์ด้านกายภาพ กับ การยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กรนั้น มาจาก การยศาสตร์ด้านกายภาพในส่วนของลักษณะท่าทางและการเคลื่อนไหวในการทำงาน กับ การจัดการองค์กรด้วยกระบวนการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีความสัมพันธ์ต่อกันสูงสุด และในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างการยศาสตร์ด้านกายภาพ กับ การยศาสตร์ด้านการรับรู้ พบว่า เป็นความสัมพันธ์ที่มาจาก การยศาสตร์ด้านกายภาพในส่วนของลักษณะท่าทางและการเคลื่อนไหวในการทำงาน กับ การรับรู้การสื่อสารต่อการยศาสตร์ในองค์กร เนื่องจากมีความสัมพันธ์ต่อกันสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยข้างต้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาโมเดลการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออก ดังนี้

1. ในทางวิชาการ ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ยืนยันถึงขอบเขตของการยศาสตร์ โดยสมาคมการยศาสตร์นานาชาติ (International Ergonomics Association) ที่นำเสนอถึงขอบเขตของการยศาสตร์ ว่ามี 3 สาขา ได้แก่ การยศาสตร์ด้านกายภาพ การยศาสตร์ด้านการรับรู้ และ การยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กร ซึ่งโมเดลดังกล่าวนี้ สามารถนำมาใช้ได้จริงกับอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าในประเทศไทย

2. การยศาสตร์ด้านกายภาพ ด้านลักษณะท่าทางและการเคลื่อนไหวในการทำงาน ควรใช้เกณฑ์ในการวัดลักษณะท่าทางและการเคลื่อนไหวในการทำงานให้เหมาะสมกับพนักงานในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การใช้คะแนน REBA Score เป็นตัวชี้วัดในการวิเคราะห์หาปัญหาด้านสุขภาพที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการทำงานของพนักงาน เพื่อดำเนินการหาทางป้องกัน แก้ไข ปรับปรุงลักษณะท่าทางและการเคลื่อนไหวในการทำงานของพนักงานให้เหมาะสม

3. การยศาสตร์ด้านการรับรู้ ด้านการผ่อนคลายความเครียด องค์กรควรดำเนินการจัดกิจกรรมผ่อนคลายความเครียด ไม่ว่าจะเป็นรายเดือน หรือรายปี ให้พนักงานที่ทำงานทั้งเวลากลางวัน และกลางคืนได้เข้าร่วมอย่างทั่วถึง รวมถึงจัดมุมพักผ่อนให้อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่พนักงานปฏิบัติงาน เพื่อให้พนักงานได้พักผ่อนในเวลาพักอย่างเต็มที่

4. การยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กร เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านโครงสร้างองค์กรนั้น บางองค์กรมีการดำเนินงานด้านการยศาสตร์อย่างจริงจัง โดยมีศูนย์กลางในการดำเนินงานด้านการยศาสตร์โดยเฉพาะ แต่ในบางองค์กร ยังคงดำเนินงานภายใต้กลุ่มงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานด้านการยศาสตร์ประสบความสำเร็จ และเป็นรูปธรรม ควรจัดให้มีศูนย์กลางการดำเนินงานด้านการยศาสตร์ในแต่ละองค์กร โดยมีหัวใจหลักคือพนักงานต้องให้พนักงานในองค์กรทำงานได้อย่างปลอดภัยสามารถดำเนินงานภายใต้หลักการยศาสตร์ที่ถูกต้อง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เป็นการดำเนินงานที่คำนึงถึงผลลัพธ์ทางสุขภาพของพนักงานในระยะยาว ซึ่งพนักงานควรได้รับความรู้สึกสะดวกสบายทั้งทางกายและจิตใจในการทำงาน อันจะทำให้อัตราการลาออกลดลง พนักงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลผลิตขององค์กรก็จะดีขึ้นตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการใช้การยศาสตร์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น
2. ควรจะศึกษาแนวทางการปฏิบัติในเชิงลึกของแต่ละด้าน โดยแบ่งเป็น การยศาสตร์ด้านกายภาพ การยศาสตร์ด้านการรับรู้ และการยศาสตร์ด้านการจัดการองค์กร เพื่อให้มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กิตติ อินทรานนท์. (2548). *การยศาสตร์ = Ergonomics*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำเนียร จวงตระกูล. (2553). *การวิจัยเชิงคุณภาพ: เครื่องมือสร้างองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเตอร์เนชันแนล.
- เฉลิมวุฒิ ศรีอ่อนหล้า และจาชญาอร นิพนพานนท์. (2553). ผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้ถูกต้องตามหลักการยศาสตร์: กรณีศึกษาในบุคลากร สายสนับสนุนสำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารเทคนิคการแพทย์และกายภาพบำบัด*, 22(2), 167-178.
- ณัฐริยา เป้าทอง. (2551). *การลดอาการปวดหลังส่วนล่างของพนักงานแผนกขึ้นรูปแบบทรายโดยใช้หลักการยศาสตร์: กรณีศึกษาโรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์*. (วิทยานิพนธ์ วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิศวกรรมความปลอดภัย, คณะวิศวกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดลพร กุลศานต์. (2550). *การศึกษาปัญหาการยศาสตร์ของพนักงานที่ปฏิบัติงานภายในห้องสะอาดสำหรับโรงงานอิเล็กทรอนิกส์*. (วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิศวกรรมความปลอดภัย, คณะวิศวกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธยา ภิรมย์ และพันธ์ยศ วรเชษฐาวาตร์. (2555). *การศึกษาความเมื่อยล้าจากการนั่งทำงานของพนักงานเย็บในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม*. (วิทยานิพนธ์สถาบันวิจัยและพัฒนา, สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ, คณะวิศวกรรมศาสตร์). สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- นිරัชชา เพด็จตะคุ. (2549). *การวิเคราะห์ปัญหาการยศาสตร์ในโรงงานอิเล็กทรอนิกส์*. (วิทยานิพนธ์ วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิศวกรรมความปลอดภัย, คณะวิศวกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรรัตน์ แสงฉาย. (2557). การบริหารผลงาน Performance Management. ใน *เอกสารประกอบการสอนวิชา การบริหารผลงาน (Performance Management)* (หน้า 1-182). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัตนภรณ์ อมรัตน์ไพจิตร และสุดิตา กรูไกรวงศ์. (2544). *การยศาสตร์ในสถานที่ทำงาน*. กรุงเทพฯ: เรียงสาม กราฟิค ดีไซน์.
- ไวยวิทย์ ไวยกาญจน์, นันทกฤษณ์ ยอดพิจิตรและสรรพสิทธิ์ ลิ้มนรัตน์. (2555). การประเมินทางกายศาสตร์สำหรับงานยกในโรงงานผลิตชิ้นส่วนรถยนต์. ใน *การประชุมวิชาการช่วยงานวิศวกรรมอุตสาหการ ประจำปี พ.ศ. 2555* (หน้า 492-502). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. (2550). *การยศาสตร์*. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2558, จาก <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=32&chap=7&page=t32-7-in fodetail03.html>
- องอาจ นัยพัฒน์. (2548). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิญา อิงอาจ. (2556). *การวิเคราะห์สถิติเพื่อการวิจัย เล่ม 1: ความรู้เบื้องต้น-การทดสอบเชิงเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย*. ใน *เอกสารประกอบการสอนวิชา การวิเคราะห์เชิงสถิติ* (หน้า 1-105). เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เอกรินทร์ วิภูจน์อำไพ. (2558). *คุณรู้หรือไม่ว่า... การประเมินความเสี่ยงด้านการยศาสตร์ (Ergonomic) ในสถานประกอบการจะได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง*. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2558, จาก http://www.bureauveritas.co.th/home/news/did-you-know-hat/ergonomics2?presentationtemplate=bv_master_v2/news_full_story_presentation_did_you_know_v2

- Abarghouei, N. S., & Nasab, H. H. (2011). Total ergonomics and its impact in musculoskeletal disorders and quality of work life and productivity. *Open Journal of Safety Science and Technology*, 1(3), 79-88.
- Bendig, A. W. (1954). Reliability of short rating scales and the heterogeneity of the rated stimuli. *Journal of Applied Psychology*, 38, 167-170.
- Bollen, K. A. (1989). *Structural equation with latent variables*. New York: John Wiley & Sons.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. London: SAGE.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. Los Angeles: SAGE.
- Cronbach, L. J. (1950). Further Evidence on Response Sets and Test Design. *Educational and Psychological Measurement*, 10, 3-31.
- Imtiaz, A. K. (2012). *Human Machine Interaction-Getting Closer*. Croatia: InTech.
- International Ergonomics Association. (2015). *Definition and domains of ergonomics*. Retrieved July 27, 2014, from <http://www.saylor.org/site/wp-content/uploads/2011/07/psych304-8.3.5.pdf>
- International Labour Organization. (2012). *Your health and safety at work ergonomics*. Retrieved July 27, 2014, from http://www.indevagroup.com/wp-content/uploads/2014/02/Basic_Ergonomics_Principles.pdf
- Jaffar, N., Abdul-Tharim, A. H., Mohd-Kamar, I. F., & Lop, N. S. (2011). A literature review of ergonomics risk factors in construction industry. *Procedia Engineering*, 20, 89-97.
- Macleod, D. (2008). *10 Principles of ergonomics*. Retrieved July 21, 2014, from http://www.danmacleod.com/ErgoForYou/10_principles_of_ergonomics.htm
- Manolescu, A., Verboncu, I., Lefter, V., & Marinas C. (2010). Linking ergonomics with the human resources management. *Review of International Comparative Management*, 11(2), 201-209.
- Mark, L. S., Warm, J. S., & Huston, R. L. (1987). *Ergonomics and human factors: Recent research*. New York: Springer-Verlag.
- Middlesworth, M. (2014). *5 Proven Benefits of Ergonomics in the Workplace*. Retrieved July 27, 2014, from <http://ergo-plus.com/workplace-ergonomics-benefits/>
- Sanders, M. S., & McCormick, E. J. (1987). *Human factors in engineering and design*. New York: McGraw-Hill.
- Saylor Academy. (2011). *Ergonomics*. Retrieved July 27, 2014, from <http://www.saylor.org/site/wp-content/uploads/2011/07/psych304-8.3.5.pdf>
- Scott, P., Kogi, K., & McPhee, B. (2009). *Ergonomics guidelines for occupational health practice in industrially developing countries*. Geneva: International Ergonomics Association.
- Soundararajan, L. J., & Kumar, A. A. (2015). Competency mapping analysis: A study conducted in specific package industry at Puducherry State of India. *European Journal of Business and Management*, 7(19), 147-157.
- Te-Hsin, P. & Kleiner, B. H. (2001). New developments concerning the occupational safety and health act. *Journal of Managerial Law*. 43(1/2), 138-146.
- University of Utah. (2009). *Basic principles of ergonomics*. Retrieved July 21, 2014, from <https://ehs.utah.edu/sites/default/files/BasicPrinciplesErgonomics2009.pdf>
- Wegge, R. (2012). *Principles of ergonomics*. Retrieved July 21, 2014, from <http://www.nd.gov/risk/files/seminars/01-Ergo-Presentation-final.pdf>
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An introductory analysis*. (3rded.). New York: Harper and Row.

**การดำเนินกิจการภายใต้แนวคิดบรรษัทภิบาลของ
บริษัทบริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)
ในพื้นที่สถานีบริการจัดเก็บน้ำมันอากาศยานสุวรรณภูมิ**

**THE CORPORATE GOVERNANCE ACTIVITIES OF
BANGKOK AVIATION FUEL SERVICES PUBLIC
COMPANY LIMITED (BAFS, PLC) AT SUVARNABHUMI
AVIATION FUEL STORAGE STATION (BKK-DEPOT)**

วัลย์พร รัตนเศรษฐ*

Walaiporn Ratanaset*

พิพัฒน์ ไทยอารี**

Phiphat Thaiarry**

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก คณบดีคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Assistant Professor and Ph.D., Dean, Faculty of Public Administration, Dhurakij Pundit University

* Email: walaiporn.rat@dpu.ac.th

** รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Associate Professor, Lecturer, Master of Public Administration Program, Dhurakij Pundit University

** Email: phiphatthaiarry@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาการดำเนินการตามหลักบรรษัทภิบาล (Corporate Governance) ของบริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) (บริษัท บัปส์) ผ่านกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม และ (2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินการกิจกรรมของบริษัทบริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในพื้นที่รอบสถานีบริการจัดเก็บน้ำมันอากาศยานสุวรรณภูมิโดยการศึกษาจากเอกสารรายงานการวิจัย บทความ ประกาศและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่รอบๆ สถานีบริการจัดเก็บน้ำมันท่าอากาศยานสุวรรณภูมิการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การจัดหมวดหมู่ข้อมูลสถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่าบริษัท บัปส์ ได้ดำเนินการตามหลักบรรษัทภิบาล โดยแสดงความรับผิดชอบต่อทั้งภายในบริษัท และสังคม กล่าวคือ (1) บริษัท บัปส์ ได้ปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการตามหลักการของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และได้รับรางวัลเกียรติยศแห่งความสำเร็จ (SET Award of Honor) 3 ปีติดต่อกัน และ (2) การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม บริษัท บัปส์ ได้จัดกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น กิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การตรวจสอบสุขภาพชุมชน การร่วมงานประเพณีของชุมชน การบริจาคสิ่งของแก่ชุมชน การอบรมดับเพลิง เป็นต้น

คำสำคัญ: บรรษัทภิบาล การกำกับกิจการบริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

Abstract

The purposes of this research are: (1) to study the Corporate Governance of Bangkok Aviation Fuel Services Public Company Limited (BAFS, PLC) through corporate social responsibility activities and (2) to explore people's opinion toward the company's activities in the area of Suvarnabhumi Aviation Fuel Storage Station (BKK-Depot). Aviation Fuel Storage Station (BKK-Depot) by performing literature review from research papers, articles, announcements, and related materials and also in-depth interviews. Including field observations from people who live in the neighborhood. The analysis of data by categorizing the average/mean, standard deviation, and content analysis.

The research finding are as follows: The Bangkok Aviation Fuel Services Public Company Limited (BAFS, PLC) has arranged and conducted the activities according to good governance principles in the company and to society in these aspects (1) the company complies with the principles of Corporate Governance issued by The Stock Exchange of Thailand (SET) and is awarded with SET Award of Honor more than three consecutive years and (2) the company organizes various Corporate Social Responsibility activities such as environmental preservation activities, community health check-up, community cultural occasions attendance, community donation, and firefighting training.

Keywords: Corporate Governance, Good Governance, The Bangkok Aviation Fuel Services Public Company Limited (BAFS, PLC)

บทนำ

“บรรษัทภิบาล” (Corporate Governance: CG) หรือ “การกำกับกิจการ” เป็นหลักการที่นำมาใช้กับองค์การภาคธุรกิจ หรือบริษัทที่มุ่งให้ดำเนินงานไปด้วยความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งจากภายในและภายนอกองค์การ หลักการนี้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนำเอาหลักบรรษัทภิบาลจากเดิมที่กำหนดไว้ 15 ข้อ¹ ในรายงานของ Organisation for Economic Co-operation and Development “OECD Principles of Corporate Governance” ที่กำหนดไว้ในปี ค.ศ. 2004 มาปรับใช้ โดยมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนไทยไว้เป็น 5 หมวด ได้แก่ (1) สิทธิของผู้ถือหุ้น (2) การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน (3) บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (4) การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส และ (5) ความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการ (องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ, 2549)

บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) หรือ “บาฟส์” (BAFS) เป็นบริษัทดำเนินธุรกิจด้านการบริหารการจัดเก็บน้ำมันเชื้อเพลิงและให้บริการเติมน้ำมันเชื้อเพลิงแก่อากาศยานในท่าอากาศยานสำคัญๆ คือ ท่าอากาศยานดอนเมืองและสุวรรณภูมิซึ่งการดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องกับพลังงานอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและสวัสดิภาพของประชาชนโดยรอบสถานประกอบการได้ บริษัท บาฟส์จึงแสดงความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรไว้ดังนี้ “บริการธุรกิจพลังงานด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึง คุณภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม”

การดำเนินกิจการของบริษัท บาฟส์ได้นำเอาหลักการดำเนินกิจการ เกี่ยวกับนโยบายการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) โดยยึดถือหลัก 7 ประการ คือ (1) การกำกับดูแลกิจการที่ดี (2) การเคารพสิทธิมนุษยชน (3) การปฏิบัติด้านแรงงาน (4) การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (5) การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม (6) ความรับผิดชอบต่อในการให้บริการ และ (7) การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม ซึ่งจากหลักการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า “บรรษัทภิบาล” (Corporate Governance) หรือ “การกำกับกิจการ” เป็นหลักการสำคัญที่จะมุ่งให้เกิดการบริหารจัดการที่มีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์การซึ่งการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่า บริษัท บาฟส์ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ยืนยันได้จากรางวัลเกียรติยศแห่งความสำเร็จ (SET Award of Honor) ที่ได้รับจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2557

ดังนั้น บทความฉบับนี้จึงเป็นการนำเสนอการดำเนินกิจการของบริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) หรือ “บาฟส์” (BAFS) ตามหลักบรรษัทภิบาล โดยทำการศึกษาการสะท้อนมุมมองของประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่เป้าหมายสถานประกอบการ คือ ชุมชนบริเวณที่เป็นที่ตั้งหน่วยงานที่เรียกว่าสถานีบริการจัดเก็บน้ำมันอากาศยานสุวรรณภูมิเป็นหลัก ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนจะเรียกว่า “บริษัท บาฟส์” แทนชื่อเต็มของบริษัทฯ

¹ OECD Principles of Corporate Governance กำหนดหลักบรรษัทภิบาล 15 ข้อ ได้แก่ (1) นโยบายเกี่ยวกับบรรษัทภิบาลและการกำกับดูแลกิจการ (2) สิทธิของผู้ถือหุ้น (3) สิทธิของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ (4) การประชุมผู้ถือหุ้น (5) การนำและวิสัยทัศน์ (6) ความขัดแย้งของผลประโยชน์ (7) จริยธรรมธุรกิจ (8) การถ่วงดุลของกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร (9) การรวมหรือแยกตำแหน่ง (10) คำตอบแทนของกรรมการและผู้บริหาร (11) การประชุมคณะกรรมการ (12) คณะอนุกรรมการ (13) ระบบการควบคุมและการตรวจสอบภายใน (14) รายงานของคณะกรรมการและ (15) ความสัมพันธ์กับผู้ลงทุน (องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ, 2549)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินกิจการตามหลักบรรษัทภิบาล (Corporate Governance) ของบริษัท บริการ เชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) หรือ “บริษัท บัป” ผ่านกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของ บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)ในพื้นที่รอบสถานีบริการจัดเก็บน้ำมันอากาศยาน สุวรรณภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

บทความฉบับนี้ได้ศึกษา ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับบรรษัทภิบาลกับธรรมาภิบาล แนวคิดเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมี ประเด็นดังนี้

1. บรรษัทภิบาลกับธรรมาภิบาล

“บรรษัทภิบาล” (Corporate Governance: CG) หรือ “ธรรมาภิบาล” เป็นคำที่นำมาใช้เป็นกรอบการ ดำเนินกิจกรรมของสถานประกอบการเพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนชุมชนโดยรอบสถานประกอบการ อย่างไรก็ตาม คำว่า “บรรษัทภิบาล” หรือ “การกำกับกิจการ” มีสาระคล้ายคลึงกับ “หลักธรรมาภิบาล” (Good Governance) ด้วย

โดยทั่วไปแล้วเมื่อกล่าวถึง “หลักธรรมาภิบาล” หรือ “การบริหารจัดการที่ดี” (Good Governance) เป็นคำที่ใช้ทั้งภาคส่วนธุรกิจเอกชนและภาครัฐ สำหรับภาครัฐนั้นได้บัญญัติใช้ตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 กำหนดให้การบริหารกิจการบ้านเมือง ที่ดี จะต้องเป็นการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย 7 ประการ คือ (1) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน (2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ (3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าต่อภารกิจของรัฐ (4) ไม่มีขั้นตอน การปฏิบัติงานเกินความจำเป็น (5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ (6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และ (7) มีการประเมินผล การปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่การบริหารจัดการที่ดีไม่ได้ถูกจำกัดให้ใช้เฉพาะในองค์การภาครัฐ เท่านั้น ภาคเอกชนจึงได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้เช่นกัน โดยเรียกว่า “บรรษัทภิบาล” (Corporate Governance) หรือ “การกำกับกิจการ” เพื่อเป็นแนวคิดในการสร้างหลักการเติบโตของบริษัทให้สามารถ อยู่รอด มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบต่อสังคม (ถวิลวดี บุรีกุล, 2546) ซึ่งสะท้อนได้จาก คำนิยามของ “บรรษัทภิบาล” หรือ “การกำกับดูแลกิจการ” ที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2549) ได้นิยามเอาไว้ว่า “ระบบที่จัดให้มีโครงสร้างและกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และผู้ถือหุ้น เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน นำไปสู่การเจริญเติบโตและสร้างมูลค่า เพิ่มให้กับผู้ถือหุ้นในระยะยาว โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ” ซึ่งจากคำนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่า บรรษัทภิบาล/ธรรมาภิบาล/การกำกับกิจการ เป็นสิ่งที่ภาคเอกชนนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการ ให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ รวมถึงการแสดงความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของบริษัท ไม่ว่าจะเป็น คณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ ผู้ถือหุ้น และชุมชนโดยรอบที่ได้รับผลกระทบจากกิจการ

2. แนวคิดที่มีผลต่อการพัฒนาการบรรษัทภิบาล

แนวคิดที่มีผลต่อการพัฒนาการความคิดเรื่องบรรษัทภิบาลนั้นประกอบด้วยทฤษฎีหลัก 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีตัวแทน (Agency theory) ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder theory) และทฤษฎีต้นทุน ธุรกรรม (Transaction cost economics) (Mallin, 2004, p.10-15) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

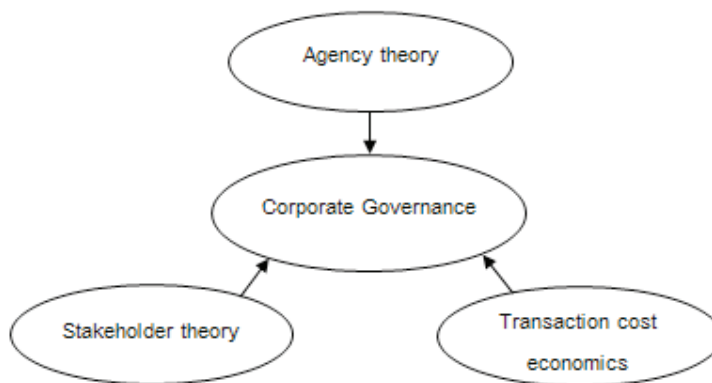
- 1) ทฤษฎีตัวแทน (Agency theory) เป็นแนวคิดที่นำเสนอโดย Jensen and Meckling ในปี ค.ศ. 1976 ที่เห็นว่ากิจการไม่สามารถดำเนินงานไปได้เพียงลำพัง จึงต้องเปิดช่องทางให้บุคคลเข้ามาดำเนินการ ร่วมกัน 2 ฝ่าย คือตัวการ (Principle) กับตัวแทน (Agency) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวการ (principle)

ทำสัญญาจ้างตัวแทน (agent) ซึ่งเป็นผู้ได้รับมอบหมาย (delegates) ให้ดำเนินการบางอย่างแทน อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างตัวการ ตัวแทนอาจมีข้อเสียได้ เช่น การฉกฉวยโอกาส (opportunism) หรือผลประโยชน์ส่วนตัว (self-interest) ของตัวแทน เป็นต้น

2) ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder theory) เป็นการดำเนินการที่ให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อกิจการ ไม่ว่าจะเป็นพนักงาน ลูกค้า ผู้ขายปัจจัยการผลิต ตลอดจนชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งของสถานประกอบการกิจการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจการที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณะโดยตรง จะต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากยิ่งขึ้น

3) ทฤษฎีต้นทุนธุรกรรม (Transaction cost economics) หรือ “TCE” Oliver E. Williamson (1975) เน้นว่าการทำงานร่วมกันย่อมต้องมีต้นทุนสำหรับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการทำธุรกรรม ดังนั้น เทคโนโลยีจึงมีบทบาทในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านผลผลิตลดต้นทุนในการทำธุรกรรม เป็นต้น

ทฤษฎีทั้ง 3 ได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดการกำกับกิจการ โดย Christine A. Mallin (2004, p. 15) สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาแนวคิดการกำกับกิจการ
ที่มา: Christine A. Mallin (2004, p.15)

3. แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท (Corporate Social Responsibility: CSR) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจจากทั้งหน่วยงานภาครัฐและบริษัทเอกชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเอกชนที่ดำเนินการที่อาจกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น CSR จึงเป็นพันธะและหน้าที่ของนักธุรกิจที่ต้องดำเนินนโยบายการตัดสินใจ และปฏิบัติการกระทำเหล่านั้น ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และสอดคล้องกับคุณค่าต่างๆ ที่มีและยอมรับในสังคม (Bowen H. Rothmann อ่างโนวิทยา ชีวรุโณทัย, 2553, น 35)

สุทธิศักดิ์ ไกรสรสุธาสิณี (2550, น. 32) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทหรือความรับผิดชอบต่อสังคมที่แท้จริงขององค์กรอยู่ที่การแสดงความรับผิดชอบต่อผลกระทบโดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในทุกขั้นตอนของกระบวนการดำเนินธุรกิจ โดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนี้มีขอบข่ายเป็นไปได้ตั้งแต่ผู้ถือหุ้น บุคลากร ชุมชน ลูกค้า ไปจนถึงสังคมส่วนรวม

รูปแบบของความรับผิดชอบต่อสังคม Phillip Kotler และ Nancy Lee (2005, pp. 22-46) กำหนดรูปแบบของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมี 6 รูปแบบด้วยกันคือ

1) การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นทางสังคมในวงกว้าง (Cause Promotions) แนวทางนี้มุ่งการมุ่งรณรงค์ประเด็นปัญหาทางสังคมหรือองค์การสาธารณกุศลให้เป็นที่ยอมรับในสังคมโดยใช้ความสามารถทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อให้สังคมตระหนักและเกิดการสนับสนุนต่อไป

2) การส่งเสริมสังคมจากการทำการตลาด (Cause-related Marketing) องค์การสนับสนุนประเด็นทางสังคมโดยการนำส่วนแบ่งรายได้หรือกำไรจากการขายสินค้าไปบริจาค เพื่อสาธารณกุศล

3) การตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing) แนวทางนี้เป็นการใช้เครื่องมือทางการตลาดขององค์การ ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคมเพื่อให้ลดละเลิกหรือปฏิบัติในพฤติกรรมบางอย่างที่จะส่งผลให้สังคมดีขึ้น

4) การบริจาค (Corporate Philanthropy) เป็นรูปแบบดั้งเดิมและง่ายที่สุดก็คือการบริจาคทั้งเงินสินค้าหรือสิ่งของเพื่อเป็นสาธารณกุศลให้กับมูลนิธิ โรงเรียน หรือชุมชน เป็นต้น

5) การอาสาสมัครช่วยเหลือชุมชน (Volunteering) แนวทางนี้มุ่งเน้นให้องค์การกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคมที่เป็นเป้าหมายมีความสัมพันธ์อันดีโดยการให้ผู้บริหารพนักงาน ตลอดจนการชักชวนคู่ค้าหรือคู่แข่งเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับกิจกรรมเพื่อสังคมในพื้นที่ เช่น การร่วมพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น การร่วมกันสร้างอาคารหรือสอนหนังสือให้แก่เด็กนักเรียนในชนบท เป็นต้น

6) การดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsibility Business Practice) แนวทางนี้จะเหมือนกับ CSR ในลักษณะของกระบวนการนั้นก็คือ การพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินธุรกิจขององค์การเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบด้านลบกับสังคมและสิ่งแวดล้อมหรือให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น การลดการใช้น้ำ การใช้พลังงานสะอาด เช่น พลังงานลมเพื่อลดปริมาณก๊าซที่ก่อให้เกิดภาวะเรือนกระจก เป็นต้น จะเห็นได้ว่า แนวทางการปฏิบัติที่นี้เราสามารถเลือกได้ตามความเหมาะสมและทุกแนวทางที่สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้ทั้งองค์การและสังคม

ในการให้บริษัทแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเป็นรูปธรรม บริษัทเอกชน สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) จึงกำหนดหลักการความรับผิดชอบต่อสังคมเอาไว้ 8 หมวดเพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินงาน ได้แก่ การกำกับดูแลกิจการที่ดี การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม การเคารพสิทธิมนุษยชนและการปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การเผยแพร่ข่าวสารจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดทำรายงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (รัชยา ภัคจิตต์, 2555, น.161-163) พร้อมทั้งกำหนดให้มีการให้รางวัลแก่บริษัทที่มีการรายงานบรรษัทภิบาลดีเยี่ยม² (Top Corporate Governance Report Awards) ในทุกๆ ปี

4. หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี

ความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์การอันเนื่องมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกตลอดจนความคาดหวังเรื่องการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้น สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (2560) จึงกำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance Code: CG Code) เรียกว่า “หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี สำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี 2560” หรือ “Corporate Governance Code for Listed Companies 2017” ซึ่งมีเป้าหมาย 4 ประการ คือ (1) สามารถแข่งขันได้และมีผลประกอบการที่ดีโดยคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว (Competitiveness and performance

² รางวัลการรายงานบรรษัทภิบาลดีเยี่ยม (Top Corporate Governance Report Awards) เป็นรางวัลที่มอบให้แก่บริษัทจดทะเบียนที่มีความโดดเด่นด้านรายงานการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยใช้ข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนเปิดเผยไว้ในแบบแสดงข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) รายงานประจำปี และเว็บไซต์ รวมทั้งหนังสือนัดประชุมผู้ถือหุ้นและรายงานการประชุมผู้ถือหุ้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2560)

with long-term perspective) (2) ประกอบธุรกิจอย่างมีจริยธรรม เคารพสิทธิและมีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสีย (Ethical and responsible business) (3) เป็นประโยชน์ต่อสังคม และพัฒนาหรือลดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม (Good corporate citizenship) และ (4) สามารถปรับตัวได้ภายใต้ปัจจัยการเปลี่ยนแปลง (Corporate resilience)

หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี สำหรับบริษัทจดทะเบียน (Corporate Governance Code for Listed Companies 2017) กำหนดแนวทางสำหรับคณะกรรมการ 8 ข้อได้แก่ (1) ตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นในฐานะผู้นำที่สร้างคุณค่าให้แก่กิจการอย่างยั่งยืน (2) กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายหลักของกิจการที่เป็นไปเพื่อความยั่งยืน (3) เสริมสร้างคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ (3) เสริมสร้างคณะกรรมการที่มีประสิทธิผล (4) สรรหาและพัฒนาผู้บริหารระดับสูง และการบริหารบุคลากร (5) ส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อ (6) ดูแลให้มีระบบการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในที่เหมาะสม (7) รักษาความน่าเชื่อถือทางการเงิน และการเปิดเผยข้อมูล และ (8) สนับสนุนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารกับผู้ถือหุ้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2560)

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ดำเนินการในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2556 โดยคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ด้วยการกำหนดพื้นที่การศึกษาที่เป็นชุมชนอันเป็นที่ตั้งคลังน้ำมันของบริษัท บาฟล์ที่บริเวณชุมชนหมู่ 10 ตำบลศรีษะจรเข้ น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีประชากรประมาณ 1,011 คน

การเลือกสำรวจประชากรในหมู่บ้านนี้เป็นหลักเนื่องจากเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้กับคลังน้ำมันมากที่สุด และมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนกับบริษัท บาฟล์มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ประชาชนในชุมชนทั้งตำบลต่างรับรู้และมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของบริษัท บาฟล์อยู่ด้วย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกัน ดังนั้น ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยจึงประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากโครงการ “สำรวจความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานของบริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)”

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ในชุมชนหมู่ 10 ตำบลศรีษะจรเข้ น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นจำนวนประชากร 1,011 คน (ที่ตั้งคลังน้ำมัน) ด้วยการคำนวณตัวอย่างตามสูตรยามาเน่แล้วจะได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 286 คน และเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental samplings)

การจัดเก็บข้อมูลดำเนินการโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์บุคคลซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลจากการพบปะชุมชนของบริษัท บาฟล์ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการของบริษัท บาฟล์ในภาพรวม และการดำเนินการของบริษัท บาฟล์ ในการให้ความสนับสนุนด้านต่างๆ แก่ชุมชนนอกจากนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้ยังได้อาศัยข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างปี พ.ศ. 2554-2559 เพิ่มเติมด้วย

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “โครงการสำรวจความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานของบริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) (บาฟล์)” ซึ่งดำเนินการระหว่างเดือน พฤษภาคม-กันยายน พ.ศ.2556 มีข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชนหมู่ 10 ตำบลศรีษะจรเข้ น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการจำนวน 13 คน ระหว่างวันที่ 26 กรกฎาคม-9 สิงหาคม พ.ศ. 2556 ควบคู่กับการศึกษาทบทวนข้อมูลเพิ่มเติมจากรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท บาฟล์ มีประเด็นโดยสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท บาฟส์

การศึกษาพบว่า บริษัท บาฟส์ได้ดำเนินกิจกรรมที่มุ่งสร้างประโยชน์ของบริษัทร่วมไปกับการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณประโยชน์แก่สังคมบริเวณโดยรอบสถานประกอบการโดยบริษัท บาฟส์ได้กำหนดนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อรักษาความสมดุลของการดำเนินกิจการ 7 ด้าน ได้แก่ การกำกับดูแลกิจการที่ดี การเคารพสิทธิมนุษยชน การปฏิบัติด้านแรงงาน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมในการให้บริการ และการร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม อันเป็นการสอดคล้องกับแนวคิดทางวิชาการ (บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน), 2560) โดยสรุปได้ดังนี้

1) ด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี บริษัท บาฟส์กำหนดให้มีการพัฒนาระบบการจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานให้สอดคล้องตามกฎหมาย รวมถึงมาตรฐานสากลและข้อกำหนดอื่นๆ ที่บริษัทนำมาประยุกต์ใช้ซึ่งที่ผ่านมาบริษัท บาฟส์ได้ให้ความสำคัญและยึดหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งมองว่าการดำเนินการตามหลักดังกล่าวจะมีส่วนช่วยให้บริษัทบรรลุเป้าหมาย สร้างความเชื่อมั่น และเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน สะท้อนจากรางวัลเกียรติยศแห่งความสำเร็จ (SET Award of Honor) จากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มอบให้กับบริษัทที่มีความเป็นเลิศในด้านการรายงานบรรษัทภิบาลต่อเนื่องอย่างต่อเนื่อง 3 ปีขึ้นไป และรางวัลบริษัทจดทะเบียนด้านการรายงานบรรษัทภิบาลดีเยี่ยม (Top Corporate Governance Report Awards) ซึ่งบริษัท บาฟส์ได้รับรางวัลในปี พ.ศ.2557 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2557; บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน))

2) ด้านการปฏิบัติด้านแรงงาน หมายถึงการปรับปรุงผลการดำเนินงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของบริษัทอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งหวังให้เกิดความยั่งยืนด้านทรัพยากรบุคคล (Human Resource Sustainability) ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมา บริษัท บาฟส์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรบุคคลและความปลอดภัยในการทำงาน ดังนี้

(1) ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร บริษัท บาฟส์ยึดถือว่า บุคลากรเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ โดยจะพัฒนาบุคลากรตั้งแต่เข้าเริ่มงานผ่านการปฐมนิเทศ การอบรมจรรยาบรรณธุรกิจ การต่อต้านการทุจริต ค่านิยมองค์กร ความปลอดภัย และระบบคุณภาพ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรโดยสนับสนุนทุนการศึกษา เป็นต้น (บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน), 2560, น. 33-34)

(2) ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน บริษัท บาฟส์คำนึงถึงความปลอดภัยของบุคลากร โดยกำหนดให้มีการพัฒนาระบบการจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานให้สอดคล้องกับที่กฎหมายกำหนด พร้อมกันนี้ได้มีการพัฒนา อบรมบุคลากรในเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งบริษัท บาฟส์ได้จัดให้มีการสำรวจปัจจัยเสี่ยงในการทำงานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง(บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน), 2559, น.33-34)

การดำเนินงานที่ผ่านมาสะท้อนถึงความพึงพอใจของบุคลากรซึ่งทำการสำรวจโดยฝ่ายทรัพยากรบุคคลและธุรการ พบว่า มีคะแนนอยู่ในเกณฑ์สูง นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลสถานประกอบการดีเด่นด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน 6 ครั้ง ในปี พ.ศ.2550 2551 2553 2556 2557 และ 2558 และได้รับรองระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย OHSAS 18001:2007 ในปี พ.ศ. 2551 (บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน), 2560)

นอกจากการสร้างให้เกิดความปลอดภัยในสถานที่ทำงานแล้ว บริษัท บาฟส์ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยต่อชุมชนและการป้องกันอัคคีภัยด้วยการฝึกอบรมการดับเพลิงให้กับชุมชน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชุมชนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ได้รับการตอบรับที่ดีจากประชาชนในพื้นที่และให้ความรู้ถึงความปลอดภัยมากขึ้น สะท้อนจากการสัมภาษณ์นางจรัส เฟื่องแสงพิทยะ อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ 10 ตำบลศิระชะจะชะน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ (สัมภาษณ์วันที่ 26 กรกฎาคม 2556) ความว่า “เราได้เห็นการป้องกันความปลอดภัย มีไฟมัจฉีกี่ชั้นๆ เราภูมิใจ เรามีความมั่นใจ เรื่องความปลอดภัย

เรานอนหลับ เราเชื่อมั่นในระบบความปลอดภัย” เช่นเดียวกับนายปัญญา สุขแสง ผู้อำนวยการโรงเรียน วัดศรีวารีน้อย (สัมภาษณ์เมื่อ 3 ตุลาคม 2556) ให้สัมภาษณ์ว่า “ผมมีความมั่นใจด้านความปลอดภัยทุกอย่าง ผมเป็น ผอ. มานานรู้จักผู้ปกครองมากมายส่วนใหญ่ชาวบ้านมั่นใจ ไม่มีปัญหาใดๆ”

3) ด้านการดูแลรักษาสีงแวดล้อม การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม ภายหลังจากบริษัท บาฟส์ ได้เปิดดำเนินกิจการพร้อมกับการเปิดใช้สนามบินสุวรรณภูมิ กิจกรรมที่บริษัท บาฟส์ให้ความสำคัญคือ การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม เนื่องจากลักษณะการดำเนินกิจการของบริษัท บาฟส์เกี่ยวข้องกับน้ำมัน เชื้อเพลิง จึงอาจส่งผลกระทบต่อชุมชนไม่ว่าจะเป็นด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่น ดังนั้น บริษัท บาฟส์ จึงมีกิจกรรมที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม การรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตพนักงาน ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในบริเวณรอบคลังน้ำมันสุวรรณภูมิบริษัท บาฟส์ได้จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้

(1) ด้านการดูแลรักษาสีงแวดล้อม ประกอบด้วย โครงการพาน้องรักษ่าชายหาดและโครงการพัฒนาและให้ความช่วยเหลือชุมชน กล่าวคือ (1) โครงการพาน้องรักษ่าชายหาดเป็นกิจกรรมที่บริษัท บาฟส์จัดขึ้นเพื่อพานักเรียน โรงเรียนวัดหัวคู้ โรงเรียนวัดศรีวารีน้อย และโรงเรียนวัดปากคลองมอญไปศึกษาดูงานและปลูกชายหาดที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ (บางปู) เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราชินี โดยได้มีการปลูกต้นลำพูมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 ถึงปัจจุบันและ (2) โครงการพัฒนาและให้ความช่วยเหลือชุมชน ผ่านกิจกรรมการตรวจสุขภาพชุมชน การจัดกิจกรรมวันเด็กทั้งนี้ กิจกรรมด้านสีงแวดล้อมบริษัท บาฟส์ทำนั้มีการดำเนินงานร่วมกับชุมชนตามสถานที่ต่างๆ เช่น โรงเรียน วัด ลานกีฬา เป็นต้น

การประเด็นดังกล่าว นายพรเทพ หอมผกา หัวหน้าฝ่ายชุมชนสัมพันธ์ จากบริษัท บาฟส์ (สัมภาษณ์วันที่ 19 กรกฎาคม 2556) กล่าวว่า “งานด้านชุมชนที่ผ่านมามีหลายอย่าง เรามีแผนงานวางไว้คร่าวๆ เป็นการวางแผนด้านงบประมาณไว้ จากนั้นจะมีกิจกรรมประจำปี เช่น วันสำคัญๆ หรือโครงการตรวจสุขภาพ เป็นต้น นอกจากนั้นจะดูไปตามความเหมาะสม หากชุมชนมีความต้องการ หรือมีปัญหาและความจำเป็น เมื่อขอความร่วมมือกับบริษัทฯ จะพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป” ดังนั้น จากคำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานด้านชุมชนสัมพันธ์ จะร่วมดำเนินงาน3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายจัดกิจกรรมเพื่อสังคม ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายชุมชนสัมพันธ์ ดำเนินงานสนับสนุนช่วยเหลือกันตามความต้องการของพื้นที่ โดยผลงานด้านชุมชนสัมพันธ์ที่โดดเด่นเกี่ยวกับกับการดูแลรักษาสีงแวดล้อม คือโครงการตรวจปรับปรุงระบบน้ำบาดาล เป็นต้น

(2) ด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม กิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชนและสังคมเป็นกิจกรรมที่บริษัท บาฟส์ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยที่ผ่านมามีกิจกรรมเพื่อชุมชนต่างๆ เช่น โครงการด้านการศึกษาสำหรับโรงเรียนในชุมชน การสืบสานวัฒนธรรมไทย ทำนุบำรุงศาสนาการเป็นครูอาสา ฯลฯ จัดให้มีการตรวจสุขภาพแก่ชุมชน การเยี่ยมเยียนพบปะชุมชน การอบรมดับเพลิงพื้นฐาน รวมไปถึงการสนับสนุนสีงของและอุปกรณ์เพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น อุปกรณ์กระจายเสียง ป้ายประชาสัมพันธ์ ติดตั้งไฟฟ้า ปรับปรุงถนน ฯลฯ นอกจากนั้นยังได้สนับสนุน และเข้าร่วมกับกิจกรรมการจัดงานวันสำคัญทางประเพณีและการแข่งขันกีฬาของชุมชน

ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์นายชานาญ โพธิ์อม ผู้อำนวยการโรงเรียนปากคลองมอญ (สัมภาษณ์วันที่ 26 กรกฎาคม 2556) ได้ให้ความเห็นว่า “ในปี 2549 บริษัทสนับสนุนงบประมาณจำนวนมาก เพื่อปรับปรุงห้องเรียน รวมถึงสนับสนุนติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิง บริษัทยังมีกิจกรรมนำนักเรียนไปปลูกป่า บริษัทบริจาคเงินช่วยพัฒนาโรงเรียนตลอดมา ทั้งเงินพัฒนาการศึกษา เช่น ในปี พ.ศ.2556 โรงเรียนต้องการปรับพื้นที่โรงอาหารใหม่ บริษัทสนับสนุนเงินจำนวนมากพอสมควร ช่วยแบ่งเบาภาระไปมาก” ในขณะที่นายณัฐรังลิลา สุวพรศิลป์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหัวคู้ (สัมภาษณ์วันที่ 9 สิงหาคม 2556) ให้ความเห็นเช่นเดียวกันว่า “บริษัท บาฟส์ได้เข้ามาดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก”ซึ่งจากที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าบริษัท บาฟส์ได้มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน การพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง และในหลายกิจกรรมได้รับการตอบรับจากประชาชนเป็นอย่างดี

2. ความคิดเห็นของประชาชนบริเวณรอบสถานีบริการจัดเก็บน้ำมันอากาศยานสุวรรณภูมิ

รายงานการวิจัย “โครงการสำรวจความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานของบริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)” (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556) ได้ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมเพื่อชุมชนของบริษัท บภาพล์จำนวน 286 ตัวอย่างในพื้นที่รอบสถานีบริการจัดเก็บน้ำมันอากาศยานสุวรรณภูมิหมู่ที่ 10 ตำบลศรีษะจรเข้ชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของพื้นที่หมู่ 10 ตำบลศรีษะจรเข้ชั้นน้อยสุวรรณภูมิ

ตัวแปร		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	147	51.4
	หญิง	139	48.6
รวม		286	100.0
อายุ	15-19 ปี	6	2.1
	20-25ปี	16	5.6
	26-30 ปี	29	10.2
	31-35 ปี	33	11.6
	36-40 ปี	57	20.0
	41-45 ปี	42	14.7
	46-50 ปี	44	15.4
	51-60 ปี	33	11.6
	60 ปีขึ้นไป	25	8.8
รวม		285	100.0
อาชีพ	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	26	9.1
	พนักงานประจำในหน่วยงานหรือบริษัท	38	13.3
	ค้าขายหรือประกอบกิจการ	38	13.3
	เกษตรกร	80	28.1
	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	21	7.4
	ลูกจ้าง/รับจ้างทั่วไป	71	24.9
	อื่นๆ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ว่างงาน	11	3.9
รวม		285	100.0
รายได้	ต่ำกว่า 5,000 บาท	17	6.0
	5,000-10,000 บาท	114	40.6
	10,000-15,000 บาท	91	32.4
	15,001-20,000 บาท	45	16.0
	มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป	14	5.0
รวม		281	100.0
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	57	20.1
	มัธยมศึกษา	83	29.3
	อนุปริญญา	65	23.0
	ปริญญาตรี	74	26.1
	สูงกว่าปริญญาตรี	4	1.4
รวม		283	100.0

ตามตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 286 คน แบ่งเป็นเพศชาย 147 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 เพศหญิง 139 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.0 รองลงมาคืออายุระหว่าง 46-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.4 อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด เป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 28.1 รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 24.9 โดยผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.6 รองลงมาคือรายได้ระหว่าง 10,000-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.4 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 29.3 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 26.1

ตารางที่ 2 แสดงการพบปะชุมชนของบริษัท บาฟส์

ข้อความ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	รวม
การเข้าร่วมประชุม หรือ ทารือกับเจ้าหน้าที่ของบริษัท	30 (10.6)	83 (29.2)	171 (60.2)	284(100.0)
การพบปะเจ้าหน้าที่ของบริษัท	43 (15.1)	140 (49.3)	101 (35.6)	284(100.0)
การพบกับเจ้าหน้าที่ของบริษัท บาฟส์				
กิจกรรมงานพิธีสำคัญต่างๆ เช่น วันเด็ก วันสงกรานต์วันเข้าพรรษา วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ วันปีใหม่	50 (20.7)	166 (68.9)	25 (10.4)	241(100.0)
กิจกรรมงานกุศล วัด โรงเรียน	50 (22.1)	169 (74.8)	7 (3.1)	226(100.0)
กิจกรรมเยี่ยมเยียนชุมชน	30 (27.5)	70 (64.2)	9 (8.3)	109(100.0)
กิจกรรมอบรมดับเพลิง	21 (22.6)	63 (67.7)	9 (9.7)	93(100.0)
กิจกรรมพาน้องรักษ์ป่าชายเลน	13 (18.6)	46 (65.7)	11 (15.7)	70(100.0)
กิจกรรมตรวจสอบสุขภาพ	20 (10.9)	150 (82.0)	13 (7.1)	183(100.0)

ตามตารางที่ 2 เป็นการแสดงถึงการที่บุคลากรของบริษัท บาฟส์ ได้ดำเนินการพบปะชุมชนในภาพรวม โดยผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยเข้าร่วมประชุม หรือหารือกับเจ้าหน้าที่ของบริษัท คิดเป็นร้อยละ 60.2 มีการพบปะเจ้าหน้าที่ของบริษัทบางครั้งคิดเป็นร้อยละ 49.3 การพบกับเจ้าหน้าที่ของบริษัทในงานประเภท กิจกรรมงานพิธีสำคัญต่างๆ เช่น วันเด็ก วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ วันปีใหม่ บางครั้งคิดเป็นร้อยละ 68.9 กิจกรรมงานกุศล วัด โรงเรียนบางครั้งคิดเป็นร้อยละ 74.8 กิจกรรมเยี่ยมเยียนชุมชนบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 64.2 กิจกรรมอบรมดับเพลิงบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 67.7 กิจกรรมพาน้องรักษ์ป่าชายเลนบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 65.7 กิจกรรมตรวจสอบสุขภาพบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 82.0

ตารางที่ 3 แสดงการรับรู้ข่าวสารของชุมชนเกี่ยวกับโครงการที่บริษัท บาฟส์ จัดดำเนินการตามหลักบรรษัทภิบาล

ข้อความ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	รวม
การรับรู้ข่าวสารของโครงการจากประธานชุมชน รองประธานชุมชน	67 (23.9)	140 (50.0)	73 (26.1)	280 (100.0)
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของโครงการ จากบอร์ดประชาสัมพันธ์ เอกสารแจก	45 (16.1)	135 (48.4)	99 (35.5)	279 (100.0)
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของโครงการ จากเสียงตามสาย	16 (5.7)	85 (30.5)	178 (63.8)	279 (100.0)
การได้รับข่าวสารของโครงการ จากการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน	95 (33.6)	125 (44.2)	63 (22.3)	283 (100.0)
การได้รับรู้ข่าวสารของโครงการ จากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของบริษัท บาฟส์	32 (11.3)	102 (36.2)	148 (52.5)	282 (100.0)
การได้รับรู้ข่าวสารของโครงการจากการประชุมร่วมกับบริษัท บาฟส์	22 (7.9)	71 (25.4)	186 (66.7)	279 (100.0)

ตามตารางที่ 3 แสดงการรับรู้ข่าวสารของชุมชนเกี่ยวกับโครงการที่บริษัท บาฟส์ จัดดำเนินการตามหลักบรรษัทภิบาล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้ข่าวสารจากประธานชุมชน รองประธานชุมชนบางครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.0 จากบอร์ดประชาสัมพันธ์ จากเอกสารแจกบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48.4 จากเสียงตามสายไม่เคยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.8 จากการพูดคุยกับเพื่อนบ้านบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 44.2 จากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของบริษัท บาฟส์ไม่เคยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.5 จากการประชุมร่วมกับบริษัท บาฟส์ ไม่เคยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.7

ตารางที่ 4 แสดงการดำเนินโครงการของบริษัท บาฟส์ในการให้ความสนับสนุนด้านต่างๆ แก่ชุมชนสุวรรณภูมิ

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย
ด้านความปลอดภัยชุมชน						
บริษัทติดตั้งไฟแสงสว่าง เพิ่มความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน	160 (55.9)	74 (25.9)	33 (11.5)	9 (3.1)	10 (3.5)	4.28 (1.021)
บริษัทจัดฝึกอบรมดับเพลิงขั้นพื้นฐานให้ชุมชนเพื่อช่วยให้ชุมชนมีการวางแผนการเตรียมความพร้อมรับภัยได้อย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น	112 (39.7)	98 (34.8)	43 (15.2)	17 (6.0)	12 (4.3)	4.00 (1.085)
บริษัทติดตั้งกล่องวงจรปิดเพิ่มขึ้นในบริเวณริมคลองหนองงูเห่าเพิ่มความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน	139 (49.5)	70 (24.9)	37 (12.1)	26 (9.3)	12 (4.3)	4.06 (1.171)
บริษัทติดตั้งระบบกระจายเสียงตามสายเพื่อเพิ่มศักยภาพให้แก่ชุมชนในการรับรู้ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์	67 (23.7)	49 (17.3)	129 (45.6)	24 (8.5)	14 (4.9)	3.46 (1.092)

ตารางที่ 4 แสดงการดำเนินโครงการของบริษัท บาฟส์ในการให้ความสนับสนุนด้านต่างๆ แก่ชุมชน สุวรรณภูมิ (ต่อ)

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย
ด้านการศึกษา (โรงเรียน วัดชุมชน)						
บริษัทให้การสนับสนุนการจัดงานวันครอบครัวของโรงเรียน วัดหัวคู้ ในระดับใด	152 (53.3)	82 (28.8)	30 (10.5)	11 (3.9)	10 (3.5)	4.25 (1.026)
บริษัทสนับสนุนการจัดกิจกรรมของ โรงเรียนวัดหัวคู้ โรงเรียนวัดศรีวารีน้อย โรงเรียนปากคลองมอญ	122 (42.8)	103 (36.1)	44 (15.4)	8 (2.8)	8 (2.8)	4.31 (1.164)
สนับสนุนกิจกรรมของวัดหัวคู้	136 (48.9)	73 (26.3)	57 (20.5)	10 (3.6)	2 (0.7)	4.19 (0.933)
บริษัทส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยพานักเรียนไปทัศนศึกษาในสถานที่ต่างๆ	119 (42.3)	96 (34.2)	46 (16.4)	12 (4.3)	8 (2.8)	4.09 (1.005)
บริษัทส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียนโดยจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้คอมพิวเตอร์และศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์	128 (44.8)	114 (39.9)	26 (8.7)	9 (3.1)	10 (3.5)	4.19 (0.970)
ด้านสุขภาพชุมชน						
บริษัทให้การสนับสนุนการจัดงานกีฬาต้านภัยยาเสพติด	105 (36.8)	87 (30.5)	67 (23.5)	20 (7.0)	6 (2.1)	3.93 (1.036)
บริษัทจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี	128 (45.6)	93 (33.1)	41 (14.6)	13 (4.6)	6 (2.1)	4.15 (0.979)
บริษัทให้การดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยเรื้อรังของชุมชน	97 (34.2)	101 (35.6)	47 (16.5)	22 (7.7)	17 (6.0)	3.84 (1.156)
ด้านสิ่งแวดล้อม						
บริษัทปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ต่างๆ ให้สวยงามและร่มรื่น เช่นทางเดินเท้าถนน	52 (18.2)	97 (33.9)	87 (30.4)	36 (12.6)	14 (4.9)	3.48 (1.078)
บริษัทมีการควบคุมและตรวจวัดระดับเสียง, ฝุ่นละอองและกลิ่นอย่างต่อเนื่อง	40 (14.0)	108 (37.9)	65 (22.8)	50 (17.5)	22 (7.7)	3.33 (1.149)
บริษัทมีการตรวจวัดคุณภาพน้ำดื่มตามที่อยู่อาศัยและในลำคลองหนองงูเห่าอย่างสม่ำเสมอ	38 (13.3)	116 (40.6)	76 (26.6)	34 (11.9)	22 (7.7)	3.40 (1.100)
ทรัพยากรที่ใช้ดำเนินการให้ชุมชนของบริษัท บาฟส์						
บริษัทจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการ เพื่อช่วยเหลือชุมชนเป็นจำนวนที่เพียงพอ	99 (34.6)	110 (38.5)	49 (17.1)	19 (6.6)	9 (3.1)	3.95 (1.033)
การช่วยเหลือชุมชนทำให้บริษัทต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น	96 (33.9)	127 (44.9)	35 (12.4)	11 (3.9)	14 (4.9)	3.99 (1.033)

ตารางที่ 4 แสดงการดำเนินโครงการของบริษัท บาฟส์ในการให้ความสนับสนุนด้านต่างๆ แก่ชุมชน
สุวรรณภูมิ (ต่อ)

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย
บุคลากรของบริษัทให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน	103 (36.0)	116 (40.6)	46 (16.1)	13 (4.5)	8 (2.8)	4.02 (0.978)
อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่บริษัทให้กับชุมชนเพียงพอ	125 (43.9)	84 (29.5)	51 (17.9)	14 (4.9)	11 (3.9)	4.05 (1.079)
บริษัทมีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือชุมชน	146 (51.2)	83 (29.1)	24 (8.4)	21 (7.4)	11 (3.9)	4.16 (1.103)
ท่านมีความคาดหวังต่อการสนับสนุนด้านต่างๆ จากบริษัทในระดับ	139 (48.6)	97 (33.9)	29 (10.1)	9 (3.1)	12 (4.2)	4.20 (1.028)
ท่านพึงพอใจกับการดำเนินงานของบริษัทที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)	113 (38.6)	104 (35.5)	53 (18.1)	11 (3.8)	12 (4.1)	4.00 (1.053)
ความสุขชุมชน						
ท่านยอมรับว่าบริษัทเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	111 (38.8)	99 (34.6)	53 (18.5)	11 (3.8)	12 (4.2)	3.83 (1.137)
ท่านสามารถใช้ชีวิตปกติร่วมกับบริษัท บาฟส์ได้ในระดับ	89 (32.9)	115 (34.3)	45 (21.3)	18 (6.6)	19 (4.9)	3.84 (1.107)
ท่านคิดว่าการอยู่ร่วมกันได้ ท่ามกลางความหลากหลายของผู้คนและหน่วยงานในชุมชนเป็นวิถีของสังคมแห่งความสุข	103 (36.0)	99 (34.6)	50 (17.5)	21 (7.3)	13 (4.5)	3.90 (1.110)

ตามตารางที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้านต่างๆ

ด้านความปลอดภัยชุมชน ที่บริษัทติดตั้งไฟแสงสว่าง เพิ่มความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนมีความคิดเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.9 บริษัทจัดฝึกอบรมดับเพลิงขั้นพื้นฐานให้ชุมชนเพื่อช่วยให้ชุมชนมีการวางแผนการเตรียมความพร้อมรับภัยได้อย่างเป็นระบบยิ่งขึ้นมีความคิดเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.7 บริษัทติดตั้งกล่องวงจรปิดเพิ่มขึ้นในบริเวณริมคลองหนองงูเห่าเพิ่มความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนเห็นว่ามีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.5 บริษัทติดตั้งระบบกระจายเสียงตามสายเพื่อเพิ่มศักยภาพให้แก่ชุมชนในการรับรู้ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์เห็นว่าปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.36

ด้านการศึกษา (โรงเรียน วัดชุมชน) เห็นว่าบริษัทให้การสนับสนุนการจัดงานวันครอบครัวของโรงเรียน วัดหัวคู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.3 บริษัทสนับสนุนการจัดกิจกรรมของ โรงเรียนวัดหัวคู้ โรงเรียนวัดศรีวิชัยน้อย โรงเรียนปากคลองมอญมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.8 เห็นว่าสนับสนุนกิจกรรมของวัดหัวคู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.9 มีความเห็นว่า บริษัทส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยพานักเรียนไปทัศนศึกษาในสถานที่ต่างๆ มากที่สุด ร้อยละ 42.3 และเห็นว่าบริษัทส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียนโดยจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้คอมพิวเตอร์และศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.8

ด้านสุขภาพชุมชน บริษัทให้การสนับสนุนการจัดงานกีฬาต้านภัยยาเสพติดมีความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.8บริษัทให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีเห็นว่ามีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.36 บริษัทให้การดูแลสุขภาพและผู้ป่วยเรื้อรังของชุมชนเห็นว่าอยู่ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.6

ด้านสิ่งแวดล้อม มีความเห็นว่าบริษัทปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ต่างๆให้สวยงามและร่มรื่น เช่น ทางเดินเท้าถนนระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 33.9 บริษัทมีการควบคุมและตรวจวัดระดับเสียงฝุ่นละออง และกลิ่นอย่างต่อเนื่องระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 37.9 บริษัทมีการตรวจวัดคุณภาพน้ำดื่มตามที่อยู่อาศัย และในลำคลองหนองงูเห่าอย่างสม่ำเสมอระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.6

ด้านทรัพยากรที่ใช้ดำเนินการให้ชุมชนของบริษัท บาฟส์ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า บริษัทจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการ เพื่อช่วยเหลือชุมชนเป็นจำนวนที่เพียงพอระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 38.5 การช่วยเหลือชุมชนทำให้บริษัทต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 44.9 บุคลากรของบริษัทให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.6 อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ที่บริษัทให้กับชุมชนเพียงพอมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.9 บริษัทมีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.2 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังต่อการสนับสนุนด้านต่างๆจากบริษัทมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.6 ผู้ตอบแบบสอบถามพึงพอใจกับการดำเนินงานของบริษัทที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.6

ด้านความสุขชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามยอมรับว่า บริษัทเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.8 สามารถใช้ชีวิตปกติร่วมกับบริษัท บาฟส์ อยู่ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 34.3 และคิดว่าการอยู่ร่วมกันได้ ท่ามกลางความหลากหลายของผู้คนและหน่วยงานในชุมชนเป็นวิถีของสังคมแห่งความสุขมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.0

ตารางที่ 5 แสดงสรุปการดำเนินโครงการของบริษัทบาฟส์ในการให้ความสนับสนุนด้านต่างๆ แก่ชุมชนสุวรรณภูมิ

การสนับสนุนในแต่ละด้าน	ค่าเฉลี่ย
ด้านความปลอดภัยชุมชน	3.95 (0.707)
ด้านการศึกษา (โรงเรียน วัด ชุมชน)	4.22 (0.923)
ด้านสุขภาพชุมชน	3.99 (0.875)
ด้านสิ่งแวดล้อม	3.40 (0.903)
ทรัพยากรที่ใช้ดำเนินการให้ชุมชนของบริษัท BAFS	4.06 (0.800)
ความสุขชุมชน	3.86 (1.062)
รวม	4.01 (0.631)

ตามตารางที่ 5 แสดงความคิดเห็นเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านความปลอดภัยชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ด้านการศึกษา (โรงเรียน วัด ชุมชน) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ด้านสุขภาพชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 ทรัพยากรที่ใช้ดำเนินการให้ชุมชนของบริษัท บาฟส์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 และด้านความสุขชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ซึ่งในภาพรวมของความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามในหมู่ที่ 10 พื้นที่สุวรรณภูมิมีค่าเฉลี่ยในระดับมากเท่ากับ 4.01 หรือร้อยละ 80.2

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่เคยมีประเด็นพิพาทฟ้องร้องบริษัท บาฟส์ ในบริเวณสถานีบริการจัดเก็บน้ำมันอากาศยานสุวรรณภูมิเกี่ยวกับกลิ่นน้ำมัน ได้กล่าวถึงการดำเนินกิจกรรมเพื่อชุมชนของบริษัท บาฟส์ ว่า “กิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัท บาฟส์เป็นเรื่องที่ดี เราเห็นด้วย กิจกรรมต่างๆของชุมชนเราทำมาตลอด การมีบริษัท บาฟส์เข้าร่วมเป็นเรื่องที่ดี เราแยกออกว่าเรื่องที่เรากำลังฟ้องมันเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไปเรียบร้อยแล้ว แต่เรื่องบุคคลเรายังเป็นเพื่อนกันอยู่” ส่วนผู้นำชุมชนอีกท่านหนึ่งร่วมลงชื่อร่วมฟ้องบริษัทในประเด็นเดียวกันกล่าวว่า “กิจกรรมทางสังคมที่บริษัท บาฟส์ ทำผมเห็นว่าดี เขาเป็นบริษัทใหญ่ช่วยเหลือชุมชนมามาก”

ตามข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าบริษัท บพฟส์ได้ดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ตามนโยบายของบริษัทอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยสร้างให้เกิดความพึงพอใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันประชาชนต่างยอมรับว่า กิจกรรมที่บริษัท บพฟส์ทำแสดงถึงความปารถนาดีต่อชุมชน

บทสรุปและอภิปรายผล

แนวคิด “บรรษัทภิบาล” (Corporate Governance) หรือ “การกำกับกิจการ” เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการที่ดี โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้มีการนำหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีจากรายงาน The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD Principles of Corporate Governance) ในปี ค.ศ. 2004 มาปรับใช้ พร้อมทั้งมีการมอบรางวัลการรายงานบรรษัทภิบาลดีเยี่ยม (Top Corporate Governance Report Awards) ให้แก่บริษัทที่มีการรายงานบรรษัทภิบาลในทุกๆ ปี การดำเนินกิจการของบริษัท บพฟส์ซึ่งเกี่ยวข้องกับน้ำดื่มเชิฟเพิล และผลิตภัณฑ์ที่พิถีพิถันของชุมชน ทำให้การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมไม่จำกัดอยู่ในบริษัทเท่านั้น หากแต่ต้องครอบคลุมไปยังบริเวณโดยรอบของสถานประกอบการอีกด้วย ดังนั้น บริษัท บพฟส์จึงได้กำหนดหลักสำคัญในการกำกับดูแลกิจการที่ดี 5 ประการ คือ (1) มีความรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจและการกระทำของตน (2) มีความโปร่งใสและเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา (3) ปฏิบัติต่อทุกฝ่ายอย่างเสมอภาคและยุติธรรม (4) มุ่งสร้างคุณค่าของธุรกิจในระยะยาวแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ (5) ส่งเสริมการปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยสามารถสรุปได้ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี บริษัท บพฟส์ได้กำหนดหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินการของบริษัท โดยกำหนดพันธกิจที่มุ่งเน้นการแสดงความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ลูกค้า คู่ค้า สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม พนักงาน และผู้กำกับดูแล บริษัท บพฟส์จึงมุ่งมั่นดำเนินงานภายใต้หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีการบริหารจัดการด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม ความโปร่งใส และมีจริยธรรม อันจะเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ลงทุน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินธุรกิจของบริษัท (บริษัท บริการเชิฟเพิลการบิณฑูรเทศ จำกัด (มหาชน), 2560)

การดำเนินกิจการของบริษัท บพฟส์จึงมีกิจกรรมต่างๆ ที่แสดงความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น การพัฒนาระบบการจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ให้สอดคล้องตามกฎหมาย การต่อต้านการทุจริต เพื่อให้การดำเนินกิจการบรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้บพฟส์ได้รับรางวัลบริษัทจดทะเบียนด้านการรายงานบรรษัทภิบาลดีเยี่ยม (Top Corporate Governance Report Awards) ในปี พ.ศ. 2557

ประเด็นที่สอง ความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พันธกิจของบริษัท บพฟส์กำหนดขอบเขตของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครอบคลุมทั้งกลุ่มบุคลากรภายในบริษัท ได้แก่ คณะกรรมการ ผู้ถือหุ้น พนักงาน คู่ค้า และบุคคลภายนอกอย่างสังคม และชุมชน ดังนั้น การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท บพฟส์จึงสรุปได้เป็น 2 ประการ คือ

ประการแรก ความรับผิดชอบต่อบุคลากรภายในบริษัท กล่าวคือ บริษัท บพฟส์กำหนดให้ประเด็นการเคารพสิทธิมนุษยชน และการปฏิบัติด้านแรงงานเป็นแนวปฏิบัติที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย บริษัท บพฟส์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมตั้งแต่เริ่มเข้าทำงาน การพัฒนาบุคลากร ตลอดจนการพัฒนากระบวนการทำงานให้มีความปลอดภัยและอาชีวอนามัย รวมถึงการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างจริงจัง

ประการที่สองการแสดงความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม เนื่องจากการดำเนินกิจการของ บริษัท บพฟส์ มีความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยรอบ ดังนั้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และความเชื่อมั่นของชุมชนโดยรอบสถานประกอบการ บริษัท บพฟส์จึงมีกิจกรรมที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) หลายกิจกรรม อาทิ กิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การตรวจสุขภาพชุมชน การร่วมงานประเพณีของชุมชน การบริจาคสิ่งของแก่ชุมชน การอบรมดับเพลิง เป็นต้น ซึ่งการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวได้รับ

ความชื่นชมจากชุมชนเป็นอย่างมาก สะท้อนจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบสถานีบริการจัดเก็บน้ำมันอากาศยานสุวรรณภูมิซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายของการศึกษาและพบว่าประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.01$)

ข้อเสนอแนะ

1. การที่บริษัท บาฟล์ มีภาพลักษณ์ทางธุรกิจเป็นระดับชั้นนำของภาคธุรกิจ อีกทั้งยังได้รับรางวัลบริษัทจดทะเบียนด้านการรายงานบรรษัทภิบาลดีเยี่ยม จึงจำเป็นต้องรักษาสถานะและความรับผิดชอบต่อภาคส่วนต่างๆ ให้อยู่ในระดับที่ไม่ต่ำกว่าที่ดำเนินการมา
2. การที่บริษัท บาฟล์ ได้สร้างสมประสพการณ์เกี่ยวกับการเป็นบริษัทจดทะเบียนด้านการรายงานบรรษัทภิบาลดีเยี่ยม จึงควรที่จะได้นำประสพการณ์และวิธีการเหล่านี้ถ่ายทอดเป็นบทเรียนต่อการธุรกิจอื่นๆ รวมตลอดถึงชุมชนอื่นๆ ด้วย
3. การที่ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีโอกาสนพปะกับบุคลากรของบริษัท บาฟล์ น้อยหรือไม่เคยเข้าร่วมหารือกับเจ้าหน้าที่ของบริษัทเลยนั้น ย่อมเป็นโอกาสที่บริษัทจะได้เร่งรัดพัฒนากิจกรรมและนโยบายการเข้าถึงและสนับสนุนชุมชนในมิติต่างๆ ได้หลากหลายวิธี
4. เนื่องจากอาณาบริเวณพื้นที่ที่ทำการศึกษากำลังมีการเปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนเมือง สนามบิน ดังนั้น บริษัท บาฟล์ จึงควรทำการศึกษาเตรียมการสั่งสมความรู้ที่มีขอบเขตกว้างกว่าประเด็นการดำเนินธุรกิจการบริการเชื้อเพลิงการบิน ซึ่งจะทำให้บริษัทมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนเมืองด้วย

บรรณานุกรม

- คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2556). *โครงการการสำรวจความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานของบริษัทบริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2556). *แบบประเมินตนเองเรื่องการปฏิบัติตามหลักกำกับดูแลกิจการที่ดี ปี 2555*. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2557). *รางวัลด้านการรายงานบรรษัทภิบาลดีเยี่ยม*. สืบค้น 10 กันยายน 2560, จาก https://www.set.or.th/sustainable_dev/th/cg/awards_p1.html
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2546). ธรรมชาติของ: หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 1(2), 14-25.
- บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2554). *รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม*. กรุงเทพฯ: บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน).
- บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2555). *รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม*. กรุงเทพฯ: บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน).
- บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2556). *รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม*. กรุงเทพฯ: บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน).
- บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2557). *รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม*. กรุงเทพฯ: บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน).
- บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2558). *รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม*. กรุงเทพฯ: บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน).
- บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2559). *รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม*. กรุงเทพฯ: บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน).
- บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2560). *รางวัล*. สืบค้น 13 กันยายน 2560, จาก <http://www.bafsthai.com/awards>.
- รัชยา ภักดีจิตต์. (2555). ธรรมชาติของ: หลักการเพื่อการบริหารภาครัฐและเอกชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิศักดิ์ ไกรสรสุธาสิณี, สุธี สมุทระประภูต, จณิน เอี่ยมสอาด, อโณทัย สังข์ทอง. (บ.ก.). (2550). *ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เกื้อกูลผูกพันมั่งคั่งและยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เจริญการพิมพ์.
- สุรศักดิ์ ไชยธนกิจ. (2558). *บริษัทจดทะเบียนและธรรมชาติของประเทศไทยภายใต้แนวคิดทฤษฎีความสมดุลของอำนาจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2560). *หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี 2560*. สืบค้น 19 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.cgthailand.org/TH/FAQ/cgcode/Pages/CGCodeFAQs.aspx>
- วิทยา ชีวภูมิ. (2553). *พลัง CSR สู่องค์กรเป็นเลิศ ฉบับ Advanced*. กรุงเทพฯ: ฐานบุ๊คส์.
- องค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ. (2549). *หลักการกำกับดูแลกิจการของ OECD*. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย.
- Jensen, M. and Meckling, W. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behaviour, Agency Costs, and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), pp.305-360.
- Kotler, P. & Lee, N. (2005). *Corporate Social Responsibility: Doing the Most Good for your Company and Your Cause*. New Jersey: Wiley.
- Mallin, A. C. (2004). *Corporate Governance*. New York: Oxford University Press.
- Williamson, O. E. (1975). *Markets and Hierarchies*. New York: Free Press.

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
1. นางจรัส เผือกแสงทิพย์	อดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10 ตำบลศิระจรเข้	26 กรกฎาคม 2556
2. นายทองม้วน ภูษุขสาริกา	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ หมู่ 10	2 สิงหาคม 2556
3. นางสาวยุพินภรณ์ อยู่สะบาย	ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลศิระจรเข้	2 สิงหาคม 2556
4. นายสมบัติดำรง พุฒพลาวยางาม	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10	26 กรกฎาคม 2556
5. นายบุญธรรม ส่วนเดช	กำนันตำบลศิระจรเข้	2 สิงหาคม 2556
6. นายศักดิ์ศรี สنجิตร	หัวหน้าสำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้	2 สิงหาคม 2556
7. นางสาวจริยา มงคลธนกิตติ์	นักวิชาการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้	2 สิงหาคม 2556
8. นางณัฐรังสิญา สุพรรณศิลป์	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหัวคู้ (ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหัวคู้ เมื่อเดือนมกราคม 2556)	9 สิงหาคม 2556
9. นางสุภาพร ชัยติลกลาภ	อาจารย์โรงเรียนวัดหัวคู้ (ปฏิบัติราชการเป็นอาจารย์โรงเรียนวัดหัวคู้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538)	9 สิงหาคม 2556
10. นายพัฒนา ปานทน	อาจารย์โรงเรียนวัดหัวคู้	9 สิงหาคม 2556
11. นายชำนาญ โพธิ์เอม	ผู้อำนวยการโรงเรียนปากคลองมอญ	26 กรกฎาคม 2556
12. นายพรพันธ์ สุคนธวงศ์	ประธานชมรมผู้สูงอายุ (ข้าราชการครูเกษียณอายุ และเป็นผู้ที่สร้างบ้านติดกับบริษัท บาฟส์)	9 สิงหาคม 2556
13. นายปัญญา ประพตกิจ	ผู้ดูแลโบสถ์วัดหัวคู้	13 มิถุนายน 2556

การดำเนินงานสภานักเรียนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย ในโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศของไทย

STUDENT COUNCIL ORGANIZATION ENHANCING DEMOCRACY IN SCHOOLS: A CASE STUDY OF THAILAND BEST PRACTICE SCHOOLS

รุจน์ ภาชา*

Ruj Luecha*

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา**

Walai Isarankura Na Ayudhaya**

* อาจารย์ประจำ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน (สังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* Lecturer, Department of Curriculum and Instruction (Social Studies), Faculty of Education, Srinakharinwirot University

* Email: map.soc.1@gmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์และปริญญาเอก แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน (สังคมศึกษา) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** Assistant Professor, D.Ed., Department of Curriculum and Instruction (Social Studies), Faculty of Education, Sukhothai Thammathirath Open University

** Email: p_walai@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานสภานักเรียนที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงคือครูสังคมศึกษา ครูฝ่ายกิจการนักเรียน และตัวแทนคณะกรรมการนักเรียน จำนวน 32 คน จาก 10 โรงเรียน การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระบบการลงสมัครรับเลือกตั้ง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือ 5 ที่ต้องการสมัครเข้าเป็นคณะกรรมการสภานักเรียนจะต้องจัดตั้งทีมที่มีสมาชิกประมาณ 8-15 คน การตั้งชื่อทีมซึ่งนิยมใช้ สัญลักษณ์สีประจำโรงเรียน ระดับชั้น หรือ คำวัยรุ่น 2) ระบบการออกเสียงและการรณรงค์หาเสียง นักเรียนทุกคนในโรงเรียนมีสิทธิลงคะแนนเสียง 1 คน ต่อ 1 เสียงคณะกรรมการการเลือกตั้งของโรงเรียนจะคอยดูแลการเลือกตั้งและการนับคะแนนเสียงซึ่งจะต้องทำให้แล้วเสร็จภายในวันที่จัดการเลือกตั้งส่วนการรณรงค์หาเสียงนักเรียนมีการนำเสนอนโยบาย และกิจกรรมต่างๆ ในรูปแบบของการได้วาทีและการจัดทำป้ายประกาศรณรงค์หาเสียง 3) รูปแบบสภานักเรียน มี 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ (3.1) สภานักเรียนที่มีคณะกรรมการบริหารงานชุดเดียว ดำเนินงานทุกกิจกรรมในโรงเรียน ยกเว้นงานกีฬาที่มีคณะกรรมการคณะสีดำเนินงาน (3.2) สภานักเรียนที่มีคณะกรรมการบริหาร 2 ชุด คือ คณะกรรมการชุดที่ 1 ทำหน้าที่บริหารงานและคณะกรรมการชุดที่ 2 ทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลการดำเนินงานของกรรมการบริหาร (3.3) สภานักเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน คือ องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนกับชุมชน 4) กิจกรรมสภานักเรียนมีส่วนในการพัฒนาพฤติกรรมและคุณลักษณะประชาธิปไตย ทั้งสามัคคีธรรมคารวธรรม และปญญาธรรม และยังเป็นกิจกรรมสำคัญในการปลูกฝังวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้กับนักเรียน

คำสำคัญ: สภานักเรียน คณะกรรมการนักเรียน ประชาธิปไตยในโรงเรียน

Abstract

The purpose of this research was to study school council organization enhancing democracy in Thailand best practice schools. The informants were purposive selected consisted of social studies teachers, teachers in charge of student affairs and student council members total 32 people from 10 schools. This study was qualitative research.

The research results revealed that: 1) Student council election system: grade 10 or 11 students, who want to run for student council committee, must form teams consisting of 8-15 members, naming for each student team by using symbols, colors, grade levels, and teenage words; 2) Voting and campaign: 1 man 1 vote for each student, school election committee was responsible for election process and election counting which must be completed within a day of the election event. For the election campaign, policies and activities were presented in the form of debate and campaign posters; 3) Models of student council comprised 3 models: (3.1) Student council had only one team and was responsible for all school activities except for school sport activities which were managed by sport activities' committee, (3.2) Student council had two teams which are first administrative team and second team is functioned as check and balance working process of the first team, (3.3) Student council was a part of local sub-district administration community focusing on community affairs; and 4) Student council activities shared not only developing democratic behaviors and characteristics in harmonious, respectful and intellectual perspectives but also enhancing democracy as a way of students' lives.

Keywords: Student Council, Student Council Member, Democracy in Schools

บทนำ

ระบอบการเมืองการปกครองของประเทศจะดำเนินไปอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตของประชาชนในประเทศนั้น สำหรับประเทศไทยซึ่งใช้การปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขก็จำเป็นต้องพัฒนาวิถีชีวิตของพลเมืองในชาติให้เป็นประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นให้พลเมืองในชาติดำเนินชีวิตด้วยวิถีประชาธิปไตยหรือที่เรียกว่า “วิถีชีวิตประชาธิปไตย” (democratic as a way of life) หมายถึง การดำรงชีวิตที่ยึดเอาหลักการใช้เหตุผล (rationalization) เป็นหลักในการดำเนินชีวิต สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง ยอมรับมติของประชาชนฝ่ายข้างมากในการตัดสินใจแก้ปัญหาบ้านเมืองโดยไม่ละเมิดสิทธิของฝ่ายข้างน้อย และมีการร่วมกลุ่มทางการเมืองพัฒนาให้ชุมชนที่อาศัยอยู่เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง (กระมล ทองธรรมชาติ, 2521, น. 66-67)

การพัฒนาวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพัฒนาพฤติกรรมและคุณลักษณะประชาธิปไตยให้กับพลเมืองในชาติโดยเฉพาะนักเรียนซึ่งจะเป็นกำลังของชาติในอนาคต การพัฒนาให้นักเรียนมีวิถีชีวิตประชาธิปไตยจึงจะต้องปลูกฝังวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ซึ่งถือเป็นภารกิจหลักที่ทุกโรงเรียนต้องทำด้วยเหตุนี้เอง สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ชาติ (2559) จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยเพื่อคัดเลือกโรงเรียนที่ปฏิบัติดีเลิศในด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยภายใต้โครงการ “โรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่าง” ซึ่งได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2549 โดยคัดเลือกโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาให้นักเรียนมีพฤติกรรมและคุณลักษณะประชาธิปไตย คือ ปัญญาธรรม คารวะธรรม และสามัคคีธรรม ตามหลักสูตรอย่างเหมาะสมกับวัยและระดับการศึกษา รวมทั้งมีกิจกรรมที่เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

กิจกรรม “สภานักเรียน” หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “คณะกรรมการนักเรียน” (student council) เป็นหนึ่งในกิจกรรมเสริมหลักสูตร (extra-curricular) ที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่ากิจกรรมสภานักเรียนนั้นเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมและคุณลักษณะประชาธิปไตยให้กับนักเรียนได้สภานักเรียนเป็นการจำลองการทำงานของระบบสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งถือเป็นสภาตัวแทนของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย นำมาสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียนเพื่อเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนได้รู้จักการบริหารงานตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามแบบการปกครองของประเทศไทย

งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินงานของสภานักเรียนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่างซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการปลูกฝังวิถีชีวิตประชาธิปไตยทั้งพฤติกรรมและคุณลักษณะประชาธิปไตยอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียน เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ให้เห็นประจักษ์และนำเสนอแนวทางการดำเนินงานสภานักเรียนที่ประสิทธิภาพเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจและโรงเรียนทั่วไปนำไปศึกษาและใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการดำเนินงานสภานักเรียนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย โดยศึกษารายละเอียดการดำเนินงานสภานักเรียนใน 4 ด้าน ได้แก่

1. ระบบการลงสมัครรับเลือกตั้ง
2. สิทธิในการลงคะแนนเสียง และการรณรงค์หาเสียง
3. รูปแบบการดำเนินงานสภานักเรียน
4. กิจกรรมสภานักเรียนกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาจากเอกสาร (documents research) คือ เอกสารสรุปผลการดำเนินโครงการโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่าง ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกต การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากนั้นใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ให้ได้องค์ความรู้และข้อสรุป เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารโครงการสรุปผลการดำเนินงานโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ถือว่าเป็นโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย คือ โรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่างประจำปี พ.ศ. 2554-2558 ซึ่งมีทั้งหมด 24 โรงเรียนทั่วประเทศ จากนั้นผู้วิจัยลงภาคสนามโดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์และการสังเกตการดำเนินงานของคณะกรรมการสภานักเรียน ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกโดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เลือกโรงเรียนที่ใช้ผลจากการดำเนินการสภานักเรียนเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ส่งเข้าประกวด จำนวน 10 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นครูสังคมศึกษา ครูฝ่ายกิจการนักเรียน และตัวแทนคณะกรรมการนักเรียนในสภานักเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 32 คน ซึ่งโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยที่ได้รับรางวัลมีทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ จาก 5 ภูมิภาค ได้แก่ภาคกลาง จำนวน 1 โรงเรียนภาคเหนือ จำนวน 3 โรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2 โรงเรียนและ ภาคใต้ จำนวน 4โรงเรียน

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปแนวทางการดำเนินงานสภานักเรียนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยที่เกิดจากการปฏิบัติจริงในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย พบว่า การจัดกิจกรรมสภานักเรียนเป็นการรับผิดชอบของครูสังคมศึกษาและครูฝ่ายกิจการนักเรียนโดยการดำเนินงานสภานักเรียนในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ระบบการลงสมัครรับเลือกตั้ง

การดำเนินงานสภานักเรียนของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยทั้ง 10 แห่ง มีระบบการลงสมัครรับเลือกตั้งที่คล้ายคลึงกันสรุปได้ดังนี้

นักเรียนที่ต้องการสมัครเข้าเป็นคณะกรรมการสภานักเรียนจะต้องจัดตั้ง “ทีม” หรือ “พรรค” โดยมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นแกนนำในการจัดตั้งทีม การดำเนินการสมัครเข้าเป็นคณะกรรมการสภานักเรียนเป็นไปตามข้อกำหนดของแต่ละโรงเรียน

องค์ประกอบของทีมที่นักเรียนจัดตั้งขึ้นจะใช้องค์ประกอบของสภานักเรียนที่เป็นไปตามข้อเสนอแนะของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบไปด้วยประธาน รองประธาน กรรมการ เหนียวิน ปฎิคม ประธานสัมพันธ์ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ (หน่วยการเรียนพิเศษ กรณีสมาชิกศึกษา, 2534, น. 24) รวมจำนวนแกนนำในทีมมีประมาณ 8-15 คนโดยอาจจะมีการเพิ่มเติมฝ่ายต่างๆ ตามแต่ความเหมาะสมและบริบทของกิจกรรมและโครงการที่สภานักเรียนรับผิดชอบซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละโรงเรียน

โรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยหลายแห่งยังเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งกรรมการทีมโดยเลือกเอานักเรียนระดับชั้นอื่นๆ ตั้งแต่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 มาเป็นกรรมการและให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นที่ปรึกษา เพื่อให้ นักเรียนทุกระดับชั้นได้มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการสภานักเรียน

จำนวนทีมในโรงเรียนที่ลงสมัครรับเลือกตั้งมีประมาณ 2-8 ทีมตามขนาดของโรงเรียน การตั้งชื่อทีมนิยมใช้สัญลักษณ์ สีประจำโรงเรียน ระดับชั้น หรือ คำที่เป็นที่นิยมของวัยรุ่นมาตั้งเป็นชื่อทีม ข้อบังคับของการตั้งชื่อทีมไม่ได้มีกำหนดไว้ชัดเจนแต่นโยบายของทุกโรงเรียนขอให้ นักเรียนใช้ชื่อที่สุภาพ และใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลักภาษา เช่น ทีม ม.4/2 ร่วมใจ ทีมสี่แสดสามัคคี เป็นต้น กระนั้นเองยังมี

ทีมในโรงเรียนบางแห่งที่ตั้งชื่อทีมที่เน้นความแปลกใหม่และใช้คำของวัยรุ่นนำมาตั้งเป็นชื่อทีม เช่นทีมเด็กเกเรียน เป็นต้น

2. สิทธิในการลงคะแนนเสียง และการณรงค์หาเสียง

2.1 สิทธิในการลงคะแนนเสียง

สิทธิในการลงคะแนนเสียงของนักเรียนในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย ทุกแห่งมีลักษณะเดียวกัน คือ ใช้กฎ 1 คน ต่อ 1 เสียง (one man, one vote) ซึ่งสอดคล้องกับระบบการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยที่เป็นสากล

ช่วงเวลาในการลงคะแนนเสียงโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่างส่วนมากใช้ช่วงเวลาคือ หลังเข้าแถวหน้าเสาธงและช่วงพักกลางวัน โดยจะปิดหีบเลือกตั้งในช่วงเวลา 16.30 น. การดูแลการเลือกตั้งให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของกรรมการการเลือกตั้ง ที่จะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาเฝ้าหีบเลือกตั้งทุกชั่วโมงโดยใช้เวลาเรียนของรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

จำนวนร้อยละของนักเรียนมาใช้สิทธิในวันเลือกตั้งของนักเรียนในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยทุกแห่งมีนักเรียนมาใช้สิทธิมากกว่าร้อยละ 90 ซึ่งจำนวนร้อยละของนักเรียนที่มาใช้สิทธิในการเลือกตั้งนี้ โรงเรียนจำเป็นต้องสรุปและจัดทำเป็นเอกสารเพื่อใช้ในการประเมินโครงการสำหรับการประกันคุณภาพของโรงเรียน การนับคะแนนเสียงส่วนมากจะนับให้แล้วเสร็จหลังจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และมักจะนับคะแนนแล้วเสร็จภายในเวลา 18.00 น. ในวันเดียวกันกับวันเลือกตั้ง โดยมีครูสังคมศึกษาและครูฝ่ายกิจการนักเรียนร่วมเป็นสักขีพยาน

การฝึกฝนนักเรียนให้เป็นกรรมการการเลือกตั้งถือเป็นการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนอีกประการหนึ่งเช่นกัน เพราะการเลือกตั้งจะเกิดขึ้นไม่ได้โดยหากปราศจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดังที่ อมร รักษาสิทธิ์ (2543, น. 90) อธิบายไว้ว่า การฝึกให้นักเรียนได้ทดลองหัดการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง รวมทั้งการฝึกวิธีการตั้งคณะกรรมการเลือกตั้ง ตามแนวทางกฎหมายการเลือกตั้ง ทั้งกระบวนการลงคะแนนและการนับคะแนนถือเป็นการที่มีส่วนช่วยฝึกหัดการเรียนรู้เรื่องการปกครองประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญได้เป็นอย่างดี

2.2 การรณรงค์หาเสียง

ช่วงเวลาในการรณรงค์หาเสียงของพรรคที่ลงสมัครรับเลือกตั้งในโรงเรียนจะจัดให้พรรคแต่ละพรรคได้หาเสียงเป็นประจำทุกวันในช่วง 1-2 อาทิตย์ ก่อนถึงวันลงคะแนนเลือกตั้ง โรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยส่วนมากจัดให้มีการหาเสียงในช่วงเช้าหลังเคารพธงชาติ ช่วงพักกลางวันจากเสียงตามสาย

คณะผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการสภานักเรียนในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยทุกโรงเรียนจะใช้นโยบายของพรรคเป็นสิ่งสำคัญในการรณรงค์หาเสียง คณะผู้สมัครทุกโรงเรียนมีนโยบายใกล้เคียงกัน คือ การนำเสนอแนะนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนซึ่งเป็นกิจกรรมที่ถือเป็นภาระรับผิดชอบของคณะกรรมการสภานักเรียนทุกปีเน้นการนำเสนอรูปแบบในการจัดกิจกรรมตามแนวคิดของทีม เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมเสียงตามสาย กิจกรรมประกวดร้องเพลงช่วงพักกลางวัน กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เป็นต้น

โรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยหลายแห่งจัดการหาเสียงโดยใช้การโต้วาที (debate) โดยให้เพื่อนนักเรียนส่งคำถามมาเพื่อใช้เป็นประเด็นอภิปราย การโต้วาทีจะจัดเป็นคู่โต้วาทีโดยเริ่มจากการจับสลากและจัดให้ทุกพรรคการเมืองได้เข้าร่วมโต้วาทีทั้งหมด ด้วยการส่งตัวแทนคือหัวหน้าพรรคและรองหัวหน้าพรรคอีก 1-2 คน เป็นตัวแทนในการโต้วาที ซึ่งกลายเป็นกิจกรรมที่ได้รับความสนใจจากนักเรียนเป็นจำนวนมาก เพราะการโต้วาทีเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานและเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ ได้มีส่วนร่วมในการโต้วาทีโดยการร่วมซักถามหรือแสดงความคิดเห็นในนโยบายที่พรรคการเมืองนำเสนอด้วยนอกจากนั้นการรณรงค์หาเสียงที่ทุกโรงเรียนทำเหมือนกัน คือ การใช้ป้ายโฆษณาทีม ติดตามบริเวณต่างๆ ของโรงเรียน

3. รูปแบบการดำเนินงานสถานักเรียน

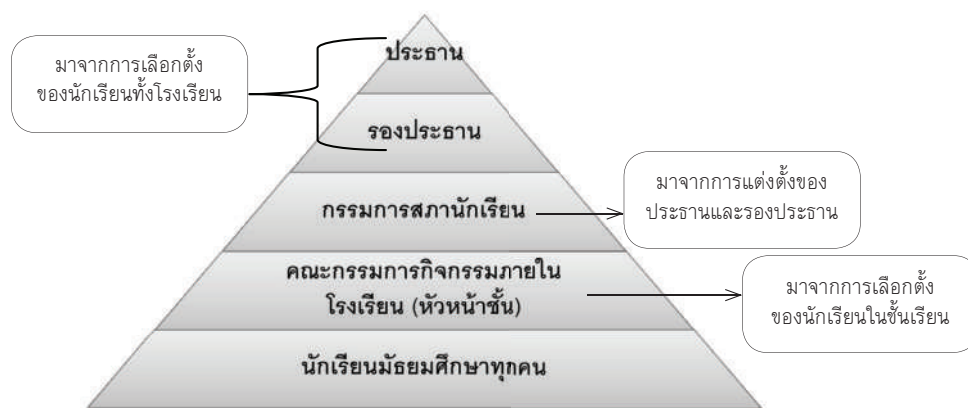
จากการศึกษาเอกสารโครงการและการสัมภาษณ์ครูสังกัดศึกษา ครูฝ่ายกิจการนักเรียน และตัวแทนนักเรียน ผู้วิจัยสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานสถานักเรียนในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

3.1 สถานักเรียนที่มีคณะกรรมการบริหารงานชุดเดียว

สถานักเรียนที่มีคณะกรรมการบริหารงานชุดเดียวเป็นรูปแบบการจัดสถานักเรียนที่โรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยส่วนมากดำเนินการ โดยมีการเลือกประธานนักเรียนและคณะกรรมการสถานักเรียนมาบริหารงานของโรงเรียน และใช้คณะกรรมการสถานักเรียนชุดเดียวดำเนินการในทุกกิจกรรมของโรงเรียนทั้งโครงการที่คณะกรรมการนักเรียนในสถานักเรียนเป็นผู้คิดค้นขึ้นเอง รวมทั้งโครงการตามที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้ปฏิบัติสถานักเรียนในรูปแบบนี้ส่วนมากพบในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลางขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ

การจัดสถานักเรียนที่ดำเนินงานร่วมกันทั้งโรงเรียนจะต้องเริ่มจากการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำโรงเรียน ยกตัวอย่างเช่น โรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกันโดยเริ่มต้นจากการจัดให้มีชุมนุม “ประชาธิปไตยในโรงเรียน” และ “เรารักประชาธิปไตย” สมาชิกของชุมนุมจะต้องเข้ารับการอบรมและการสาธิตการเลือกตั้งจากกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ของจังหวัด ให้เป็น “กกต. ในโรงเรียน หรือ กกต.น้อย” เพื่อมาจัดการเลือกตั้งในโรงเรียน โดยเปิดรับสมาชิกชุมนุมเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนสมาชิกชมรมคนใดจะลงสมัครรับเลือกตั้งก็จะต้องปฏิเสธการเข้ารับการอบรม เพื่อรอจัดตั้งทีมในการลงชิงชัยในตำแหน่งคณะกรรมการสถานักเรียนต่อไปในขณะเดียวกันนักเรียนคนอื่นๆ ที่ไม่ได้สังกัดในชมรมก็สามารถจัดตั้งทีมเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งได้เช่นกันเพียงแต่จะไม่มีสิทธิเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งหากไม่ได้สังกัดชมรมนี้

ตัวอย่างรูปแบบสถานักเรียนที่ดำเนินงานร่วมกันทั้งโรงเรียน คือ การดำเนินงานสถานักเรียนของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ภายใต้ชื่อโครงการ “สภา 5 ชั้น” มีการดำเนินงาน ดังนี้

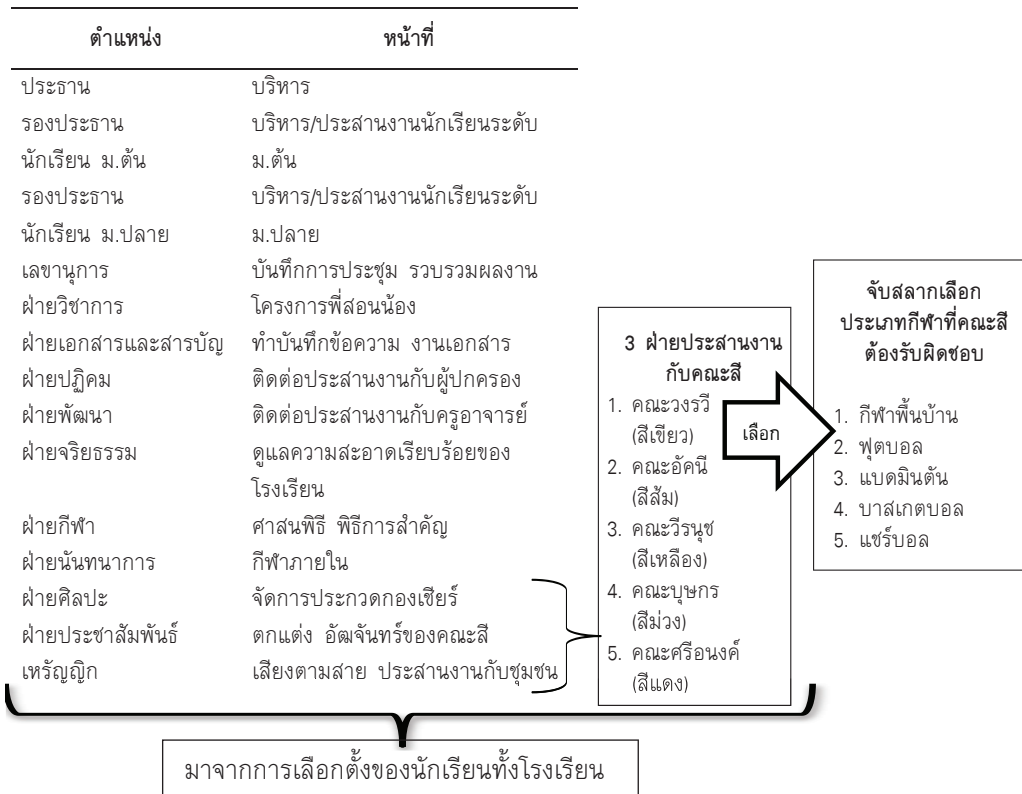

ภาพที่ 1 โครงสร้างสภา 5 ชั้น ของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยแห่งหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากภาพที่ 1 แสดงว่า ประธานนักเรียน รองประธานนักเรียน และ กรรมการสถานักเรียนมาจากการเลือกตั้งของนักเรียนทั้งโรงเรียน จากนั้นประธานนักเรียนและรองประธานนักเรียนเลือกตั้งกรรมการสภา

นักเรียนเรียนเพื่อออกนโยบายและช่วยเหลืองานในโรงเรียน และ คณะกรรมการกิจกรรมภายในโรงเรียน คือ หัวหน้าชั้นเรียนทุกห้องเรียน นำนโยบายไปปฏิบัติกับนักเรียนในโรงเรียนทุกคนเป็นการบริหารงานจากบนลงล่าง เรียกว่า สภา 5 ชั้นโครงการที่สภานักเรียนโรงเรียนนี้จัดทำก็คือ จัดทำโครงการให้ความรู้ในการสมัครเลือกตั้งกับชุมชนภายใต้โครงการ “เรารักประชาธิปไตย” ดำเนินงานกับเทศบาลจนสัมฤทธิ์ผลได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 สภายอดเยี่ยมของเขตพื้นที่การศึกษา

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างการบริหารงานของสภานักเรียนในรูปแบบสภานักเรียนที่ดำเนินงานร่วมกันทั้งโรงเรียนในภาคใต้อีกแห่งหนึ่ง คือ โครงการสภานักเรียนที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเลือกตั้งและเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการบริหารงาน โรงเรียนแห่งนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกตั้งถึง 2 ครั้งต่อปี กล่าวคือการเลือกตั้งครั้งแรกเป็นการเลือกตั้งสภานักเรียน เมื่อได้สภานักเรียนครบแล้ว ก็จัดการเลือกตั้งคณะกรรมการในการดูแลคณะสีอีกครั้ง คณะกรรมการคณะสีไม่ได้มีหน้าที่เพียงแค่จัดกีฬาภายในโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ช่วยเหลือสภานักเรียนในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนหลากหลายกิจกรรม รายละเอียดของสภานักเรียน และ กรรมการคณะสีของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยแห่งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 2 โครงสร้างสภานักเรียน และ กรรมการคณะสีของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยแห่งหนึ่งในภาคใต้

จากแผนภาพที่ 2 แสดงว่า รูปแบบสภานักเรียนของโรงเรียนแห่งนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนเลือกตั้งประธานนักเรียนและคณะกรรมการสภานักเรียน ซึ่งมีคณะกรรมการในการดำเนินงานสภานักเรียนทั้งหมด 14 ตำแหน่ง มีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป เมื่อได้คณะกรรมการนักเรียนในสภานักเรียนเรียบร้อยแล้ว ทางโรงเรียนจะจัดการเลือกคณะกรรมการคณะสีอีกครั้ง

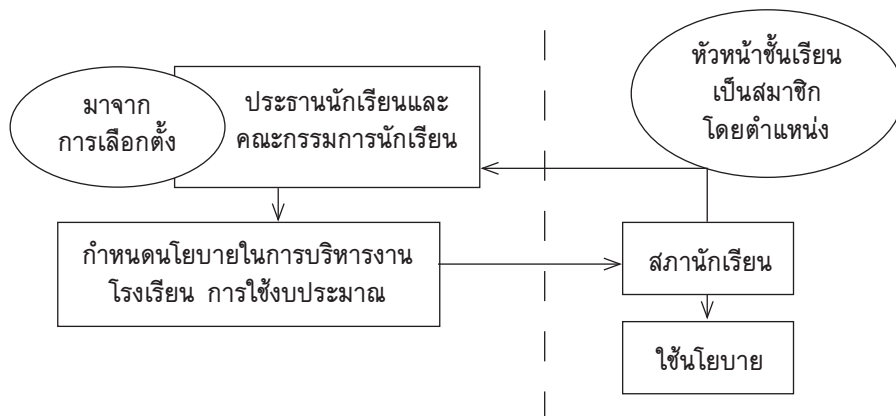
นักเรียนทุกคนในโรงเรียนแห่งนี้จะมีสังกัดคณะสีตั้งแต่เข้ามาเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดย คณะสีแบ่งออกเป็น 5 คณะสี ได้แก่ คณะวงรี คณะศรอนงค์ คณะอัคนี คณะวีรบุรุษ และ คณะบุษกร แต่ละคณะสีจะมีคณะกรรมการประจำคณะสีทั้งหมด 10 คน เพื่อรับผิดชอบประเภทกีฬาที่แข่งแต่ละประเภท รวมทั้งการจัดกิจกรรมเชียร์โดยมีประธานคณะสีเป็นหัวหน้า นักเรียนทุกคนจะต้องออกเสียงลงมติรับรองหรือไม่รับรองกรรมการคณะสีแต่ละคณะ และคณะกรรมการคณะสีจะต้องได้รับเสียงมากกว่าร้อยละ 70 ของสมาชิกคณะสีทั้งหมด จึงจะมีสิทธิในการบริหารคณะสี หากได้รับคะแนนไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงกรรมการคณะสีและลงคะแนนเสียงรับรองใหม่

เมื่อได้คณะกรรมการคณะสีครบถ้วนแล้ว ประธานฝ่ายกีฬาจะเป็นประธานเปิดประชุมการจัดงานกีฬาภายใน โดยมีประธานฝ่ายนันทนาการและประธานฝ่ายศิลปะเข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อระดมความคิดเห็น จัปสลาเลือกประเภทกีฬาที่แต่ละคณะสีต้องรับผิดชอบ โดยมีประเภทกีฬาที่แต่ละคณะสีจะต้องรับผิดชอบดังนี้ กีฬาพื้นบ้าน ฟุตบอล แบดมินตัน บาสเกตบอล และ แฮนด์บอล นอกจากนั้นร่วมกันกำหนดแนวคิดในการประกวดเชียร์ประจำปี ตัวอย่างแนวคิดที่โรงเรียนใช้ เช่น “ความเป็นไทย ความเป็นอาเซียน” นักเรียนแต่ละคณะสีก็ต้องจัดประกวดเชียร์ภายในแนวคิดนี้

การดำเนินงานสภานักเรียนทั้งสองโครงการนี้ให้ความสำคัญกับกระบวนการเลือกตั้งและเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการบริหารงานในโรงเรียนตรงกับแนวคิดประชาธิปไตยที่ว่า “อำนาจชอบธรรมทางการปกครองเกิดจากการให้ความยินยอมของประชาชน” (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2519; น.16) กล่าวคือ คณะกรรมการสภานักเรียนและคณะกรรมการคณะสีเป็นกลุ่มที่ได้รับอำนาจโดยชอบธรรมจากนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งเปรียบเสมือนประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่ในรัฐ การให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งจึงเป็นการเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในระบอบการปกครองประชาธิปไตยที่เป็นรูปธรรม

3.2 สภานักเรียนที่มีคณะกรรมการบริหาร 2 ชุด

สภานักเรียนที่มีคณะกรรมการบริหาร 2 ชุด เป็นรูปแบบสภานักเรียนแบบตรวจสอบมีการเลือกตั้งประธานคณะกรรมการนักเรียนเป็นฝ่ายบริหาร และให้หัวหน้าชั้นเรียนเป็นสมาชิกสภานักเรียนเป็นฝ่ายตรวจสอบ เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากรูปแบบรัฐสภา โรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในภาคใต้แห่งหนึ่งดำเนินงานสภานักเรียนในรูปแบบนี้ โดยใช้แนวคิด “สภานักเรียนไทยหัวใจสามานันท์ ยึดมั่นธรรมาภิบาล” มีการจัดทำ “ธรรมนูญของโรงเรียน” เป็นกฎเกณฑ์ในการบริหารงานของสภานักเรียน จนได้รับรางวัลสภานักเรียนยอดเยี่ยมจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ของจังหวัดที่สังกัด มีการดำเนินการดังนี้

ภาพที่ 3 โครงสร้าง “ธรรมนูญของโรงเรียน” เพื่อใช้ในการดำเนินงานสภานักเรียนของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยแห่งหนึ่งในภาคใต้

จากแผนภาพที่ 3 แสดงว่า ประธานนักเรียนและคณะกรรมการนักเรียนได้รับการเลือกตั้งจากนักเรียนในโรงเรียน มีหน้าที่ออกนโยบายให้การบริหารงานโรงเรียน กำหนดการใช้งบประมาณในการใช้จ่ายเงินของแต่ละโครงการ ส่งไปให้สถานักเรียนซึ่งมีสมาชิกสภาเป็นหัวหน้าชั้นเรียนทุกห้องตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ร่วมกันพิจารณา หากผ่านการพิจารณาอนุมัติจากสถานักเรียนคณะกรรมการนักเรียนก็สามารถดำเนินงานโครงการนั้นได้ หากไม่อนุมัติก็ต้องพิจารณาใหม่ เรียกว่า “ธรรมนูญโรงเรียน”

โครงสร้างธรรมนูญนี้สถานักเรียนรุ่นที่ร่วมกับครูสังคมศึกษา และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ในฝ่ายกิจการนักเรียนได้ร่วมกันออกแบบและใช้ในโรงเรียนเป็นเวลานานกว่า 5 ปีแล้ว โดยครูสังคมศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

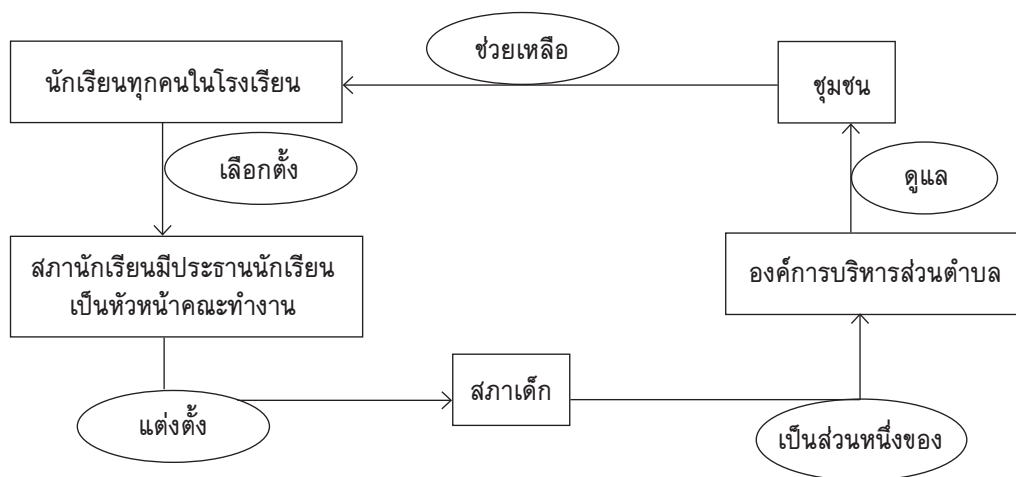
“โดยปกตินโยบายทุกอย่างที่นำเสนออีกฝ่ายไปได้ด้วยดีสถานักเรียนของเราจะประชุมกันทุกวันศุกร์ทุกสัปดาห์ก็มีเรื่องมาหารือกันสัปดาห์ละ 1-2 เรื่อง โดยเฉพาะช่วงปลายของเทอมต้นโรงเรียนเราจะมีโครงการ ‘เปิดบ้านวิชาการ’ ของโรงเรียน ชุมนุมทุกชุมนุมจะต้องแสดงผลงานของตนเองอย่างละหนึ่งอย่างรวมทั้งหมดก็เกือบ 30 ชุมนุม ช่วงนั้นสถานักเรียนจะมีบทบาทมากในการกำหนดแบ่งทีมจัดงานซึ่งถือว่าเป็นการหนักของสถานักเรียน...ข้อบังคับที่พวกเราเรียกว่า ‘ธรรมนูญโรงเรียน’ เป็นผลงานที่พวกเราภาคภูมิใจ เพราะเป็นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นการกำหนดโครงสร้างที่เน้นให้นักเรียนทุกคนเชื่อมั่นในศักยภาพของตัวเอง เน้นว่าเป็นกิจกรรมของเราเอง”

จุดเด่นของการดำเนินงานรูปแบบสถานักเรียนแบบตรวจสอบ เป็นการนำแบบแผนปฏิบัติมาจากสมาชิกสภาที่มีภารกิจตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจกันระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา การดำเนินการจัดสถานักเรียนในลักษณะนี้พบในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

3.3 สถานักเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

สถานักเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีหน้าที่ช่วยเหลือกิจกรรมในชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนกับชุมชนการจัดสถานักเรียนในรูปแบบนี้โรงเรียนมีการเลือกตั้งประธานนักเรียนและคณะกรรมการนักเรียนของโรงเรียน เมื่อเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้วชุมชนจะเข้ามาประสานงานกับโรงเรียนของให้สถานักเรียนทั้งชุดเข้าไปมีส่วนร่วมกับการบริหารส่วนตำบล โดยทำงานทั้งในโรงเรียนและร่วมกับชุมชนให้ชื่อว่า “สภาเด็ก”

ตัวอย่างโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยที่มีการดำเนินการสถานักเรียนร่วมกับชุมชนในชื่อว่าสภาเด็กนั้น คือ โรงเรียนแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำตำบลครู นักเรียน และชาวบ้านในชุมชนมีความใกล้ชิด ช่วยเหลือ เกื้อกูลกันมาโดยตลอด นายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนได้แนวคิดการจัดทำสภาเด็กมาจากกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นต้นสังกัด และเล็งเห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนจะทำให้เด็กมีความรักชุมชนและผูกพันกับชุมชนมากขึ้น จึงได้นำแนวคิดนี้มาเสนอกับผู้บริหารของโรงเรียนและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ก่อให้เกิดโครงการ “สภาเด็ก” เป็นมาเวลา 3 ปีกว่าแล้ว การดำเนินงานของสภาเด็กมีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4 โครงสร้างของ “สภาเด็ก” เป็นความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากภาพที่ 4 แสดงว่า นักเรียนทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสภานักเรียนมีประธานนักเรียนเป็นประธาน ทำงานร่วมกับคณะกรรมการนักเรียนในสภานักเรียน เมื่อได้รับเลือกตั้งในสภานักเรียนแล้วประธานนักเรียนและคณะกรรมการนักเรียนทั้งชุดก็จะได้รับการแต่งตั้งเป็นสภาเด็กขององค์การบริหารส่วนตำบลทันที จุดประสงค์ของโครงการสภาเด็กคือให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลืองานในชุมชน

โครงการที่สภาเด็กมีการช่วยเหลือดูแลชุมชนจนเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนก็คือ โครงการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน สภาพของชุมชนเป็นชุมชนชนบทที่ส่วนมากมีแต่เด็กและคนชราอาศัยอยู่ในชุมชน เพราะคนวัยหนุ่มสาวและวัยทำงานส่วนมากเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่และเมืองหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลจึงให้คณะกรรมการของสภาเด็กเข้าไปช่วยเหลืองานบ้าน ดูแลคนชราที่บุตรหลานไปทำงานต่างถิ่นโดยใช้เวลาในช่วงตอนเย็นของวัน รวมทั้งวันหยุดเสาร์อาทิตย์ เพื่อดูแลทำความสะอาดบ้าน อ่านหนังสือหรือร้องเพลงให้คนชราฟัง ในกรณีที่คนชราเจ็บป่วยก็คอยอำนวยความสะดวกประสานงานกับเจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุขและหัวหน้าสถานีอนามัยให้เข้ามาช่วยเหลือดูแลอาการเจ็บป่วย รวมทั้งโครงการแล้วดำเนินงานดูแลคนชราประมาณ 15 ครอบครัว คณะกรรมการสภาเด็กคนหนึ่งเล่าความประทับใจ ดังนี้

“พวกเราเข้าไปดูแลคุณยายที่อายุเกือบจะ 70 แล้ว ทุกเย็นเพราะลูกหลานไปทำงานโรงงานในเมือง กลับมาบ้านสองอาทิตย์ครั้ง เราก็ดูแลทุกเย็นเวลาแม่หนูทำกับข้าวก็จะเอาไปให้คุณยายด้วย....ถามว่าเหนื่อยไหมก็ไม่เหนื่อยหรอกค่ะ เพราะเย็นๆ เราก็มานานานหนูจะแวะกลับบ้านก่อนแล้วก็ไปบ้านคุณยาย พอหัวค่ำก็กลับ บางครั้งก็เอาการบ้านไปทำด้วย.....มีกรณีหนึ่งที่พวกเราดูแลจนพอใหญ่ แม่ใหญ่เสียชีวิตเลย เราก็เสียใจกันมากแต่ก็ไม่เป็นไรเพราะเราทำหน้าที่ได้ดีที่สุดแล้ว”

รูปแบบสภานักเรียนที่มีส่วนร่วมกับชุมชนจะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็ง ถือเป็นสิ่งที่ครูสังคมศึกษาโรงเรียนดังกล่าวประทับใจมากเพราะครูเองก็เป็นคนในชุมชนโดยกำเนิดย่อมมีความรักและผูกพันกับชุมชน การดำเนินงานของสภานักเรียนในลักษณะนี้พบในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กซึ่งเป็นโรงเรียนประจำตำบล

การจัดสถานักเรียนที่มีส่วนร่วมกับชุมชนถือเป็นการช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเป็นพลเมืองซึ่งถือเป็นการเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี นักวิชาการอย่าง Sunal and Hass (2008, p. 321) อธิบายไว้ว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยเน้นการมีส่วนร่วมในชุมชนนั้นจะช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตัดสินใจในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ซึ่งเป็นการพัฒนาค่านิยมการเคารพความคิดเห็น สร้างการศรัทธา (brotherhood) กับสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ในฐานะพลเมืองคนหนึ่งของคนของชุมชน

4. กิจกรรมสถานักเรียนกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูสังคมศึกษาและครูฝ่ายกิจการนักเรียนถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยที่เด่นชัดที่สุดที่เกิดจากการจัดกิจกรรมสถานักเรียน จากคำบอกเล่าของครูสังคมศึกษาและครูฝ่ายกิจการนักเรียนส่วนมากเห็นตรงกันว่า สถานักเรียนมีส่วนช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะประชาธิปไตยทั้งความสามัคคี การเคารพในความคิดเห็นระหว่างกัน และการทำงานเป็นทีมตามรายละเอียดดังนี้

“สถานักเรียน เน้นให้เด็กทำงานร่วมกัน เวลาประชุมกันเราแทบไม่ต้องไปยุ่งเลย ค่อยดูแลให้คำปรึกษาอย่างเดียว”ครูสังคมศึกษาท่านหนึ่งในโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่างในภาคใต้อธิบาย โดยท่านยังได้กล่าวเสริมด้วยว่า

“โรงเรียนเราได้รางวัลก็เพราะสถานักเรียนนี่ละ รูปแบบมันแปลกใหม่แล้วก็เน้นทำจริงเวลาเขียนเอกสารส่งมันก็ง่ายเพราะเราทำจริง...โรงเรียนเราเน้นคะแนน o-net มากไม่ได้หรอกเพราะเด็กเราส่วนมากเป็นชาวไร่ ก็ต้องมาเน้นทางนี้ เน้นทางกิจกรรมอย่างน้อยมันก็ได้วิชาชีวิต....ผมสอนสังคมด้วย เป็นผู้บริหารฝ่ายกิจการนักเรียนด้วยก็มีแนวคิดว่ารูปร่างแบบสภาตรวจสอบมันก็ทำได้ในโรงเรียนเราต้องขยายผลแล้วมันก็ทำได้จริงๆ”

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานสถานักเรียนมีส่วนสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยของไทย ดังที่ สภาวิชาชีพ (2553, น. 17) ได้นำเสนอพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ควรปลูกฝังให้นักเรียนไทย คือ “คารวธรรม” หมายถึง การเคารพซึ่งกันและกันทุกคนต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งกาย วาจา และความคิด เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น แสดงความคิดเห็นโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น และ “สามัคคีธรรม” หมายถึง มีการแบ่งปัน ร่วมงานกันทำงานตามอัตภาพของตน ประสานงานกันให้เกิดความสามัคคี

การดำเนินงานในกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยปรากฏทั้งคารวธรรมและสามัคคีธรรมชัดเจน เพราะ สถานักเรียนมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ผู้นำ คือ ประธานสภา และ ผู้ตาม คือ คณะกรรมการนักเรียน ในบางครั้งก็มีการสลับบทบาทหน้าที่ คณะกรรมการนักเรียนมาเป็นหัวหน้าโครงการในบางครั้งประธานนักเรียนก็ต้องเป็นฝ่ายตาม การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกคณะกรรมการนักเรียนโดยไม่ยึดติดความคิดของตนเองว่าถูกต้องเสมอไปเกิดขึ้นเสมอในระหว่างการประชุมปรึกษางานโครงการเพราะคุณลักษณะเหล่านี้เกิดขึ้นเสมอในการประชุม ประธานนักเรียนที่เป็นทั้งประธานในสถานักเรียนและประธานในสภาเด็กแล้วว่า

“...หนูเคยประชุมกันเลิกถึงห้าโมง หกโมงเลยคะ ตอนเราทำผ้าป่าในชุมชนกันพวกเราแบ่งหน้าที่รับผิดชอบไม่ลงตัว บางคนไม่ยอมไปบ้านคุ้ม (คุ้ม คือ บริเวณเป็นภาษาอีสาน) นั้น แต่อยากไปไกลๆ บ้านหน่อย เพื่อนๆ ที่ประชุมด้วยกันก็ไม่ยอมเพราะถ้าไปไกลบ้านเวลากลับมันอันตราย อีกอย่างเวลาเราไปเสนอให้ครู ให้ อบต. พิจารณา เขาก็จะไม่ให้เราทำเขาจะเป็นห่วง ต้องคุยกันก่อนดีๆ ว่าจะยังงี้ จะเอาแต่ใจมากไม่ได้...บางครั้งก็มีเพื่อนสนิทเตือนว่าเป็นหัวหน้าอย่าไปสั่งมากต้องแบ่งให้คนอื่นๆ ในที่ประชุมได้พูด ได้แสดงความคิดเห็นด้วย งานถึงจะออกมาดี....”

พฤติกรรมการทำงานร่วมกันโดยพึ่งพาอาศัยกันและร่วมกันอภิปรายถึงข้อดีและข้อที่ต้องพัฒนาในการประชุมปรึกษากันของสภานักเรียนในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมี “ปัญหาธรรม” กล่าวคือการใช้ปัญหาหรือเหตุผลเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งและชี้ทางให้กันและกัน (สาโรช บัวศรี, 2553, น.17) เมื่อเกิดปัญหาคณะกรรมการสภานักเรียนก็ร่วมกันคิดและช่วยกันตัดสินใจโดยยึดหลักของเหตุผล

บทสรุป

จุดเด่นของการดำเนินงานสภานักเรียนในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย คือโรงเรียนเน้นการปลูกฝังให้นักเรียนได้รู้จักวิถีชีวิตประชาธิปไตยในเบื้องต้น ช่วยเสริมสร้างทั้งพฤติกรรมและคุณลักษณะประชาธิปไตยที่พึงประสงค์ ได้แก่ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญหาธรรม ทั้งยังเป็นเวทีให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ และหากสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเอื้ออำนวยครูผู้รับผิดชอบยังสามารถประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้นักเรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาและนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนในฐานะพลเมืองของท้องถิ่นได้อีกด้วย

อนึ่ง การนำรูปแบบการดำเนินงานสภานักเรียนของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศไปใช้จริง จำเป็นจะต้องพิจารณาบริบทของโรงเรียนและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นเป็นสำคัญเช่น หากจะนำรูปแบบสภานักเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนไปใช้ก็จำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงความต้องการของหน่วยงานท้องถิ่นและข้อบังคับในเทศบัญญัติควบคู่กันไป เพราะอำนาจตัดสินใจในการยินยอมให้โรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น เป็นสิทธิขาดของฝ่ายบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สิ่งสำคัญที่สุดในการดำเนินงานสภานักเรียนในโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย คือ “การเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสภานักเรียน” การจัดกิจกรรมสภานักเรียนในโรงเรียนจึงจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนในทุกขั้นตอนตั้งแต่การรับสมัคร การเลือกตั้ง ไปจนถึงการดำเนินงานสภานักเรียนของโรงเรียน

1.2 โรงเรียนทุกแห่งควรหันมาให้ความสนใจในการพัฒนาสภานักเรียนให้มีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาวิชาการของโรงเรียน โดยนำรูปแบบการดำเนินงานสภานักเรียนจากโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยไปใช้ในการปรับปรุงวิธีการจัดสภานักเรียนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยประยุกต์วิธีการดำเนินงานสภานักเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและบริบทของโรงเรียน

1.3 กระทรวงศึกษาธิการ ควรผลักดันและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานสภานักเรียนให้มากขึ้น โดยผลักดันให้เป็นนโยบายหลัก แม้ว่ากิจกรรมสภานักเรียนจะเป็นกิจกรรมที่ทุกโรงเรียนจัดทำอย่างต่อเนื่องทุกปี แต่ยังไม่ได้จัดสภานักเรียนที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

1.1 ควรนำข้อค้นพบจากงานวิจัยไปพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการดำเนินงานสภานักเรียนที่มีประสิทธิภาพสำหรับนักเรียน ครูสังคมศึกษา และครูฝ่ายกิจการนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อให้แต่ละโรงเรียนได้นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานสภานักเรียนของตนเองต่อไป

2.2 ควรนำข้อค้นพบจากงานวิจัยไปพัฒนารูปแบบการสอน (instruction model) สำหรับการจัดการเรียนรู้ในกิจกรรมเสริมหลักสูตร (extra-curricular) หรือ รายวิชาเพิ่มเติมโดยยึดเนื้อหาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย เพื่อเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นชัดเจนระหว่างภาคทฤษฎีตามเนื้อหาในหลักสูตรกับภาคปฏิบัติในการดำเนินงานสภานักเรียน

บรรณานุกรม

- กระมล ทองธรรมชาติ. (2521). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2519). *ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. (2534). *แนวทางการนิเทศการเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สาโรช บัวศรี. (2553). *ความคิดบางประการในวิชาการศึกษา*. ในสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ (บรรณาธิการ). *รำลึกคุณูปการ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี*. กรุงเทพฯ: สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. (2559). *โรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่าง*. สืบค้นวันที่ 6 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.identity.opm.go.th/identity/content/activity>.
- อมร รัชกาลัตย์. (2543). บทที่ 7 วิธีการเรียนการสอน ตอนที่ 5 การปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน. ใน อมร รัชกาลัตย์ (บรรณาธิการ). *ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน คู่มือการเรียนการสอนการเผยแพร่และการมีส่วนร่วมสำหรับครูอาจารย์และผู้นำชุมชน*. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน.
- Sunal, S.C. and Hass, E.M. (2008). *Social Studies for the Elementary and Middle Grades: a constructivist*. United States of America: Pearson Education.

การตลาดเชิงประสบการณ์และคุณภาพความสัมพันธ์ ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้าน เอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

EXPERIENTIAL MARKETING AND RELATIONSHIP QUALITY INFLUENCE ON CUSTOMER LOYALTY OF BAKERY S&P SHOP IN BANGKOK AND METROPOLITAN AREAS

ปัทิตตา ภูวัฒน์ศิลป์*

Pathitta Puvattanasin*

วสุธิดา นุริตมนต์**

Wasutida Nurittamont**

* นักศึกษาปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

* Master Degree, Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

* Email: meenoice@hotmail.comy

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

** Assistant Professor, Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

** Email: Wasutida_9919@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตลาดเชิงประสบการณ์และคุณภาพความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้าน เอสแอนด์ พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือ ลูกค้าที่ซื้อเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์ พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 385 คนการสุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) ซึ่งผลการศึกษา พบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ประกอบด้วย ประสบการณ์ทางความรู้สึก ประสบการณ์ทางการกระทำ และประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนคุณภาพความสัมพันธ์ ประกอบด้วย ความพึงพอใจ ความไว้วางใจ และความผูกพัน มีความอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับผลการศึกษาที่ได้ครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและกำหนดแนวทางการดำเนินงานทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าเบเกอรี่

คำสำคัญ: การตลาดเชิงประสบการณ์ คุณภาพความสัมพันธ์ ความภักดีของลูกค้า

Abstract

The purpose of this study aimed to describe experiential marketing and relationship quality influence on customer loyalty of bakery S&P shop in bangkok and metropolitan areas. The questionnaire was applied as a tool to collected data from 385 participants, who are S&P bakery consumers in bangkok and metropolitan. Probability Sampling, in particular Multi – Stage Random Sampling, was used as a method to select the participants. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation and Multiple Regression Analysis (MRA). The results found that the experiential marketing consists of feel experiential, act experiential and relate experiential which were influenced to customer loyalty at the level of significance 0.01. The relationship quality consists of satisfaction, trust, and commitment. These relationship qualities influenced customer loyalty at the level of significance 0.01. The findings of this study were utilized to develop a marketing strategy in order to fulfill the need of bakery customers.

Keywords: Experiential Marketing, Relationship Quality, Customer Loyalty

บทนำ

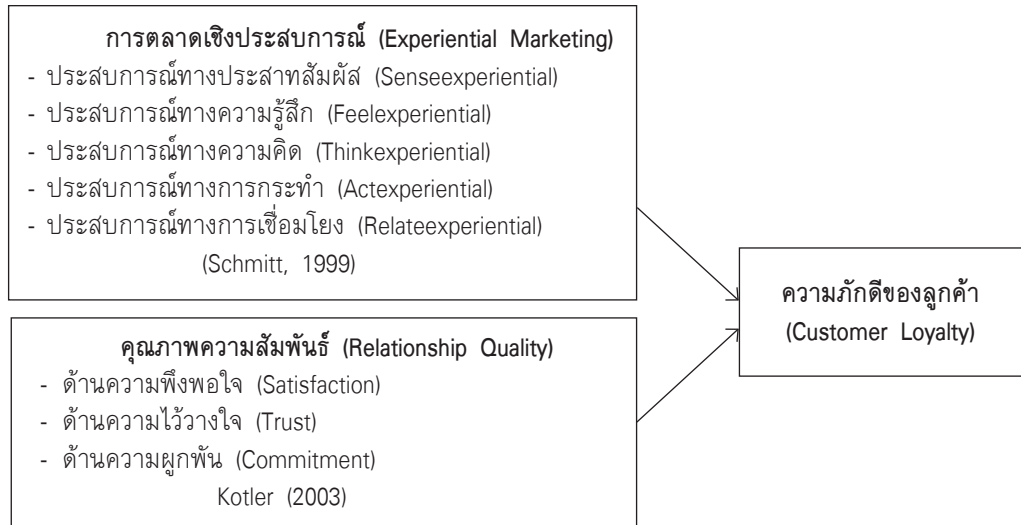
วัฒนธรรมตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนไทยมานาน โดย การรับแบบแผนประเพณีและค่านิยมมาใช้ในการดำเนินชีวิตจนมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้าน วัฒนธรรมในสังคมไทยอย่างรวดเร็ว อิทธิพลของตะวันตกที่เห็นชัดเจนได้แก่ การแต่งกาย การตกแต่ง บ้านเรือน กีฬา อาหาร และขนมอบที่เรียกกันว่าเบเกอรี่ (Bakery) ก็เป็นที่นิยมของชาวไทย ซึ่งมีรูปร่างหน้าตา น่ารักประหลาดแล้วยังมีรสชาติที่อร่อย จึงเป็นที่นิยมและเข้ามาแทนที่ขนมไทยโบราณ เริ่มแรกธุรกิจเบเกอรี่ เกิดขึ้นเฉพาะตามโรงแรมต่างๆ เนื่องจากต้องผลิตเพื่อรองรับลูกค้าชาวต่างชาติที่นิยมบริโภคผลิตภัณฑ์ เบเกอรี่เป็นอาหารหลัก นอกจากนี้เบเกอรี่ยังเป็นที่รู้จักและแพร่หลายไปในรูปแบบของอาหารว่างใน การจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ งานวันเกิด งานมงคลสมรส การอบรม ประชุมและสัมมนาของหน่วยงานทั้ง ภาครัฐและเอกชน ตลอดจนยังมีสถานศึกษาเปิดสอนและอบรมการฝึกทำเบเกอรี่ ซึ่งได้รับความสนใจ จากประชาชนเป็นอย่างมากเพราะสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้ จากที่ผู้บริโภค หันมาสนใจเบเกอรี่กันมากขึ้นประกอบกับธุรกิจเบเกอรี่เป็นที่แพร่หลาย จึงทำให้ตลาดเบเกอรี่เติบโตขึ้น เรื่อยๆ (อุมาวดี วุฒินาม, 2556)

สำหรับในประเทศไทยธุรกิจเบเกอรี่ได้เริ่มต้นเมื่อประมาณ 60 ปีที่แล้ว และได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการเปิดร้านเบเกอรี่เพิ่มมากขึ้นตามลำดับจนกลายมาเป็นธุรกิจที่น่าสนใจ เป็นอย่างมาก (โสมรวิ จินดาหา, 2550) ทำให้อัตราการขยายตัวของตลาดเบเกอรี่มีการขยายตัวสูงขึ้น จะเห็นได้จากปัจจุบันร้านเบเกอรี่มีหลากหลายทั้งตราสินค้าของผู้ประกอบการภายในประเทศและตราสินค้า ที่นำเข้ามาจากจำหน่ายในลักษณะการได้รับลิขสิทธิ์ทางการค้าจากต่างประเทศ ธุรกิจเบเกอรี่ในประเทศไทย ที่ได้รับการยอมรับเป็นเวลายาวนาน และได้รับความนิยมเสมอมาคือธุรกิจ เอสแอนด์ พี เป็นผู้นำธุรกิจ เค้กและเบเกอรี่มากกว่า 39 ปี เป็นธุรกิจหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จในการประกอบธุรกิจเบเกอรี่ที่มีคุณภาพ ให้กับผู้บริโภคมานาน มีสมาชิกและกลุ่มผู้บริโภคที่มีความภักดีต่อธุรกิจมากมาย ทำให้ธุรกิจดำเนินการมา อย่างยาวนาน ซึ่งในปี พ.ศ. 2555 เป็นปีที่ธุรกิจดำเนินการมาครบ 39 ปี โดยบริษัทสามารถทำยอดขาย 6,527 ล้านบาท (บริษัทเอสแอนด์พีซินดิเคท จำกัด, 2559) และมีการขยายสาขาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทั้งใน ประเทศและต่างประเทศ เห็นได้ว่าธุรกิจเอสแอนด์พี เป็นธุรกิจที่ประสบผลสำเร็จ และยังมีแนวโน้มที่ธุรกิจ จะเติบโตขึ้นอีกในอนาคต อย่างไรก็ตามธุรกิจเบเกอรี่เป็นหนึ่งในธุรกิจที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการ ของผู้บริโภคที่ต้องใช้ชีวิตด้วยความเร่งรีบและต้องการความสะดวกเพราะไม่มีเวลาในการจัดเตรียมอาหาร มากนักจึงส่งผลให้มีหลายบริษัทให้ความสนใจเข้ามาลงทุนในธุรกิจเบเกอรี่มากขึ้นจึงทำให้มีการแข่งขัน ทางธุรกิจสูงขึ้น มีคู่แข่งที่เข้ามาแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดของเอสแอนด์ พี อยู่ตลอดเวลา อาทิ เช่น กาโตว์ เฮาส์ ยามาซากิ ถึงแม้ว่า เอสแอนด์ พี จะเป็นตราสินค้าที่ลูกค้ารู้จักและไว้วางใจในเรื่อง คุณภาพมานาน แต่สิ่งเหล่านี้ย่อมสูญหายไปได้ง่ายอันเนื่องมาจากคู่แข่งที่มีความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มขึ้น รวมทั้งพฤติกรรมลูกค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาประกอบกับสภาวะทางเศรษฐกิจ ที่มีความผันผวนส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้าดังนั้นธุรกิจจึงต้องแสวงหากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อ ตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยสร้างประสบการณ์ที่ดีในการมาซื้อสินค้า ทำลูกค้าเกิดความประทับใจ และรู้สึกพึงพอใจในความสัมพันธ์ที่มีต่อธุรกิจ เกิดความผูกพันรู้สึกเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในธุรกิจ และซื้อ สินค้าโดยไม่สนใจว่าคู่แข่งอื่นจะมีสินค้าหรือบริการที่ดีกว่าหรือไม่ก็ตาม เพราะลูกค้าเชื่อมั่นว่าธุรกิจ สามารถเสนอสิ่งต่างๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพอใจให้กับลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง เป็นแรงสนับสนุนให้ธุรกิจดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นทำให้อาจารย์ผู้วิจัยสนใจศึกษาการตลาดเชิงประสบการณ์และคุณภาพ ความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคเบเกอรี่ร้าน เอสแอนด์ พี ในเขตกรุงเทพมหานครและ ปริมณฑล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตลาดเชิงประสบการณ์และคุณภาพความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อ ความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งทำการเก็บข้อมูล จากลูกค้าร้านเอสแอนด์พีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สำหรับผลที่ได้นำมาใช้ประโยชน์ใน

การสร้างประสบการณ์ที่ดี และสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อลูกค้าอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อสร้างความภักดีของลูกค้าในอนาคตให้เกิดความยั่งยืนของธุรกิจต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการตลาดเชิงประสบการณ์และคุณภาพความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ระดับบนร้าน เอสแอนด์ พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งสามารถนำเสนอกรอบแนวคิดในการศึกษา ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นการตลาดเชิงประสบการณ์ คุณภาพความสัมพันธ์ และความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการตลาดเชิงประสบการณ์ ที่มีต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพความสัมพันธ์ที่มีต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการตลาดเชิงประสบการณ์และคุณภาพความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้าน เอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า หาข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น รายงานการวิจัย เอกสาร โดยจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยต่างๆนั้นสามารถสรุปได้ ดังนี้

การตลาดเชิงประสบการณ์ หมายถึง กลยุทธ์การตลาดที่มีความแตกต่างจากการตลาดแบบดั้งเดิม ซึ่งมุ่งเน้นที่คุณลักษณะและประโยชน์ของการใช้งานสินค้ามาเป็นกลยุทธ์ที่เสริมสร้างประสบการณ์แก่ลูกค้า ทั้งประสบการณ์ทางกายภาพ และประสบการณ์ทางด้านจิตใจ แนวคิดนี้เชื่อว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ไม่ได้เพียงแต่เน้นที่ลักษณะและประโยชน์ของสินค้าเท่านั้น แต่ยังเป็นการเชื่อมโยงเอกลักษณ์และความสนใจจากประสบการณ์ของผู้บริโภคแต่ละคน (Kevin Lane Keller, 2012)

Schmitt (1999) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการตลาดเชิงประสบการณ์ประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้

1) ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (Sense) คือ การที่ธุรกิจมุ่งสร้างประสบการณ์ให้แก่ลูกค้า โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ด้วยวิธีการสื่อสารด้วยภาพ เสียง การสัมผัสจับต้องได้ กลิ่น และรสชาติ ในหลากหลายรูปแบบ ตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่มีความแตกต่างกัน เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าเกิด ความสนใจ และเปิดใจรับสิ่งที่ธุรกิจนำเสนอ นำไปสู่ความรู้สึกละแวกทัศนคติที่ดีต่อสินค้า บริการ และตราสินค้า ดังนั้นเมื่อลูกค้าได้รับประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสแล้วเกิดทัศนคติที่ดีต่อสินค้าย่อมทำให้เกิดความภักดี ดังนั้นประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสจึงมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอร์รี่ร้าน เอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนำมาซึ่งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 1.1 การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอร์รี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2) ประสบการณ์ทางความรู้สึก (Feel) คือ การที่ธุรกิจมุ่งสร้างประสบการณ์ที่มีผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกให้กับลูกค้า เพื่อสร้างทัศนคติในทางบวก ความประทับใจ ความมั่นใจที่ดีต่อตราสินค้า และนำไปสู่ความภาคภูมิใจเมื่อได้ซื้อสินค้าและบริการ เกิดความรู้สึกผูกพันตราสินค้าและเต็มใจยอมรับตราสินค้าอย่างไม่มีเงื่อนไข ดังนั้นหากลูกค้าได้รับประสบการณ์ทางความรู้สึกแล้วเกิดความประทับใจ ความผูกพันแล้ว ย่อมทำให้เกิดความภักดี ดังนั้นประสบการณ์ทางความรู้สึกจึงมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอร์รี่ร้าน เอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นำมาซึ่งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 1.2 การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางความรู้สึกมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอร์รี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3) ประสบการณ์ทางความคิด (Think) หมายถึง การที่ธุรกิจมุ่งสร้างประสบการณ์ทางความคิดให้กับลูกค้า สร้างความรู้ และความเข้าใจในสินค้า บริการ และองค์กรธุรกิจในทุกภาพรวมทั้งหมด และมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ให้กับลูกค้า ดังนั้นหากลูกค้าได้รับประสบการณ์ทางความคิดและมีความรู้ความเข้าใจในองค์กรธุรกิจย่อมส่งผลให้ลูกค้าเกิดความภักดี ดังนั้นประสบการณ์ทางความคิดมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอร์รี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นำมาซึ่งสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1.3 การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางความคิดมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอร์รี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

4) ประสบการณ์ทางการกระทำ (Act) หมายถึง การที่ธุรกิจมุ่งสร้างประสบการณ์ตรงให้แก่ลูกค้า ด้วยวิธีการผลักดันให้ลูกค้าได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการตลาด ส่งเสริมให้มีการแสดงออกทางความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ลูกค้าแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ซึ่งจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของลูกค้าให้เป็นไปตามความต้องการของธุรกิจ ดังนั้นหากลูกค้าได้รับประสบการณ์ทางการกระทำและลูกค้ารู้สึกมีส่วนร่วมและมีทัศนคติในทางบวก ย่อมส่งผลให้เกิดความภักดี ดังนั้นประสบการณ์ทางการกระทำจึงมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอร์รี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นำมาซึ่งสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1.4 การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางการกระทำมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอร์รี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

5) ประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง (Relate) หมายถึง การที่ธุรกิจมุ่งหวังที่จะสร้างความสัมพันธ์เฉพาะบุคคลขยายต่อกลุ่มคนในระดับต่างๆ ด้วยวิธีการเชื่อมโยงความคิดของลูกค้าไปยังบุคคลอื่น ทำให้เกิดการเชื่อมโยงความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม เป็นการปลูกกระแสการยอมรับและสร้างความศรัทธาในตราสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหากลูกค้าได้รับประสบการณ์ทางการเชื่อมโยงเกิดกระแสยอมรับและศรัทธาในตราสินค้า ย่อมทำให้ลูกค้าเกิดความภักดี ดังนั้นประสบการณ์ทางการเชื่อมโยงจึงมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอร์รี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนำมาซึ่งสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1.5 การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางการเชื่อมโยงมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

คุณภาพความสัมพันธ์ (Relationship Quality) หมายถึง การที่ธุรกิจรักษาความสัมพันธ์ที่ลูกค้ามีต่อธุรกิจอยู่แล้วให้มีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น โดยความสัมพันธ์เกิดจากการที่ลูกค้ามีประสบการณ์ที่ดีต่อธุรกิจมาเป็นระยะเวลานานจนเกิดความคุ้นเคย มีความเข้าใจในความต้องการของลูกค้าจนเกิดเป็นความประทับใจและผูกพันต่อกันและค้นหาจุดบกพร่องที่เป็นสาเหตุทำให้ความสัมพันธ์ลดลงและพร้อมที่จะแก้ไขจุดบกพร่องนั้นอยู่เสมอ Kotler (2003) ได้แบ่งคุณภาพความสัมพันธ์ออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ ความพึงพอใจ (Satisfaction) ความไว้วางใจ (Trust) และความผูกพัน (Commitment) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง การที่ธุรกิจสามารถตอบสนองได้ตรงตามความต้องการของลูกค้า โดยลูกค้าจะเปรียบเทียบผลลัพธ์จากการใช้บริการตามประสบการณ์ที่ได้รับจากการใช้บริการในแต่ละครั้งและรวมกันทั้งหมดตลอดระยะเวลาที่ได้ใช้บริการ และแสดงความยินดีหรือผิดหวังต่อธุรกิจ โดยเปรียบเทียบกับความคาดหวังหรือมาตรฐานที่ได้ตั้งไว้ในใจ ดังนั้นคุณภาพความสัมพันธ์ ด้านความพึงพอใจ (Satisfaction) มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นำมาซึ่งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 2.1 คุณภาพความสัมพันธ์ ด้านความพึงพอใจ (Satisfaction) มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. ความไว้วางใจ (Trust) หมายถึง การที่ธุรกิจทำให้ลูกค้าผู้บริโภคมั่นใจ มีความเชื่อมั่นว่าธุรกิจนั้นให้บริการด้วยความซื่อสัตย์ จริงใจ รักษาคำพูด และมีความชำนาญในการให้บริการจนทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและเกิดความไว้วางใจ ดังนั้นคุณภาพความสัมพันธ์ ด้านความไว้วางใจ (Trust) มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นำมาซึ่งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 2.2 คุณภาพความสัมพันธ์ ด้านความไว้วางใจ (Trust) มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. ด้านความผูกพัน (Commitment) หมายถึง การที่ธุรกิจสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อลูกค้าจนลูกค้าเกิดความรู้สึกเชื่อมโยงต่อธุรกิจ โดยลูกค้ามีความภาคภูมิใจ ความห่วงใย ความรัก และความผูกพันต่อธุรกิจ ดังนั้นคุณภาพความสัมพันธ์ ด้านความผูกพัน (Commitment) มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นำมาซึ่งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 2.3 คุณภาพความสัมพันธ์ ด้านความผูกพัน (Commitment) มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการตลาดเชิงประสบการณ์และคุณภาพความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้าน เอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในครั้งนี้ เป็นการวิจัยด้วยวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ คือ ลูกค้าที่ซื้อเบเกอรี่ร้านเอสแอนด์พี ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (Cochran, 1953) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2558 ถึง เดือนพฤศจิกายน 2559 ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปใช้ได้ทำการทดลองใช้แบบสอบถาม (Tryout) จำนวน 30 ชุด และนำข้อมูลมาทดสอบด้วยวิธีทางสถิติ โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบรัชอัลฟา (Cronbach's alpha) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งพบว่าค่าที่ได้อยู่ระหว่าง 0.72-0.93 มากกว่าเกณฑ์พิจารณา 0.7 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ และ

สามารถนำไปเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษา สำหรับสถิติที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

สำหรับผลการศึกษา การตลาดเชิงประสบการณ์และคุณภาพความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 64.68 มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี เป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 35,000 บาท ซื้อสินค้าประเภทเค้ก ซื้อสินค้าในช่วงวันเสาร์ – วันอาทิตย์ และซื้อสินค้าเดือนละครั้ง

ตารางที่ 1 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตลาดเชิงประสบการณ์

การตลาดเชิงประสบการณ์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส	4.25	0.41	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ประสบการณ์ทางความรู้สึก	4.16	0.49	ค่อนข้างเห็นด้วย
3. ประสบการณ์ทางความคิด	3.92	0.82	ค่อนข้างเห็นด้วย
4. ประสบการณ์ทางการกระทำ	3.88	0.86	ค่อนข้างเห็นด้วย
5. ประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง	4.22	0.61	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
รวม	4.09	0.53	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตลาดเชิงประสบการณ์ของลูกค้า เมื่อพิจารณาพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับค่อนข้างเห็นด้วย 4.09 โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ได้แก่ ด้านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส 4.25 และด้านประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง 4.22 ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับค่อนข้างเห็นด้วย ได้แก่ ด้านประสบการณ์ทางความรู้สึก 4.16 ด้านประสบการณ์ทางความคิด 3.92 และด้านประสบการณ์ทางการกระทำ 3.88 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงผลรวมระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ

คุณภาพความสัมพันธ์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความพึงพอใจ	4.19	0.56	ค่อนข้างเห็นด้วย
2. ความไว้วางใจ	4.18	0.52	ค่อนข้างเห็นด้วย
3. ความผูกพัน	4.09	0.67	ค่อนข้างเห็นด้วย
รวม	4.15	0.53	ค่อนข้างเห็นด้วย

จากตารางที่ 2 แสดงผลรวมระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพความสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาพบว่า ทุกตัวแปรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับค่อนข้างเห็นด้วย โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความพึงพอใจ 4.19 ด้านความไว้วางใจ 4.18 และด้านความผูกพัน 4.09 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความภักดีของลูกค้า

ความภักดี	X	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความภักดี	4.06	0.65	ค่อนข้างเห็นด้วย

จากตารางที่ 3 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความภักดีของลูกค้า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับค่อนข้างเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ย 4.06

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการตลาดเชิงประสบการณ์ และความภักดีของลูกค้า

ตัวแปร	ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส	ประสบการณ์ทางความรู้สึก	ประสบการณ์ทางความคิด	ประสบการณ์ทางการกระทำ	ประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง	ความภักดีของลูกค้า
1. ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส	1.00	0.63**	0.47***	0.36***	0.46***	0.48***
2. ประสบการณ์ทางความรู้สึก		1.00	0.63***	0.58***	0.63***	0.72***
3. ประสบการณ์ทางความคิด			1.00	0.80***	0.64***	0.57***
4. ประสบการณ์ทางการกระทำ				1.00	0.57***	0.57***
5. ประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง					1.00	0.58***
6. ความภักดี						1.00

***ระดับนัยสำคัญ 0.01

จากตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการตลาดเชิงประสบการณ์ ประกอบด้วย ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ประสบการณ์ทางความรู้สึก ประสบการณ์ทางความคิด ประสบการณ์ทางการกระทำ ประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง และความภักดีโดยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.36 – 0.80

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของอิทธิพลระหว่างการตลาดเชิงประสบการณ์ กับความภักดีของลูกค้า

ความภักดีของลูกค้า				
การตลาดเชิงประสบการณ์	สัมประสิทธิ์การถดถอย (β)	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (E)	t	P – Value
ค่าคงที่ (a)	-0.45	0.24	-0.19	0.85
1. ด้านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส	0.05	0.07	0.65	0.52
2. ด้านประสบการณ์ทางความรู้สึก	0.65	0.07	9.32	0.00***
3. ด้านประสบการณ์ทางความคิด	0.00	0.05	0.03	0.97
4. ด้านประสบการณ์ทางการกระทำ	0.15	0.04	3.33	0.00***
5. ด้านประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง	0.15	0.05	2.94	0.00***
Adjusted $R^2 = 0.56$				

***ระดับนัยสำคัญ 0.01

จากตารางที่ 5 แสดงความอิทธิพลระหว่างการตลาดเชิงประสบการณ์ ประกอบด้วย ด้านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ด้านประสบการณ์ทางความรู้สึก ด้านประสบการณ์ทางความคิด ด้านประสบการณ์ทางการกระทำ และด้านประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางความรู้สึก ($b = 0.65$, $P < 0.01$) ด้านประสบการณ์ทางการกระทำ ($b = 0.15$, $P < 0.01$) และด้านประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง ($b = 0.15$, $P < 0.01$) มีอิทธิพลต่อความภักดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณภาพความล้มพันธ์ และความภักดีของลูกค้า

ตัวแปร	ความพึงพอใจ	ความไว้วางใจ	ความผูกพัน	ความภักดีของลูกค้า
ความพึงพอใจ	1.00	0.73***	0.67***	0.70***
ความไว้วางใจ		1.00	0.75***	0.73***
ความผูกพัน			1.00	0.74***
ความภักดี				1.00

***ระดับนัยสำคัญ 0.01

จากตารางที่ 6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพความล้มพันธ์ ประกอบด้วย ความพึงพอใจความไว้วางใจ ความผูกพัน และความภักดีพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.67 – 0.75

ตารางที่ 7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของอิทธิพลระหว่างคุณภาพความล้มพันธ์ ประกอบด้วย ความพึงพอใจ ความไว้วางใจ และความผูกพัน กับความภักดีของลูกค้า

ความภักดีของลูกค้า				
คุณภาพความล้มพันธ์	สัมประสิทธิ์การถดถอย (β)	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (E)	t	P – Value
ค่าคงที่ (a)	-0.01	0.17	-0.05	0.97
1. ด้านความพึงพอใจ	0.31	0.05	5.86	0.00***
2. ด้านความไว้วางใจ	0.33	0.07	5.03	0.00***
3. ด้านความผูกพัน	0.34	0.05	7.28	0.00***
Adjusted R ² = 0.64				

***ระดับนัยสำคัญ 0.01

จากตารางที่ 7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของอิทธิพลระหว่างคุณภาพความล้มพันธ์ ประกอบด้วย ด้านความพึงพอใจ ด้านความไว้วางใจ และด้านความผูกพันมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอร์ ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า คุณภาพความล้มพันธ์ ประกอบด้วย ด้านความพึงพอใจ ($\beta = 0.31$, $P < 0.01$) ด้านความไว้วางใจ ($\beta = 0.33$, $P < 0.01$) และด้านความผูกพัน ($\beta = 0.34$, $P < 0.01$) มีอิทธิพลต่อความภักดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากการศึกษาการตลาดเชิงประสบการณ์ ประกอบด้วย ด้านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ด้านประสบการณ์ทางความรู้สึก ด้านประสบการณ์ทางความคิด ด้านประสบการณ์ทางการกระทำ และด้านประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง อภิปรายผลได้ดังนี้

การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสไม่มีอิทธิพลต่อความภักดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wu (2015, pp.111-112) ซึ่งศึกษาการตลาดเชิงประสบการณ์ ความเชื่อมั่นของลูกค้า และความภักดีของลูกค้า ที่มีต่อร้านค้าออนไลน์ พบว่า การรับรู้การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสของผู้ใช้บริการร้านค้าออนไลน์ไม่มีความสัมพันธ์กับความภักดี เพราะสิ่งแรกที่ลูกค้าใช้เป็นหลักในการเลือกซื้อสินค้าคือความต้องการสินค้านั้น หากสินค้าไม่ตอบสนองความต้องการก็ไม่เกิดการซื้อ ดังนั้นการตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสจึงไม่มีอิทธิพลต่อความภักดี

การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางความรู้สึกมีอิทธิพลต่อความภักดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nurcahyo (2016, pp.78-89) ซึ่งศึกษาบทบาทความเชื่อถือของลูกค้าในแง่ของการตลาดเชิงประสบการณ์และความภักดีของลูกค้า พบว่า ความเชื่อถือของลูกค้าในแง่ของการตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางความรู้สึกมีความสัมพันธ์กับความภักดี โดยร้านเบเกอร์จำหน่ายสินค้าที่มีมาตรฐานลูกค้ามีความมั่นใจว่าสินค้านั้นมีการรักษาคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ลูกค้ารู้สึกพอใจและประทับใจต่อสินค้าและบริการ ทำให้ลูกค้าเกิดการซื้อซ้ำและเกิดความภักดี

การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางความคิดไม่มีอิทธิพลต่อความภักดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Siyuet al. (2013, pp.32-40) ซึ่งศึกษาความพึงพอใจในการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าบริษัทมูจิ พบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ด้านประสบการณ์ทางความคิด ไม่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าบริษัทมูจิ เพราะแม้ว่าลูกค้าจะเข้าใจในสินค้าและบริการรวมถึงองค์กรเป็นอย่างดี แต่การเลือกซื้อสินค้านั้นจะเกิดขึ้นเมื่อลูกค้าเกิดความต้องการสินค้านั้น

การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางการกระทำมีอิทธิพลต่อความภักดี สอดคล้องกับงานวิจัย Srivastava et al. (2016, pp.277-286) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ลูกค้า ความจงรักภักดี และการใช้จ่ายของลูกค้า พบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางการกระทำมีอิทธิพลต่อความภักดีทั้งในด้านทัศนคติและพฤติกรรม เนื่องจากการให้สิทธิพิเศษแก่ลูกค้าโดยการให้ลูกค้าสมัครเป็นสมาชิกของร้าน พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการส่งเสริมการขาย เช่น การลดราคา 20% ในวันพุธ และกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดอื่นๆ ให้แก่ลูกค้าได้รับทราบผ่านสื่อต่างๆ เช่น เว็บไซต์ อีเมล เฟสบุ๊ค รวมทั้งเมื่อผู้บริโภคมีปัญหาหรือข้อร้องเรียนเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ก็สามารถแสดงความคิดเห็นในกล่องความคิดเห็นที่ทางร้านจัดเตรียมไว้ให้ ทำให้ลูกค้ารู้สึกมีส่วนร่วมในธุรกิจและเกิดความภักดี

การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางการเชื่อมโยงมีอิทธิพลต่อความภักดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nurcahyo (2016, pp.78-89) ซึ่งศึกษาบทบาทความเชื่อถือของลูกค้าในแง่ของการตลาดเชิงประสบการณ์และแรงความภักดีของลูกค้า พบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ ด้านประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง ส่งผลต่อความจงรักภักดีเมื่อลูกค้ารู้สึกว่าการได้สัมผัสกับกลิ่นของขนม ทำให้รู้สึกนึกถึงบุคคลในครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดจึงมักจะซื้อสินค้าเพื่อนำไปฝากบุคคลเหล่านั้นเสมอ รวมทั้งมีความรู้สึกว่าการซื้อสินค้าเหมาะสำหรับมอบให้แก่บุคคลพิเศษในโอกาสพิเศษ ต่างๆ นอกจากนี้ลูกค้ามักจะใช้สิทธิพิเศษเพื่อซื้อสินค้าร่วมกันเสมอ เช่น ซื้อ 1 แถม 1 หรือการบริการจัดส่งถึงบ้านอยู่บ่อยครั้ง ทำให้ลูกค้าเกิดการยอมรับและสร้างความศรัทธาและภักดีอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษา คุณภาพความสัมพันธ์ ประกอบด้วย ด้านความพึงพอใจ ด้านความไว้วางใจ และด้านความผูกพัน อภิปรายผลได้ดังนี้

คุณภาพความสัมพันธ์ ด้านความพึงพอใจมีอิทธิพลต่อความภักดี สอดคล้องกับงานวิจัย YEE (2008, pp.55-74) ซึ่งศึกษาการรับรู้คุณภาพของลูกค้า คุณภาพความสัมพันธ์และความภักดีต่อสินค้าจากกลุ่มตัวอย่างระหว่างผู้ค้าและลูกค้าในอุตสาหกรรม พบว่าคุณภาพความสัมพันธ์ ด้านความพึงพอใจมีความสัมพันธ์ต่อความภักดี เนื่องจากการนำเสนอผลิตภัณฑ์เบเกอรี่ที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการและความต้องการของลูกค้า รวมทั้งสินค้าและบริการที่ลูกค้าได้รับยังเป็นสินค้าและบริการที่มีมาตรฐานเดียวกันทุกครั้งจึงทำให้ลูกค้าเกิดความพอใจและประทับใจ นอกจากนี้ลูกค้ายังได้รับบริการที่ดีจากพนักงานในทุกสาขาและรู้สึกว่าการบริการต่างๆ จากทางร้านฯ ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับตนเอง

คุณภาพความสัมพันธ์ ด้านความไว้วางใจมีอิทธิพลต่อความภักดี สอดคล้องกับงานวิจัย งานวิจัย YEE (2008, pp.55-74) ซึ่งศึกษาการรับรู้คุณภาพของลูกค้า คุณภาพความสัมพันธ์และความภักดีต่อสินค้าจากกลุ่มตัวอย่างระหว่างผู้ค้าและลูกค้าในอุตสาหกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Auruskeviciene et al. (2010, pp.23-26) ซึ่งศึกษาผลกระทบคุณภาพความสัมพันธ์ที่มีต่อความภักดีของลูกค้า พบว่า ความไว้วางใจมีผลกระทบต่อนความภักดีของลูกค้าที่ใช้บริการ IT อย่างมีนัยสำคัญโดยลูกค้ารู้สึกได้รับสินค้าและบริการอย่างมีคุณภาพทุกครั้งที่ใช้ และมีความรู้สึกไว้วางใจว่าเมื่อมาซื้อสินค้าจะได้รับสินค้าและบริการที่ดีอยู่เสมอ หากเกิดปัญหาพนักงานพร้อมที่จะแก้ไขให้อย่างรวดเร็ว ซึ่งพนักงานจะให้บริการด้วยความชำนาญและมีความซื่อสัตย์โดยไม่นำสินค้าที่ใกล้หมดอายุมาจำหน่าย ตลอดจนมีการเก็บรักษาสินค้าที่ลูกค้าสั่งซื้อเป็นอย่างดีจนกระทั่งส่งมอบจึงทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อถือต่อบริการที่ได้รับ

คุณภาพความสัมพันธ์ ด้านความผูกพันมีอิทธิพลต่อความภักดีสอดคล้องกับงานวิจัยของ Auruskeviciene et al. (2010, pp. 23-26) ซึ่งศึกษาผลกระทบคุณภาพความสัมพันธ์ที่มีต่อความภักดีของลูกค้า พบว่า ความผูกพันมีผลกระทบต่องานภักดีของลูกค้าที่ใช้บริการ IT อย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Motamedifaret al. (2013, pp.1868-1871) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพความสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าของ Refah stores of Rasht พบว่า ความผูกพันมีความสัมพันธ์ต่อความภักดีของลูกค้า โดยลูกค้ารู้สึกได้รับบริการเสมือนว่าเป็นลูกค้าคนสำคัญมาโดยตลอด ประกอบกับได้รับสินค้าและบริการตามที่ร้องขออยู่เสมอและสามารถแก้ไขปัญหาเมื่อมีข้อร้องเรียนได้ทุกครั้งแม้ว่าปัญหาที่แจ้งไปจะไม่สามารถแก้ไขได้ในทันที แต่จะมีคำตอบให้ทุกครั้ง ตลอดจนพนักงานยังให้บริการได้ตรงตามที่แจ้งไว้ตลอด

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาการตลาดเชิงประสบการณ์ คุณภาพความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ ร้านเอสแอนด์พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งสามารถนำเสนอได้ดังนี้

1. การตลาดเชิงประสบการณ์โดยรวมแล้วลูกค้าให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วยประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ด้านประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง ด้านประสบการณ์ทางความรู้สึก ด้านประสบการณ์ทางความคิด และด้านประสบการณ์ทางการกระทำ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ด้านประสบการณ์ทางความรู้สึก ด้านประสบการณ์ทางการกระทำ และด้านประสบการณ์ทางการเชื่อมโยงมีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้า ส่วนประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส และประสบการณ์ทางความคิดไม่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้า

ผู้ประกอบการเบเกอรี่ควรให้ความสำคัญต่อการตลาดเชิงประสบการณ์ ซึ่งสามารถสรุปแนวทางได้ดังนี้

- ด้านประสบการณ์ทางความรู้สึก ผู้ประกอบการเบเกอรี่ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างการรักษา และคงไว้ซึ่งความรู้สึกของลูกค้าที่มีต่อสินค้าและบริการ ว่าเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม และมั่นใจว่าสินค้าได้รับการดูแลและรักษาคุณภาพไว้อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้หากผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติตามแนวทางข้างต้นย่อมทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจกลับมาใช้บริการซ้ำอย่างต่อเนื่อง
- ด้านประสบการณ์ทางการกระทำ ผู้ประกอบการเบเกอรี่ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด เนื่องจากลูกค้ามีความพอใจในกิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น การลดราคา 20 % ในวันพุธ การจัดทำบัตรสมาชิก เพื่อให้ได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ การสร้างคลับของลูกค้าร้านเบเกอรี่ผ่านสื่อต่างๆ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นต่างๆ และควรมีพนักงานคอยให้บริการและให้ข้อมูลข่าวสารแก่ลูกค้า ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นแนวทางที่นำไปสู่การสร้าง ความพึงพอใจและความประทับใจให้กับลูกค้า
- ด้านประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง ผู้ประกอบการเบเกอรี่ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง โดยจะต้องทำให้ลูกค้านึกถึงสินค้าเบเกอรี่ของธุรกิจเป็นอันดับแรก เมื่อต้องการมอบของขวัญให้แก่บุคคลพิเศษในโอกาสต่างๆ เช่น วันเกิด เทศกาลปีใหม่ หรือเมื่อต้องการซื้อไปฝากบุคคลใกล้ชิดที่ชื่นชอบรับประทานเบเกอรี่

2. คุณภาพความสัมพันธ์โดยรวมแล้วลูกค้าให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วยด้านความพึงพอใจ ด้านความไว้วางใจ และด้านความผูกพัน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า คุณภาพความสัมพันธ์ด้านความพึงพอใจ ด้านความไว้วางใจ และด้านความผูกพัน มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้า ผู้ประกอบการเบเกอรี่ควรให้ความสำคัญต่อคุณภาพความสัมพันธ์ ซึ่งสามารถสรุปแนวทางได้ดังนี้

- ด้านความพึงพอใจผู้ประกอบการธุรกิจเบเกอร์รี่ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ให้เป็นไปตามที่ลูกค้าคาดหวังว่าจะได้รับจากธุรกิจทั้งในด้านการบริการ ด้านคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า ทั้งนี้หากผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติตามแนวทางข้างต้นย่อมทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจกลับมาใช้บริการซ้ำอย่างต่อเนื่อง

- ด้านความไว้วางใจผู้ประกอบการธุรกิจเบเกอร์รี่ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริการ ให้ลูกค้าเกิดความเชื่อถือต่อบริการที่ได้รับและเชื่อมั่นว่าธุรกิจนั้นให้บริการด้วยความซื่อสัตย์ จริงใจ รักษาคำพูด มีความชำนาญในการให้บริการ และรักษาคุณภาพของสินค้าให้มีมาตรฐานจนส่งมอบให้แก่ลูกค้า ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นแนวทางที่นำไปสู่การสร้าง ความไว้วางใจให้กับลูกค้า

- ด้านความผูกพัน ผู้ประกอบการธุรกิจเบเกอร์รี่ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อลูกค้าโดยจะต้องทำให้ลูกค้ารู้สึกว่าธุรกิจให้บริการเสมือนว่าลูกค้าเป็นคนสำคัญ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจเมื่อไปใช้บริการ และเมื่อลูกค้านึกถึงเบเกอร์รี่ลูกค้าก็จะนึกถึงสินค้าเบเกอร์รี่ของธุรกิจเป็นอันดับแรก

บรรณานุกรม

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). *สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตโสภณ วอนิล. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และความพึงพอใจที่มีต่อความภักดีของลูกค้าธนาคารไทยพาณิชย์*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บริษัทเอสแอนด์พีซินติเคท จำกัด. (2559). สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://sandp.listedcompany.com/misc/AR/20130409-SNP-AR2012-TH.pdf>
- โสมรวี จินดาทา. (2550). *ปัจจัยด้านการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านเบเกอรี่ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครเชียงราย*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- อุมาวดี วุฒินาม. (2556). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดร้านเบเกอรี่บริเวณมหาวิทยาลัยมหิดล อำเภอบางพลี จังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- Auruskeviciene, V., Salciuviene, L., & Skudiene, V. (2010). The Relationship Quality Effect on Customer Loyalty. *Pecunia*. 10, 23-26.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Keller, K. L. (2012). *Strategic Brand Management*. NJ: Prentice Hall.
- Kotler, P. 2003. *Marketing Management*. (10th ed.) Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Motamedifar, A., Nadimi, G., Mojdehi, E. M., Kandsari, A. G., & Razavipour, M. (2013). Relationship between relationship quality (RQ) and customer loyalty (Case Study: Refah stores of Rasht). *International Research Journal of Applied and Basic Sciences*. 4 (7), 1868-1871.
- Nurcahyo, B. (2016). The Role of Customer Satisfaction in a Relation of Experiential Marketing and Customer Loyalty. *Advances in Social Sciences Research Journal*. 3 (1), 78-89.
- Rahmani-Nejad, L., Firoozbakht, Z., & Taghipoor, A. (2014). Service Quality Relationship Quality and Customer Loyalty (Case Study: Banking Industry in Iran). *Journal of Social Sciences*. 2(4), 262-268.
- Schmitt, B. H., Zarantonello, L., & Brakus, J. J. (2009). Brand Experience: What Is It? How Is It Measured? Does It Affect Loyalty. *Journal of Marketing*. 73(3), 52-68.
- Schmitt, B. H. (1999). *Experiential Marketing*. New York. NY: Free Press.
- Siyu, C., Yufen, L., Yixuan, J., Liangmin, Z., & Yishan, W. (2013). Why Do Customers Love MUJI? Applying experiential marketing to brand loyalty. (MBA). Hsinchu, TW: National Chiao Tung University. 32-40
- Srivastava, M., & Kaul, D. (2016). Exploring the link between customer experience loyalty consumer spend. *Journal of Retailing and Consumer Services*. 31, 277-286.
- Wu, M. Y., & Tseng, L.H. (2015). Customer Satisfaction and Loyalty in an Online Shop: An Experiential Marketing Perspective. *International Journal of Business and Management*. 10 (1), 111-112.
- Yee, K. S. (2008). *Customer perceived quality, relationship quality and business loyalty: An example of B2B organization Dissertation (M.B.A)*. Faculty of Business and Accountancy. University of Malaya. 55-74

การเตรียมความพร้อมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดนด้านสิงขรและมุดอง

READINESS OF PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE FOR ECONOMIC DEVELOPMENT ON DANSINGKORN AND MAW DANUNG CHECKPOINT

วัลย์พร รัตนเศรษฐ์*

Walaiporn Ratanaset*

พิพัฒน์ ไทยอารี**

Phiphat Thaiarry**

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Assistant Professor and Ph.D, Dean, Faculty of Public Administration, Dhurakij Pundit University

* Email: walaiporn.rat@dpu.ac.th

** รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Associate Professor, Lecturer, Master of Public Administration Program, Dhurakij Pundit University

** Email: phiphatthaiarry@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาแนวคิด นโยบาย และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการค้าบริเวณชายแดนบริเวณด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ (2) เพื่อศึกษาความพร้อมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในการส่งเสริมและพัฒนาด้านสิงขรเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับด่านมูตอง จังหวัดมะริด โดยมีวิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์ การลงพื้นที่สำรวจข้อมูล และการศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ รายงานการวิจัย บทความ ประกาศ และหนังสือที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาพบว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้มีการเตรียมความพร้อมซึ่งสรุปออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ชายแดนด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (พ.ศ.2558 - 2561) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาเชิงกลยุทธ์ (2) การยกระดับด่านสิงขรเป็นจุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิงขร พร้อมทั้งขยายเวลาให้ชาวเมียนมาสามารถเข้าพำนักในเขตอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ได้ 4 วัน 3 คืน การจัดตั้งศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ และ (3) มีการจัดกิจกรรมจัดแสดงสินค้า OTOP ณ จังหวัดมะริด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (1) เร่งหาข้อยุติเรื่องเขตแดน (2) มะริดควรเร่งพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (3) ปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการลงทุน และ (4) ฝ่ายไทยควรเสนอให้ความร่วมมือทางวิชาการด้านพิธีการทางการค้าและศุลกากรของไทย เพื่อนำไปปรับปรุงระบบการทำงานให้เป็นมาตรฐานสากล

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวจัย ควรศึกษารายละเอียดความเป็นไปได้ของเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างไทย เมียนมา และประเทศอื่น

คำสำคัญ: การค้าบริเวณชายแดน ด่านสิงขร มูตอง

Abstract

The purposes of this research are: 1) To study concept policy and strategy for promote border trade between Dan Singkorn, Prachuap Khiri Khan, Thailand and Maw-Danung, Mylik, the Republic of the Union of Myanmar. 2) To study the readiness for transborder economic development between Dan Singkorn, Prachuap Khiri Khan, Thailand and Maw-Danung, Mylik, the Republic of the Union of Myanmar. This research draws upon government documents, field survey, and relevant reports.

The study revealed that the Governor of Prachuap Khiri Khan tries to cope up these issues as follows: (1) Drafting the strategic development plan for Dan Singkorn, Prachuap Khiri Khan (B.E.2558-2561) in order to be a guideline for the province. (2) Requesting the Ministry of Interior to announcing Dan Singkorn, Prachuap Khiri Khan to be a special check point with one stop service, and extend the duration of stay for the people of Myanmar to 4 days 3 nights and (3) Organized OTOP Trade Fair at Mylik. the Republic of the Union of Myanmar.

According to the study, it is recommended that (1) the authority concerned must try to find the agreement on the border line, (2) Public utility and infrastructure in Mylik need to be improved by the assistance from the Government of Thailand, (3) Rules and regulations on investment should be reviewed. And (4) Thai government should proposed academic assistance on trade procedure and customs for improving the working system within international level.

The recommendations for further study, It is necessary to organize the in depth study for the transportation line between the Republic of the Union of Myanmar, Thailand, and other countries.

Keywords: Border Trade, Dan Singkorn, Mylik

บทนำ

ตามที่รัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และมาเลเซีย (Cambodia Lao Myanmar Malaysia: CLMM) โดยมีการคัดเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพ 10 พื้นที่เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ” เพื่อเปิดกว้างต่อการลงทุนจากภาคเอกชนทั้งของไทยและต่างชาติ พร้อมกันนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน เพื่อสนับสนุนการค้า การลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค โดยเริ่มจากเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน 10 จังหวัดได้แก่ จังหวัดตาก มุกดาหาร สระแก้ว ตราด สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี และนราธิวาส

ด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นับเป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ทางด้านเศรษฐกิจ ระหว่างพี่น้องชาวไทยและชาวเมียนมาเป็นเวลานาน ซึ่งจากการประกาศให้ด่านสิงขรเป็น “จุดผ่อนปรนพิเศษด่านสิงขร” ได้มีผู้ประกอบการทั้งชาวไทยและชาวเมียนมาให้ความสนใจดำเนินกิจกรรมระหว่างกันมากยิ่งขึ้น เนื่องจากจังหวัดมะริด สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีอุตสาหกรรมประมงขนาดใหญ่ ดังนั้น เส้นทางด่านสิงขร-มะริด หากได้รับการพัฒนาจะเป็นเส้นทางทางการค้าที่สำคัญ ซึ่งช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทย และเมียนมา พร้อมกันนี้ หากพิจารณาถึงทิศทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค ด่านสิงขรกับมะริดจะเป็นจุดเชื่อมต่อที่ดี ในการส่งผ่านสินค้าและบริการไปยังภูมิภาคอื่นๆ

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดนระหว่างด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับจังหวัดมะริด สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาได้เต็มศักยภาพ แม้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะยังไม่ได้ถูกส่งเสริมให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษก็ตาม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จึงเตรียมความพร้อมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และเพื่อรองรับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด นโยบาย และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการค้าบริเวณชายแดนบริเวณด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาความพร้อมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในการส่งเสริมและพัฒนาด่านสิงขรเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับด่านมูตอง จังหวัดมะริด

การทบทวนวรรณกรรม

1) แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน

(1) ชายแดนในอดีตถือว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงและการป้องกันประเทศ ขณะเดียวกันชายแดนก็มีบทบาททางเศรษฐกิจการค้า ซึ่งในอดีตมีการลักลอบค้าที่เรียกกันทั่วไปว่าตลาดมืด อย่างไรก็ตามเมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป ชายแดนได้มีบทบาทสำคัญในการนำเงินตราเข้าประเทศในระบบและการค้านอกกระบบ จึงทำให้รัฐบาลและภาครัฐต้องวางแนวทางในการค้าชายแดนที่เหมาะสม (วิชรินทร์ ยงศิริ, 2547, น. 1)

(2) ความหมายของการค้าชายแดน กรมการค้าต่างประเทศ ให้ความหมายของ “การค้าชายแดน” คือ การค้าในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อ ขาย และการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประชาชนกับประชาชน ประชาชนกับผู้ประกอบการค้าที่อาศัยตามบริเวณชายแดนของทั้งสองฝ่าย สินค้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าทางการเกษตรบางประเภท และสินค้าที่ทำได้จากธรรมชาติ (เช่น ของป่า ขากสัตว์ เป็นต้น) ลักษณะการค้าเป็นการค้าที่มีกรรมวิธีไม่ยุ่งยาก และรวดเร็วหนึ่ง การค้าชายชายแดนมีทั้งสินค้าถูกกฎหมายและสิ่งผิดกฎหมายที่ถูกลักลอบนำมาซื้อขาย นอกจากนี้ ชายแดนนอกจากจะเป็นการค้าระหว่างประเทศที่มีพื้นที่ติดต่อกันแล้วยังหมายรวมถึงการค้าผ่านแดน หรือการค้าที่อาศัยประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกันแล้วส่งผ่านไปยังอีกประเทศหนึ่งด้วย(มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2557)

(3) ประเภทของจุดผ่านแดนจุดการค้าชายแดนของไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) ช่องทางการค้าที่เป็นทางการ ที่เปิดให้มีการเดินทางข้ามแดน ดำเนินกิจการค้าขายระหว่างกัน ได้ตามเวลาที่กำหนด ประกอบด้วย จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรนทางการค้า และ (2) ช่องทางการค้าตามกฎหมายศุลกากรที่เพิ่มช่องทางการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเป็นช่องทางที่ช่วยอำนวยความสะดวกทางการค้าชายแดนให้มีมูลค่าและปริมาณการค้าเพิ่มมากขึ้น

(4) การเปิดด่านและยกระดับจุดผ่านแดน พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจในการออกประกาศกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับการเปิดจุดผ่านแดนหรือการยกระดับจุดผ่านแดน โดยหลักเกณฑ์สำคัญสำหรับการพิจารณานั้น จะต้องพิจารณาจาก ความเห็นพ้องต้องกันอย่างเป็นทางการของรัฐบาลไทยและรัฐบาลประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งคำนึงถึงปริมาณ ผู้เดินทางผ่านแดน และความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ จะต้องผ่านการพิจารณาของสภาความมั่นคง แห่งชาติด้วย

2) แนวคิดอุปสงค์และอุปทานในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์และอุปทานของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมหาริด เพื่อได้ทราบถึงศักยภาพและความต้องการของทั้ง ฝ่ายไทยและเมียนมา โดยพิจารณาจากแนวคิดเกี่ยวกับอุปสงค์และอุปทาน กล่าวคือ อุปสงค์ (Demand) หมายถึง ความต้องการซื้อสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งของผู้บริโภค ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง และ อุปทาน (Supply) หมายถึง ปริมาณความต้องการเสนอขายสินค้า ณ ระดับราคาใดราคาหนึ่ง ในเวลาใด เวลาหนึ่ง (สุกัญญา ตันธนาวัฒน์, อัมมทินพงศ์ ฉัตรราคม, วรณี จิเจริญ และอดิ ไทยานันท์, 2553, น. 21-22 และ 35)

ประเภทของอุปสงค์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วิเคราะห์จากอุปสงค์ที่เกิดขึ้นจริง (Effectivedemand) ของ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับจังหวัดมหาริด สะท้อนความต้องการซื้อสินค้าที่เกิดขึ้นจริง ได้แก่ ความเต็มใจที่จะซื้อ ความสามารถที่จะซื้อ และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เข้ามามีอิทธิพลต่อ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวของทั้งสองพื้นที่ ในส่วนของอุปสงค์ศักยภาพ (Potentialdemand) หมายถึงสินค้าที่เป็นไปตามศักยภาพหรือความสามารถในการซื้อ โดยวิเคราะห์ได้จากมูลค่าการค้าที่เกิดขึ้น ตลอดจนทรัพยากรที่ทั้งสองพื้นที่มี แต่ยังไม่ได้ส่งเสริมให้เกิดการค้า การลงทุนในขณะนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ดำเนินการในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558 โดยคณะ รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ โดยกำหนดพื้นที่การศึกษาที่จุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิงขร ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การเข้าร่วมประชุมสัมมนา (Seminar) การลงพื้นที่ เป้าหมายในการศึกษา

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านสิงขร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวของ ไทยและเมียนมา ดังนี้ ฝ่ายไทย ประกอบด้วย เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงย่างกุ้ง อัครราชทูต อัครราชทูตที่ปรึกษา (ฝ่ายพาณิชย์) เลขานุการอัครราชทูต คณะข้าราชการของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่วนฝ่ายเมียนมา ประกอบด้วย ประธานสภาหอการค้า ณ กรุงย่างกุ้งเลขาธิการสภาหอการค้าเจ้าหน้าที่ ระดับสูงสภาหอการค้าและอุตสาหกรรม รวมตลอดถึงผู้บริหารระดับสูงของภาคส่วนธุรกิจในพื้นที่มหาริด

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการแยกแยะเนื้อหาสาระ (Content analysis) เพื่อให้ทราบถึงแนวทาง การพัฒนาตลอดจนโอกาสในการสร้างความสะดวกในการเดินทางผ่านแดนด้านด้านสิงขรในอนาคต

ผลการศึกษา

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดนและศักยภาพของพื้นที่ เนื้อหาสาระในส่วนนี้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้เพื่อ “ศึกษาแนวคิด นโยบาย และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการค้าบริเวณชายแดนบริเวณด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” โดยมีประเด็นดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดนของไทยและเมียนมาสำหรับประเทศไทยประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ที่ 1/2558 และ 2/2558 ได้กำหนดให้มีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 10 จังหวัด แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ได้แก่ จังหวัดตาก มุกดาหาร สระแก้ว ตราด และสงขลา และระยะที่ 2 ได้แก่ จังหวัดเชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี และนราธิวาส โดยภาครัฐได้กำหนดมาตรการสนับสนุนการลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจหลายมาตรการ เพื่อเชิญชวนให้ผู้ประกอบการเข้ามาลงทุนในพื้นที่ โดยมีการกำหนดให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีเงินได้นิติบุคคลจากร้อยละ 20 เหลือร้อยละ 10 การขยายเวลาของแรงงานต่างด้าวให้สามารถเข้ามาทำงานแบบไป-กลับ หรือไม่เกิน 7 วัน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดหาที่ดินเพื่อรองรับการลงทุน การพัฒนาด้านคมนาคมในพื้นที่ยุทธศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2559, น. 23-29)

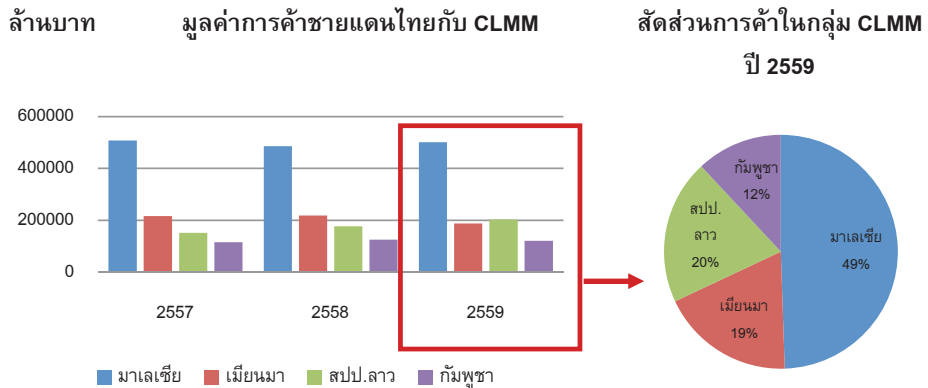
พร้อมกันนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน เพื่อสนับสนุนการค้า การลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค โดยเริ่มจากเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน 10 จังหวัด ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น

ในส่วนของนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของเมียนมา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 เมียนมามีนโยบายการปฏิรูปประเทศ ระยะที่ 2 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สนับสนุนการค้า และการลงทุน ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข และระบบประกันสังคม พร้อมทั้งมีแผนงานพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจระยะเวลา 30 ปี โดยให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนผ่านระบบเกษตรกรรมสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมในอนาคต ดังนั้น รัฐบาลเมียนมาจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านเกษตรและประมง และการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม (วิทยา ปิตัตถนาโพธิ์ บุญทรัพย์ พานิชการ และภุชงค์ พงษ์เจริญ, 2557) พร้อมทั้งยังมีนโยบายที่เปิดกว้างให้ผู้ประกอบการต่างชาติเข้าไปลงทุนในลักษณะการลงทุนร่วม (Joint Venture) ด้วย

ประเด็นที่สอง ศักยภาพของด่านสิงขรและด่านมูตองรายงานการวิจัยเรื่อง “โครงการศึกษาวิจัยข้อเสนอแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาด่านสิงขรด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ได้ศึกษาศักยภาพระหว่างด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับด่านมูตอง จังหวัดมะริด สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ซึ่งมีศักยภาพในด้านต่างๆ ได้แก่ (1) ด้านอุตสาหกรรมประมงมะริด เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางด้านอุตสาหกรรมประมง หากแต่สินค้าประมงส่วนใหญ่จะถูกส่งต่อทางเรือไปยังจังหวัดระนองแล้วกระจายต่อมายังจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้ระยะเวลาขนส่งทั้งหมดประมาณ 34-42 ชั่วโมง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า หากส่งสินค้าโดยตรงมายังจังหวัดสมุทรปราการผ่านเส้นทางด่านสิงขรจะช่วยลดระยะเวลาเหลือประมาณ 9-11 ชั่วโมงเท่านั้น (2) การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว พบว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้มีโครงการพัฒนาด่านสิงขร ทั้งการก่อสร้างสถานที่จำหน่ายสินค้าการวางผังเมือง อาคารด่านพรมแดน อาคารสถานที่ด่านศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง อาคารบริการนักท่องเที่ยว รางขนถ่ายสินค้า ระบบสาธารณูปโภครวมถึงสถานีไฟฟ้าย่อยซึ่งจะรองรับการเปิดประตูด้านการค้า การลงทุนการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร เป็นต้น (3) ด้านการท่องเที่ยว พบว่าจังหวัดมะริดมีสภาพทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ทั้งเกาะ วัด ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น พร้อมกันนี้ รัฐบาลเมียนมาได้มีนโยบายส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด่านการค้าการท่องเที่ยว

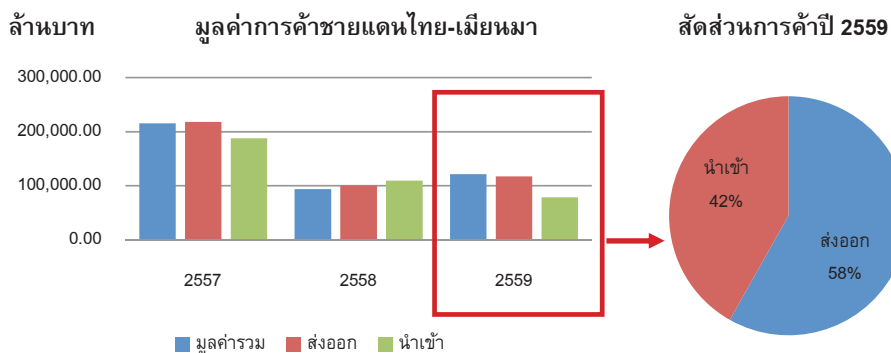
มูลค่าการค้าและศักยภาพของไทยสะท้อนจากข้อมูลการค้าบริเวณชายแดนของไทยต่อกลุ่มประเทศ “CLMM” ประกอบด้วยประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และมาเลเซีย ในปี พ.ศ.2559 มีมูลค่ารวมกว่า 1,013,389.20 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2558 ร้อยละ 0.71 โดยมีมูลค่าการค้ากับมาเลเซียมากที่สุดเท่ากับ 501,419.87 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 49 รองลงมาได้แก่ สปป.ลาว เท่ากับ 202,906.79 ล้านบาท

คิดเป็นร้อยละ 20 เมียนมา เท่ากับ 187,964.53 คิดเป็นร้อยละ 19 และกับกัมพูชา เท่ากับ 121,098.01 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 12 (ภาพที่ 1) ดังนั้น เพื่อใช้โอกาสจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และความเชื่อมโยงระหว่างประเทศที่ก่อให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค รัฐบาลจึงได้มีนโยบายส่งเสริมการค้าบริเวณชายแดน โดยมีการศึกษาพื้นที่ที่มีศักยภาพ และผลักดัน 10 จังหวัดให้เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ” (Special Economic Zone: SEZ)

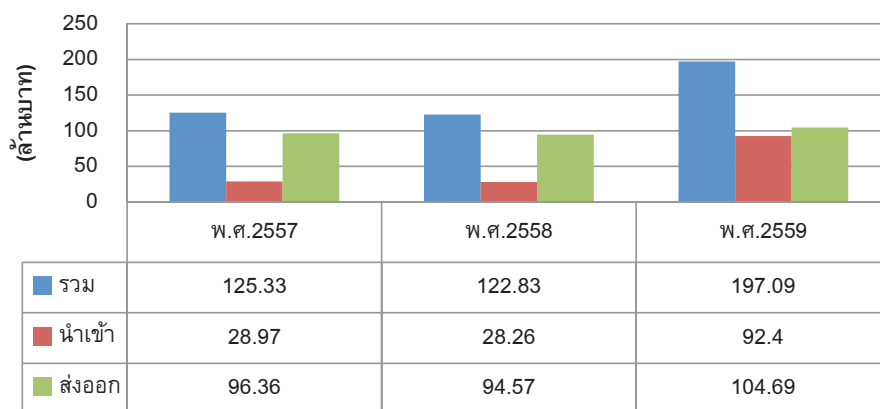
ภาพที่ 1 มูลค่าการค้า ไทยมีพรมแดนติดกับ กัมพูชา ลาว เมียนมา และมาเลเซีย (CLMM)
ที่มา: กรมการค้าต่างประเทศ, 2559

สำหรับมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างไทยกับเมียนมา ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ในปี พ.ศ. 2559 มีมูลค่ารวม 187,964.53 ล้านบาท (ภาพที่ 2) แบ่งเป็นด้านการส่งออก มีมูลค่าเท่ากับ 109,339.84 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 58 โดยมีสินค้าส่งออกมากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ 1) เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ 2) น้ำตาลทราย 3) เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ 4) ผ้าผืนและด้าย และ 5) เครื่องโทรสาร โทรศัพท์ โทรศัพท์ ส่วนด้านการนำเข้ามีมูลค่าเท่ากับ 78,624.69 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 42 ดุลการค้าเท่ากับ 30,715.15 ล้านบาท โดยสินค้านำเข้ามากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ 1) ก๊าซธรรมชาติ 2) ลัตว์น้ำ 3) โค กระบือ สุกร แพะ แกะ 4) ผลิตภัณฑ์อื่นๆ จากสัตว์ และ 5) พืชน้ำมันและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น (กรมการค้าต่างประเทศ, 2559, น. 16 และ น. 20)

ภาพที่ 2 มูลค่าการค้าชายแดนไทย - เมียนมา
ที่มา: กรมการค้าต่างประเทศ, 2559

ทั้งนี้ หากมองสถานการณ์การค้าบริเวณชายแดนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับเมียนมา พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีมูลค่าการค้าน้อยกว่าจังหวัดอื่นๆ ที่มีชายแดนติดกับเมียนมา หากแต่มีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 กับ 2559 มูลค่าการค้ารวมมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจาก 122.83 ล้านบาทในปี 2558 เพิ่มขึ้นเป็น 197.08 ล้านบาทในปี 2559 แบ่งเป็นด้านการส่งออกขยายตัวร้อยละ 10.70 มีมูลค่า 104.69 ล้านบาท และการนำเข้าขยายตัวมากถึงร้อยละ 226.96 มูลค่า 94.40 ล้านบาท (กรมการค้าต่างประเทศ, 2559, น. 18) ผนวกกับศักยภาพของมะริด ที่เป็นแหล่งประมงขนาดใหญ่ มีพืชน้ำมัน (ปาล์มน้ำมัน) ทำให้ด้านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นพื้นที่ที่มีโอกาสเสริมสร้างศักยภาพ หากได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง

ภาพที่ 3 มูลค่าการค้าชายแดนไทย- เมียนมาบริเวณด้านประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2559 ที่มา: กรมการค้าต่างประเทศ, 2559

2. ความพร้อมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื้อหาสาระในส่วนนี้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้เพื่อ “ศึกษาความพร้อมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในการส่งเสริมและพัฒนาด้านสิงขรเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนด้านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับด่านมูตอง จังหวัดมะริด โดยมีประเด็นดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง นโยบาย ยุทธศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2557-2560 ประจวบคีรีขันธ์ เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาการค้าบริเวณชายแดนด้านสิงขร-มะริดมากขึ้นโดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เสริมสร้างระบบสนับสนุนการบริหารเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ที่ **สร้างสรรค์เข้าสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก** โดยกำหนดกลยุทธ์ “ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดน” มีโครงการพัฒนา เช่น โครงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน (ด้านสิงขรเดิม) และระบบรายงานและข้อมูลเพื่อรองรับการเปิดด่านชายแดนสิงขร และโครงการส่งเสริมการค้าชายแดนเชื่อมโยงเศรษฐกิจสิงขร-มะริด

พร้อมกันนี้ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้มีการจัดทำ **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ชายแดนด้านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (พ.ศ. 2558 - 2561)** เพื่อส่งเสริมให้เกิดการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ด้านสิงขรอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้วิสัยทัศน์ “ประตูทองอาเซียน เศรษฐกิจก้าวไกล สังคมมั่นคง ยั่งยืน” โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนา (1) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้รองรับการพัฒนาด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน (2) ยุทธศาสตร์สร้างมูลค่าการค้า ด้านเศรษฐกิจชายแดน การลงทุน และการส่งออก (3) ยุทธศาสตร์พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านสิงขรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ (4) ยุทธศาสตร์บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและ (5) ยุทธศาสตร์บริหารจัดการด้านสิงขรเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีความมั่นคง สังคมสันติสุข

แผนพัฒนาดังกล่าวให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของด้านสิ่งขรุให้รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดน โดยเริ่มจากการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ การวางผังเมือง บริเวณด้านสิ่งขรุ การส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว การบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

ประเด็นที่สอง การยกระดับด้านสิ่งขรุ นับตั้งแต่การประกาศให้ด้านสิ่งขรุเป็น “จุดผ่อนปรนทางการค้า”เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2541 ส่งผลให้เกิดการขยายตัวด้านการค้าอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดข้อเสนอนะทั้งจากผู้ประกอบการชาวไทยและเมียนมาให้เลื้อนฐานะด้านสิ่งขรุเป็นจุดผ่านแดนถาวร เนื่องจากด้านมูต้องจังหวัดมะริด (ตรงข้ามกับด้านสิ่งขรุ) ถูกยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรแล้วตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2556

ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ พบว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้เร่งดำเนินการผลักดันให้ด้านสิ่งขรุเป็นจุดผ่านแดนถาวรอย่างต่อเนื่อง หากแต่การยกฐานะเป็นจุดผ่านแดนถาวรนั้นมีข้อกำหนดว่าทั้งฝ่ายไทยและเมียนมาจะต้องบรรลุข้อตกลงการสำรวจและจัดเก็บรายละเอียดภูมิประเทศบริเวณด้านสิ่งขรุ (Joint detail survey) พร้อมทั้งจะต้องมีการลงนามรับรองผลการสำรวจภูมิประเทศร่วมของคณะกรรมการเขตแดนร่วม (Joint Boundary Commission: JBC) จึงจะสามารถยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรได้

อย่างไรก็ตาม แม้การเจรจาข้อตกลงการเก็บรายละเอียดภูมิประเทศบริเวณด้านสิ่งขรุจะยังไม่มียุติ อันเป็นผลให้ยังไม่สามารถยกฐานะเป็นจุดผ่านแดนถาวรได้ แต่ถึงกระนั้นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ก็ยังมีความตั้งใจในการส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวด้านสิ่งขรุจนทำให้ด้านสิ่งขรุได้รับการยกฐานะเป็น “จุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิ่งขรุ”ตาม “ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิ่งขรุ หมู่ที่ 6 ตำบลคลองวาฬ อำเภอมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ฉบับที่ 2) ”เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2559 ส่งผลให้ชาวเมียนมาที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย สามารถเดินทางภายในพื้นที่อำเภอมืองประจวบคีรีขันธ์ได้ พร้อมทั้งสามารถพำนักได้ครั้งละไม่เกิน 4 วัน 3 คืน แต่จะต้องเดินทางกลับตามเส้นทางเดิม

ตารางที่ 1 ข้อกำหนดการเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษตามประกาศกระทรวงมหาดไทย

ประเด็น	ไทย	เมียนมา
พื้นที่ในการเข้าถึง	เขตอำเภอมืองประจวบคีรีขันธ์	อ.ตะนาวศรี และ อ.เมื่องมะริด
เอกสารที่ใช้ในการข้ามแดน	1.หนังสือเดินทาง (Passport) 2.บัตรผ่านแดน (Border Pass) 3.บัตรผ่านแดนชั่วคราว (Temporary Border Pass)	1.หนังสือเดินทาง (Passport) 2.บัตรผ่านแดน (Border Pass) 3.บัตรผ่านแดนชั่วคราว (Temporary Border Pass)
ระยะเวลาการพำนัก	เอกสารผ่านแดนทุกประเภท 4 วัน 3 คืน	1.บัตรผ่านแดน 14 วัน 13 คืน 2.บัตรผ่านแดนชั่วคราว 7 วัน 6 คืน
เวลาเปิด - ปิดด่าน	06.30 – 18.30 น. (เวลาไทย)	06.00 – 18.00 น. (เวลาเมียนมา)

ที่มา: จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2558

หมายเหตุ: เวลาเมียนมาช้ากว่าไทย 30 นาที

ประเด็นที่สาม การส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริดในการลงพื้นที่ ณ จังหวัดมะริด ระหว่างวันที่ 31 กรกฎาคม ถึงวันที่ 2 สิงหาคม 2558 พบว่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้มีการจัดงานแสดงสินค้า “OTOP สานสัมพันธ์สองแผ่นดิน”นายวีระ ศรีวัฒนตระกูล ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในขณะนั้น ได้เชิญชวนให้ผู้ประกอบ

การบางส่วนภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์นำเอาสินค้า OTOP มาจำหน่าย ที่ศูนย์การค้าจังหวัดมระริด เพื่อเป็นโครงการนำร่องการค้าขายและการเจรจาทางการค้าร่วมกันระหว่างจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมระริด ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี

ภาพที่ 4 การจัดแสดงสินค้า “OTOP สานสัมพันธ์สองแผ่นดิน” ณ จังหวัดมระริด สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ที่มา: การลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัย วันที่ 1 สิงหาคม 2558

ประเด็นที่สี่ การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว การศึกษาพบว่าเมียนมาได้มีการเตรียมความพร้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยว โดยการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Service) ทำให้ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวแสดงความต้องการให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จัดตั้งศูนย์ One Stop Service ขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน ดังนั้น ด้วยความตระหนักถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการทั้งชาวไทยและเมียนมาดังกล่าว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์ One Stop Service เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2558

ประเด็นที่ห้า การส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดมระริด เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม พร้อมกันนี้ด้านลิงขรยังเป็นจุด “เชื่อมความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ทางด้านเศรษฐกิจ ระหว่างพี่น้องชาวไทยและชาวเมียนมา” ทำให้ประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดนด้านลิงขร-มระริดเป็นอย่างมาก

ผลการสนทนากลุ่มจากผู้แทนส่วนราชการภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ด้านลิงขร เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2558 พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้จัดกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ (1) การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว นำร่องโดยนำส่วนราชการและภาคเอกชนเดินทางไปยังจังหวัดมระริด เพื่อสังเกตถึงศักยภาพของทั้งสองพื้นที่ ซึ่งจะมีโอกาสในการลงทุนด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น (2) การจัดกิจกรรมกีฬา เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในโอกาสพิเศษ โดยนำเอาศิลปวัฒนธรรมมาเชื่อมโยงสร้างฐานความสัมพันธ์ที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวและการค้า เช่น งานปีใหม่ งานสงกรานต์ กีฬาสานสัมพันธ์ไทย-เมียนมา กิจกรรมการปั่นจักรยานสองประเทศ จากสะพานปลาไปจนถึงเจดีย์ทองที่จังหวัดมระริด รวมระยะทางกว่า 60 กิโลเมตร และจัดแรลลี่กระชับสัมพันธ์สองฝ่าย เป็นต้น และ (3) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวได้จัดหากิจกรรมให้ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวของไทยได้เดินทางไปยังจังหวัดมระริด โดยอาจจัดทำเส้นทางแรลลี่ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ด้านลิงขร มระริด ทวาย) แต่การดำเนินการดังกล่าวยังไม่สามารถทำได้เพราะมีข้อจำกัดด้านการเข้า-ออกด่าน (เข้าทางใดต้องออกเส้นทางนั้น) ทำให้ยังไม่สามารถเชื่อมโยงออกไปในเส้นทางอื่นได้ เพราะฉะนั้นจึงไม่สามารถกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวอย่างครบวงจรได้มากนัก

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ด้านลิ่งขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับด้านมูตอง จังหวัดมะริด นับเป็นจุดเชื่อมต่อนความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ทางด้านเศรษฐกิจ ระหว่างพี่น้องชาวไทยและชาวเมียนมาเป็นเวลานาน แต่เดิมมีการค้าขายกันระหว่างชุมชนด้านลิ่งขรกับชุมชนมูตอง จนได้รับการยกฐานะเป็นจุดผ่อนปรนทางการค้า เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2541 และยกระดับเป็นจุดผ่อนปรนพิเศษด้านลิ่งขร ในปี พ.ศ. 2558 ผนวกกับจังหวัดมะริดเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแปลงอุตสาหกรรมประมงขนาดใหญ่ การมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย ตลอดจนนโยบายการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดนของรัฐบาลเมียนมาที่เปิดกว้างทำให้ด้านลิ่งขรและด้านมูตองเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดนในอนาคต

ดังนั้น จากการศึกษาได้พบว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ สรุปเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดนเป็นอย่างมาก ผนวกกับนโยบายของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนการค้าบริเวณชายแดนโดยกำหนดให้พื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งนี้ แม้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะไม่ได้รับการส่งเสริมเป็น 10 จังหวัดนำร่อง แต่ด้วยตระหนักถึงศักยภาพของพื้นที่ ทำให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้กำหนดประเด็นเรื่องการค้าบริเวณชายแดนเป็นหนึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ยิ่งไปกว่านั้น จังหวัดได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ชายแดนด้านลิ่งขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (พ.ศ.2558 - 2561) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาเชิงกลยุทธ์ และขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติต่อไป

ประเด็นที่สอง จากการศึกษาพบว่ามีข้อเสนอแนะทั้งจากผู้ประกอบการชาวไทยและเมียนมาให้ยกฐานะด้านลิ่งขรเป็นจุดผ่านแดนถาวร ฝ่ายไทยโดยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้มีการผลักดันอย่างต่อเนื่อง หากแต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องข้อตกลงการสำรวจและจัดเก็บรายละเอียดภูมิประเทศบริเวณด้านลิ่งขร (Joint detail survey) ทำให้ยังไม่สามารถเสนอให้มีการประกาศเป็นจุดผ่านแดนถาวรได้

อย่างไรก็ดี เมื่อมีการประกาศให้ด้านลิ่งขรเป็นจุดผ่อนปรนพิเศษด้านลิ่งขร เมื่อปี พ.ศ. 2558 ส่งผลให้ชาวเมียนมาเข้ามาพำนักในเขตอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ได้ 2 วัน 1 คืนซึ่งผู้ประกอบการชาวเมียนมาได้มีข้อเสนอแนะให้มีการขยายระยะเวลาในการพำนักในประเทศไทยออกไป เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทางการค้า ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2559 จึงมีการประกาศขยายเวลาออกไป คือ ให้ชาวเมียนมาพำนักในเขตอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ได้ 4 วัน 3 คืน พร้อมกันนี้ ได้มีการจัดตั้งศูนย์ One Stop Service เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

ประเด็นที่สาม เพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างด้านลิ่งขรกับจังหวัดมะริด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้มีกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดแสดงสินค้า OTOP ณ จังหวัดมะริด การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยนำเอาจุดแข็งทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี เข้ามาเป็นจุดเชื่อมโยงเพื่อสร้างคุณค่าให้กับการท่องเที่ยว

ตามที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแม้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะไม่สามารถผลักดันให้ด้านลิ่งขรเป็นจุดผ่านแดนถาวรตามข้อเสนอจากผู้ประกอบการได้ในขณะนี้ แต่ก็มีเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนากระบวนการโครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ ศูนย์ One Stop Service ตลอดจนการขยายเวลาการเข้าพำนักในเขตอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ออกไป รวมถึงการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดนอย่างต่อเนื่อง ผนวกกับศักยภาพของจังหวัดมะริดที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งการท่องเที่ยว และภาคอุตสาหกรรมประมง ทำให้ด้านลิ่งขรมีโอกาสที่ดีในการเป็นพื้นที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยต่อไป ยิ่งไปกว่านั้น ด้วยกระแสข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศต่างๆ จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวไปประเทศอื่นๆ เช่น ประเทศอินเดีย โดยผ่านเส้นทางด้านลิ่งขร จังหวัดมะริดต่อไป

2. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผลการจากการศึกษาดังกล่าวมีประเด็นที่ส่วนราชการควรจะต้องเร่งรัดในเชิงนโยบาย ดังนี้ (1) เร่งหาข้อยุติในการลงนามร่วมทั้งสองฝ่ายในส่วนของการสำรวจเขตแดนร่วมกัน (Joint Detail Survey) เพื่อผลักดันการยกระดับด้านสิทธิที่ดิน (2) ด้านที่ต้องประสบปัญหาเรื่องโครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นสาธารณูปโภคอย่างไฟฟ้า ถนน เป็นต้น ดังนั้น ควรเร่งพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้เอื้อต่อการลงทุนมากขึ้น (3) ฝ่ายไทยควรปรับปรุงกฎ ระเบียบต่างๆ ให้เอื้อต่อการลงทุน หรือการใช้สิทธิพิเศษทางการค้า และ (4) ฝ่ายไทยควรเสนอให้ความร่วมมือทางวิชาการด้านพิธีการทางการค้าและศุลกากรของไทย เพื่อนำไปปรับปรุงระบบการทำงานให้เป็นมาตรฐานสากล

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัย ควรศึกษาในรายละเอียดเรื่องเส้นทางการเชื่อมต่อทางการค้า ความคุ้มค่า ทั้งระหว่างไทยกับเมียนมาและกับประเทศอื่นๆ

บรรณานุกรม

- กรมศุลกากร. (2557). *เพื่อโอกาสด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวชายแดนไทย – พม่า*. 22(11) [จุลสาร]. กรุงเทพฯ: กรมศุลกากร.
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2555). *คู่มือการค้าและการลงทุน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์*. กรุงเทพฯ: สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ.
- กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. (2556). *ASEAN Mini Book*. กรุงเทพฯ: กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ.
- กระทรวงอุตสาหกรรม. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. สืบค้น 1 มีนาคม 2560, จาก <http://www.industry.go.th/industry/index.php/th/knowledge/item/10593-2016-05-23-05-01-57>
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ชายแดนด้านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์* (พ.ศ.2558 - 2561). ประจวบคีรีขันธ์: สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการทบทวนและจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ.2557 - 2560) และแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560*. ประจวบคีรีขันธ์: สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.
- การเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิงขร หมู่ที่ 6 ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2558, 14 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 132 ตอนพิเศษ 110 ง. หน้า 2.
- การเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิงขร หมู่ที่ 6 ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ฉบับที่ 2). (2559, 26 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 133 ตอนพิเศษ 22 ง. หน้า 1.
- ก้าวสู่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประเด็นท้าทายในอนาคต. (2557, ตุลาคม-ธันวาคม). *เศรษฐกิจและสังคม*. 51(4),6-12.
- จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2558). *จุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิงขร*. ประจวบคีรีขันธ์: บริษัท ทิวทัศน์สาร จำกัด.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2557). *เมียนมาร์: โอกาสการค้าและการลงทุน*. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- แนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย. (2557, ตุลาคม-ธันวาคม). *เศรษฐกิจและสังคม*. 51(4), 19-24.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2556, 14 ตุลาคม). เปิดแผนพัฒนา “ด้านสิงขร” จุดพลุค้าชายแดนทะลุ 3 หมื่นล้าน. *ประชาชาติธุรกิจ*. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2558, จาก http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1381721477
- ภาวิณี เจริญยิ่ง. (2555, 22 ตุลาคม). “มะริด-ตะนาวศรี” รอผู้มาเยือนเปิดบริษัท. *มติชน*. สืบค้น 26 มิถุนายน 2558, จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1350881761&gclid=03&catid=03
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2557). *การศึกษารูปแบบการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- วิทยา ปิตตังนาโพธิ์ บุญทรัพย์ พาณิชการ และภูพวงษ์ พงษ์เจริญ. (2557). *การศึกษาอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพตามชายแดนในเส้นทางมะริด สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ – ด้านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (รายงานผลการวิจัย)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- วัชรินทร์ ยงศิริ. (2547). การค้าชายแดนไทยกับกัมพูชา ปัญหาที่ประสมในปัจจุบัน และแนวทางแก้ไขในอนาคต. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัยพร รัตนเศรษฐ. (2560). โครงการศึกษาวิจัยข้อเสนอแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาด้านสิงขรด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารราชพฤกษ์*, 15(2), 72-82.
- สุกัญญา ตันธนาวัฒน์, อลัมภินพงค์ จัตุราคม, วรณี จิเจริญ และอดิ ไทยานันท์. (2553). *เศรษฐศาสตร์ทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของไทย ฉบับที่ 2 (2556-2560)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2559). *คู่มือการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2. *แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 พ.ศ.2557 – 2560 (จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์)*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2558, จาก <http://www.osmcentral-s2.moi.go.th>.
- หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. (2554). *คู่มือการค้าและการลงทุนสำหรับรัฐสภาพม่า*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 25 มิถุนายน 2558

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
นายพิษณุ สุวรรณะชฎ	เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงย่างกุ้ง
นายชัยณรงค์ กิริติยตวงค์	อัครราชทูต
นายบุรณ์ อินธิรัตน์	อัครราชทูตที่ปรึกษา (ฝ่ายพาณิชย์)
นางสาววิจิตา คิวะเกื้อ	เลขานุการอัครราชทูต
MR.U.WIN AUNG	ประธานสภาหอการค้า ณ กรุงย่างกุ้ง
MR.U.AYE LWIN	เลขาธิการสภาหอการค้า
MR.U.WINN MYINT	เจ้าหน้าที่ระดับสูงสภาหอการค้าและอุตสาหกรรม

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม วันที่ 1 สิงหาคม 2558

MR.U MYINT OO	ประธานเกษตร จังหวัดมะริด
MR.U THAN TUN OO	เลขาธิการสมาคมสินค้าบริโภค จังหวัดมะริด
MR.U MIN NAING	ประธานสมาคมสินค้าอุปโภคบริโภค จังหวัดมะริด
MR.U MYINL AYE	ประธานสมาคมผู้ค้าหยาบและมะม่วง จังหวัดมะริด
MR.U SOE YEE	ประธานสมาคมผู้ประกอบการเหมืองแร่
MR.U SOE AUNG	กรรมการด้านสื่อ
MR.U KYAUK SEIN	เจ้าของโรงแรมแกรนด์เจด จังหวัดมะริดเจ้าของเรือข้ามทะเล
	ประธานสมาคมขนส่งทางน้ำ ภาคตะนาวศตริ
MR.U MOE KYAWINA	ประธานสมาคมขนส่งทางบก

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม วันที่ 24 สิงหาคม 2558

นายวีระ ศรีวัฒนตระกูล	ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายพงษ์พันธ์ วิเชียรสมุทร	ปลัดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายธฤต ล้ำราญเวทย์	หัวหน้าสำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นางสาวนมลัสสน์ชัย ผู้เจริญ	ผู้แทนอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์
นางปทุมสารณ์ แยมเกิด	พาณิชย์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายเสมา วนะสิทธิ์	ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นางขวัญจิต หนูอินทร์	อุตสาหกรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายอนุสรณ์ กาญจนอุปถัมภ์	พัฒนาการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายกิตติพัทธ์ เกตุแก้ว	ขนส่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายณพพร ลิทธิเกษมกิจ	ประมงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายไพบุลย์ ยวดี	ผู้แทนศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายจักรชัย เขียวกระจ่าง	ป้องกันจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายสำริ จันทร์เกิด	ผู้แทนจากเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายพิเชษฐ์ ปานะพงษ์	โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจระหว่างก่อนและ
หลังการใช้แอปพลิเคชันอีคูกสำหรับชุดทำอาหารแบบแห้ง

A COMPARISON OF BEFORE AND AFTER ACHIEVEMENT IN CUSTOMER SATISFACTION OF E-COOK APPLICATION USAGE FOR DRIED READY TO COOK MEAL KIT

กิตติ ชุนสนิท*

Kitti Koonsanit*

ปาลิดา ศรีศรกำแพง**

Palida Srisornkompon**

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

* Graduate Student, Master of Business Administration Program, Panyapiwat Institute of Management

* Email: kitti.koonsanit@gmail.com

** อาจารย์ประจำ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

** Lecturer, Master of Business Administration Program, Panyapiwat Institute of Management

** Email: palidasri@pim.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้(1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชัน e-Cook ที่พัฒนากับฉลากบรรจุภัณฑ์ (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจก่อนและหลังการใช้แอปพลิเคชัน e-Cook โดยได้ทดสอบแอปพลิเคชันกับผู้ใช้งาน 400 ตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย พบว่า ผู้ใช้งานแอปพลิเคชัน e-Cook มีความพึงพอใจใน 10 ด้าน ในภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการใช้งาน มีค่าระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) ความน่าสนใจ น่าตื่นเต้น ตื่นตูด ในการนำเสนอ มีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$) ฟังก์ชันการใช้งานที่เหมาะสม มีค่าระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ มีค่าระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) มีความสะดวกง่ายดาย ในแง่การใช้งาน มีค่าระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) สามารถนำเสนอกระบวนการปรุงอาหารได้ตามลำดับ อย่างชัดเจน มีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$) ความเข้าใจถึงวิธีการปรุงอาหารมากขึ้น มีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$) ประโยชน์ในการปรุงอาหารมากขึ้น จากการใช้งาน มีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) ความเชื่อมั่น มั่นใจในการปรุงอาหารมากขึ้น มีค่าระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) และการตัดสินใจที่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุดปรุงอาหาร มีค่าระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) นอกจากนี้ ผลการทดลองได้ถูกประเมินในรูปแบบความพึงพอใจและค่า Paired T-Test ผลลัพธ์พบว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่เห็นว่าการระดับความพึงพอใจหลังการใช้มีค่ามากที่สุด (ค่าเฉลี่ยก่อนใช้งานแอปพลิเคชันมีความพึงพอใจระดับมาก $\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.87 และหลังการใช้มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.56) สุดท้ายนี้ความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อระบบเก่าและระบบใหม่กับแอปพลิเคชัน e-Cookแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน

คำสำคัญ: บรรจุภัณฑ์ อาหารพร้อมปรุง แอปพลิเคชัน ความเป็นจริงเสริม

Abstract

The purposes of this research were (1) To study the customer satisfaction of e-cook application usage with packaging (2) To compare before and after achievement in customer satisfaction of e-cook application usage. The research was tested with 400 users and analyzed by the descriptive statistics. The experimental results showed that most users agreed that the level of after usage satisfaction was very satisfied in 10 topics. Overall satisfaction is high ($\bar{X} = 4.12$), interest-satisfaction is highest ($\bar{X} = 4.40$), functional satisfaction is high ($\bar{X} = 4.20$), performance satisfaction is high ($\bar{X} = 4.16$), usability is high ($\bar{X} = 4.19$), presentation is highest ($\bar{X} = 4.37$), understanding is highest ($\bar{X} = 4.33$), benefit is high ($\bar{X} = 4.28$), confidence is high ($\bar{X} = 4.15$), decision making is high ($\bar{X} = 4.08$). Moreover, the experimental results are evaluated in terms of satisfaction and paired T-Test. The results found that most users agreed that the level of after usage satisfaction was very satisfied. (Before usage satisfaction is high $\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.87 and After usage satisfaction is highest ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.56). Finally, user satisfaction towards the old system and the new system with e-Cook application differed at a statistically significant level of 0.05 with in all aspects.

Keywords: Packaging, Ready To Cook, Application, Augmented Reality

บทนำ

เนื่องจากสภาวะในชีวิตประจำวันของคนยุคปัจจุบันต้องทำงานแข่งกับเวลา ทั้งการทำงานที่ไม่เป็นเวลา รวมถึงปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ๆ ทำให้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการทำงานและการเดินทาง อีกทั้งวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ ที่มีการดำเนินชีวิต หรือทำงาน หรือกิจกรรมต่างๆ ทั้งช่วงเวลากลางวันและกลางคืนทำให้ไม่มีเวลาประกอบอาหาร จึงต้องพึ่งพาอาหารสำเร็จรูปที่พร้อมทาน หรือพร้อมปรุง และในยุคที่รูปแบบการบริโภคอาหารของครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ครอบครัวมีขนาดเล็ก (คาสปาร์ พิค, วาสนา อิมเมม, และรัตนภรณ์ ดังธนะเศรษฐ์, 2558) ทุกคนในครอบครัวต่างออกไปทำงาน ไม่มีเวลามากพอที่จะจัดเตรียมอาหารด้วยตนเอง อาหารพร้อมปรุงจึงมีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากอาหารพร้อมปรุงสามารถเข้ามาตอบสนองความต้องการในการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคในยุคสังคมปัจจุบันได้

ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมปรุง สามารถแบ่งกลุ่มตามพฤติกรรมของผู้บริโภคในประเทศไทย ได้เป็นสองรูปแบบคือ ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมปรุงแบบสดที่ต้องแช่เย็น กับ ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมปรุงแบบแห้งที่ไม่ต้องแช่เย็น (ฝ่ายวิจัยและบริการข้อมูล สถาบันอาหาร, 2552)

1. ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมปรุงแบบสด ส่วนมากจะมีอายุการเก็บรักษาไม่เกิน 7 วัน โดยได้จัดเตรียมส่วนประกอบต่างๆ ที่เป็นอาหารสดซึ่งยังไม่ได้ปรุง บรรจุไว้บนภาชนะขนาดต่างๆ แล้วปิดคลุมด้วยพลาสติกชนิดต่างๆ เพื่อให้ผู้บริโภคเลือกซื้อโดยวางจัดจำหน่ายทั่วไปในตู้แช่เย็นหรือตู้แช่แข็ง หลังจากนั้นเมื่อผู้บริโภคซื้อกลับบ้านสามารถนำมาปรุงอาหารชนิดหนึ่งโดยเฉพาะ ได้เลย เช่น ซดต้มยำ แกงส้ม ซดต้มยำ ต้มยำ ซดผัดผัก เป็นต้น

2. ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมปรุงแบบแห้ง จะมีอายุการเก็บรักษาที่ยาวนานกว่า โดยทั่วไปจะมากกว่า 7 วัน เช่น ซดผัดไทสำเร็จรูป ซดผัดยากิโซบะ ซดทำวุ้น เครื่องพริกแกงหรือเครื่องต้มยำต่างๆ ซึ่งผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมปรุงแบบแห้งนี้ จะมีวัตถุดิบบางส่วนที่ผู้บริโภคต้องเตรียมหาเพิ่มเติมต่างหาก เช่น ซดผัดไทสำเร็จรูป ผู้บริโภคอาจจะต้องหาถั่วงอก ไข่ไก่หรือเนื้อสัตว์ใส่เพิ่มเติม หรือ ซดทำวุ้นที่ผู้บริโภคมองจะต้องหาน้ำสะอาดหรือกะทิสดมาเป็นวัตถุดิบในการทำวุ้นเพิ่มเติม

อาหารพร้อมปรุง จึงเป็นอาหารรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยม แต่ด้วยอาหารพร้อมปรุงมีรูปแบบที่หลากหลาย และมีวิธีการปรุงที่มีรายละเอียดของแต่ละผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมือนกัน ปัญหาส่วนใหญ่ที่ผู้บริโภคพบนั้นคือเมื่อซื้อผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมปรุงสำเร็จรูปกลับไปปรุงเองที่บ้าน ค่าอธิบายวิธีการปรุงบนฉลากบรรจุภัณฑ์ กลับมีข้อมูลไม่ชัดเจน สับสน เข้าใจยาก จนผู้บริโภคไม่สามารถทำตามได้ (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, 2556) ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปปัญหาการประกอบอาหารต่างๆ ของอาหารพร้อมปรุงได้มีดังนี้ข้อจำกัดของขนาดบรรจุภัณฑ์ที่มีพื้นที่ใส่ข้อมูลผลิตภัณฑ์บนบรรจุภัณฑ์จำกัด ทำให้ไม่สามารถใส่ข้อมูลผลิตภัณฑ์ ตัวอักษร รูปภาพหรือวิธีการใช้งาน ลงไปได้อย่างครบถ้วน อีกทั้งยังมีข้อจำกัดของการแสดงผลของฉลากบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำเสนอได้เฉพาะ ข้อความ และรูปภาพหนึ่งเท่านั้น ไม่สามารถทำภาพฉลากของบรรจุภัณฑ์ให้มีภาพเคลื่อนไหว หรือ เสียงบรรยาย เพื่อประกอบความเข้าใจของผู้บริโภคได้

จากปัญหาและข้อจำกัดที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาแอปพลิเคชันชื่อ e-Cook (e-Cook Application) เพื่อแสดงข้อมูลการปรุงอาหารบนฉลากแบบความเป็นจริงเสริมบนฉลากบรรจุภัณฑ์อาหาร ดังนั้นงานวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชัน e-Cook ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เพื่อให้ได้ทราบผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชัน e-Cook เพื่อเป็นการยืนยันประสิทธิภาพของแอปพลิเคชัน e-Cook ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้คิดค้นที่จะสามารถต่อยอดเป็นธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชัน e-Cook ที่พัฒนากับฉลากบรรจุภัณฑ์
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจก่อนและหลังการใช้แอปพลิเคชัน e-Cook

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ระบบความเป็นจริงเสริมบนบรรจุภัณฑ์ หมายถึง ระบบที่มีการสร้างข้อมูลภาพและเสียงแสดงซ้อนทับบนบรรจุภัณฑ์แบบเสมือนจริง ทำงานร่วมกับฉลากบรรจุภัณฑ์ ซึ่งต้องใช้แอปพลิเคชันจากอุปกรณ์ เช่น โทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟนช่วยในการอ่านข้อมูลต่างๆจากฉลากเหล่านั้น ข้อมูลที่แสดงจะแสดงได้ทั้งภาพเคลื่อนไหว พร้อมด้วยเสียงประกอบซึ่งจากการศึกษางานที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ พบว่าเริ่มมีการใช้แอปพลิเคชันที่คล้ายคลึงในลักษณะนี้แล้วในเชิงพาณิชย์ (Gonnet, 2017; Techonmag, 2015) แต่ยังไม่มีการนำมาใช้แสดงถึงการนำมาใช้ร่วมกับบรรจุภัณฑ์อาหารพร้อมปรุง

เนื่องจากแอปพลิเคชัน e-Cook เป็นแอปพลิเคชันรูปแบบใหม่ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ยังไม่มีข้อมูลผลทดสอบความพึงพอใจจากผู้ใช้งานผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอเกี่ยวกับการวัดความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียง เพื่อที่จะนำไปสู่การออกแบบคำถามเพื่อเก็บข้อมูลความพึงพอใจที่แท้จริงของผู้ใช้แอปพลิเคชัน e-Cook ซึ่งพบงานวิจัยที่ได้ศึกษาความพึงพอใจจากผู้ใช้งานในแต่ละด้านดังนี้

ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ (2554) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน พบว่าความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน มีคะแนนรวมอยู่ในระดับมาก ครบทั้งด้านหน้าที่ผลิตภัณฑ์ ด้านภาพลักษณ์ของตราหรือยี่ห้อสมาร์ทโฟน และด้านอารมณ์และความรู้สึกของผู้ใช้ได้ตามที่ผู้ใช้อย่างต้องการ

พภัช เชิดชูศิลป์ (2557) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้ไลน์ (LINE) ที่มีผลต่อความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในการใช้บริการแอปพลิเคชันไลน์ในด้านรูปแบบการใช้งาน ด้านออกแบบแอปพลิเคชัน และ ด้านการให้บริการ

รัชนิพร นันทคุณากร (2558) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการใช้งานแอปพลิเคชันจากไลน์ (LINE) ของนักศึกษา โดยวัดคุณลักษณะทั้ง 3 ด้าน คือ 1. คุณภาพของบริการที่ลูกค้าได้รับ 2. คุณค่าของบริการที่ลูกค้าได้รับ และ 3. ความคาดหวังของลูกค้า พบว่า ผู้ใช้บริการมีระดับความพึงพอใจในการใช้งานแอปพลิเคชันจากไลน์ทุกด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทิพาพร ฉันทชัยพัฒนา (2556) ได้ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันไลน์ (LINE) ในรูปแบบการสื่อสารผ่านบัญชีอย่างเป็นทางการพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังจากการรับข้อมูลข่าวสารในรูปแบบข้อความ ภาพ ไฟล์วิดีโอ หรือลิงค์ ของบัญชีอย่างเป็นทางการ (Official Accounts LINE) ในประเด็นความต้องการความบันเทิงมากที่สุด และโดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านรูปแบบมากที่สุด โดยเฉพาะในประเด็นรูปแบบสติ๊กเกอร์ Official Accounts LINE ทั้งนี้โดยเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มพฤติกรรมในการเปิดรับแอปพลิเคชันไลน์ ในรูปแบบของการสื่อสารผ่านบัญชีอย่างเป็นทางการโดยมีความตั้งใจที่จะรับข้อความ ภาพ ไฟล์วิดีโอ หรือลิงค์ของ Official Accounts แปรนติที่เลือกติดตามมากที่สุด

อุษณีย์ ด้านกลาง (2559) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ชมเนื้อหาวิดีโอบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยกลุ่มตัวอย่างคือบุคคลทั่วไปที่มีประสบการณ์การรับชมเนื้อหาวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจะให้ความสนใจกับวิดีโอที่มีชื่อเสียงโด่งดังและได้รับความนิยมในช่วงเวลานั้นหรือช่วงเวลาปัจจุบันมากที่สุด รองลงมา คือ จะให้ความสนใจกับวิดีโอที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

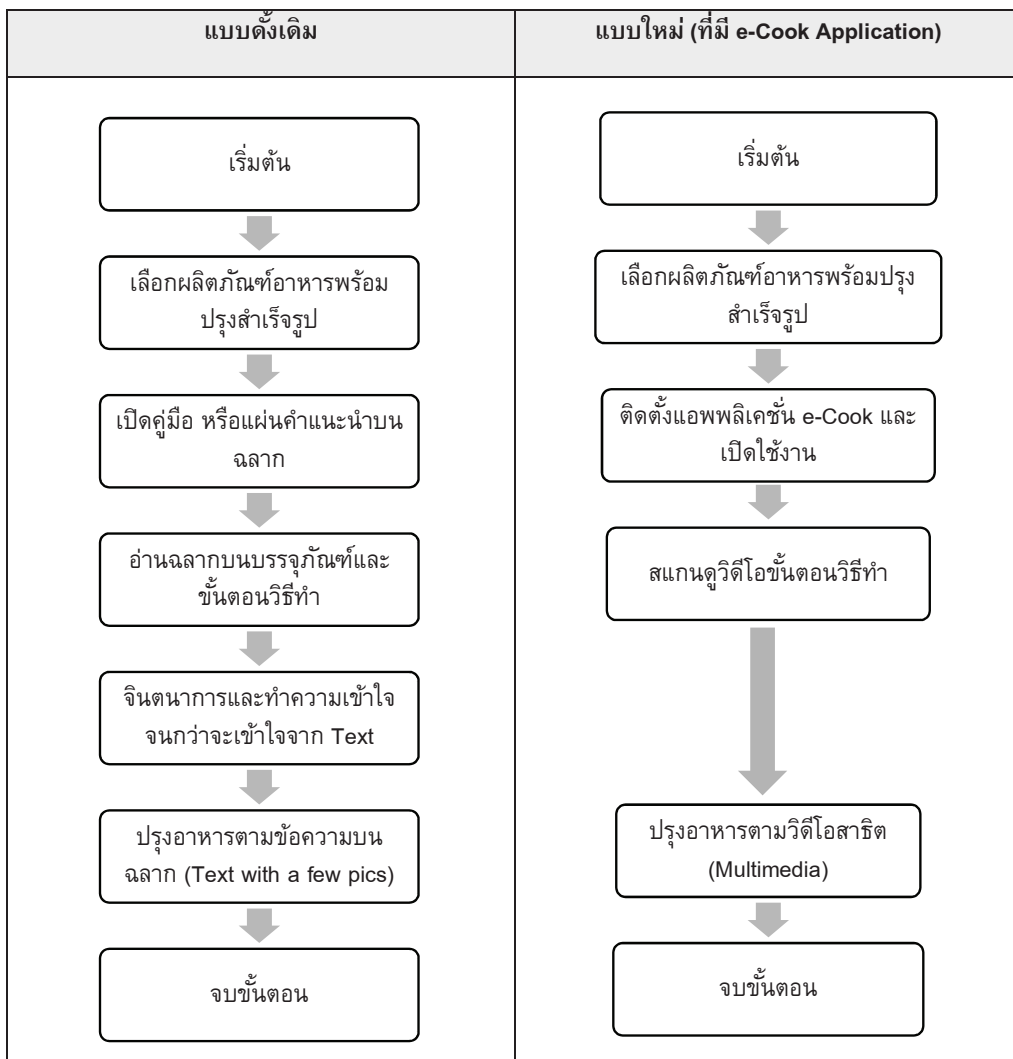
หลังจากที่ได้ทบทวนวรรณกรรมเพื่อออกแบบคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ทิพาพร ฉันทชัยพัฒนา, 2556; ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์, 2554; พงษ์ เชิดชูศิลป์, 2557; รจเรจ เล่าป้อมวาปี และอริสรา เสยานนท์, 2559; รัชนิพร นันทคุณากร, 2558; อังคณา บุญยะมาน, กฤติกา สังขวดี, และปัญญา สังขวดี, 2559; อุษณีย์ ด่านกลาง, 2559; Maura Mitchell, 2013) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ (สุกฤตา หิรัญยชวลิต, 2554) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคำถามวัดความพึงพอใจในแบบสอบถาม โดยเน้นวัดทั้ง 10คุณลักษณะดังนี้คือ 1. ในภาพรวมการใช้งานแอปพลิเคชัน e-Cook 2. ความน่าสนใจ น่าตื่นเต้น ดึงดูด ในการนำเสนอ 3. ฟังก์ชันการใช้งานที่เหมาะสม 4. ความสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5. ความสะดวกง่ายดาย ในแง่การใช้งาน 6. การนำเสนอกระบวนการปรุงอาหารได้ตามลำดับอย่างชัดเจน 7. ความเข้าใจถึงวิธีการปรุงอาหารมากขึ้น 8. ประโยชน์ในการปรุงอาหารมากขึ้น 9. ความเชื่อมั่น มั่นใจในการปรุงอาหารมากขึ้น 10. การตัดสินใจที่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุดปรุงอาหารที่มีแอปพลิเคชัน e-Cook เป็นบริการเสริมเพื่อให้อธิบายได้ชัดเจนขึ้น ในแง่ของกระบวนการทำงานจะแสดงได้ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงสภาพแวดล้อมของการทำงานของบรรจุภัณฑ์แบบดั้งเดิมกับแบบใหม่

แบบดั้งเดิม	แบบใหม่ที่มี e-Cook Application
	

จากตารางที่ 1 อธิบายกระบวนการทำงานของบรรจุภัณฑ์แบบดั้งเดิมกับแบบใหม่ จะเห็นการเปรียบเทียบขั้นตอนการทำงานของบรรจุภัณฑ์แบบดั้งเดิมกับแบบใหม่ กรณีผู้ใช้ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมปรุงบรรจุภัณฑ์แบบเดิมสามารถฉีกซอง และอ่านทำความเข้าใจขั้นตอนกระบวนการวิธีการทำอาหารได้เช่นเดียวกัน แต่จะไม่สามารถได้รับข้อมูลที่มีความละเอียดได้มากนัก เพราะต้องใช้การจินตนาการและทำความเข้าใจกับข้อความที่ปรากฏเพียงอักษรที่ปรากฏบนฉลาก

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบขั้นตอนการทำงานของบรรจุภัณฑ์แบบดั้งเดิมกับแบบใหม่ที่มี e-Cook Application

จากตารางที่ 2 ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมปรุงแบบใหม่ที่มีแอปพลิเคชัน e-Cook ผู้ใช้งานสามารถติดตั้งแอปพลิเคชัน e-Cook บนอุปกรณ์สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ตของตนเองเป็นช่องทางในการรับทราบวิธีการปรุงอาหารได้ โดยส่งไปยังฉลากที่ตัวบรรจุภัณฑ์ ตัวบรรจุภัณฑ์ก็จะแสดงข้อมูลวิธีการปรุงอาหารทั้งภาพเคลื่อนไหวและเสียงอธิบาย ผู้ใช้งานจะเห็นได้ทั้งภาพและเสียงและสามารถดูซ้ำและสามารถดูย้อนหลังได้ หรือดูพร้อมกันหลายคนได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ทำวิจัยในครั้งนี้ คือประชาชนเพศชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 18-52 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่ครอบคลุมชนรุ่นวัย (18-35 ปี) และ ชนรุ่นเอ็กซ์ (36-52 ปี) แบ่งเกณฑ์อายุตามงานวิจัยของอนุรักษ์ วัฒนะถาวรวงศ์ (2558) ซึ่งทั้งสองชนรุ่นดังกล่าวเป็นเป้าหมายที่สำคัญทางการตลาด (ชานนท์ ศิริธร และ วิภูรธร จิระประวัตติ, 2555; Van den Bergh & Behre, 2011) สาเหตุที่ผู้วิจัยไม่นำชนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomer อายุมากกว่าหรือเท่ากับ 53 ปี) และไม่นำชนรุ่นซี (Z อายุต่ำกว่า 18 ปี) เข้ามาอยู่ในงานวิจัย

เนื่องจากชนรุ่นดังกล่าวไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายทางการตลาดที่เป็นผู้บริโภคของสินค้าอาหารพร้อมปรุง (Van den Bergh & Behrer, 2011) อีกทั้งชนรุ่นซีที่มีอายุน้อยเกินไปคือ ส่วนมากพวกเขาไม่ได้ประกอบอาหารด้วยตนเองแต่จะมีผู้ปกครองทำอาหารให้ และชนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ที่มีอายุมากขึ้นไป ส่วนมากมักไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์หรือเทคโนโลยี จึงเป็นที่มาของการเลือกศึกษาความพึงพอใจในการใช้เฉพาะชนรุ่นเอ็กซ์และชนรุ่นวาย ซึ่งครอบคลุมช่วงตั้งแต่ 18-52 ปี ดังที่กำหนดและเป็นผู้อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การประกอบอาหารจากผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมปรุงแบบแห้งยี่ห้อใดก็ได้ในท้องตลาด เช่น ชุดอาหารพร้อมปรุงสำเร็จรูป มีสมาร์ทโฟน เป็นของตนเอง และจะต้องมีประสบการณ์การใช้แอปพลิเคชันต่างๆบนสมาร์ทโฟนได้ด้วยตัวเอง โดยผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเข้าเกณฑ์ตรงตามวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาตามเกณฑ์ข้างต้น

การกำหนดวิธีสุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนของประชากรผู้ประกอบอาหารจากผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมปรุงแบบแห้ง ผู้วิจัยจึงคำนวณหาขนาดตัวอย่างด้วยการใช้สูตรของคอคคราน (Cochran, 1977) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดขึ้น 0.05% การคำนวณจำนวนตัวอย่างทำได้ดังนี้

$$n = \frac{P * [1 - P] * Z^2}{d^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

P = สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดจะสุ่ม กำหนดให้เท่ากับ 0.5

d = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้เท่ากับ 0.05

Z = มีค่าเท่ากับ 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($\alpha = 0.05$)

$$\text{แทนค่า } n = \frac{0.5 * [1 - 0.5] * (1.96)^2}{(0.05)^2}$$

$$n = 384.16 \text{ ตัวอย่าง} \approx 385 \text{ ตัวอย่าง}$$

และเพื่อป้องกันการไม่ตอบกลับ หรือข้อมูลที่ได้ไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะแจกแบบสอบถามทั้งสิ้น 400 ตัวอย่างโดย ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) ได้แบ่งขั้นตอนสุ่มตัวอย่างเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นแรกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster sampling) โดยเขตการปกครองกรุงเทพมหานครทั้ง 50 เขต แบ่งตามที่ตั้งของพื้นที่สำนักงานเขตได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มกรุงเทพชั้นใน กลุ่มกรุงเทพชั้นกลาง และกลุ่มกรุงเทพชั้นนอก (ปัทมา เลหาสินณรงค์ และชัยยันต์ เมธาวัณนเดช, 2556) ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มจะมีคุณลักษณะเศรษฐกิจและวิถีการดำเนินชีวิตของประชากรที่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การแบ่งเขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งตามที่ตั้งของพื้นที่สำนักงานเขต

กลุ่มเขต	จำนวนเขต	เขตปกครอง
เขตชั้นใน (ในเมือง)	21	พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน บางรัก ยานนาวา สาทร บางคอแหลม ดุสิต บางซื่อ พญาไท ราชเทวี ห้วยขวาง คลองเตย จตุจักร ธนบุรี คลองสาน บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ดินแดง วัฒนา
เขตชั้นกลาง	18	พระโขนง ประเวศ บางเขน บางกะปิ ลาดพร้าว บึงกุ่ม บางพลัด ภาษีเจริญ จอมทอง ราษฎร์บูรณะ สวนหลวง บางนา ทุ่งครุ บางแค วังทองหลาง คันนายาว สะพานสูง สายไหม
เขตชั้นนอก (ชานเมือง)	11	มีนบุรี ดอนเมือง หนองจอก ลาดกระบัง ดลิ่งชัน หนองแขม บางขุนเทียน หลักสี่ คลองสามวา บางบอน ทวีวัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง จาก 3 กลุ่มพื้นที่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มกรุงเทพชั้นใน ผู้วิจัยได้ใช้วิจารณ์ญาณเลือกที่จะสำรวจตัวแทนข้อมูล 3 เขตดังนี้ คือ ปทุมวัน พญาไท ราชเทวี ด้วยเหตุผลเนื่องจากเป็นแหล่งย่านธุรกิจที่มีความเจริญ รวมถึงมีรถไฟฟ้าวิ่งผ่าน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มกรุงเทพชั้นกลาง ผู้วิจัยได้ใช้วิจารณ์ญาณเลือกที่จะสำรวจตัวแทนข้อมูล 3 เขต ดังนี้คือ บางกะปิ ลาดพร้าว วังทองหลาง เนื่องจากประชากรในกลุ่มนี้จะอยู่ในแหล่งย่านธุรกิจ เริ่มมีโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าส่วนต่อขยาย

กลุ่มที่ 3 กลุ่มกรุงเทพชั้นนอก ผู้วิจัยได้ใช้วิจารณ์ญาณเลือกที่จะสำรวจตัวแทนข้อมูล 3 เขตดังนี้ คือ หลักสี่ ดอนเมืองมีนบุรี เนื่องจากประชากรในกลุ่มนี้จะอยู่ในแหล่งชานเมือง การเติบโตของธุรกิจในพื้นที่ยังไม่สูงมากนัก

ขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดสัดส่วน (Quota Sampling) โดยกำหนดการเก็บสัดส่วนเท่าๆกันหรือในปริมาณใกล้เคียง เขตชั้นใน 133 คน เขตชั้นกลาง 133 คน เขตชั้นนอก 134 คน หรือสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ขั้นตอนที่ 4 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างที่บริเวณอาคารสำนักงาน มหาวิทยาลัย และห้างสรรพสินค้า ที่เข้าเกณฑ์คุณสมบัติเท่านั้น

หลังจากที่ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสอบถามที่ตั้งคำถามประเมินเกี่ยวกับความพึงพอใจแอปพลิเคชัน e-Cook ในด้านต่างๆ แล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาการหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมการใช้ภาษา ซึ่งหลังจากแก้ไขความเหมาะสมแล้ว จึงได้นำแบบสอบถามไปวัดค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้เท่ากับ 0.98 โดยคำนวณจากสูตร Cronbach's Alpha ขนาดกลุ่มทดลอง 30 คน (บุศยรินทร์ รัตนวันต์, 2555) แล้วจึงมาทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 18-52 ปี จำนวน 400 ชุด โดยแบ่งช่วงอายุตามเกณฑ์ชนรุ่นดังนี้ (อนุรักษ์ วัฒนะถาวรวงศ์, 2558) ชนรุ่นเอ็กซ์อายุ 36-52 ปี และชนรุ่นวายอายุ 18-35 ปี ที่ผ่านเกณฑ์คุณสมบัติโดยระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการระหว่าง 1 กุมภาพันธ์ 2560 ถึง 31 มีนาคม 2560 ในเขตกรุงเทพมหานคร

การทดสอบความพึงพอใจของการใช้งานแอปพลิเคชัน e-Cook ได้ทำการทดสอบผ่านแบบสอบถามรายบุคคลก่อนใช้และหลังใช้แอปพลิเคชันด้วยการประเมิน 5 ระดับ (Rating Scale) เกณฑ์แสดงดังตารางที่ 4 โดยผู้วิจัยกำหนดการแปลความหมายของผลคะแนน โดยใช้สูตรคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{ข้อมูลที่มีค่าสูงสุด} - \text{ข้อมูลที่มีค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{(5-1)}{5} = 0.80$$

ตารางที่ 4 เกณฑ์คะแนนความพึงพอใจที่จะให้เป็น 5 ระดับ (Rating Scale)

คะแนน	ระดับความพึงพอใจ	เกณฑ์การให้คะแนน
1	มากที่สุด	4.21-5.00
2	มาก	3.41-4.20
3	ปานกลาง	2.61-3.40
4	น้อย	1.81-2.60
5	น้อยที่สุด	1.00-1.80

ผลการวิจัย

การวัดความพึงพอใจแอปพลิเคชัน e-Cook จากตัวอย่างที่แจกแบบสอบถามไปและที่เข้าเกณฑ์ที่กำหนดมีจำนวน 400 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย 186 คน และเพศหญิง 214 คน แบ่งช่วงตามเกณฑ์ชั้นรุ่น (อนุรักษ วัฒนะถาวรวงศ์, 2558) ดังนี้ อายุ 18-35 ปี จำนวน 232 คน และช่วงอายุ 36-52 ปีจำนวน 168 คน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความถี่และร้อยละของข้อมูลตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม 400 คน

ข้อมูลพื้นฐาน	ประเภท	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	186	46.5
	หญิง	214	53.5
2. ช่วงอายุ	18-35 ปี	232	58.0
	36-52ปี	168	42.0

ผลการศึกษาความพึงพอใจ พบว่า ผู้ใช้แอปพลิเคชันจำนวน 400 คน มีความพึงพอใจหลังการใช้งานแอปพลิเคชัน e-Cook โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจการใช้งานรวมทุกด้านมีระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.56)และเก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจด้วยการหาค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อที่ศึกษา พร้อมทั้งค่าเฉลี่ยโดยรวมทั้งก่อนใช้แอปพลิเคชัน กับความพึงพอใจในด้านต่างๆ หลังใช้แอปพลิเคชัน e-Cookแสดงผลดังตารางที่ 6 และ 7 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจก่อนและหลังที่มีแอปพลิเคชัน e-Cook จาก
ค่าเฉลี่ยทุกด้าน

ความพึงพอใจ	เปรียบเทียบ	n	$\bar{x}$	แปล	Mean Diff	S.D.	t	Sig
1. ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการใช้งานรวมทุกด้าน	ก่อน	400	3.47	มาก	-.753	0.87	-15.36*	.000
	หลัง	400	4.23	มากที่สุด		0.56		

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 จากการเก็บแบบสอบถามความพึงพอใจจากผู้ใช้แอปพลิเคชัน e-Cook เรื่องค่าเฉลี่ยความพึงพอใจก่อนและหลังการใช้แอปพลิเคชัน e-Cook จำนวน 400 คน พบว่า ผู้ใช้งานมีค่าเฉลี่ยก่อนใช้งานแอปพลิเคชันมีความพึงพอใจระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = 0.87) และหลังการใช้งานแอปพลิเคชัน e-Cook มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.56) ซึ่งแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) (Sig = 0.00, t = -15.36)

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจก่อนและหลังที่มีแอปพลิเคชัน e-Cook (Paired T-Test)

ความพึงพอใจ	เปรียบเทียบ	n	$\bar{x}$	แปล	Mean Diff	S.D.	t	Sig
1. ในภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการใช้งาน	ก่อน	400	3.49	มาก	-.627	0.97	-12.670*	.000
	หลัง	400	4.12	มาก		0.69		
2. ความน่าสนใจ น่าตื่นตาดึงดูด ในการนำเสนอ	ก่อน	400	3.30	ปานกลาง	-1.100	0.98	-18.279*	.000
	หลัง	400	4.40	มากที่สุด		0.69		
3. พึงกัซึ่การใช้งานที่เหมาะสม	ก่อน	400	3.42	มาก	-.782	0.95	-13.578*	.000
	หลัง	400	4.20	มาก		0.69		
4. สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ก่อน	400	3.48	มาก	-.685	0.92	-12.435*	.000
	หลัง	400	4.16	มาก		0.74		
5. มีความสะดวกง่ายดายในการใช้งาน	ก่อน	400	3.56	มาก	-.625	1.03	-9.903*	.000
	หลัง	400	4.19	มาก		0.72		
6. สามารถนำเสนอกระบวนการปรุงอาหารได้ตามลำดับ อย่างชัดเจน	ก่อน	400	3.51	มาก	-.858	1.04	-13.726*	.000
	หลัง	400	4.37	มากที่สุด		0.68		
7.ความเข้าใจถึงวิธีการปรุงอาหารมากขึ้น	ก่อน	400	3.49	มาก	-.840	1.08	-13.635*	.000
	หลัง	400	4.33	มากที่สุด		0.66		
8.ประโยชน์ในการปรุงอาหารมากขึ้น จากการใช้งาน	ก่อน	400	3.61	มาก	-.665	0.99	-11.593*	.000
	หลัง	400	4.28	มากที่สุด		0.67		

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจก่อนและหลังที่มีแอปพลิเคชัน e-Cook (Paired T-Test) (ต่อ)

ความพึงพอใจ	เปรียบ	n	$\bar{x}$	แปล	Mean Diff	S.D.	t	Sig
9.ความเชื่อมั่น มั่นใจในการปรุงอาหารมากขึ้น	ก่อน	400	3.39	ปานกลาง	-.752	1.05	-12.499*	.000
	หลัง	400	4.15	มาก		0.69		
10.การตัดสินใจที่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุดปรุงอาหาร	ก่อน	400	3.49	มาก	-.590	1.01	-10.575*	.000
	หลัง	400	4.08	มาก		0.75		

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบผลความพึงพอใจก่อนและหลังที่มีระบบแบบใหม่ที่มีแอปพลิเคชัน e-Cook สูงกว่ารูปแบบเดิมที่ไม่มีแอปพลิเคชัน e-Cook อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ในทุกประเด็นคำถาม โดยอันดับที่หนึ่งที่มีความแตกต่างสูงสุดระหว่างก่อนและหลัง คือ ข้อ 2 ด้านความน่าสนใจ น่าตื่นเต้น ดึงดูด โดยก่อนใช้มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 0.98) และหลังใช้มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.69) แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) (Sig = .000, $t = -18.279^*$) และอันดับสุดท้าย คือ ข้อ 5 ด้านมีความสะดวกง่ายดาย ดึงดูด โดยก่อนใช้มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 1.03) และหลังใช้มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.72) แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) (Sig = .000, $t = -9.903^*$)

อภิปรายผล

จากตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยความพึงพอใจก่อนและหลังการใช้แอปพลิเคชัน e-Cook พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนใช้งานแอปพลิเคชัน e-Cook มีความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.87) และหลังการใช้แอปพลิเคชัน e-Cook มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.56) ซึ่งแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตารางที่ 7 แสดงผลสัมฤทธิ์เปรียบเทียบความพึงพอใจแอปพลิเคชัน e-Cook จำนวน 400 คน สูงกว่ารูปแบบเดิมที่ไม่มีแอปพลิเคชันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน โดยอันดับที่หนึ่งที่มีความแตกต่างสูงสุดระหว่างก่อนและหลัง คือ ด้านความน่าสนใจ น่าตื่นเต้น ดึงดูด และอันดับสุดท้าย คือ ด้านมีความสะดวกง่ายดาย ในแง่การใช้งาน มีความแตกต่างน้อยที่สุดนอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามพึงพอใจต่อการใช้อุปกรณ์ e-Cook ในภาพรวม ระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.69) และมีความพึงพอใจที่แอปพลิเคชันสามารถนำเสนอกระบวนการปรุงอาหารได้ตามลำดับอย่างชัดเจนผ่านวิดีโอ ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.68) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุษณีย์ ด่านกลาง (2559) ที่เสนอว่า ตัวอย่างจะให้ความพึงพอใจในการชมวิดีโอผ่านช่องทางออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น วิดีโอบนเว็บไซต์ยูทูบที่มาจากแบรนด์สินค้าที่เป็นที่กล่าวถึงในสังคมและผู้ตอบแบบสอบถามยังมีความเข้าใจถึงวิธีการปรุงอาหารมากขึ้น ข้อเสนออีกประการหนึ่งคือ ผู้ตอบแบบสอบถามรู้สึกตื่นเต้นกับ การแสดงผลผ่านความเป็นจริงเสริมของแอปพลิเคชัน e-Cook ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.69) สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพาพรณ์ชัยพัฒนา (2556) ที่นำเสนอว่าตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันที่แสดงผลข้อมูลข่าวสารในรูปแบบข้อความ ภาพ ไฟล์วิดีโอ โดยจะเน้นรับเฉพาะสื่อที่เป็นบันเทิงมากที่สุด

บทสรุป

ผู้ใช้แอปพลิเคชัน e-Cook จำนวน 400 คน มีความพึงพอใจหลังการใช้งานแอปพลิเคชัน e-Cook โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจการใช้งานรวมทุกด้านมีระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยก่อนใช้งานแอปพลิเคชันมีความพึงพอใจมาก ($\bar{X}=3.47$, S.D. = 0.87) และหลังการใช้งานแอปพลิเคชัน e-Cook มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}= 4.23$, S.D. = 0.56) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการเปรียบเทียบผลความพึงพอใจก่อนและหลังที่มีระบบแบบใหม่ที่มีแอปพลิเคชัน e-Cook สูงกว่ารูปแบบเดิมที่ไม่มีแอปพลิเคชัน e-Cook อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกประเด็นคำถาม โดยอันดับที่หนึ่งที่มีความแตกต่างสูงสุดระหว่างก่อนและหลัง คือ ข้อ 2) ด้านความน่าสนใจ น่าตื่นเต้น ดึงดูด และอันดับสุดท้ายคือ ข้อ 5) ด้านความสะดวกง่ายดาย ในแง่การใช้งานมีความแตกต่างน้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านความสะดวกง่ายดาย ของแอปพลิเคชัน มีคะแนนความแตกต่างก่อนและหลัง น้อยที่สุดเนื่องจากผู้ใช้งาน ต้องเข้าไปดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน e-Cook จาก Google Play Store ซึ่งอาจจะไม่สะดวกสำหรับผู้ใช้งานที่ใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วต่ำ หากจะพัฒนาแอปพลิเคชันในเวอร์ชันถัดไป ผู้วิจัยควรเอาปัญหาข้อนี้มาปรับปรุงวิธีการดาวน์โหลดเพื่อให้สะดวกต่อไป
2. ด้านความน่าสนใจ น่าตื่นเต้น ดึงดูด ในการนำเสนอมีคะแนนความแตกต่างก่อนและหลัง มากที่สุดเนื่องจากแอปพลิเคชันนี้ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม หากผู้วิจัยจะพัฒนา ปรับปรุงแอปพลิเคชันในเวอร์ชันถัดไปควรศึกษาความเป็นจริงเสริมเพิ่มเติมเพื่อให้คงความเป็นอัตลักษณ์ข้อโดดเด่นของแอปพลิเคชัน e-Cook ต่อไป
3. การลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมาก ดังนั้นควรเผื่อเวลาในการทำวิจัย และควรเพิ่มจำนวนเครื่องมือ เช่น เตรียมสมาร์ตโฟนหลายเครื่องสำหรับทดลอง ให้กลุ่มตัวอย่างได้ทดลองใช้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่กลุ่มตัวอย่างด้วย
4. ผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชัน e-Cook ของงานวิจัยนี้ ผู้ประกอบการอาหารพร้อมปรุงแบบแห้ง สามารถใช้ผลวิจัยที่ได้ มาใช้เป็นแนวทาง ในการปรับสินค้าและบริการของตนเองให้สอดคล้องกับของความต้องการของผู้บริโภคต่อไปได้

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1. ควรวิจัยเพิ่มเติมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการสนทนาแบบกลุ่มเพื่อจะเปรียบเทียบผลก่อนและหลังกับกลุ่มตัวอย่างจากชนรุ่นที่ต่างกัน (Generation) ในการใช้แอปพลิเคชันด้วยแบบสอบถามระหว่างขั้นตอนแบบเดิมกับขั้นตอนแบบใหม่ที่มีแอปพลิเคชัน e-Cook ด้วยวิธีการทำ Focus Group แยกแต่ละกลุ่ม เช่น Generation X และ Y ซึ่งข้อมูลที่ได้จะได้ทราบเหตุผลของความพึงพอใจ ความชอบความไม่ชอบในแต่ละกลุ่มเพื่อเปรียบเทียบหาประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันและความสะดวกในการใช้งานแอปพลิเคชันในเชิงคุณภาพต่อไป
2. ควรนำรูปแบบแอปพลิเคชันที่มีความเป็นจริงเสริมไปแก้ปัญหาอื่นๆ และหากนำไปประยุกต์กับงานในลักษณะอื่นๆ เช่น หนังสือสอนทำอาหารหรือแบบเรียนในชั้นเรียนว่าจะได้ผลเป็นอย่างไร

บรรณานุกรม

- คาสปาร์ พิค, วาสนา อิมเมม, และรัตนากรรณ์ ตั้งธนเศรษฐ์. (2558). ครั้วเรือนอยู่คนเดียว ใน *รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ. 2558 ประเทศไทย*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้น 30 เมษายน 2560, จาก <http://thailand.unfpa.org/en/publications/state-thailand%E2%80%99s-population-report-2015>.
- ทิพาพร ฉันทชัยพัฒนา. (2556). *ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชัน“ไลน์” (LINE) ในรูปแบบของการสื่อสารผ่านบัญชีอย่างเป็นทางการ (Official accounts LINE)*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาวารสารศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้น 30 เมษายน 2560, จาก <http://koha.library.tu.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=638610>.
- จมนวรรณ กัญญาหัตถ์. (2554). *ความพึงพอใจของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- บุศยรินทร์ ธนทวีรัตน์. (2555). *ปัจจัยค่าจ้างและสวัสดิการที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานรายวัน กรณีศึกษา บริษัท วิลสันอาร์ท (ประเทศไทย) จำกัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปัทมา เลหาสินณรงค์, และชัยยันต์ เมธานวัฒน์เดช. (2556). *รูปแบบและปัจจัยด้านมูลค่าเพิ่มของบรรจุภัณฑ์ชาลาเป่าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ฝ่ายวิจัยและบริการข้อมูล สถาบันอาหาร. (2552). *แนวโน้มอุตสาหกรรมอาหารพร้อมปรุง-พร้อมทานในตลาดโลกกับอนาคตกับอนาคตที่สดใส. อุตสาหกรรมสาร*, (ม.ค.-ก.พ. 2552), 5-7.
- พัชร์ เชิดชูศิลป์. (2557). *พฤติกรรมการใช้ไลน์ที่มีผลต่อความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเอนกศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- รจเรจ เล่าป้อมวาปี, และอริสรา เสยานนท์. (2559). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชัน MYMO ในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ กรณีศึกษา ธนาคารออมสินสาขาระบือ*. *i-Journal of Business Research*. 2559 (1), 23.
- รัชนิพร นันทคุณากร. (2558). *การศึกษาความพึงพอใจในการใช้งานแอปพลิเคชันจากไลน์ของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ. (ภาคินพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจ)*. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2556). *สคบ. ตรวจสอบสินค้าฉลากผิดกฎหมาย*. สืบค้น 30 เมษายน 2560, จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/14077-สคบ.ตรวจสอบสินค้าฉลากผิดกฎหมาย.html>.
- สุกฤตา หิรัณยขวลิต. (2554). *กว่าจะเป็นบรรจุภัณฑ์. วารสารนักบริหาร*, (เมษายน), 45. สืบค้น 30 เมษายน 2560, จาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/april_june_11/pdf/aw32.pdf.
- อนุรักษ วัฒนธนากรวงศ์. (2558). *ค่านิยมเกี่ยวกับงานและความพึงพอใจในงานมีผลต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรทางการแพทย์ในแต่ละชนรุ่น*. (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อังคณา บุญยะมาน, กฤติกา สังขวดี, และปัญญา สังขวดี. (2559). *การพัฒนาผ่านแอปพลิเคชันแบบหลายช่องทางสำหรับการลดน้ำหนัก ใน หนังสือรวมบทความการประชุมวิชาการราชภัฏนครสวรรค์ครั้งที่ 1*. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- อุษณีย์ ต่านกลาง. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ชมวิดีโอคอนเทนต์บนสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 2(2), 78-90. สืบค้น 30 เมษายน 2560, จาก <http://e-journal.rpu.ac.th/index.php/ojs2-2/article/view/77>.
- Alexis Gonnet. (2017). *5 Things That AR Can Add to Retail*. Retrieved August 23, 2017, from <https://blippar.com/en/resources/blog/2017/08/23/augmenting-retail-5-things-ar-can-add-retail/>.
- Maura Mitchell. (2013). *Ten Things You Need to Know About Digital Consumers*. Retrieved April 30, 2017, from <http://www.business2community.com/consumer-marketing/ten-things-you-need-to-know-about-digital-consumers-0392150>.
- Pey Technomag. (2015). *Augmented Reality on MILO Package*. Retrieved April 30, 2017, from <http://www.technomag.com/2015/07/27/milo-ar3d-news/>.
- William G. Cochran. (1977). *Sampling Techniques (Probability & Mathematical Statistics)*. John Wiley & Sons: John Wiley & Sons. Retrieved April 30, 2017, from <https://www.abebooks.co.uk/Sampling-Techniques-Probability-Mathematical-Statistics-William/17026410502/bd>.

การพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

CIVIC EDUCATION DEVELOPMENT

พินสุดา สิริธรังศรี*

Pinsuda Siridhrungsri*

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Assistant Professor and PhD., College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University

* Email: pinsuda.sir@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ และ 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและความเป็นพลเมืองโลก โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา ด้วยการศึกษเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ การประชุมรับฟังความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 2 ครั้ง และการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1 ครั้ง ระหว่างวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 23 กรกฎาคม 2559 จากนั้นจึงสรุปและเสนอผล ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มีหลักสูตรการศึกษาด้านความเป็นพลเมืองเป็นการเฉพาะในทุกระดับการศึกษาแต่ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ได้จริงเท่าที่ควร สำหรับต่างประเทศมีการจัดหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองผ่านกระบวนการเรียนรู้อยู่ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย การเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยกิจกรรมประชาธิปไตยตามบริบทของประเทศนั้นๆ 2) ข้อเสนอแนะนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองเป็นข้อเสนอที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จำนวน 16 ข้อ ทั้งด้านการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร การผลิตและพัฒนาครู และผู้บริหาร การมีส่วนร่วมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง การจัดตั้งกองทุนเสริมสร้างความเป็นพลเมือง และการวิจัยและพัฒนา

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง การพัฒนาการศึกษา

Abstract

This research aimed at 1) studying Civic Education Development of Thailand and foreign countries, and 2) preparing policy recommendations on Civic Education Development corresponding to current situations and global citizenship. It took the form of descriptive research which studied documents and research works carried out in Thailand and overseas. Two meetings to hear opinions from people concerned and an expert focus group interview were held from 24 February to 23 July 2016. Conclusions were made, and the findings showed that 1) Thailand has had education for citizenship since the reign of King Rama V. There has been a particular citizenship curriculum for every education level, but it does not enable learners to adequately apply the knowledge learned: In the foreign countries, citizenship education curriculum has been implemented through formal, non-formal, informal, and life-long learning processes using democracy-oriented activities related to their local contexts; and 2) The 16 policy recommendations on education development for citizenship construction are made in line with Thailand's constitutional monarchy government system. They cover curriculum evaluation and modification, teachers' and administrators' production and development, participation of related organizations, establishment of citizenship construction funds, and research and development.

Keywords: Civic Education, Education Development

บทนำ

การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศไทย เริ่มจากการพัฒนากฎหมาย นโยบาย แผนการศึกษา และหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีใน ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และเป็นพลโลกที่ดี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของบ้านเมืองในแต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะการดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยในปี พ.ศ. 2475 มีการนิยามคำว่า “พลเมือง” ไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 ว่า พลเมืองแห่งสยามคือ พลเมืองผู้สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณและหน้าที่แห่งพลเมือง และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ซึ่งกำหนดขึ้นภายหลังเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญ (14 ตุลาคม 2516) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับพลเมือง ไว้โดยสรุปมุ่งให้ผู้เรียนหรือพลเมืองได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย รัฐสิทธิหน้าที่ เคารพสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ยึดมั่นและดำรงตนในสังคมประชาธิปไตยด้วยความเสมอภาค สุจริตและยุติธรรมเป็นสำคัญ

เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติจุดมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาที่สะท้อนถึงเป้าหมายของความเป็นพลเมือง ไว้ในมาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และบัญญัติการเรียนรู้เกี่ยวกับสำนึกของความเป็นพลเมืองไว้ในมาตรา 7 ระบุว่า “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ” และมีการนำไปสู่การปฏิบัติโดยหลักสูตรและการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อุดมศึกษาและที่เกี่ยวข้องมาโดยลำดับ

จากสภาพการจัดการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าการศึกษาความเป็นพลเมืองของไทยกำหนดขึ้นภายใต้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเป็นสำคัญ และพบปัญหาการจัดการเรียนรู้และผลที่เกิดกับผู้เรียนคือ แม้ว่าจะมีการกำหนดหลักสูตรชัดเจนในแต่ละระดับการศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงเท่าที่ควร โดยเฉพาะความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและสังคม (พินสุดา สิริธรรค์, 2553)

ในการนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) จึงได้มอบหมายมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย ดำเนินการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองไทยที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และความเป็นพลเมืองโลก

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาตามวัตถุประสงค์ภายใต้แนวคิดการสร้างความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกที่ก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในด้าน 1) ปัจจัยการดำเนินงาน ได้แก่ หลักสูตร ครู ผู้บริหาร ผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) กระบวนการดำเนินงาน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การสนับสนุนส่งเสริม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล บนพื้นฐานของบริบทสังคมไทย อาเซียนและสังคมโลก เพื่อนำไปสู่ 3) ข้อเสนอแนะนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2547; ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2557; ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, 2558; วิชัย ตันศิริ, 2557; วิชัย วงศ์ใหญ่, 2554; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548; Burlach, R., 1996 ;Burton, D., 2015; Center for Civic Education, 2010; Department for Education, 2014; Ministry of Education, Singapore, 2014) โดยบูรณาการสาระของการศึกษาตามประเด็นการจัดการศึกษาเข้าด้วยกัน

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

พลเมืองหมายถึงผู้ที่มีความรู้ข้อมูลข่าวสารและมีความคิดเห็นที่จะแสดงออก และมีส่วนร่วมในประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองสะท้อนได้จากการเคารพสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความเสมอภาคและเท่าเทียม การดำรงตนตามกฎหมายและระบอบการปกครองที่ตนดำรงอยู่ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นต้น การจะทำให้พลเมืองตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่จำเป็นต้องให้การศึกษามีคุณภาพกับพลเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี โดยเฉพาะในสังคมระบอบประชาธิปไตยที่ประเทศต่างๆยึดเป็นแนวทางปกครองประเทศโดยประชาชนต้องมีความรู้ ทักษะและข้อมูล ความรู้และทักษะเป็นผลมาจากการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Civic Education) ในสังคมประชาธิปไตย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2547, น.3) นอกจากการจัดการศึกษาแล้ว การหล่อหลอมทางสังคม (Socialization) เพื่อให้ทั้งระบบการศึกษาและระบบสังคมที่แวดล้อมอยู่ ทำหน้าที่พัฒนาพลเมืองให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันภายใต้เป้าหมายและอุดมการณ์ของรัฐ การจัดการศึกษาให้กับพลเมืองจึงมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศซึ่งมีประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและบริบทที่แตกต่างกัน (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2557, น.17) แต่มีจุดร่วมของการให้ความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยม และการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในสังคมประชาธิปไตยในทิศทางเดียวกัน

ในการนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติจุดมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษา ไว้ในมาตรา 6 ความเป็นมาว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”และบัญญัติการเรียนรู้เกี่ยวกับสำนึกของความเป็นพลเมืองไว้ในมาตรา 7 ความเป็นมาว่า “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ”

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2554) ได้เสนอคุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยว่า ประกอบด้วย 1) สมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพ 2) พึ่งพาตัวเองได้ 3) ใช้สิทธิเสรีภาพโดยควบคู่กับความรับผิดชอบ 4) เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ความแตกต่าง หลักความเสมอภาค และกติกา 5) ไม่แก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ตระหนักว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และ 6) กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อส่วนร่วมขับเคลื่อน และแก้ปัญหาสังคมในระดับต่างๆตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ระดับประเทศ อาเซียน และประชาคมโลก จากการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548) เรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนไทย ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักและระบอบการปกครองประเทศและท้องถิ่น สิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การเมืองการปกครอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ 2) ด้านความคิดเห็นหรือเจตคติ มีเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย วิถีชีวิต ค่านิยมอย่างไทย ผดุงความเป็นชาติร่วมกับผู้อื่น และ 3) ด้านการปฏิบัติตน ปฏิบัติตนให้ถูกต้องสอดคล้องกับกฎหมาย กฎศีลธรรม กฎกติกาของชุมชนท้องถิ่น ประเทศชาติ หลักสิทธิหน้าที่พลเมือง ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น จรรโลงความถูกต้อง ความเป็นระเบียบ และความดีงามของสังคม สำหรับด้านการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีชัดเจนพบว่า กระทรวงศึกษาธิการของสิงคโปร์ (Ministry

of Education, 2014, p. 214) ได้ให้ความสำคัญกับการจัดหลักสูตรความเป็นพลเมืองให้เป็นแกนกลางของกรอบหลักสูตรสำหรับสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 และผลลัพธ์ของผู้เรียน ที่มีค่านิยมหลัก (Core Values) ในด้านความตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง ความตระหนักรู้ทางสังคม การจัดการสัมพันธภาพ ความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ ที่เชื่อมโยงกับความรอบรู้ความเป็นพลเมือง ตระหนักเรื่องของโลก และทักษะข้ามวัฒนธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง และตระหนักถึงความเป็นพลเมือง การสอนวิชาพลเมืองจึงเป็นทั้งรายวิชาเฉพาะและเป็นวิชาแกนที่บูรณาการการเรียนรู้เข้ากับวิชาอื่นๆ ส่วนอังกฤษ (Department for Education, 2014, p.214) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแห่งชาติในการสร้างความเป็นพลเมืองไว้ดังนี้ 1) ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองของสหราชอาณาจักร 2) พัฒนาความรู้และความเข้าใจในบทบาทของกฎหมายและระบบยุติธรรมในสังคม 3) พัฒนาความสนใจและความตั้งใจ การมีส่วนร่วม การเป็นผู้มีจิตอาสา และ 4) มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการโต้แย้งทางการเมือง สามารถจัดการการเงิน และวางแผนการเงินในอนาคตได้

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าว พบว่า การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพคนเพื่อการพัฒนาประเทศ ที่ครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ต้องปลูกฝังเด็กเยาวชน และประชาชนนับตั้งแต่เกิดจนตาย ให้เรื่องของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้งในเรื่องของสิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน การมีส่วนร่วม มีทักษะการคิดวิเคราะห์ และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการดำรงตนในวิถีประชาธิปไตย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนาที่ครอบคลุมขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ 2) รับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาและพลเมืองและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง จำนวน 2 ครั้ง รวม 35 คน 3) ยกร่างข้อเสนอนโยบาย และรายงานการวิจัยฯ 4) สันทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารจัดการศึกษาด้านพลเมือง นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาด้านรัฐศาสตร์และพลเมือง และผู้บริหารในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนประชาธิปไตยในสถานศึกษาตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กำหนดจำนวน 15 คน เพื่อพิจารณางานวิจัย และ 5) ปรับแก้และนำเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองจากการศึกษาเอกสาร การรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และสันทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์โดยสรุปดังนี้

1. การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.1 การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศไทยมีการพัฒนามาโดยตลอดทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มากหรือน้อยเป็นไปตามระบบของการศึกษาและวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนแต่ละยุคสมัยเป็นสำคัญ เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันในการสร้างความเป็นพลเมืองเน้นการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึง ด้านหลักสูตร ครู ผู้บริหาร ผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชน และสื่อเทคโนโลยี และสถาบันสังคมอื่นๆ เป็นต้น การศึกษาในระบบ มีระเบียบแบบแผนของหลักสูตรที่มีวิวัฒนาการตามการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศในแต่ละยุคสมัย ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 คำว่า พลเมืองได้ถูกนิยามไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 ไว้ชัดเจนว่า

พลเมืองแห่งสยามคือ พลเมืองผู้สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกและหน้าที่แห่งพลเมือง มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสังคมศึกษา ในวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาเป็นระยะ บางยุคสมัยก็แยกวิชาหน้าที่พลเมืองออกมาต่างหาก จนกระทั่งปัจจุบันใช้ชื่อว่า วิชาหน้าที่พลเมือง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมุ่งให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ สำหรับการศึกษานอกระบบ เป็นการจัดการศึกษาที่เติมเต็มการศึกษาในระบบ วิชาต่างๆ ยึดโยงตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ผ่านกลไกทางการปกครอง สื่อมวลชนและสื่อเทคโนโลยีต่างๆตามวิถีและความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ในระดับอุดมศึกษามีหลักสูตรที่เปิดสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในสถานศึกษาอุดมศึกษาแต่ละแห่งโดยเน้นการปลูกจิตสำนึก บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในฐานะของพลเมืองโลก

วิธีการจัดการเรียนการสอน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการปฏิบัติจริง จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากที่สุด คือการสอนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เทคนิคการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างหลากหลาย เน้นวิธีสอนเชิงรุกหรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ (Active learning) เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และทักษะผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และฝึกปฏิบัติบทบาทครูคือ ผู้ชี้แนะ สนับสนุนส่งเสริม อำนวยความสะดวกให้เกิดกิจกรรม สำหรับการประเมินผลเป็นการประเมินทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรม ตามหลักสูตรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการกำหนดหลักสูตรชัดเจนในแต่ละระดับการศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนประยุกต์ความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงเท่าที่ควร โดยเฉพาะความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและสังคม เป็นต้น จุดเด่น มีการกำหนดหลักสูตรและวิชาเรียนไว้ชัดเจนที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ ข้อจำกัดยังขาดการติดตามประเมินผลความเป็นพลเมืองของผู้เรียนที่ชัดเจน โดยเฉพาะการประเพณีปฏิบัติตนในฐานะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมในสังคมของประชาชนเป็นการเฉพาะ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ตลอดจนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของต่างประเทศ ในการวิจัยนี้ศึกษาประเทศต่างๆ 5 ประเทศ ดังนี้

1.2.1 สาธารณรัฐฟินแลนด์ วัตถุประสงค์หลักของหลักสูตรการศึกษาพลเมืองคือการเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ มีทักษะและสมรรถนะ จัดสอนตั้งแต่ระดับที่หนึ่ง ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนระหว่างห้องเรียนจริยธรรมหรือศาสนาได้ ผู้เรียนเริ่มเรียนหลักสูตรสังคมศึกษาในการศึกษาระดับที่สองตอนต้นและปีแรกของการศึกษาระดับที่สองตอนปลาย และจะต้องเรียนหลักสูตรจิตวิทยาและปรัชญาเพื่อเป็นกรอบในการสร้างพลเมืองฟินแลนด์ผ่านหลักการของการศึกษารอบรู้ การจัดการศึกษาระดับที่สองตอนปลายมีการนำการศึกษาพลเมืองมาประยุกต์ใช้ผ่านรูปแบบข้ามหลักสูตร ส่วนครูต้องจบการศึกษาระดับปริญญาโท มีความสามารถในการวิจัย มีอิสระในการประเมินและรับรองผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ผู้เรียนไม่มีการทดสอบในระดับชาติในภาพรวมจนถึงอายุ 19 ปี ทุกภาคส่วนมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาพลเมืองของฟินแลนด์ เทศบาลจัดการศึกษาภาคบังคับ ผู้บริหารจะต้องมีคุณสมบัติของครูและจัดให้มีองค์กรครอบครัวเพื่อจัดทำความร่วมมือกับครูและสภานักเรียน ครอบครัวเป็นตัวแทนในคณะกรรมการโรงเรียน มีหน้าที่ร่วมออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา ท้องถิ่นมีอิสระในการจัดการศึกษาตามหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ด้านการศึกษาพลเมือง ให้อิสระแก่องค์กรและสมาคมมีส่วนร่วมในการจัดทำแนวทางของหลักสูตรและเนื้อหาสาระการเรียนรู้และการฝึกอบรมวิธีการสอนสำหรับครูเพื่อสอนวิชาพลเมือง เป็นต้น

1.2.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หลักสูตรและการจัดการการศึกษาพลเมืองแตกต่างกันในแต่ละมลรัฐตามบริบทการปกครองประเทศ เนื้อหาโดยรวมเน้นความเปราะบางของประชาธิปไตยและบรรทัดฐานของประชาชน รวมถึงมิติของความเป็นยุโรป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทำหน้าที่พลเมืองสอดคล้องกับความรู้ทางการเมือง มากกว่าการเป็นพลเมืองตื่นรู้ การพัฒนาเจตคติ ค่านิยม และความจำเป็นในการเป็นพลเมืองดี การจัดการศึกษาพลเมืองเน้นในการศึกษาระดับที่สอง การสอนการเมืองในบางมลรัฐที่มีการว่างงานมีการเพิ่มเนื้อหาเศรษฐกิจเข้าไปในการสอนความเป็นพลเมืองด้วย บางมลรัฐ เช่น เบอร์ลินที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ให้ความสำคัญกับพหุวัฒนธรรมและสวัสดิการของประชาชนที่หลากหลาย มุ่งเน้นแนวคิดของความอดทน การมีอยู่ของสถาบันการเมือง การอยู่ร่วมกับผู้อื่น โลกและสิ่งแวดล้อม และการสร้างความเชื่อมั่นในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ครูจะต้องสำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา ครูที่ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมเพื่อการสอนวิชาพลเมืองจะได้รับการพัฒนาจากกระบวนการสอนและการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม พบว่า การศึกษาในรายวิชารัฐศาสตร์ในระดับอุดมศึกษาบางแห่งไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในการสอนวิชาการเมือง/พลเมือง ในโรงเรียนครูบางส่วนไม่มีอิสระในการจัดรูปแบบการสอนและการนำไปประยุกต์ใช้ การมีส่วนร่วมทางการศึกษาทั้งผู้บริหาร ผู้เรียน ครอบครัว และชุมชน มีทั้งในระดับชาติ ระดับมลรัฐ และระดับท้องถิ่น สำหรับระดับสถานศึกษาการมีส่วนร่วมทางการศึกษาพลเมืองใช้ระบบของการเป็นตัวแทนนักเรียน ผู้เรียนช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน่วยงานกลางทางการศึกษาพลเมืองจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนผ่านโครงการหลายโครงการโดยเน้นการใช้สื่อสังคมออนไลน์และรวมวิธีการสอนเข้าด้วยกัน ด้านการวัดและการประเมินผล ในบางมลรัฐมีการประเมินภายในโดยเน้นการนำโครงการและการมีส่วนร่วมไปประยุกต์ใช้จริง

1.2.3 สาธารณรัฐสิงคโปร์ หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจัดไว้ในวิชาการศึกษาพลเมืองและจริยธรรม โดยมีองค์ประกอบด้านความรู้ ทักษะและค่านิยมสำหรับคุณลักษณะของพลเมือง ด้านสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ และมีการจัดหลักสูตรคุณลักษณะและการศึกษาความเป็นพลเมือง เพื่อปลูกฝังค่านิยมและสร้างสมรรถนะในตัวผู้เรียน ให้เป็นคนดีและพลเมืองที่มีคุณค่า (Ministry of Education, 2014, p.1) และให้เป็นแกนกลางของกรอบหลักสูตรสำหรับสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 และผลลัพธ์ของผู้เรียนที่มีค่านิยมหลัก (Core Values) ในด้านความตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง ความตระหนักรู้ทางสังคม การจัดการสัมพันธภาพ ความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ ที่เชื่อมโยงกับความรอบรู้ความเป็นพลเมือง ตระหนักเรื่องของโลกและทักษะข้ามวัฒนธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง และตระหนักถึงความเป็นพลเมือง การสอนวิชาพลเมืองจึงทั้งเป็นรายวิชาเฉพาะ และเป็นวิชาแกนที่บูรณาการการเรียนรู้เข้ากับวิชาอื่น ๆ วิชาอื่นที่สอนต้องมุ่งไปสู่ความเป็นพลเมืองของสิงคโปร์ ครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างคนรุ่นใหม่ที่ส่งผลต่อเจตคติ อุดมคติ และพฤติกรรมทางบวกของคนรุ่นใหม่ของสิงคโปร์ เป็นต้นแบบและสร้างโอกาสการเรียนรู้เพื่อให้เกิดค่านิยมของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นกระบวนการเป็นสำคัญเพื่อให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ทั้งนี้ผู้บริหารและครูได้รับการกระตุ้นให้ค้นคว้าติดตามนวัตกรรมการเรียนรู้แบบใหม่เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบายและนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และการจัดและพัฒนาการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ภายใต้ 3 แนวคิดหลักคือ 1) อัตลักษณ์ร่วมของผู้เรียน 2) ความสัมพันธ์กับชุมชนสังคมที่ส่งผลต่อร่างกาย จิตใจ สังคม และคุณธรรมจริยธรรม 3) ทางเลือก เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักเลือกดำเนินชีวิตที่ถูกต้องจากการเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดกระบวนการเป็นหลัก

1.2.4 สหรัฐอเมริกา การจัดการศึกษาพลเมืองของสหรัฐอเมริกาที่สำคัญหลังจากการอพยพของประชาชนมาจากยุโรปเหนือ เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจความเป็นเมืองกับผู้อพยพแต่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากสงครามโลก ต่อมาเมื่อเกิดจลาจลและสูญเสียความเชื่อมั่นในผู้นำ เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมพลเมืองขึ้น ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในสิทธิมนุษยชนและการเปิดเสรีการอพยพของพลเมืองมาจากทุกมุมโลก (Quigley, 1999) การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองปัจจุบันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) มีส่วนร่วมทางการเมือง มุ่งมั่นในค่านิยมพื้นฐานและ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เกิดจากการพัฒนาทักษะ ความรู้และการมีส่วนร่วมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สำหรับการจัดการศึกษาโดยรวมเป็นหน้าที่ของมลรัฐหรือรัฐบาลท้องถิ่น โรงเรียนนำมาตราฐานหลักสูตรหรือแนวทางที่หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกำหนดมาประยุกต์ใช้ ครูไม่จำเป็นต้องจัดห้องเรียนการสอนเพื่อสอบ มีอิสระในการเสนอหลักสูตรและพัฒนาแบบทดสอบสำหรับใช้ในห้องเรียน มีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาพลเมือง มีหน้าที่จัดทำมาตรฐานแห่งชาติสำหรับพลเมืองและรัฐบาล โรงเรียนมีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนผ่านหลักสูตรทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเริ่มสอนวิชาพลเมืองตั้งแต่ระดับประถมศึกษาทั้งรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ โดยสร้างบริบทให้สอดคล้องกับค่านิยมประชาธิปไตย เช่น ความเท่าเทียมกัน มาตรฐานที่เป็นธรรม และเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้อื่น

1.2.5 ประเทศอังกฤษ กรอบหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับการศึกษาพลเมืองของอังกฤษมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พลเมืองมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ ตื่นรู้ในสังคม เข้าใจระบอบประชาธิปไตย กฎหมายและรัฐบาล สามารถจัดการการเงินและตัดสินใจเรื่องการเงินได้ดี เป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิพลเมือง มีส่วนร่วมในการอภิปรายสาธารณะและสร้างกฎหมายทั้งทางตรงและทางอ้อม และการตัดสินใจในรัฐ โดยผู้เรียนต้อง 1) ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองของสหราชอาณาจักร คือ ระบบการเมืองและพลเมืองมีส่วนร่วมอย่างตื่นรู้ในระบอบประชาธิปไตย 2) พัฒนาความรู้และความเข้าใจในระบบกฎหมายและค่านิยมในสังคม รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมาย 3) พัฒนาความสนใจ และความตั้งใจ การมีส่วนร่วมในการเป็นเป็นจิตอาสา และ 4) มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการโต้แย้งทางการเมือง สามารถวางแผนและจัดการการเงินอนาคตได้ ปัจจุบันวิชาพลเมืองได้บรรจุไว้ในหลักสูตรแห่งชาติปี 2557 โดยเริ่มสอนในการศึกษาคาบบังคับในระดับ 3 (อายุระหว่าง 11-14 ปี) และระดับ 4 (อายุระหว่าง 14-16 ปี) โรงเรียนมีหน้าที่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกรอบหลักสูตรแห่งชาติ การสอนต้องอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนมีทักษะและความรู้เพื่อวิเคราะห์ประเด็นการเมืองและสังคมอย่างมีวิจารณญาณ ครูทำงานเป็นทีมเพื่อวางแผนการสอนและใช้หลักสูตรเนื้อหาเกี่ยวกับพลเมืองร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่น ตระหนักถึงประสิทธิภาพของการเรียนรู้พลเมือง มีภาวะผู้นำ ส่งผลให้การศึกษพลเมืองประสบผลสำเร็จ นำวิชาพลเมืองมาใช้และขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ มีการวางแผนที่ชัดเจนพ่อแม่ ครอบครัว และผู้ที่กำกับดูแลกิจการการศึกษาและสมาชิกในชุมชนโรงเรียน มีส่วนร่วมในการวางแผนและทบทวนหลักสูตรที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความสนใจมีส่วนในกิจกรรมห้องเรียน ผู้เรียนมีความยึดมั่นในอัตลักษณ์ของประเทศ สนับสนุนค่านิยมประชาธิปไตยและมีความอดทนสูง เชื่อในรัฐบาลที่ถูกเลือกมาโดยวิธีประชาธิปไตย

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของต่างประเทศผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยตลอดจนการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านกิจกรรมประชาธิปไตยและการฝึกปฏิบัติเป็นไปตามบริบทและสถานการณ์ของแต่ละประเทศ มีหลักสูตรด้านความเป็นพลเมืองเป็นการเฉพาะ ที่ต่างมุ่งให้พลเมืองของตนมีความรอบรู้และตื่นรู้ในระบอบประชาธิปไตย หลักสูตรจึงมุ่งให้พลเมืองเป็นพลเมืองตื่นรู้ภายใต้บริบทของประเทศนั้นๆ

ดังนั้น ประเด็นที่สมควรนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของไทยจึงควรเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศโดยเฉพาะบริบทสังคมวัฒนธรรมและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อกำจัดจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งในส่วนของการศึกษาความเป็นพลเมืองของไทยตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งด้านหลักสูตร ผู้บริหารและครู ผู้เรียน วิธีการจัดการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ การติดตามประเมินผล และการวิจัยและพัฒนา โดยนำแนวทางของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้เข้ากับบริบทของประเทศไทยดังนี้

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

2.1 ประเมินผลหลักสูตรด้านความเป็นพลเมืองทุกระดับ และปรับปรุงหลักสูตรให้วิชาพลเมืองเป็นวิชาแกนกลางในการพัฒนาการเรียนรู้ที่บูรณาการในทุกวิชา

2.2 ส่งเสริมให้เกิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ในศตวรรษที่ 21 โดยยึดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก หรือการเรียนรู้จากสถานการณ์และการปฏิบัติจริงที่ก่อให้เกิดทักษะเป็นสำคัญ

2.3 จัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้ และประสบการณ์ ที่ผ่านการเรียนรู้ และประสบการณ์ และกิจกรรมการสร้างความเป็นพลเมือง ตลอดจนการสะสมหน่วยการเรียนรู้เพื่อการศึกษาต่อ ตามระดับและประเภท

2.4 ส่งเสริมให้เกิดการผลิต พัฒนา และประเมินครู ที่มีสาระของการสร้างความเป็นพลเมืองทั้งระบบ

2.5 ส่งเสริม และพัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำ มีคุณลักษณะและพฤติกรรมเป็นต้นแบบของความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย

2.6 ส่งเสริมกิจกรรมและให้ความรู้แก่ครอบครัว/พ่อแม่ผู้ปกครอง ให้เป็น 1) ครอบครัวที่จะเป็นผู้สร้างเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองที่ดี และ 2) ให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และค่านิยมของการเป็นพลเมืองที่ดี เป็นต้นแบบในการดำรงชีวิตในวิถีประชาธิปไตย

2.7 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมและรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชนให้เกิดความตระหนักและรับผิดชอบต่องาน ชุมชนและสังคมที่ดำรงอยู่

2.8 ส่งเสริมให้บุคลากรและหน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามภารกิจของหน่วยเต็มตามศักยภาพเพื่อสนับสนุนการสร้างพลเมือง

2.9 ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมืองทั้งในส่วนของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ และผู้ติดตามตรวจสอบการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง

2.10 ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปฏิบัติภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีต่อประชาชนและการจัดการศึกษาในท้องถิ่นได้อย่างมีศักยภาพ ทั้งโดยการบริหารจัดการและปกครองดูแลประชาชนในท้องถิ่นภายใต้หลักธรรมาภิบาล

2.11 ส่งเสริมสนับสนุนองค์กร/สถาบันสังคมอื่นๆ ให้ดำรงบทบาทหน้าที่โดยการให้ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีขององค์กรและสถาบันที่มีต่อเด็ก เยาวชนและประชาชนอย่างต่อเนื่อง

2.12 สนับสนุนส่งเสริมให้สื่อมวลชนผู้เปรียบเสมือนครูผู้ให้ความรู้แก่ประชาชน 1) ดำรงตนบนพื้นฐานของจรรยาบรรณที่ดีงาม และ 2) มีบทบาทในการสร้างความเป็นพลเมือง

2.13 ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการเรียนรู้ในสังคมประชาธิปไตย ความเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งด้าน 1) การพัฒนาการเรียนรู้ และ 2) ด้านกายภาพ

2.14 จัดให้มีองค์กร/สนับสนุนองค์กรเพื่อส่งเสริม ยกย่อง และเชิดชูเกียรติผู้ประพฤติดนเป็นพลเมืองที่ดี และหรือองค์กร สถาบันที่สนับสนุนความเป็นพลเมืองที่ดี ที่เชื่อมโยงและบูรณาการการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภท ทั้งในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.15 จัดให้มีกองทุนสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของประชาชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย

2.16 จัดให้มีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้านพลเมืองอย่างต่อเนื่อง และนำไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย และการไหลเวียนข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผลการวิจัย

แม้ว่าแต่ละประเทศจะมีบริบทที่แตกต่างกันทั้งด้านประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรมประเพณี ภาษา ประชากร และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ทางการเมืองของแต่ละประเทศ แต่ก็มีจุดร่วมและความคล้ายคลึงกันในการกำหนดปัจจัยในการสร้างความเป็นพลเมือง กล่าวคือ มีหลักสูตรการศึกษา

พลเมืองที่ชัดเจนแตกต่างเพียงชื่อเท่านั้น ที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ตื่นรู้ในการดำรงชีวิตและการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยตามการปกครองของรัฐบาลและนิติรัฐ และเริ่มเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะ การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การประเมินผลเชิงพฤติกรรม เมืองค์กรและหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบด้านการศึกษาพลเมืองเป็นการเฉพาะในบางประเทศ ครูและผู้บริหารตระหนักในบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองและผู้จัดการเรียนรู้ด้านความเป็นพลเมืองที่ผ่านกระบวนการฝึกปฏิบัติเป็นการเรียนรู้เชิงรุก ชุมชนและสังคมให้ความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นต้นแบบทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะ สังคมโลกให้ความสำคัญกับวิถีประชาธิปไตยเป็นส่วนใหญ่

สำหรับรายละเอียดที่แตกต่างกันบ้าง เช่น การกำหนดความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของการศึกษาด้านพลเมืองที่แต่ละประเทศต่างกำหนดตามบริบทและสถานการณ์ของตน เช่น ฟินแลนด์ มุ่งเน้นการศึกษาพลเมืองเพื่อสนับสนุนผู้เรียนให้เติบโตมาเป็นมนุษยชาติและเป็นสมาชิกผู้มีความรับผิดชอบทางจริยธรรมและสังคม รวมทั้งให้เกิดความรู้ ทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิตของผู้เรียน ความเสมอภาคทางสังคม (Ministry of Education and Culture, 2012, p.26) ทั้งนี้เพราะ ฟินแลนด์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพของบุคคลมากกว่าการแข่งขัน บนพื้นฐานและหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Ministry of Education and Culture, 2012, p.18) ดังจะเห็นได้จากการที่ฟินแลนด์ไม่มีการสอบหรือประเมินจากส่วนกลางระหว่างช่วงชั้นต่างๆ ยกเว้นการทดสอบเมื่อเข้าสู่ระดับที่สองตอนปลายหรือชั้นปีที่ 9 แล้วเท่านั้น (Tibbitts, 2015, pp.67-68) โดยมีการสอนข้ามหลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านการศึกษาพลเมือง ให้อิสระแก่องค์กรและสมาคมมีส่วนร่วมในการจัดทำแนวทางของหลักสูตรและเนื้อหาสาระการเรียนรู้และการฝึกอบรมวิธีการสอนสำหรับครูเพื่อสอนวิชาพลเมือง ซึ่งเป็นการเสริมการจัดการการเรียนการสอนความเป็นพลเมืองของครูได้อย่างเข้มข้นฟินแลนด์จึงเป็นประเทศที่มีต้นทุนสูงทางการศึกษาในปัจจุบันที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกต่างหลั่งไหลไปศึกษาดูงานและลอกเลียนรูปแบบการจัดการศึกษาในหลากหลายมิติ ขณะที่ เยอรมนี มุ่งให้การศึกษาระดับต้นพลเมืองให้ตื่นรู้ในการมีส่วนร่วมในสังคมและกระบวนการทางการเมืองโดยการเป็นเจ้าของกระบวนการประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงทางความคิดจึงต้องเกิดจากข้างใน (ตน) ผ่านการมีส่วนร่วม เนื้อหาหลักสูตรเน้นความเปราะบางของประชาธิปไตยและพลเมืองตื่นรู้ประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ความเป็นพลเมืองมากกว่าความตื่นรู้แบบบรรทัดฐานของประชาชนและรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นไปตามสถานการณ์ทางการเมืองของเยอรมนีที่มุ่งเน้นความเป็นประชาธิปไตยสูง อันเป็นผลมาจากการถูกแบ่งแยกประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่สองและกลับมารวมตัวกันอีกครั้งหลัง ในปี พ.ศ. 2533 ที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการศึกษาทั้งผู้บริหาร ผู้เรียน ครอบครัวและชุมชน ทั้งในระดับชาติ ระดับมลรัฐ และระดับท้องถิ่น สำหรับระดับสถานศึกษา การมีส่วนร่วมทางการศึกษาพลเมืองใช้ระบบของการเป็นตัวแทนนักเรียน ผู้เรียนช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนที่นับเป็นการฝึกปฏิบัติกระบวนการความเป็นพลเมืองให้เป็นวิถีชีวิตได้อย่างชัดเจนส่วน ลิงคโพรให้ความสำคัญกับการศึกษาพลเมืองสูงมากโดยกำหนดหลักสูตรและวิชาการศึกษาความเป็นพลเมืองเป็นแกนกลางของกรอบหลักสูตรสำหรับสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นความเชื่อมโยงของค่านิยมหลัก สังคมและสมรรถนะทางอารมณ์และความรู้พลเมือง การตระหนักรู้ความเป็นไปของโลกและทักษะข้ามวัฒนธรรม ทั้งนี้ เพราะการสอนค่านิยมและการผสมผสานค่านิยมของชนชาติที่มีหลากหลายส่งผลต่อความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจและความอยู่รอดของลิงคโพรด้วย (Ministry of Education, 1978) หลักสูตรจึงมีการประยุกต์ 1) ผลานค่านิยมของชนชาติและศาสนาต่างๆ ที่มีอยู่ในประเทศ 2) ค่านิยมร่วม (และกลายเป็นค่านิยมหลัก ดังได้แก่ ความเคารพ ความรับผิดชอบ ความยืดหยุ่น ความซื่อสัตย์ ความเอาใจใส่ และความสามัคคี) ซึ่งเป็นพื้นฐานของพลเมืองลิงคโพร และ 3) ผ่านวิธีสอน 4 รูปแบบ คือ (1) ถ่ายทอดวัฒนธรรม (2) การพิจารณา (3) การพัฒนาความรู้ และ (4) การแก้ไขค่านิยมและการชี้แจง (Berlach, 1996, pp.7-8) รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดกระบวนการที่หลากหลายผ่านการฝึกปฏิบัติและการค้นหาวัตรกรรมอย่างต่อเนื่อง จึงพบว่า ลิงคโพรมีความสามารถในการแข่งขันสูงในทุกๆ ด้าน และอยู่

ลำดับต้นๆของโลก ทั้งที่ประเทศเป็นเพียงเกาะเล็กๆที่ไม่มีทรัพยากรพื้นฐานใดๆที่โดดเด่น แต่ทรัพยากรมนุษย์หรือพลเมืองของสิงคโปร์กลับเป็นทรัพยากรที่มีค่าและนำพาสังคมให้โดดเด่นเช่นทุกวันนี้ อันเป็นฐานจากการสร้างชาติด้วยการสร้างพลเมืองที่มีคุณค่า

ส่วน สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์มากที่สุด แต่ก็มีเอกภาพของความเป็นประชาธิปไตยของประชาชนมากที่สุดเช่นเดียวกัน ให้ความสำคัญกับแนวคิดของประธานาธิบดีลินคอล์นที่กล่าวไว้ว่า “รัฐบาลเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” การศึกษาพลเมืองจึงเป็นการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เพื่อให้ผู้เรียนหรือประชาชนมีความรู้ทักษะและสิทธิหน้าที่ในการควบคุมกำกับรัฐบาล และภารกิจของรัฐบาลที่มีต่อประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมือง มุ่งมั่นในค่านิยมพื้นฐานและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เกิดจากการพัฒนาทักษะความรู้และการมีส่วนร่วม (Center for Civic Education, 2010, p.8) จึงเห็นได้ว่า สหรัฐอเมริกามีความชัดเจนในการศึกษาความเป็นพลเมืองของประชาชนที่ต้องอยู่เหนือรัฐบาล การจัดการเรียนรู้จึงมุ่งไปสู่เรื่องของรัฐบาลที่จะต้องทำหน้าที่เพื่อประชาชนเป็นสำคัญ ขณะที่ยังคงเป็นประเทศจักรวรรดินิยมและล่าอาณานิคมอันเก่าแก่ ที่มีประเทศอาณานิคมอยู่ทั่วทุกมุมโลกในอดีตและหลงเหลืออยู่บ้างแต่ก็ยิ่งทรงบทบาทและอิทธิพลในปัจจุบัน โดยยึดประเพณีนิยมของการสร้างความเป็นพลเมืองตามประเพณีทางการเมืองที่มีรากฐานมาจากกรีกและโรมัน พลเมืองจึงเป็นผู้ที่ต้องเกี่ยวข้องและตระหนักรู้ในกิจการสาธารณะ การตัดสินใจในรัฐและการร่วมออกกฎหมายทั้งทางตรงและทางอ้อม (Qualifications and Curriculum Authority, 1998, p.9) ดังนั้น การศึกษาพลเมืองของอังกฤษจึงมุ่งให้พลเมืองมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ จัดการการเงินและตัดสินใจทางการเงินได้อย่างดี (Department for Education, 2014, p.214) หลักสูตรแห่งชาติในการสร้างความเป็นพลเมืองจึงกำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจนว่า 1) ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองของสหราชอาณาจักร 2) พัฒนาความรู้และความเข้าใจในบทบาทของกฎหมายและระบบยุติธรรมในสังคม 3) พัฒนาความสนใจและความตั้งใจ การมีส่วนร่วม การเป็นผู้มีจิตอาสา และ 4) มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการโต้แย้งทางการเมือง สามารถจัดการการเงิน และวางแผนการเงินในอนาคตได้ จะเห็นว่าสอดคล้องกับเยอรมนีที่มุ่งให้ประชาชนมีความรู้ มีทักษะด้านความเป็นพลเมืองแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้านการจัดการเศรษฐกิจและการเงินด้วย ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการดำรงชีวิตในระบอบประชาธิปไตย เหล่านี้เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย มีวิวัฒนาการผ่านร้อนผ่านหนาวกับสถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจไม่ยิ่งหย่อนกว่าชาติอื่น ทั้งการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มีการจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม โดยเฉพาะกระทรวงธรรมการ หรือกระทรวงศึกษาธิการในเวลาต่อมา รวมทั้งการจัดตั้งโรงเรียนเป็นการศึกษาในระบบอย่างมีระเบียบแบบแผน ส่งผลให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้อย่างมีระบบจากการปฏิรูปประเทศ จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงคืนประชาธิปไตยสู่ประชาชน โดยพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ และแผนการศึกษาแห่งชาติครั้งแรกในปี พ.ศ. 2475 ได้ปรากฏเรื่องของการศึกษาพลเมืองไว้อย่างชัดเจนในแผนการศึกษาแห่งชาติว่า พลเมืองแห่งสยามคือ พลเมืองผู้สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกและหน้าที่แห่งพลเมือง และสอนให้ผู้เรียนรู้จักปฏิบัติตนในระบอบประชาธิปไตยที่เป็นระบอบการปกครองใหม่ของประเทศ เมื่อรัฐบาลมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2503 เพื่อต้องการพัฒนาชาติให้เจริญรุ่งเรืองทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม การสาธารณสุข เศรษฐกิจและการศึกษา ควบคู่กับการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ขยายตัวมาสู่เพื่อนบ้าน จึงได้กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้รายวิชาต่างๆ ชัดเจนขึ้น โดยสอนให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ รวมทั้งเหตุการณ์บ้านเมือง โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์นองเลือด 14 ตุลาคม 2516 ที่นิสิตนักศึกษาลุกขึ้นมาเป็นผู้นำในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และขับไล่ผู้ปกครองประเทศหรือนายกรัฐมนตรีสมัยนั้น เกิดการต่อสู้ล้มตายรวมทั้งการหลบหนีเข้าป่าของนักศึกษาจำนวนมาก (พินสุตา สิริรังศรี, 2553) ส่งผลให้เกิดหลักสูตรการศึกษาพุทธศักราช 2521 เกิดขึ้นในเวลาต่อมา ที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่เสริมสร้างประสิทธิภาพและ

ประชาธิปไตยของประเทศ เร่งพัฒนาทุกระดับการศึกษาทั้งด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม สังคมวิทยา ประชากรและสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งเหตุการณ์พฤษภาทมิฬเมื่อเดือนพฤษภาคม 2535 ที่ประชาชนลุกขึ้นมาเรียกร้องรัฐธรรมนูญและเกิดการต่อสู้กับฝ่ายรัฐอีกครั้ง ส่งผลให้เกิดรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และการศึกษาพลเมือง มุ่งเน้นสิทธิหน้าที่ของพลเมือง ความเสมอภาค การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะได้กำหนดไว้ชัดเจนถึงสิทธิ หน้าที่ของพลเมืองเช่น มาตรา 26 การใช้อำนาจของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน เป็นต้น มาตรา 81 กำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติฯ ส่งผลให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข ฉบับต่างๆ ตามมา ในกฎหมายการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้อย่างชัดเจนว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยและนักเรียนนักศึกษาที่สำคัญ คือ การเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ หรือต้มยำกุ้ง ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่ส่งผลต่อการล้มทางเศรษฐกิจของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคและโลก ส่งผลให้มีการนำแนวพระราชดำริของพระราชดำริหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวกับ 1) มีเหตุผล 2) พอประมาณ 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนเงื่อนไขของ 1) ความรู้ ได้แก่ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และ 2) คุณธรรม ได้แก่ ซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน สติปัญญา และแบ่งปัน ที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองที่ดีมาใช้ในการปกครองและการจัดการเรียนการสอนทุกระดับในเวลาต่อมา รวมทั้ง นำมาสู่การกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีการกำหนดหลักสูตรหน้าที่พลเมืองในแต่ละระดับการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก กล่าวคือ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ

กล่าวได้ว่า การศึกษาความเป็นพลเมืองของไทยกำหนดขึ้นภายใต้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อย่างไรก็ตาม ก็ยังคงมีปัญหาการจัดการเรียนรู้และผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน กล่าวคือ แม้ว่าจะมีการกำหนดหลักสูตรชัดเจนในแต่ละระดับการศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงเท่าที่ควร โดยเฉพาะความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและสังคม

ดังนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายที่กำหนดขึ้นจึงเป็นข้อเสนอที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์สังเคราะห์ ข้อมูลทั้งในและต่างประเทศที่ศึกษาข้างต้นเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองให้สมบูรณ์ขึ้นและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะการกำหนดให้มีการประเมินหลักสูตรที่เกี่ยวกับการศึกษาพลเมือง และหน้าที่พลเมืองในระดับชั้น และการกำหนดให้วิชาพลเมืองเป็นทั้งวิชาหลักและวิชาแกนกลางการจัดการศึกษาที่บูรณาการในทุกวิชา ให้ความสำคัญพลเมืองเป็นวิถีชีวิตที่ควรมุ่งไปสู่ความเป็นพลเมืองที่รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีวินัย เช่นเดียวกับสิงคโปร์ ฟินแลนด์ ที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง เป็นต้น รวมทั้งการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร และการติดตามประเมินผลสำหรับการผลิต พัฒนา และประเมินครู ก็เช่นเดียวกัน ตามที่เสนอว่าควรกำหนดวิชาความเป็นพลเมืองไว้ในหลักสูตรการผลิตครู ที่ชัดเจน และหากผู้ที่เป็นครูโดยไม่ผ่านสถาบันผลิตครูก็ควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ด้านความเป็นพลเมืองที่บูรณาการในทุกวิชา รวมทั้งครูและผู้บริหารต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นต้นแบบของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขด้วย ที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติจึงควรกำหนดเกณฑ์การประเมินครูและผู้บริหารที่มีเรื่องของความเป็นพลเมืองด้วยเพื่อให้เกิดความเป็นระบบและครบวงจรของการจัดการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองเหล่านี้เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังมีข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนส่งเสริม และยกย่ององค์กรหรือบุคคลที่ดำรงความเป็นพลเมืองที่ดีเพื่อการส่งเสริมคนดีให้เกิดขึ้นทั่วทั้งแผ่นดิน โดยเฉพาะการเลือกคนดีให้ขึ้นมาเป็นผู้บริหารและปกครองบ้านเมือง ดังพระราชกระแสว่า เราสามารถให้ทุกคนเป็นคนดีได้ แต่เราสามารถเลือกผู้ปกครองที่ดีได้ จะเห็นได้ว่า มีเสียงเรียกร้องให้เลือกคนเก่งคนดีขึ้นมาเป็นผู้บริหารและปกครองบ้านเมืองเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ รวมทั้งข้อเสนอเกี่ยวกับการให้มีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อค้นคว้าหาความรู้และนวัตกรรมการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพราะการวิจัยเป็นบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ในการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาประเทศที่สมควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการศึกษาเพื่อการพัฒนาพลเมืองมีการพัฒนามาโดยลำดับสอดคล้องกับยุคสมัย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบันแต่ก็ยิ่งพบว่า ผู้เรียนยังไม่สามารถประยุกต์ความรู้เข้าสู่การปฏิบัติในวิถีประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม โดยเฉพาะความรับผิดชอบ การมีระเบียบวินัย การเคารพสิทธิและหน้าที่ เป็นต้น ขณะที่การพัฒนาการศึกษาความเป็นพลเมืองของต่างประเทศให้ความสำคัญกับการจัดหลักสูตร การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การเคารพสิทธิ และการสร้างพลเมืองตื่นรู้ในสังคมประชาธิปไตย ดังนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายจึงเป็นข้อเสนอที่แก้ปัญหาและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย เพื่อให้เกิดการนำข้อเสนอเชิงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ จึงมีข้อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ข้อเสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย แผน และการประเมินผลการศึกษาของชาติ ควรได้มีการดำเนินการ ดังนี้

1.1 สังเคราะห์ประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบายฯ ที่จัดทำขึ้น และจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายที่ครอบคลุม ยุทธศาสตร์ มาตรการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนผู้รับผิดชอบ เสนอต่อสภาการศึกษา และคณะรัฐมนตรีตามลำดับ

1.2 เพื่อเป็นการติดตามผลการสร้างความเป็นพลเมืองที่ผ่านมา ควรจัดให้มีการประเมินผลยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจัดทำขึ้น และนำผลไปปรับปรุงและพัฒนานโยบายการจัดการการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 ควรได้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการสร้างความเป็นพลเมืองรายระดับ ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อย่อยทอดการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายนี้ ให้ได้เนื้อหาเชิงลึกเพื่อการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับสถานการณ์และสังคมไทยต่อไป

2. ข้อเสนอต่อองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน) รวมทั้งกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ควรได้มีการทบทวนบทบาทการพัฒนาความเป็นพลเมืองในความรับผิดชอบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยศึกษาข้อเสนอแนะนโยบายฯ ที่กำหนดขึ้น และร่วมผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองของผู้เรียนและประชาชนทั้งสังคม

2.2 สื่อมวลชนทุกประเภท ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่อเทคโนโลยีอื่นๆ ควรได้มีการทบทวนบทบาทให้มีการส่งเสริม ส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นพลเมืองของประชาชน ด้วยการรักษาจรรยาบรรณ ให้ความรู้ และมีคุณธรรมการเผยแพร่ข่าวสารความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์บ้านเมืองและสังคมอย่างถูกต้องชัดเจน ไม่ใช้สื่อเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์และสร้างความแตกแยกในสังคมและประเทศชาติ

บรรณานุกรม

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2547). *พระราชรัฐกับการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2557). *พลเมือง สิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา.
- พิณสุตา สิริธรรังศรี. (2553). *รายงานการวิจัยเรื่อง ภาพอนาคตการศึกษาไทย 10-20 ปี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- (2558). *รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2558). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education)*. กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2554). *นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง*. กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ ปริ้นต์.
- วิชัย ตันศิริ. (2557). *ศาสตร์การสอนความเป็นนักประชาธิปไตย Pedagogy of the Democrat*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Berlach, R. (1996). *Citizenship Education: Australian And Singaporean Perspectives*. *Australian Journal Of Teacher Education*, 21(2), pp.1-2.
- Burton, D. (2015). *Citizenship Education in Secondary Schools in England*. *Educational Futures*, 7(1), p. 76.
- Center for Civic Education.(2010). *National Standards for Civics And Government*. Woodland Hills, CA: Center for Civic Education.
- Department for Education. (2014). *The National Curriculum In England: Framework Document*. Department for Education.London: Dfe. Retrieved May 4 ,2016 from <https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-framework-for-key-stages-1-to-4/the-national-curriculum-in-england-framework-for-key-stages-1-to-4>
- Ministry of Education and Culture. (2012). *Education and Research 2011–2016:A development plan Reports of the Ministry of Education and Culture, Finland 2012:3*. Espoo: KopijyväOy. Retrieved May 2 ,2016 from http://www.oph.fi/download/148961_The_Education_and_Research_Development_Plan.pdf
- Ministry of Education. (2014). *2014 Syllabus Character and Citizenship Education Primary*. Singapore: Ministry of Education.
- Qualifications And Curriculum Authority. (1998). *Education for Citizenship and The Teaching of Democracy In Schools: Final Report of The Advisory Group on Citizenship*22 September 1998. London: Qualicationsand CurriculumAuthority.
- Quigley, C. N. (1999). *Public Perception and Understanding of the Justice System*. Washington D.C.: Center for Civic Education.
- Tibbitts, F. (2015). *Globalisation, Human Rights Education and Reforms*. Book series (GCEP, volume 17, p.76). Retrieved May 2 , 2016 from <https://books.google.co.th/books?isbn=9402408711>.

การพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

THE DEVELOPMENT OF HAPPINESS MEASUREMENT IN A BUDDHIST WAY FOR HIGH SCHOOL STUDENTS

ศิริรัตน์ วุฒิสกุล*

Sirirat Wuthisakul*

ปิณฎาพันธ์ เพี้ยซ้าย**

Pinyapan Piasai**

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* Graduate Student, Developmental Psychology, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

* Email: agift19@hotmail.com

** อาจารย์ประจำ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

** Lecturer, Department of Psychology, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

** Email: pinyapan@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 503 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 เพื่อตรวจสอบคุณภาพรายข้อจำนวน 119 คน และกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพทั้งฉบับจำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา 25 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่เป็นสถานการณ์ปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวความคิดการแบ่งความสุขแบบสามีสสุขและนิรามิสสุขที่พระพรหมคุณาภรณ์ได้กล่าวไว้ผู้วิจัยแบ่งความสุขออกเป็น 4 ระดับ คือ ความสุขจากการเสพ ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงาม สร้างสรรค์และความสุขจากภาวะจิตกุศลผลการวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา พบว่ามีค่าอำนาจจำแนก (CITC) อยู่ระหว่าง .183 - .459 และเมื่อพิจารณาค่าสถิติที (t-test) โดยใช้เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ในการแบ่งกลุ่มสูงกลุ่มต่ำ พบว่า ข้อคำถามทุกข้อสามารถจำแนกกลุ่มตัวอย่างที่มีความสุขสูงกับมีความสุขต่ำออกจากกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .772 เมื่อพิจารณาความตรงเชิงภาวะสันนิษฐานด้วยการวิเคราะห์ห่อองค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลการวัดความสุขทางพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าความสอดคล้อง ดังนี้ $X^2 = 297.42$; $df = 269$; $p\text{-value} = 0.11255$; $GFI = 0.94$; $AGFI = 0.93$; $CFI = 0.983$; $RMSEA = 0.017$; $SRMR = 0.043$

คำสำคัญ: การพัฒนาเครื่องมือวัด ความสุขทางพุทธศาสนา การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

This research aims to develop a tool for measuring Buddhist happiness for high school students. The sample consisted of 503 high school students studying in the Bangkok metropolitan area. They were divided into two groups; the first group for discrimination power assessment were 119 students and the second group for Reliability and Construct Validity assessment were 384 students. The measurement used in this research was Buddhist happiness open-ended questionnaire, that came from Sa-mis-sa-suk and Ni-ra-mis-sa-suk of Phra Brahmagunabhorn. The Buddhist happiness of this research consisted of 4 levels of happiness, which was tested statistically in this research. The results of this research revealed that the discrimination power were between .183 - .459, the t-test with percentile 25 showed that all questions could divide high and low level of happiness in high school students, and has its significance at .05 and reliability of the questionnaire was .772. The Confirmatory Factor Analysis of Buddhist happiness questionnaire model was fitted with the empirical data with $X^2 = 297.42$; $df = 269$; $p\text{-value} = 0.11255$; $GFI = 0.94$; $AGFI = 0.93$; $CFI = 0.983$; $RMSEA = 0.017$; $SRMR = 0.043$.

Keywords: Development of Happiness Measurement, Buddhist Happiness, Confirmatory Factor Analysis

บทนำ

ความสุขเป็นจุดมุ่งหมายในชีวิตของมนุษย์ ซึ่งความสุขของแต่ละบุคคลนั้นจะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่ามองความสุขอย่างไร (องค์การไคลามะที่ 14 และโฮเวิร์ด ซี คัทเลอร์, 2549, น. 73) โดยความสุขนั้นขึ้นอยู่กับ การได้รับการตอบสนองความต้องการ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2557, น. 1072) ถ้าความต้องการเป็นไปในทางที่ดีเป็นกุศลก็จะนำมาซึ่งความสุขที่ประณีตขึ้นไปได้ แต่ในทางกลับกันถ้าความต้องการเป็นไปในทางที่ไม่ดีเป็นอกุศล ความสุขที่เกิดขึ้นก็จะเป็นความสุขที่หยาบ เป็นความสุขเพื่อตนเอง ต้องแก่งแย่งแข่งขันเพื่อให้ได้มาเป็นความสุขที่ต้องแสวงหาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งความสุขประเภทหลังนี้ก่อให้เกิดเป็นปัญหาทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสุขที่ประณีต ซึ่งแนวคิดความสุขทางพุทธศาสนาของพระพรหมคุณาภรณ์ได้พูดถึงการแบ่งความสุขไว้เป็น 2 ระดับตามเกณฑ์สามีสสุขและนิรามีสสุข ดังนี้ (พระครุชิต, 2551, น. 15-17)

1. สามีสสุข (อามีสสุขหรือกามสุข) คือ ความสุขจากการเสพหรือบริโภควัตถุ เป็นความสุขที่ต้องมีเหยื่อล่อ ต้องพึ่งพาการเสพลึงจากภายนอก ต้องแสวงหาให้ได้มา ทำให้เกิดการแข่งขัน เบียดเบียนกัน

2. นิรามีสสุข คือ ความสุขที่ไม่ขึ้นต่อการเสพหรือบริโภควัตถุ เป็นความสุขที่ไม่ต้องอาศัยเหยื่อล่อ เป็นความสุขภายในที่ไม่จำเป็นต้องเสพลึงจากภายนอก จึงเป็นอิสระจากการเสพลึงกามสุข ไม่ลุ่มหลงมัวเมาในกามสุข เสพลึงสุขได้อย่างรู้เท่าทันในความไม่แน่นอนและไม่เป็นทุกข์ แบ่งได้เป็น 2 ระดับย่อย ดังนี้

2.1 สุขขั้นต่อนิรามีส คือ ความสุขที่เป็น การตอบสนองความต้องการที่เป็นกุศล เป็นไปในทางที่ติงามสร้างสรรค์ มีคุณธรรม หรือเรียกสั้นๆ ว่า สุขขั้นฉันทะ เช่น สุขจากการได้อยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติดูสุขจากความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยความเมตตา สุขจากการค้นคว้าแสวงหาความรู้ สุขจากการทำงานที่รักมีความใฝ่ทำใฝ่สร้างสรรค์ และสุขจากภาวะจิตกุศล คือ การมีศรัทธา มีปิตินในการทำบุญ ทำประโยชน์ มีปัญญามองสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้และเข้าใจ

2.2 สุขขั้นเป็นนิรามีส คือ ความสุขที่เป็นอิสระจากสิ่งภายนอกโดยสิ้นเชิง ไม่ขึ้นกับความต้องการใดๆ มีปัญญารู้แจ้งจนสามารถทำจิตใจให้หลุดพ้นเป็นอิสระ

จากแนวความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์นี้ พระครุชิต (2551) จึงได้แบ่งระดับของความสุขออกเป็น 7 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 สุขจากการได้เสพลึงวัตถุ

ระดับที่ 2 สุขจากการอยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติ

ระดับที่ 4 สุขจากการค้นคว้าหาความรู้

ระดับที่ 6 สุขจากสมาธิในฌาน

ระดับที่ 3 สุขจากการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์

ระดับที่ 5 สุขจากภาวะจิตกุศล

ระดับที่ 7 สุขนิพพาน

โดยความสุขระดับที่ 1 ถือ是三มีสสุข ความสุขระดับที่ 2 ถึง 5 ถือเป็นสุขขั้นต่อนิรามีส ความสุขระดับที่ 6 และ 7 ถือเป็นสุขขั้นเป็นนิรามีส ซึ่งผู้วิจัยได้นำลักษณะของการแบ่งความสุขของพระครุชิตนี้มาเป็นแนวคิดในการพัฒนาเครื่องมือวัด ความสุขทางพุทธศาสนา

จากการศึกษาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนา พบว่า มีเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาสำหรับนิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไป ดังนี้ มาตราวัดความสุขของนิสิตนักศึกษาในบริบทพุทธธรรมของชุตินา พงศ์วรินทร์ (2544) ดัชนีวัดความสุขคนไทยฉบับสั้น 15 ข้อ (TMHI-15) ของกรมสุขภาพจิต และเครื่องมือวัดสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธสำหรับคนไทยของชูฤทธิ์ เตังไตรสรณ์พระครุชิตคุณวโรและอรุณวิชราพรทิพย์ (2551) จะเห็นได้ว่าเครื่องมือสำหรับวัดความสุขทางพุทธศาสนานั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก และยังไม่มีการพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยเฉพาะเนื่องจากช่วงวัยนี้เป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงจากความเป็นเด็กก้าวไปสู่การเรียนรู้ที่จะเป็นผู้ใหญ่ ต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมายที่เกิดขึ้น ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา (ประณต เค้าฉิม, 2549, น. 12) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีโอกาสทำให้เกิดความทุกข์ได้ง่ายจากการแสวงหาความสุขในทางที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาเครื่องมือ

วัดความสุขทางพุทธศาสนาเพื่อนำไปใช้ในการวัดและสำรวจความสุขทางพุทธศาสนาในวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความสุข หมายถึง ความพึงพอใจจากการได้รับการตอบสนองความต้องการ ดังนั้นการที่คนเราจะพัฒนาความสุข ได้นั้นก็ต้องพัฒนาที่ความต้องการ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2557, น. 1072) ซึ่งความสุขทางพุทธศาสนานั้นแบ่งได้หลายแบบ หลายลักษณะ ซึ่งแบ่งออกตามระดับของความต้องการ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ได้จัดแบ่งความสุขทางพุทธศาสนา โดยนำเอาหลักสามีสสุขและนิรามีสสุขเป็นเกณฑ์ (พระครุชิต, 2551) แบ่งได้ดังนี้

1) สามีสสุข คือ ความสุขจากการเสพหรือบริโภควัตถุ เป็นความสุขที่ได้จากการพึงพาลิขิตภายนอก ต้องแสวงหาให้ได้มา เกิดเป็นการแข่งขัน เบียดเบียนกัน

2) นิรามีสสุข คือ ความสุขที่ไม่ต้องพึ่งพาลิขิตภายนอก จึงเป็นอิสระจากการเสพเสพความสุขได้อย่างรู้เท่าทันในความไม่แน่นอนและไม่เป็นทุกข์ แบ่งเป็น 2 ระดับย่อย ดังนี้

2.1) สุขขั้นต่อนิรามีส คือ ความสุขที่ตอบสนองความต้องการที่เป็นกุศล เป็นไปในทางที่ ดีงาม มีคุณธรรม เรียกสั้นๆ ว่า ความสุขขั้นฉันท์ เช่น สุขจากการได้อยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติ สุขจากความสัมพันธ์กับ เพื่อนมนุษย์ด้วยความเมตตา สุขจากการค้นคว้าแสวงหาความรู้ และสุขจากภาวะจิตกุศล ซึ่งเป็นระดับความสุขที่ คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้

2.2) สุขขั้นเป็นนิรามีส คือ ความสุขที่เป็นอิสระจากสิ่งภายนอกโดยสิ้นเชิง ไม่ขึ้นอยู่กับ ความต้องการใดๆ มีปัญญาแจ่มแจ้งจนสามารถทำให้จิตหลุดพ้นเป็นอิสระ

ผู้วิจัยนำการแบ่งความสุขในระดับสามีสสุขและสุขขั้นต่อนิรามีสมาจัดเป็นความสุขทางพุทธศาสนา 4 ระดับ เนื่องจากเป็นระดับความสุขที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ โดยแบ่งระดับความสุขเป็นดังนี้

1) ความสุขจากการเสพ คือ สามีสสุข เป็นความสุขจากการเสพหรือบริโภควัตถุ

2) ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน คือ สุขขั้นต่อนิรามีสที่รวมการอยู่ร่วมกับบุคคลรอบข้างและธรรมชาติ

3) ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงามสร้างสรรค์ คือ สุขขั้นต่อนิรามีสที่เป็นการค้นคว้าแสวงหาความรู้ มีความสุขจากการได้ทำในสิ่งที่รัก ริเริ่มทำในสิ่งที่ดีและพัฒนาตนเอง

4) ความสุขจากภาวะจิตกุศล คือ สุขขั้นต่อนิรามีสที่เป็นการมีศรัทธา มีปิตินในการทำบุญกุศล มีปัญญา มองสิ่งทั้งหลายด้วยความเข้าใจในธรรมชาติของสิ่งนั้นๆ

โดยการวัดความสุขทางพุทธศาสนานั้นสามารถวัดได้จากการพัฒนาความต้องการ ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (2557) ได้นำหลักไตรสิกขามาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาอันประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา โดยศีลเป็นการฝึกอบรมความประพฤติทางกาย วาจาให้มีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์ สมาธิเป็นการฝึกอบรมทางจิต สร้างเสริมคุณภาพจิต ปลุกฝังคุณธรรมในจิตใจ โดยมีสมาธิเป็นที่ตั้ง และปัญญาเป็นการฝึกอบรมทางปัญญาด้วยการรู้จักหาความรู้ คิดพิจารณา ทดลองตรวจสอบเพื่อทำให้เกิดความรู้แจ้งในความเป็นจริงตามธรรมชาติ จนสามารถมีจิตใจที่หลุดพ้นเป็นอิสระจากสิ่งภายนอกโดยสมบูรณ์ซึ่งการวัดความสุขทางพุทธศาสนาจะพิจารณาพฤติกรรม (ศีล) ความรู้สึก (สมาธิ) และความคิด (ปัญญา) ร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม

จากการศึกษาเครื่องมือวัดความสุขพบว่า มีเครื่องมือที่ใช้วัดความสุขในวัยรุ่นทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับความสุขทางพุทธศาสนาพบว่ามีงานที่พัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนา ดังนั้นมาตรวัดความสุขของนิสิตนักศึกษาในบริบทพุทธธรรมของชุดนิเทศศาสตร์ (2544) วัดความสุขในนิสิตนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายฉบับที่ 15 ข้อ (TMHI-15) ของกรมสุขภาพจิตวัดความสุขในบุคคลทั่วไป ไม่ได้ระบุวัด

เช่นเดียวกับเครื่องมือวัดสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธสำหรับคนไทยของชูฤทธิ เติงไตรสรณ์ พระครุฑศิษย์คุณวโร และอรุณี วชิราพรทิพย์ (2551)

นิยามปฏิบัติการ

ความสุขทางพุทธศาสนา หมายถึง สภาวะของกายและใจที่เป็นอิสระจากการบีบคั้น อันเป็นผลจากการที่บุคคลดำเนินชีวิตตามหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิและปัญญา ดังนี้

ศีล หมายถึง การประพฤติทางกาย วาจาให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม โดยเป็นไปอย่างเกื้อกูลและไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

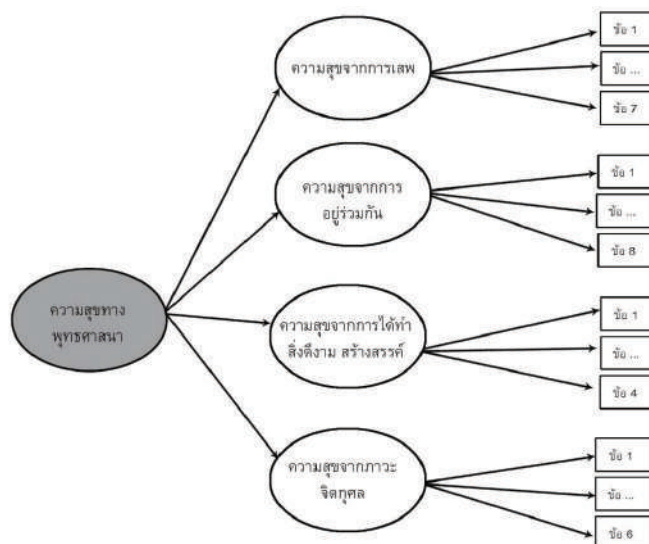
สมาธิ หมายถึง การมีจิตเป็นกุศล ประกอบด้วยการมีจิตใจที่มีคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา การมีจิตใจที่มีสมรรถภาพ เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความมีสติมีสมาธิและการมีสุขภาพจิตที่ดี เช่น ความอึดใจ ความร่าเริงเบิกบานใจ ความสดชื่นผ่องใส

ปัญญา หมายถึง การรู้ตรงตามความเป็นจริงของสิ่งทั้งปวง การรู้จักนำเอาความรู้มาคิดแก้ปัญหา คิดที่จะทำสิ่งต่างๆ ในทางที่เกื้อกูลสร้างสรรค์

โดยสามารถแบ่งความสุขทางพุทธศาสนาออกได้เป็น 4 ระดับ ตามความประณีตของความสุขได้ดังนี้

1. ความสุขจากการเสพ หมายถึง ความสุขที่ได้จากการรู้จักเสพสิ่งต่างๆ เช่น บั๊จจัย 4 สื่อเทคโนโลยีต่างๆ ผ่านทางตา หู จมูก ลิ้นและร่างกายด้วยจิตที่เป็นกุศล อย่างรู้เท่าทันโทษและประโยชน์
2. ความสุขจากการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล หมายถึง ความสุขที่ได้จากการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น สรรพสัตว์และธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเราอย่างพึ่งพาอาศัย ด้วยจิตที่เป็นกุศลและประกอบด้วยปัญญา
3. ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงาม สร้างสรรค์ หมายถึง ความสุขที่ได้จากการสนองความอยากในทางที่ดีงาม ได้แก่ การใฝ่รู้ การริเริ่มทำสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ตามสภาวะของสิ่งนั้นๆ ด้วยจิตที่เป็นกุศลและประกอบด้วยปัญญา
4. ความสุขจากภาวะจิตกุศล หมายถึง ความสุขที่ได้จากการพัฒนาจิตใจให้เจริญออกงามในคุณธรรม ความดีงาม มีจิตใจที่สงบ มีสมาธิด้วยการทำสมาธิ เจริญสติและรู้เท่าทัน รู้จักคิดพิจารณาความเป็นจริงตามธรรมชาติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

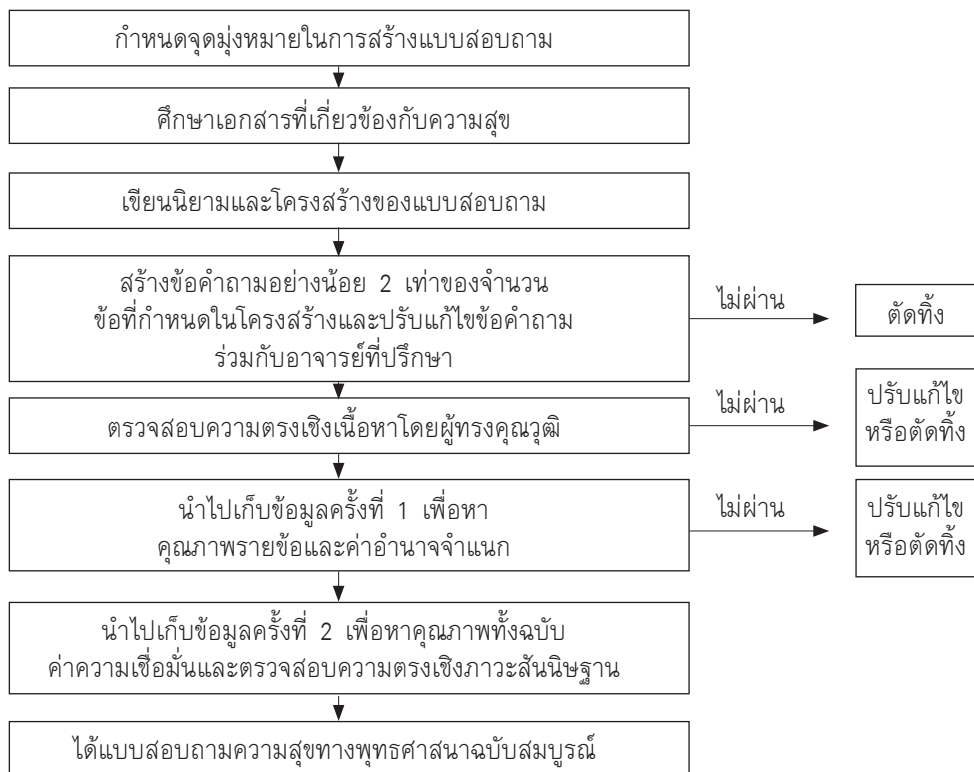
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสหศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 93,051 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสหศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 503 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 สำหรับการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อจำนวน 119คน 2) กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 สำหรับการวิเคราะห์คุณภาพทั้งฉบับจำนวน 384คน มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม มีห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 ผู้วิจัยพิจารณาจาก 2 เกณฑ์ คือ 1) ในการวิเคราะห์หองศ์ประกอบตามทีนงลักษณะ วิรัชชัย (2555, น. 71) กล่าวว่า ควรมีกกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 100 คนและควรมีอย่างน้อย 5-10 คนต่อหนึ่งตัวบ่งชี้ ในงานวิจัยนี้กำหนดไว้ 17-32 ตัวบ่งชี้ ดังนั้นจึงควรมีกกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย170-320 คน 2) ตารางเครสซี่และมอแกน (พิสณุ พองศรี, 2557, น. 96) ซึ่งกำหนดว่าควรมีกจำนวนกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยจำนวน 384 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนในการพัฒนาแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา

จากภาพที่ 2 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุข เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเขียนโครงสร้างและนิยาม โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่เป็นสถานการณ์ปลายเปิด ในขั้นแรกผู้วิจัยสร้างข้อคำถามขึ้นมาทั้งหมด 102 ข้อ จากนั้นทำการคัดเลือกข้อคำถามร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาจนเหลือข้อคำถามจำนวน 79 ข้อเพื่อนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยาพัฒนาการ ด้านพุทธศาสนาและด้านการวัดและประเมินผลจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาตามนิยาม ได้คัดเลือกความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.4 - 1.00 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการปรับแก้ไขและคัดเลือกข้อคำถามจำนวน 49 ข้อ เพื่อนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 5 คน และทำการสอบถามถึงโอกาสในการประสบกับสถานการณ์ต่างๆ การใช้ภาษา ระยะเวลาที่ใช้ในการทำแล้วจึงนำคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไขและคัดเลือกข้อคำถามจนเหลือจำนวน 47 ข้อ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 กับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำไปวิเคราะห์คุณภาพรายข้อโดยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว (Corrected Item-Total Correlation: CITC) และค่าสถิติทีแบบเป็นอิสระจากกัน (Independent sample t-test) โดยใช้เทคนิค 25% ในการแบ่งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ซึ่งผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (CITC) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป หรือมีค่าสถิติที (t-test) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยข้อคำถามจะต้องครอบคลุมนิยามและโครงสร้างของแบบสอบถามทำให้คัดเลือกข้อคำถามได้จำนวน 29 ข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 กับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำไปวิเคราะห์หาคุณภาพทั้งฉบับโดยการหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) แล้วทำการคัดเลือกข้อคำถามครั้งสุดท้าย จนได้ข้อคำถามจำนวน 25 ข้อ เพื่อนำไปทำการวิเคราะห์ความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน (Construct Validity) ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) จึงได้เป็นเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาฉบับสมบูรณ์

ตัวอย่างของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา

สถานการณ์ 00 ในขณะที่นักเรียนเรียนหนังสืออยู่ ปรากฏว่าโทรศัพท์มือถือมีไลน์เข้ามา

นักเรียนจะอย่างไรกับโทรศัพท์
 ทำให้นักเรียนถึงทำเช่นนั้น
 ภายหลังจากที่ทำเช่นนั้นนักเรียนรู้สึกอย่างไร

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา เป็นการพิจารณาให้คะแนนจากภาพรวมของคำตอบทั้งด้านของพฤติกรรม ความคิดและความรู้สึกของนักเรียนที่ได้ตอบสนองต่อสถานการณ์ โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

ได้ 3 คะแนน เมื่อคำตอบมีความสอดคล้องกันทั้งด้านพฤติกรรม ความคิดและความรู้สึกอย่างมีเหตุผล มีความเข้าใจในการกระทำ ความคิดและความรู้สึกของตนเองตามความเป็นจริงของธรรมชาติที่สะท้อนถึงการมีปัญญาที่ทำให้เกิดเป็นความสุขในระยะยาวได้

ได้ 2 คะแนน เมื่อคำตอบมีความสอดคล้องกันทั้งด้านพฤติกรรม ความคิดและความรู้สึกอย่างมีเหตุผล มีความเข้าใจในการกระทำ ความคิดและความรู้สึกของตนเองตามความเป็นจริงของธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาปัญญาที่นำไปสู่การมีความสุขในระยะยาวได้

ได้ 1 คะแนน เมื่อคำตอบมีความสอดคล้องกันทั้งด้านพฤติกรรม ความคิดและความรู้สึกอย่างมีเหตุผล มีความเข้าใจในการกระทำ ความคิดและความรู้สึกของตนเอง แต่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาปัญญาและความสุขในระยะยาว

ได้ 0 คะแนน เมื่อคำตอบเป็นไปในทางที่สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกันทั้งด้านพฤติกรรม ความคิดและความรู้สึก ที่เป็นไปในทางอกุศลที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่มีการคิดพิจารณา ไม่เข้าใจในความเป็นจริงของธรรมชาติ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาปัญญาและความสุขในระยะยาว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนาเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ใน การเก็บข้อมูลพร้อมด้วยหนังสือขออนุญาตจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ยื่นต่อผู้อำนวยการโรงเรียนหลังจากนั้นได้เข้าพบกับ อาจารย์แนะแนวเพื่อพูดคุยถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลและนัดหมายวันเวลาที่เก็บข้อมูล

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การหาค่าอำนาจจำแนก โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว (Corrected Item-Total Correlation: CITC) และค่าสถิติที (t-test) โดยใช้เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ในการแบ่งกลุ่มสูงกลุ่มต่ำ การหาค่าความเชื่อมั่น โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และการตรวจสอบความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 47.1 เพศหญิงร้อยละ 52.9 มีอายุตั้งแต่ 15 ถึง 19 ปี โดยพบว่าส่วนใหญ่มีอายุ 16 และ 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 37 และ 35.7 กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 41.1

ส่วนที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนา

จากการศึกษาและพัฒนาเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนา ทำให้ได้แบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนาจำนวน 25 ข้อ มีโครงสร้างและลักษณะของแบบสอบถามตามตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 โครงสร้างของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนาจำนวน 25 ข้อ

โครงสร้างของแบบสอบถาม	จำนวนข้อที่คาดหวัง ในแบบสอบถามจริง	จำนวนข้อที่คัดเลือก	
		จำนวนข้อ	ข้อที่
ระดับที่ 1 ความสุขจากการเสพ			
- ตา	1-2	1	1
- หู	1-2	1	2
- จมูก	1-2	1	3
- ลิ้น	1-2	1	4
- ร่างกาย	1-2	2	5, 6
- การใช้ประสาทสัมผัสโดยรวม	1-2	1	7
รวม	6-12	7	
ระดับที่ 2 ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน			
- ครอบครัวและคุณครู	1-2	2	8, 11
- เพื่อน	1-2	2	9, 10
- บุคคลอื่น	1-2	1	12

ตารางที่ 1 โครงสร้างของแบบสอบถามความสุจริตทางพุทธศาสนาจำนวน 25 ข้อ(ต่อ)

โครงสร้างของแบบสอบถาม	จำนวนข้อที่คาดหวัง ในแบบสอบถามจริง	จำนวนข้อที่คัดเลือก	
		จำนวนข้อ	ข้อที่
- ลัทธิ	1-2	1	13
- ธรรมชาติ	1-2	2	14, 15
รวม	5-10	8	
ระดับที่ 3 ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงาม สร้างสรรค์	1-2	2	16, 17
- พัฒนาตนเอง	1-2	2	18, 19
- ริเริ่มทำสิ่งที่ดี	2-4	4	
รวม			
ระดับที่ 4 ความสุขจากภาวะจิตกุศล	4-6	6	20, 21, 22,
รวม	4-6	6	23, 24, 25
รวมทั้งฉบับ	17-32	25 ข้อ	

ตารางที่ 2 แบบสอบถามความสุจริตทางพุทธศาสนา 25 ข้อ

ข้อ	ด้าน	สถานการณ์
1	ตา	ในขณะที่นักเรียนเรียนหนังสืออยู่ ปรากฏว่าโทรศัพท์มือถือของนักเรียนมีข้อความไลน์เข้ามา
2	หู	นักเรียนตั้งใจแต่งตัวสวยหล่อไปร่วมงานแต่งงานระหว่างงานดำเนินไปอยู่นั้นนักเรียนได้ยินคนที่นั่งอยู่โต๊ะข้างๆ กำลังพูดตำหนิการแต่งตัวของนักเรียนอยู่
3	จมูก	น้ำยาซักผ้ากลิ่นหอมที่นักเรียนชอบใช้อยู่เป็นประจำ บังเอิญหมดขึ้นมา เหลือแต่ผงซักฟอกที่ไม่มีกลิ่นหอมที่ซักผ้าได้สะอาดเหมือนกัน
4	ลิ้น	นักเรียนไปเดินในงานแสดงสินค้า มีบูธแจกเครื่องดื่มทั้งที่มีแอลกอฮอล์และไม่มีแอลกอฮอล์ให้ดื่มฟรีได้
5	ร่างกาย	รองเท้ากีฬาแฟชั่นยี่ห้อหนึ่งใส่สบายเท้ามาก ผิวสัมผัสดีด้านในนุ่มและยังช่วยลดปัญหากลืนเท้าได้อีกด้วย แต่รองเท้ายี่ห้อนี้มีราคาสูงเกินกว่าที่นักเรียนจะสามารถซื้อได้ด้วยตนเอง
6	ร่างกาย	สมมติว่านักเรียนมีแฟน วันหนึ่งแฟนของนักเรียนเดินเข้ามาโอบกอดนักเรียน
7	סף	คอมพิวเตอร์รุ่นใหม่ที่นักเรียนรอคอยจะออกขายพ่วงนี้ สเปคเครื่องดีมาก มีลูกเล่นใหม่ที่นักเรียนอยากได้ และราคาไม่แพงมากนักนักเรียนสามารถซื้อได้เอง แต่นักเรียนเพิ่งเปลี่ยนคอมพิวเตอร์ไปเมื่อปีที่แล้วและยังใช้งานได้ดีอยู่
8	סף	วันนี้คุณแม่ไม่สบาย คุณแม่จึงวานให้นักเรียนช่วยทำงานบ้านแทนคุณแม่
9	ครอบครัว คุณครู	นักเรียนกับเพื่อนของนักเรียนไปสอบชิงทุนนักเรียนแลกเปลี่ยน ผลสอบออกมาปรากฏว่า เพื่อนสอบผ่าน นักเรียนสอบไม่ผ่าน
10	เพื่อน	ห้องของนักเรียนสอบย่อยคณิตศาสตร์ก่อนห้องอื่น หลังสอบเสร็จเพื่อนต่างห้องมาขอให้ช่วยบอกคำตอบหน่อย

ตารางที่ 2 แบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา 25 ข้อ(ต่อ)

ข้อ	ด้าน	สถานการณ์
11	ครอบครัว คุณครู	ตอนเลิกเรียนนักเรียนพบคุณครูสอนวิชาเกษตร กำลังมองหาคนมาช่วยขนต้นไม้ที่อยู่เต็มหลังรถ เพื่อเอาไปเก็บไว้ในโรงเพาะชำต้นไม้
12	บุคคลอื่น	นักเรียนเข้าไปทานอาหารในร้านอาหารแห่งหนึ่ง นักเรียนกำลังดูเมนูเพื่อเลือกสั่งอาหาร เจ้าของร้านเดินมาถามนักเรียนว่าจะทานอะไรด้วยน้ำเสียงที่ไม่น่าฟัง และทำท่าทางเร่งให้นักเรียนสั่งอาหารไวไว
13	สัตว์	เมื่อนักเรียนเห็นยุงกำลังเกาะอยู่ที่ขาของนักเรียน
14	ธรรมชาติ	นักเรียนไปเที่ยวอัมพวาในวันหยุด คนไปเที่ยวมีเยอะมาก นักเรียนซื้อขนมและของกินมากมาย เมื่อเดินจนเหนื่อยจึงแวะนั่งริมน้ำเพื่อทานของที่ซื้อมา พอทานเสร็จนักเรียนจะเอาขยะไปทิ้ง แต่ที่ใกล้ๆ นี้ไม่มีถังขยะเลย
15	ธรรมชาติ	นักเรียนไปดำน้ำที่เกาะแห่งหนึ่ง ทะเลสวยใสมาก มองเห็นสัตว์ทะเลมากมาย ที่ใกล้ที่พาไปดำน้ำบอกว่าห้ามเอามือไปจับสิ่งมีชีวิตใต้ทะเล ให้ดูและเก็บภาพไว้ในความทรงจำก็พอ แต่เมื่อดำน้ำลงไป มีคนหยิบ ปะการังต้นเล็กๆ ขึ้นมา เขาบอกว่าให้นักเรียนลองจับดู เพราะไม่ได้หาจับกันได้ออ่อยๆ นะ
16	พัฒนาตน	นักเรียนมีความใฝ่ฝันอยากจะเป็นนักกีฬาทีมชาติ เมื่อลัปดาห์ที่ผ่านมา นักเรียนได้เข้าร่วมการแข่งขันกีฬา ในระดับโรงเรียน แต่นักเรียนทำผลงานได้ไม่ดีนัก
17	พัฒนาตน	วันนี้มีเรียนวิชาที่นักเรียนไม่ชอบ และไม่ได้เป็นวิชาที่ใช้ในการสอบเข้ามหาวิทยาลัย
18	ริเริ่ม	นักเรียนเดินอยู่บนทางเท้า แล้วเห็นก้นบุหรี่ที่ติดไฟถูกทิ้งอยู่ใกล้กับกองใบไม้แห้ง
19	ริเริ่ม	นักเรียนกำลังเดินกลับบ้าน มองไปเห็นกระถางต้นไม้บนกำแพงโรงเรียนเอียง คล้ายจะล้มลงมาที่ทางเดิน
20	จิตกุศล	นักเรียนหยิบโทรศัพท์มือถือขึ้นมาเล่นในขณะที่กำลังทานอาหารร่วมกับครอบครัว จึงถูกคุณพ่อดุ ว่าเล่น โทรศัพท์มือถือมากเกินไป เล่นไม่รู้จักเวลาและกาลเทศะ
21	จิตกุศล	คุณน้าเอาหนังสือ สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ของหลวงพ่ोजรัญ ฐิตธัมโม มาแนะนำให้นักเรียนอ่าน คุณน้าบอกว่า เป็นเรื่องที่น่าสนใจและได้ความรู้ด้วย
22	จิตกุศล	คุณครูให้นักเรียนนั่งหลับตาเพื่อทำจิตใจให้สงบ มีสมาธิเป็นเวลา 10 นาที ก่อนที่จะเริ่มการเรียนการสอน
23	จิตกุศล	นักเรียนไปสอบตรงที่มหาวิทยาลัยชื่อดังแห่งหนึ่งที่นักเรียนใฝ่ฝันว่าจะต้องเข้าเรียนที่นี่ให้ได้ นักเรียนเตรียมตัว สำหรับการสอบครั้งนี้เป็นอย่างดีและตั้งใจทำข้อสอบมาก แต่เมื่อผลออกมา นักเรียนกลับสอบไม่ติด
24	จิตกุศล	คุณพ่อคุณแม่ของนักเรียนมีความจำเป็นต้องย้ายที่ทำงานจากกรุงเทพฯ ไปประจำที่ต่างจังหวัด ซึ่งนักเรียน จะต้องย้ายตามครอบครัวไปด้วย
25	จิตกุศล	เจ้าปีเตอร์เป็นสัตว์เลี้ยงที่นักเรียนรักมาก ผูกพันกันมาตั้งแต่เด็กๆ เจ้าปีเตอร์อายุมากแล้ว เกิดไม่สบายหนักขึ้นมา นักเรียนได้พาเจ้าปีเตอร์ไปรักษาอย่างเต็มที่ แต่สุดท้ายเจ้าปีเตอร์ก็เสียชีวิตลง

ผลของการวิเคราะห์คุณภาพแบบสอบถามความสุจริตทางพุทธศาสนา 25 ข้อ เป็นดังนี้

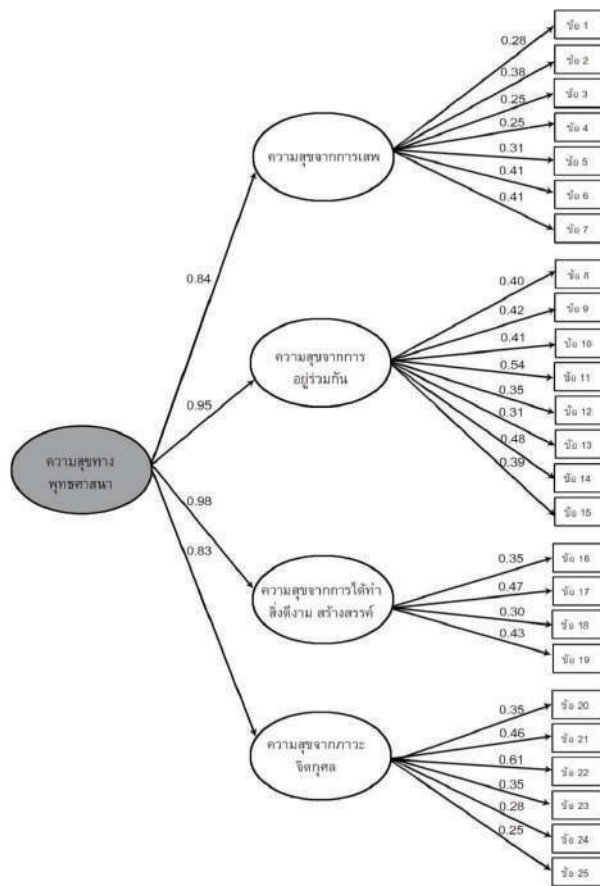
1. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.4 - 1.00 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกข้อคำถามเอาไว้จำนวน 25 ข้อ ซึ่งมี 1 ข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ข้อ 4 ผู้วิจัยยังคัดเลือกข้อนี้เอาไว้เพราะเป็นความสุจริตจากการเสกผ่านลั่นที่ได้คะแนน IOC มากที่สุดเพื่อคงความสมบูรณ์ของแบบสอบถามตามโครงสร้างและนิยามที่กำหนดไว้

2. ค่าอำนาจจำแนก (CITC) และค่าความเชื่อมั่น เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับที่ 1 ความสุจริตจากการเสกมีค่า CITC เท่ากับ .174 - .402 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .465 ระดับที่ 2 ความสุจริตจากการอยู่ร่วมกันมีค่า CITC เท่ากับ .115 - .410 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .617 ระดับที่ 3 ความสุจริตจากการได้ทำสิ่งดีงามสร้างสรรคมีค่า CITC เท่ากับ .235 - .513 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .417 และระดับที่ 4 ความสุจริตจากภาวะจิตกุศลมีค่า CITC เท่ากับ .219 - .513 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .529 และเมื่อพิจารณาค่าสถิติที่ พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .772

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองก่อนทำการวิเคราะห์องค์ประกอบผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้สถิติทดสอบของบาร์ทเลท (Bartlett's test of Sphericity) พบว่า มีค่าเท่ากับ 1276.582 ($df = 435$, $p = .000$) ส่วนค่าดัชนีไกเซอร์-เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin of sampling adequacy - KMO) พบว่า มีค่าเท่ากับ .796 แสดงว่าข้อคำถามทั้ง 25 ข้อ มีความสัมพันธ์กันมากเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ในระดับดีจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งได้ผลเป็นดังตารางที่ 3 และภาพที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความสุจริตทางพุทธศาสนา

องค์ประกอบ	ข้อ ที่	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	ค่า ความ เชื่อมั่น (R ²)	สัมประสิทธิ์ คะแนน องค์ ประกอบ
		b (SE)	B			
ระดับที่ 1 ความสุจริตจากการเสก B = 0.84 b (SE) = 0.844 (0.195) R ² = 0.713	1	0.323 (-)	0.276	-	0.076	0.086
	2	0.326 (0.089)	0.378	3.670	0.143	0.171
	3	0.245 (0.081)	0.250	3.021	0.062	0.091
	4	0.280 (0.092)	0.251	3.031	0.063	0.081
	5	0.327 (0.096)	0.313	3.395	0.098	0.112
	6	0.454 (0.120)	0.408	3.769	0.166	0.148
	7	0.450 (0.119)	0.414	3.787	0.171	0.154
ระดับที่ 2 ความสุจริตจากการอยู่ร่วมกัน B = 0.95 b (SE) = 0.946 (0.195) R ² = 0.896	8	0.301 (-)	0.405	-	0.164	0.178
	9	0.377 (0.071)	0.415	5.309	0.172	0.133
	10	0.481 (0.091)	0.409	5.261	0.167	0.100
	11	0.546 (0.091)	0.537	6.020	0.288	0.179
	12	0.335 (0.070)	0.349	4.785	0.122	0.100
	13	0.319 (0.072)	0.314	4.458	0.099	0.083
	14	0.390 (0.068)	0.479	5.719	0.229	0.184
	15	0.397 (0.079)	0.381	5.050	0.145	0.103

ภาพที่ 3 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความสุขทางพุทธศาสนา

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 297.42 มีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.11255 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 269 แสดงว่า ค่าไค-สแควร์แตกต่างศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.94 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.93 เมื่อ พิจารณาตามเกณฑ์ความสอดคล้องชี้ให้เห็นว่า โมเดลการวัดความสุขทางพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หมายความว่า โมเดลการวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นที่มีองค์ประกอบย่อยทั้ง 4 ระดับของความสุขทางพุทธศาสนา ได้แก่ ความสุขระดับที่ 1 ความสุขจากการเสพ ระดับที่ 2 ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน ระดับที่ 3 ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงาม สร้างสรรค์และระดับที่ 4 ความสุขจากภาวะจิตกุศล สามารถอธิบายความสุขทางพุทธศาสนาได้โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) เป็นบวกทั้งหมด ซึ่งมีขนาดตั้งแต่ 0.83 - 0.98 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยองค์ประกอบที่มีค่ามากที่สุดคือ ระดับที่ 3 ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงาม สร้างสรรค์ มีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.98 มีความเชื่อมั่น (R^2) 0.71 รองลงมา คือ ระดับที่ 2 ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.95 รองลงมา คือ ระดับที่ 1 ความสุขจากการเสพ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.84 และองค์ประกอบที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ระดับที่ 4 ความสุขจากภาวะจิตกุศล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.83

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดตามลำดับขั้นตอนที่ได้กล่าวไว้แล้ว ทำให้ได้เครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาเป็นแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีลักษณะเป็นข้อคำถามสถานการณ์ปลายเปิดจำนวน 25 ข้อ ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพรายข้อและทั้งฉบับ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนาทั้งฉบับ (จำนวน 25 ข้อ) พบว่ามีค่าเท่ากับ .772 ถือว่าอยู่ในระดับที่รับได้สำหรับคะแนนรวมทั้งฉบับ แต่คะแนนรายด้านนั้นยังมีความเชื่อมั่นต่ำ ดังนั้นการที่จะนำคะแนนรายด้านไปใช้ควรมีความระมัดระวัง เนื่องจากข้อคำถามในแต่ละด้านมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการเพิ่มจำนวนข้อคำถามให้มากขึ้น ดังที่อรพินทร์ ชูชม (2545, น. 323-327) กล่าวว่า จำนวนข้อที่น้อยเกินไปเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลต่อค่าความเชื่อมั่น

2. ความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน (Construct Validity) ของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนา จากการพิจารณาหลักฐานการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) พบว่าโมเดลสมมติฐานของแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์คือโมเดลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีองค์ประกอบ 4 ระดับ ได้แก่ ความสุขระดับที่ 1 ความสุขจากการเสพ ระดับที่ 2 ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน ระดับที่ 3 ความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงามสร้างสรรค์และระดับที่ 4 ความสุขจากภาวะจิตกุศลนั้นสามารถอธิบายความสุขทางพุทธศาสนาได้ ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.83 - 0.98 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยระดับที่ 3 และระดับที่ 2 มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานใกล้เคียงกันคือ 0.98 และ 0.95 รองลงมา คือ ระดับที่ 1 และระดับที่ 4 มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานใกล้เคียงกัน คือ 0.84 และ 0.83 จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นว่าความสุขจากการได้ทำสิ่งดีงามสร้างสรรค์และความสุขจากการอยู่ร่วมกันมีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด น่าจะเป็นเพราะธรรมชาติของวัยรุ่น เป็นช่วงเวลาของการพัฒนาความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน รวมไปถึงการเรียนรู้ที่จะเข้าสังคม ได้แสดงบทบาทในการรับผิดชอบสังคม ร่วมทำกิจกรรมสร้างสรรค์ต่อชุมชนและสังคม ได้มีส่วนร่วมในการทำงานของผู้ใหญ่ (ประณต เค้าฉิม, 2549, น.172-174) ซึ่งเป็นพัฒนาการทางสังคมที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีความสุขทางพุทธศาสนาของวัยรุ่นมากที่สุด ดังนั้นความสุขระดับที่ 2 และ 3 จึงเป็นตัวแทนในการวัดความสุขของวัยรุ่นที่สำคัญ

3. การพิจารณาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ด้วย 2 วิธี คือ การหาค่า CITC และค่าสถิติที่พบว่า การเลือกเกณฑ์ในการพิจารณาค่าอำนาจจำแนกที่แตกต่างกันนั้น ให้ผลที่แตกต่างกันและส่งผลต่อการคัดเลือกข้อคำถามด้วย และการเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลก็ส่งผลทำให้ค่าอำนาจจำแนกเปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน

4. การพิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 67 ข้อ (จาก 79 ข้อ) ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเอาไว้จำนวน 46 ข้อ และผู้วิจัยยังได้คัดเลือกข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 3 ข้อ เพื่อให้ได้ข้อคำถามครบสมบูรณ์ตามนิยามและโครงสร้าง นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันอยู่ในหลายข้อสะท้อนให้เห็นถึงการตีความหมายของการวัดความสุขทางพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน จึงทำให้ค่า IOC ไม่เป็นเอกฉันท์ทั้งนี้อาจเป็นเพราะธรรมชาติของตัวแปรความสุขทางพุทธศาสนาที่มีความลุ่มลึกและซับซ้อน จึงทำให้ตีความหมายและทำความเข้าใจได้ยาก นอกจากนี้ในการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิผู้วิจัยคิดว่าควรเลือกให้มีผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพุทธศาสนาเพิ่มมากกว่านี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. เนื่องจากแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนามีลักษณะเป็นการเขียนตอบสถานการณ์ปลายเปิด ซึ่งนักเรียนต้องเขียนอธิบายความคิด ความรู้สึกและการกระทำต่อสถานการณ์ต่างๆ ผู้ที่นำแบบสอบถามไปใช้จึงควรระวังเรื่องความพร้อมและความตั้งใจเขียนตอบของนักเรียน ดังนี้

1.1 ควรกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสม และสร้างบรรยากาศให้นักเรียนรู้สึกไม่เร่งรีบ เพื่อให้สามารถคิดวิเคราะห์ และเขียนคำตอบได้อย่างสบายใจ

1.2 ควรเน้นย้ำคำชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจชัดเจนให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ให้เข้าใจ และเขียนอธิบายคำตอบจากความเป็นจริงซึ่งไม่มีผิดหรือถูก นักเรียนสามารถเขียนตอบได้อย่างอิสระและตรงไปตรงมา

1.3 ควรเน้นย้ำในเรื่องของลายมือ การเขียนตอบคำถามให้ครบทุกข้อ ทุกหน้า เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลที่ตี ครอบคลุมและตรงตามความเป็นจริงได้มากที่สุด

2. ในการตรวจให้คะแนน ถ้าได้นำแบบสอบถามความสุขทางพุทธศาสนาไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนจำนวนมาก ควรทำการตรวจคำตอบทีละข้อ เพื่อผู้ตรวจจะได้เห็นแนวทางคำตอบของนักเรียนทั้งหมดและสามารถพิจารณาให้คะแนนได้ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการเก็บข้อมูลนั้นอาจจะได้ข้อมูลที่น้อยหรือคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้ ดังนั้นอาจนำสถานการณ์ในแบบสอบถามไปสัมภาษณ์หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อให้เก็บข้อมูลได้มีประสิทธิภาพขึ้น

2. จากการทดลองเก็บข้อมูลกับนักเรียนจำนวน 5 คนก่อนการเก็บข้อมูลจริงนั้น ถือเป็นขั้นตอนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเครื่องมือเป็นอย่างมากในครั้งแรกที่ผู้วิจัยทำขั้นตอนนี้เพื่ออยากทราบถึงระยะเวลาที่ใช้ในการทำแบบสอบถามและตรวจสอบความเข้าใจในภาษาที่ใช้ แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเพิ่มเติมที่รับจากนักเรียน พบว่า สามารถนำความคิดเห็นไปใช้ในการพิจารณาคัดเลือกและปรับปรุงข้อคำถามได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาเครื่องมือ

3. การสร้างเครื่องมือวัดความสุขทางพุทธศาสนาในกลุ่มวัยผู้ใหญ่ เพื่อให้ได้คะแนนความสุขทางพุทธศาสนาที่ครอบคลุมมากขึ้น และได้ศึกษาองค์ประกอบหรือโครงสร้างของความสุขทางพุทธศาสนาได้ชัดเจนขึ้น

4. จากความซับซ้อนของตัวแปรความสุขทางพุทธศาสนา ทำให้งานวิจัยในครั้งต่อไปสามารถศึกษาความสุขทางพุทธศาสนาในแง่มุมอื่นๆ หรือศึกษาความสุขทางพุทธศาสนาในงานวิจัยนี้กับงานวิจัยความสุขทางพุทธศาสนาอื่นๆ เพิ่มเติมได้อีก

บรรณานุกรม

- ชูติมา พงศ์วารินทร์. (2554). *ความสุขของนิสิตนักศึกษาในบริบทพุทธธรรม: การศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ และการพัฒนามาตรวัด*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทชั้นบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ชูฤทธิ์ เตังไตรสรณ์, พระครุชิต คุณวโร และอรุณวิเชียรพรทิพย์. (2551). การพัฒนาแบบวัดสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 17(6), 1650-1661.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 2(1), 68-74.
- ประณต คำจิณม. (2549). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระครุชิต คุณวโร. (2551). คำสอนในพระพุทธศาสนากับการพัฒนาความสุข. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์อาคเนย์.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2557). *พุทธธรรมฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 39. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิสนุ พองศรี. (2557). *การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- องค์ดาโลลามะที่ 14 และโฮเวิร์ด ซี คัทเลอร์. (2549). *ศิลปะแห่งความสุข* แปลจาก *The Art of Happiness*. แปลโดย วัชรวิรรณ ชัยวรศิลป์. กรุงเทพฯ: อีเทอนัลอิงค์.
- อรพินทร์ ชูชม. (2545). *เอกสารคำสอนวิชาการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดวิสาหกิจ ชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์

DEVELOPMENT OF PRODUCT AND MARKET STRATEGY FOR BAN KAO LAME COMMUNITY ENTERPRISE, NAKHONSAWAN PROVINCE

กฤษณะ ดาราเรือง*

Kritsana Dararuang*

* ปริญญาเอก อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาองค์กร มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

* Ph.D, Doctor of Philosophy Program in Administration of Organization Development, Chaopraya University

* Email: kritsana_cpu@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการดำเนินงาน พัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ และฉลากสินค้า และจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ประกอบการและการสอบถามความคิดเห็นผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้าอยู่ในระดับสูง แผนกลยุทธ์ทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย กลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ 1) ออกงานแสดงสินค้าอย่างต่อเนื่อง 2) แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด Modern Trade 3) ขยายกลุ่มตลาดในกลุ่มธุรกิจสปา และธุรกิจโรงแรม และ 4) พัฒนาการดำเนินงานด้านการตลาด 4.0 ผ่าน Social Media และ Digital Marketing กลยุทธ์แก้ไข ได้แก่ 1) พัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์สินค้า ตลอดจนรูปแบบการจัดกลุ่มบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย 2) สร้าง Brand Online ผ่าน Social Branding และ 3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการ กลยุทธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ 1) ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคตลอดจนกลยุทธ์ของสินค้า Modern Trade และ 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและกลยุทธ์เชิงรับ ได้แก่ ส่งเสริมการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่บุคลากร

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน กลยุทธ์

Abstract

This research has been conducted with the purpose of studying the potential of product, product packing, and product labels development, as well as making market strategy plan for Ban Kao Lam Community Enterprise in Nakhonsawan Province. Information was collected by in-depth interview of related entrepreneurial group, and by soliciting opinions from consumers regarding products of Ban Kao Lam Community Enterprise in Nakhonsawan Province. Results of the research revealed that in general, opinions of consumers over products, product packing, and product labels were at a high level. The strategy of marketing plan for Ban Kao Lam Community Enterprise in Nakhonsawan Province consisted of: Active strategy which are: 1) Frequent participation in product exhibition fairs., 2) Seeking cooperation with the public sector and universities in order to develop products for "Modern Trade", 3) Expansion of business in the fields of "Spa" and "Hotel" business, and 4) Development on marketing operation 4.0 through Social Media and Digital Marketing. Strategy for improvement are: 1) Improvement on product packing, product logo, as well as increasing the diversity of packing forms, 2) Building of "Brand online" through Social Media. 3) Develop potential of personnel, so as to be able to meet with the demand of the market. Strategy in term of prevention: 1) Conducting of study on the demand of consumers as well as product strategy of "Modern Trade", and 2) Making development on new products in order to meet and to be compatible with the demand of the market. As for strategy in term of coping with the present situation, it would be to promote more study on this matter and making study tours, providing occasions for experience exchange to personnel.

Keywords: Community Enterprise, Strategy

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจซึ่งรัฐบาลมีแนวความคิดตลอดจนการวางยุทธศาสตร์ของประเทศเพื่อผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก โดยมองภาพของเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายในการเสริมสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ เน้นความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก และการสร้างความเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลกด้วยการสร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศชาติโดยเปลี่ยนมุมมองในชุมชนให้เห็นว่า สิ่งที่มีอยู่ คือ ทรัพยากรที่สามารถเพิ่มรายได้ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัตถุดิบที่มีพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีมูลค่าเพิ่ม มีเอกลักษณ์สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ และจากความสำคัญดังกล่าวรัฐบาลโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้กำหนดยุทธศาสตร์ของแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 สนับสนุนปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยให้เติบโตอย่างสมดุลตามศักยภาพของพื้นที่ และยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2557)

วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม หมู่ 7 ตำบลแม่เป็น อำเภอแม่เป็น จังหวัดนครสวรรค์ เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนจากกิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น สมุนไพร เกษตรอินทรีย์ น่ายาเนกประสงค์ เป็นต้น ซึ่งเป้าหมายและความสำคัญของกลุ่มฯ คือการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้มีคุณภาพมาตรฐานและเป็นที่ต้องการของตลาด ตลอดจนแผนการตลาดที่ส่งเสริมการดำเนินงานและการเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มฯ ซึ่งในการดำเนินงานที่ผ่านมาวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม ได้มีความพยายามในการกำหนดเป้าหมาย แผนการดำเนินงาน แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดกลยุทธ์การดำเนินงาน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของตลาด

ดังนั้น จากเป้าหมายความต้องการในการแก้ปัญหา และศักยภาพพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อนำผลของการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมสู่การพัฒนาขีดความสามารถอันนำไปสู่ศักยภาพในการดำเนินการพึ่งตนเอง และส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อพัฒนาตราผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้าของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์ มีการศึกษาเอกสาร และทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

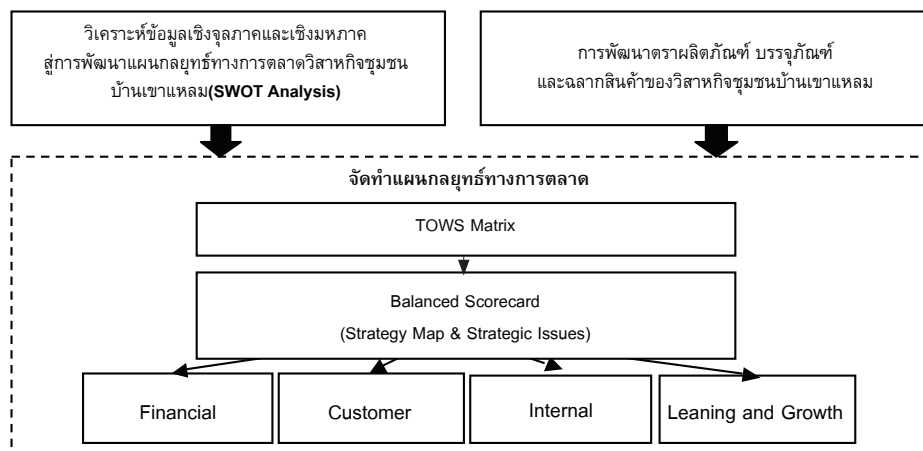
การวางแผนกลยุทธ์เป็นกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางและการกำหนดกลยุทธ์สู่การบริหารจัดการและการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานประกอบการ (Harrison and John, 2004) ทั้งนี้ เซอร์โต (Certo, 2009) อธิบายถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเป็นการระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์การเพื่อค้นหาจุดเด่นหรือจุดแข็งขององค์การ

เพื่อหาข้อได้เปรียบในการแข่งขัน ส่วนจุดอ่อนจะพิจารณาจากจุดด้อยเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง ในขณะ
ที่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกจะเป็นการระบุโอกาสและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน
โดยเป็นการวิเคราะห์ในระดับมหภาค ดังนั้น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและสภาพแวดล้อม
ภายนอกจึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอันนำไปสู่การกำหนดทิศทางและการวางแผนกลยุทธ์
การทำงานได้อย่างเหมาะสมซึ่งคอตเลอร์ (Kotler, 1997) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์การตลาดว่าเป็นหลักเกณฑ์ใน
การให้บริการการตลาดของธุรกิจเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ทางการตลาดที่ตั้งไว้

แคปแลน และ นอร์ตตัน (Kaplan and Norton, 1996) ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงวิธีการวัดผล
การทำงานขององค์กรซึ่งมีการวัดที่ครอบคลุมมากกว่าการวัดการเงินเพียงอย่างเดียว โดยนำเสนอ
แนวคิด Balanced Scorecard ในวารสาร Harvard Business Review ในปี 1992 จากนั้น Balanced
Scorecard ได้ถูกพัฒนาและขยายแนวคิดไปสู่ระบบการบริหารจัดการที่แปลงกลยุทธ์ขององค์กรไปสู่การ
กำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย (Objectives) และการวัดผล (Measures) ขององค์กรที่ชัดเจนใน 4 มุม
มองคือ มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) มุมมอง
ด้านกระบวนการภายใน (Internal Business Process Perspective) และมุมมองด้านการเรียนรู้และเติบโต
ขององค์กร (Learning and Growth Perspective) โดยการวัดผลจะต้องแสดงให้เห็นถึงความสมดุลระหว่าง
การวัดผลภายนอกสำหรับผู้ถือหุ้นและลูกค้ากับการวัดผลภายในด้านกระบวนการในการดำเนินธุรกิจ ที่
สำคัญนวัตกรรมการเรียนรู้และการเติบโตและแสดงให้เห็นถึงความสมดุลระหว่างการวัดผลของผลลัพธ์
(Outcome) ที่เป็นผลมาจากการดำเนินงานในอดีตกับการวัดผลที่จะเป็นตัวผลักดันผลการดำเนินงานของ
องค์กรในอนาคตรวมถึงแสดงให้เห็นถึงความสมดุลระหว่างเป้าหมายที่สามารถวัดผลการดำเนินงานใน
เชิงปริมาณกับเป้าหมายในเชิงนามธรรม

ผลิตภัณฑ์คือ สินค้าหรือบริการที่ตอบสนองความต้องการต่อลูกค้าหรือผู้บริโภคเพื่อให้เกิด
ความพึงพอใจ ทั้งนี้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เวชสำอางของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ ผู้วิจัยได้ศึกษา
หลักแนวคิดด้านตราผลิตภัณฑ์ (Brand) บรรจุภัณฑ์ (Package) และ ฉลากสินค้า (Product Label) โดย
คอตเลอร์ (Kotler, 2003) อธิบายว่า ตราผลิตภัณฑ์ คือ รูปแบบของสัญลักษณ์ รูปภาพ หรือคำพูด ที่
สร้างความแตกต่างจากคู่แข่งซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจดจำของผู้บริโภค สำหรับบรรจุภัณฑ์ คือ สิ่ง
บรรจุห่อหุ้มตัวผลิตภัณฑ์ที่สามารถปกป้องความเสียหาย รักษาสภาพ สร้างภาพลักษณ์ ตลอดจนความ
สะดวกและความดึงดูดใจแก่ผู้บริโภค ในส่วนป้ายฉลาก คือ ส่วนหนึ่งของบรรจุภัณฑ์ที่ทำหน้าที่แสดงหรือ
อธิบายข้อมูลโดยการใช้ข้อความตัวอักษร ตัวเลข ซึ่งฉลากสินค้าที่ดีจะให้รายละเอียดที่ครบถ้วน ชัดเจน
และเข้าใจง่าย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาศักยภาพการดำเนินงาน การพัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า ตลอดจนการจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ ซึ่งประกอบด้วยสภาพแวดล้อมภายในโดยใช้แบบจำลอง PRIMO-F Analysis และสภาพแวดล้อมทางภายนอกโดยใช้แบบจำลอง PEST Analysis เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการดำเนินงาน และบริบทภายในตลอดจนผลกระทบจากสภาพแวดล้อมภายนอกโดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้าของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ ซึ่งเป็นสินค้าเวชสำอาง ประกอบด้วยสบู่มะหาด สครับขัดผิวสมุนไพร ครีมอาบน้ำ โฟมล้างหน้า มะหาด ครีมบำรุงผิวหน้ามะหาด โลชั่นบำรุงผิวมะหาด และแชมพูและครีมนวดผมมะหาด โดยเริ่มจากการสอบถามความต้องการในการสื่อความหมายของผลิตภัณฑ์ต่อผู้บริโภคจากประธานและสมาชิกกลุ่มฯ ผู้การออกแบบและพัฒนาจากนั้นทำการประเมินผลของการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า ผู้วิจัยได้ทำการเก็บแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า โดยสร้างและพัฒนาแบบสอบถามจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และทำการตรวจสอบความตรง (Validity) เชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วดำเนินการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยนำไปลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 40 คน เพื่อคำนวณหาความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟา (Alpha-reliability Coefficient) รวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.942 โดยด้านตราผลิตภัณฑ์ เท่ากับ 0.840 ด้านบรรจุภัณฑ์ เท่ากับ 0.855 และด้านฉลากสินค้า เท่ากับ 0.909 แล้วเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนผู้ร่วมงานแสดงสินค้า OTOP และ SME ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2559 ณ ศูนย์แสดงสินค้าเมืองทองธานี จำนวน 384 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ซึ่งสามารถแทนจำนวนประชากรได้ 100,000 คน โดยการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำแผนกลยุทธ์ทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ โดยใช้เทคนิค TOWS Matrix และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จด้วย Balanced Scorecard และหลังการจัดทำแนวทางเบื้องต้นเสร็จเรียบร้อยแล้วและนำกลยุทธ์ฯ ดังกล่าวไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 “ศึกษาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์”

ผลการศึกษาด้านสภาพแวดล้อมภายในโดยใช้แบบจำลอง PRIMO-F Analysis

P - People (ด้านบุคลากร) พบว่า วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ มีผู้นำหรือประธานกลุ่มที่มีประสบการณ์องค์ความรู้ และความสามารถในการนำภูมิปัญญามาใช้ในกระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยได้รับรางวัลต่างๆ เช่น รางวัลปราชญ์จังหวัดนครสวรรค์ รางวัลภูมิปัญญาท้องถิ่นดีเด่นระดับจังหวัด และรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับประเทศ โดยสำนักนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ สมาชิกกลุ่มฯ ซึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชนซึ่งมีความสัมพันธ์ มีความมุ่งมั่นและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ แต่ยังคงมีจุดอ่อน คือ ขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่สามารถเพิ่มมูลค่า (Value Added) ขาดองค์ความรู้ทางวิชาการที่จะนำไปสู่การปรับปรุงประยุกต์ในการดำเนินงานของกลุ่มฯ อีกทั้ง ยังคงมีบุคลากรบางส่วนขาดความชำนาญในกระบวนการผลิตจึงทำให้เกิดข้อผิดพลาดในกระบวนการผลิต

R - Resources (ด้านทรัพยากร) พบว่า มีพืชสมุนไพรซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีคุณภาพโดยปลูกขึ้นเองภายในศูนย์เรียนรู้ชุมชน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพจึงทำให้ปลอดภัยจากสารเคมี และผ่านการคัดสรรอย่างเคร่งครัด มีสถานที่และเครื่องมือในกระบวนการแปรรูปที่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์ยังได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัย (อย.) จากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข ตราส่งเสริมผลิตภัณฑ์จากฐานทรัพยากรชีวภาพ (BIO ECONOMY) โดยสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) หรือ BEDO และยังมีรางวัลรับรองคุณภาพของสินค้า เช่น รางวัลสินค้า OTOP 5 ดาว แต่ยังคงมีจุดอ่อนในด้านแหล่งผลิตและสถานที่จัดจำหน่ายซึ่งอยู่ห่างไกลจากชุมชนเมือง

I - Innovations and Ideas (ด้านนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์) พบว่า วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ มีจุดแข็งในด้านการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญที่ทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค แต่ยังคงขาดเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตที่ต้องใช้งบประมาณในการลงทุนสูง อีกทั้งรูปแบบของตราสัญลักษณ์สินค้า ฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์ยังไม่สามารถสร้างความสนใจจากผู้บริโภคได้

M - Marketing (ด้านการตลาด) พบว่า วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ มีช่องทางการจำหน่ายสินค้าหลักจากการออกงานแสดงสินค้าอย่างต่อเนื่อง เช่น ศูนย์แสดงสินค้า IMPACT เมืองทองธานี ศูนย์แสดงสินค้าความหลากหลายทางชีวภาพศูนย์แสดงสินค้าชีวภาพ สาขา อ.ต.ก. นอกจากนี้ ยังมีตัวแทนจำหน่ายสินค้า ประกอบด้วย ตัวแทนอำเภอเมืองระยอง ตัวแทนตรอกโรงพยาบาลพระเจ้าตากสิน กรุงเทพฯ ห้างหุ้นส่วนจำกัดทรีเฮลท์ฟูล ห้างหุ้นส่วนจำกัดเอส เจ โปรดักส์ มาเก๊าตั้ง ในด้านราคาเมื่อเทียบกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ถือว่า เป็นสินค้าที่คุณภาพสูงราคาปานกลาง แต่ยังคงมีปัญหาคาการเดินทางและขาดบุคลากรในการออกงานแสดงสินค้าจากสาเหตุของที่ตั้งทำการที่อยู่ถึงจังหวัดนครสวรรค์ และมีจุดอ่อนด้านการตลาดโดยเฉพาะการตลาด 4.0 ตลอดจนแบรนด์ยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคในวงกว้าง

O - Operations (ด้านการดำเนินงาน) พบว่า วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ มีโครงสร้างการบริหารจัดการและการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน มีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐานและมีระบบการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ก่อนออกสู่ผู้บริโภค สมาชิกมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และมีข้อกำหนดการจัดสรรและแบ่งปันรายได้แก่สมาชิกที่ชัดเจน นอกจากนี้ ยังเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาแก่ชุมชนและหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ยังคงมีจุดอ่อนในด้านการขาดองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ขาดทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการจัดบูธแสดงสินค้า

F - Finance (ด้านการเงินและงบประมาณ) พบว่า วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ มีสภาพคล่องทางการเงิน ไม่มีภาวะหนี้สิน มีการจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจน แต่ยังคงมีจุดอ่อนด้านการลงทุนกรณีที่ต้องใช้งบประมาณการลงทุนสูง และยังขาดการวิเคราะห์ทางการเงิน เช่น อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current Ratio) อัตราส่วนสินทรัพย์คล่องตัว (Quick Ratio)

ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมทางภายนอกโดยใช้แบบจำลอง PEST Analysis

P - Politic (ปัจจัยด้านนโยบายและการเมือง) พบว่า กระทรวงพาณิชย์มียุทธศาสตร์พาณิชย์ 4.0 ในการยกระดับขีดความสามารถทางการค้าโดยเชื่อมโยงทั้งระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และตลาดอาเซียนผ่านกลยุทธ์ที่หลากหลาย เช่น การสร้าง Partnership ทางธุรกิจ กลยุทธ์ Less for More การมุ่งเน้น Digital marketing ที่เชื่อมโยงกับ Global และ Local platform นอกจากนี้ ยังมีโอกาสจากการได้รับการสนับสนุนการศึกษาวิจัย การพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาสูตรผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ และพัฒนาขีดความสามารถในกระบวนการผลิต ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงการส่งเสริมการตลาดจากสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) หรือ BEDO นอกจากนี้ ในระดับหน่วยงานในพื้นที่ของจังหวัดนครสวรรค์ โดยสำนักงานพัฒนางานชุมชนจังหวัดนครสวรรค์ ยังได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาและยกระดับขีดความสามารถของวิสาหกิจชุมชนที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีอุปสรรคในด้านความต่อเนื่องของการสนับสนุนในทางปฏิบัติและขาดการบูรณาการในการพัฒนาดังแต่นั้นมา กลางน้ำ และปลายน้ำ

E - Economic (ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ) พบว่า ภาวะราคาน้ำมันที่ยังคงตัวในระดับต่ำซึ่งเป็นโอกาสของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ ในการดำเนินงานด้านการออกงานแสดงสินค้าที่ต้องมีการเดินทาง อีกทั้งมีภาวะการปรับตัวด้านกำลังการซื้อของประชาชนที่ดีขึ้นหลังสถานการณ์ภัยแล้งที่เริ่มคลี่คลาย และจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะเป็นอีกโอกาสหนึ่งในการแสวงหาช่องทางการตลาดในกลุ่มประเทศสมาชิก ASEAN (ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจทีเอ็มบี, 2558) แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีอุปสรรคในด้านการส่งออกที่มีความเปราะบางของเศรษฐกิจคู่ค้าที่ยังคงอ่อนแอ อีกทั้ง มาตรฐานความต้องการของประเทศในกลุ่ม CLMV ในขณะที่เศรษฐกิจระดับฐานรากที่การฟื้นตัวยังไม่เข้มแข็งจากปัญหาภาวะหนี้สินครัวเรือนเดิมที่อยู่ในระดับสูง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2559) นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ ยังคงมีคู่แข่งที่เป็นกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ในลักษณะเดียวกัน และกลุ่มผลิตภัณฑ์ Modern Trade จำนวนมากซึ่งเป็นที่รู้จักของผู้บริโภค

S - Social (ปัจจัยด้านสังคม) พบว่า กระแสบริโภคนิยมพฤติกรรมของผู้บริโภคให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์เวชสำอางจากสมุนไพร แต่ในขณะเดียวกันผู้บริโภคยังคงไม่มั่นใจในผลิตภัณฑ์จากชุมชน และให้ความสนใจต่อสินค้าที่มีรูปแบบ Modern เนื่องจากมีราคาที่สูงกว่าเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ จากรายงานของสำนักงานจังหวัดนครสวรรค์ (2558) ยังพบว่า สินค้าจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังคงประสบปัญหาการยังไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนเท่าที่ควร

T - Technology (ปัจจัยด้านเทคโนโลยี) พบว่า มีโอกาสในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนากระบวนการผลิต ตลอดจนการใช้อินเทอร์เน็ตในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่าน Search Engine หรือ Social Media เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า แต่ในขณะเดียวกัน วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมก็ยังคงประสบกับอุปสรรคในการนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 “พัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้าของวิสาหกิจชุมชนบ้านแหลม จังหวัดนครสวรรค์” โดยเริ่มจากการสอบถามความต้องการในการสื่อความหมายของผลิตภัณฑ์ต่อผู้บริโภคจากประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมฯ และนำความต้องการไปสู่การออกแบบเพื่อพัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า ผลการดำเนินงานปรากฏตามภาพที่ 2 ถึง 3 และดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า ผลการดำเนินงานปรากฏตามภาพที่ 2 ภาพที่ 3 และตารางที่ 1

ภาพที่ 2 ตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า ก่อนพัฒนา

ภาพที่ 3 ผลการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า

ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า พบว่า ในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ($\text{Mean} \geq 70\%$ หรือ 3.50 ใน 5 ตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ) โดยภาพรวมด้านตราผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยเป็น 3.64 ด้านบรรจุภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยเป็น 3.79 และด้านฉลากสินค้า มีค่าเฉลี่ยเป็น 3.77 รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า

รายการ	Test Value = 3.50 ใน 5 หรือ 70%				
	$\bar{X}$	S.D.	t-value	Sig.	แปลผล
ด้านตราผลิตภัณฑ์ (Brands)					
ตราผลิตภัณฑ์ “เอื้องหลวง” ง่ายต่อการจดจำ	3.72	.668	6.458**	.000	สูง
ตราผลิตภัณฑ์ “เอื้องหลวง” แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์	3.65	.766	3.795**	.000	สูง
ตราผลิตภัณฑ์ “เอื้องหลวง” สะท้อนถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์	3.62	.818	2.878**	.004	สูง
ตราผลิตภัณฑ์ “เอื้องหลวง” สามารถกระตุ้นความสนใจของท่านต่อผลิตภัณฑ์	3.60	.793	2.465*	.014	สูง
รวม	3.64	.635	4.541**	.000	สูง
ด้านบรรจุภัณฑ์ (Packaging)					
บรรจุภัณฑ์มีความความสั้กับผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท	3.82	.774	8.357**	.000	สูง
บรรจุภัณฑ์สะท้อนถึงภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท	3.80	.777	7.673**	.000	สูง
บรรจุภัณฑ์มีความสะดวกต่อการใช้งาน	3.87	.808	9.119**	.000	สูง
บรรจุภัณฑ์มีขนาดที่หลากหลายต่อการเลือกซื้อ	3.78	.823	6.697**	.000	สูง
บรรจุภัณฑ์มีรูปทรงที่น่าสนใจ	3.70	.841	4.826**	.000	สูง
รวม	3.79	.645	9.104**	.000	สูง

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า (ต่อ)

รายการ	Test Value = 3.50 ใน 5 หรือ 70%				
	$\bar{X}$	S.D.	t-value	Sig.	แปลผล
ด้านฉลากสินค้า (Product Label)					
ฉลากสินค้าแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของผลิตภัณฑ์ครบถ้วน เช่น ส่วนผสม ประโยชน์ วิธีใช้	3.81	.784	7.799**	.000	สูง
ฉลากสินค้ามีข้อความที่ชัดเจน เข้าใจง่าย	3.78	.819	6.859**	.000	สูง
ฉลากสินค้าสะท้อนถึงคุณค่าผลิตภัณฑ์	3.72	.818	5.454**	.000	สูง
ฉลากสินค้ามีการออกแบบที่น่าสนใจ สวยงาม	3.70	.872	4.481**	.000	สูง
ฉลากสินค้ามีสีสันและการออกแบบที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์	3.76	.807	6.463**	.000	สูง
ความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้าในภาพรวม	3.85	.847	8.224**	.000	สูง
รวม	3.77	.665	8.086**	.000	สูง

*p<.05

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 “จัดทำแผนกลยุทธ์ทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนบ้านแหลม จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยใช้เทคนิค TOWS Matrix ในการจัดทำกลยุทธ์ฯ และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จด้วย Balanced Scorecard และหลังการจัดทำแนวทางเบื้องต้นเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นำกลยุทธ์ฯ และตัวชี้วัดความสำเร็จ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผลของการศึกษา พบว่า

กลยุทธ์เชิงรุก ประกอบด้วย 1) ออกงานแสดงสินค้าอย่างต่อเนื่อง 2) แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด Modern Trade 3) ขยายกลุ่มตลาดในกลุ่มธุรกิจสปา และธุรกิจโรงแรม และ 4) พัฒนาการดำเนินงานด้านการตลาด 4.0 ผ่าน Social Media และ Digital Marketing

กลยุทธ์แก้ไข ประกอบด้วย 1) พัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์สินค้า ตลอดจนรูปแบบการจัดกลุ่มบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย 2) สร้าง Brand Online ผ่าน Social Branding 3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการ

กลยุทธ์เชิงป้องกัน ประกอบด้วย 1) ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคตลอดจนกลยุทธ์ของสินค้า Modern Trade 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

กลยุทธ์เชิงรับ ประกอบด้วยส่งเสริมการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่บุคลากร

ตารางที่ 2 การกำหนดกลยุทธ์ด้วยเทคนิค TOWS Matrix

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	Strength (S) จุดแข็ง	Weakness (W) จุดอ่อน
	1. ปรธานกลุ่มฯ มีประสบการณ์ องค์ความรู้ และมีความสามารถ 2. สมาชิกกลุ่มฯ มีความสัมพันธ์ และมีความมุ่งมั่น 3. มีพิธีสมุนไพรมีคุณค่าที่มีคุณภาพ ผ่านการคัดสรรอย่างเคร่งครัด ปลอดภัยจากสารเคมีปนเปื้อน 4. สถานที่ และ เครื่องมือ มีมาตรฐาน 5. ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน และรางวัลต่างๆจำนวนมาก 6. มีการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง 7. มีช่องทางทางการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลาย 8. ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสูงในราคาปานกลาง 9. มีโครงสร้างการบริหารจัดการและการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน 10. มีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน 11. เป็นศูนย์การเรียนรู้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และมีปัญหาแก่ชุมชนและหน่วยงานภายนอก 12. มีสภาพคล่องทางการเงิน ไม่มีภาวะหนี้สิน	1. ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่สามารถเพิ่มมูลค่า (Value Added) ให้กับผลิตภัณฑ์ 2. บุคลากรส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านจึงขาดองค์ความรู้ทางวิชาการ และขาดความชำนาญจึงทำให้เกิดข้อผิดพลาดในกระบวนการผลิต 3. แหล่งผลิตและสถานที่จัดจำหน่ายที่ตั้งอยู่เป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากชุมชนเมือง 4. ขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัยในกระบวนการผลิต 5. ตราสัญลักษณ์สินค้า ฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์ยังไม่น่าสนใจ 6. การเดินทาง และบุคลากรการออกงานแสดงสินค้า 7. แนวทางการตลาดที่สอดคล้องกับการตลาด 4.0 8. แรนด์ยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้บริโภค 9. ผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค 10. ขาดทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการจัดบุรแสดงสินค้า 11. ขาดการวิเคราะห์ทางการเงิน
Opportunity (O) โอกาส	SO (กลยุทธ์เชิงรุก)	WO (กลยุทธ์เชิงแก้ไข)
1. นโยบายรัฐบาล (Thailand 4.0) ที่ให้ความสำคัญกับวิสาหกิจชุมชน 2. การจัดงานแสดงสินค้าของหน่วยงานภาครัฐ 3. การสนับสนุนการวิจัย และการพัฒนานวัตกรรมจากหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันอุดมศึกษา 4. ภาวะราคาน้ำมันที่ยังคงตัวในระดับต่ำ 5. กำลังการซื้อของประชาชนปรับตัวดีขึ้น 6. การแสวงหาช่องทางตลาดในกลุ่มประเทศสมาชิก ASEAN 7. พฤติกรรมผู้บริโภคยังคงให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์เวชสำอางจากสมุนไพร 8. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนากระบวนการผลิต 9. การนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่าน Search Engine หรือ Social Media ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต	(S5, 8 O2, 4, 5, 7) ออกงานแสดงสินค้าอย่างต่อเนื่อง (S5, 6, 8, 10, O1, 3, 7) แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด Modern Trade (S1, 3, 5, 6 O3, 7) ขยายกลุ่มตลาดในกลุ่มธุรกิจสปา และธุรกิจโรงแรม (S5, 8 O9) พัฒนาการดำเนินงานด้านการตลาด 4.0 ผ่าน Social Media, Digital Marketing	(W1, 6, O3, 5, 7) พัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์สินค้า ตลอดจนรูปแบบการจัดกลุ่มบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น ชุดของก้านัน ชุดเดินทาง เป็นต้น (W8, 9 O9) สร้าง Brand Online ผ่าน Social Branding (W1, 2, 3 O3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการ เช่น ทักษะในกระบวนการผลิต การจัดแสดงสินค้า การใช้เทคโนโลยี ทีมขาย เป็นต้น
Threats (T) อุปสรรค	ST (กลยุทธ์เชิงป้องกัน)	WT (กลยุทธ์เชิงรับ)
1. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐขาดความเชื่อมโยงตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ 2. การเข้าถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน 3. สภาพความเปราะบางของเศรษฐกิจประเทศสมาชิก ASEAN ที่ยังคงอ่อนแอ 4. คู่แข่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ในลักษณะเดียวกัน และกลุ่มผลิตภัณฑ์ Modern Trade 5. ผู้บริโภคไม่มั่นใจในผลิตภัณฑ์จากชุมชน	(S5, 7, 8 T4, 5) ศึกษาความต้องการของผู้บริโภค ตลอดจนกลยุทธ์ของสินค้า Modern Trade (S6, T4) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด	(W1, 2 T1, 2) ส่งเสริมการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคลากร

ตารางที่ 3 กลยุทธ์และตัวชี้วัดความสำเร็จของการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติด้วย Balanced Scorecard

มุมมอง	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
ด้านการเงิน (Financial Perspective)	1. ออกงานแสดงสินค้าอย่างต่อเนื่อง	1. ยอดจำหน่ายจากการเข้าร่วมงานแสดงสินค้า
	2. ขยายกลุ่มตลาดในกลุ่มธุรกิจสปา และธุรกิจโรงแรม	2. ยอดจำหน่ายจากกลุ่มธุรกิจสปา และธุรกิจโรงแรม
	3. สร้าง Brand Online ผ่าน Social Branding	3. จำนวนผู้ติดตาม/ผู้เข้าชมผ่าน Social Media
ด้านลูกค้า (Customer Perspective)	4. ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคตลอดจนกลยุทธ์ของสินค้า Modern Trade	4. จำนวนผลงานวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนาสินค้า/บริการ
ด้านกระบวนการ (Internal Process Perspective)	5. พัฒนาระบบงานและตราสัญลักษณ์ตลอดจนรูปแบบการจัดกลุ่มบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย	5. ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของลูกค้า
	6. พัฒนาลิขสิทธิ์ใหม่ๆ ที่ตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด	6. สัดส่วนรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากผลิตภัณฑ์ใหม่
	7. พัฒนาการดำเนินงานด้านการตลาด 4.0 ผ่าน Social Media, Digital Marketing	7. จำนวนรายได้ที่เพิ่มขึ้น
ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective)	8. แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด Modern Trade	8. จำนวนผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด Modern Trade
	9. พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการ เช่น ทักษะในกระบวนการผลิต การจัดแสดงสินค้า การใช้เทคโนโลยี ทักษะขาย เป็นต้น	9. จำนวนบุคลากรที่ได้รับการพัฒนา
	10. ส่งเสริมการศึกษาสูงและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคลากร	10. ร้อยละของบุคลากรที่สามารถนำความรู้สู่การประยุกต์หรือพัฒนาการดำเนินงาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านแหลม จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า วิสาหกิจชุมชนบ้านแหลมฯ มีประธานกลุ่มฯ ที่มีความรู้ความสามารถในการนำภูมิปัญญามาใช้ในกระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานและรางวัลต่างๆ และมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องและได้รับการยอมรับจากชุมชนและหน่วยงานต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน แต่ในขณะเดียวกันยังคงมีจุดอ่อนในด้านขาดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ Brand ยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้บริโภค ตราสัญลักษณ์สินค้า ฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์ยังขาดความน่าสนใจ อีกทั้งขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัยในกระบวนการผลิตซึ่งผลของการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ โชติกา ปงแปง, พรชนก ทองลาด และบุญทวรรณ วิงวอน (2557) ที่พบว่า สถานการณ์ทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีการดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป ขยับเคลื่อน การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมโดยมีประธานกลุ่มเป็นแกนนำ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เน้นการดำเนินการ ควบคุมผลการดำเนินงานบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม และยึดมั่นในคุณภาพมาตรฐาน และยังพบว่า เงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ และสถานที่ตั้งไม่เป็นของส่วนรวมเนื่องจากทำการอยู่ที่บ้านของประธานกลุ่มซึ่งในอนาคตจะหาทำเลที่ตั้งใหม่อีกทั้งงานวิจัยของ ลิ้นนาถ วิกรมประสิทธิ์ (2558) ที่วิจัยการจัดการแผนธุรกิจกลุ่มคัสเตอร์หม้อห้อมแพร์ ตำบลทุ่งไฉ้งอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พบว่า กลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นออกมาเป็นบริษัทและภาพรวมของกลุ่มได้ ส่วนการแข่งขันของธุรกิจหม้อห้อม พบว่า เกิดจากการกระตุ้นของหน่วยงานราชการในพื้นที่ที่จะส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ประกอบการทำให้เกิดการรวมตัวและพัฒนาเครือข่ายต่อยอดพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้าของวิสาหกิจชุมชนบ้านแหลม จังหวัดนครสวรรค์ภายหลังได้รับการพัฒนาแล้ว พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ดังนั้น แสดงให้เห็นว่า ตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้ามีความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจษฎา นกน้อย, ลัญชัย ลั้งแทกุล, สาทิณี สุวิทย์พันธุ์วงศ์, กัญญาภัทร บูหิต และพีชา รัตนศรี (2558) ที่ทำการการวิเคราะห์กิจกรรมหลักในห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาวโดยผลของการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการใช้บรรจุภัณฑ์ ตามประเภทของสินค้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สินค้าดูดี มีราคาและงานวิจัยของ สนิทนาถ วิกรมประสิทธิ์ (2558) ที่พบว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนควร มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและรูปแบบหลากหลาย

3. ผลการจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนบ้านแหลม จังหวัดนครสวรรค์พบว่า ประกอบด้วย 1) ออกงานแสดงสินค้าอย่างต่อเนื่อง 2) แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด Modern Trade 3) ขยายกลุ่มตลาดในกลุ่มธุรกิจสปาและธุรกิจโรงแรม 4) พัฒนาการดำเนินงานด้านการตลาด 4.0 ผ่าน Social Media และ Digital Marketing 5) พัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์สินค้า ตลอดจนรูปแบบการจัดกลุ่มบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย 6) สร้าง Brand Online ผ่าน Social Branding 7) พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการ 8) ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคตลอดจนกลยุทธ์ของสินค้า Modern Trade 9) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และ 10) ส่งเสริมการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่บุคลากร ดังนั้น ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนบ้านแหลม จังหวัดนครสวรรค์ สามารถนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากผลของการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พูลสวัสดิ์ นาทองคำ (2557) พบว่า รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารการเงิน 2) ด้านการบริหารการผลิต 3) ด้านการบริหารการตลาด 4) ด้านผู้นำกลุ่ม และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และสอดคล้องกับ วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ (2558) ได้ศึกษาวิจัยการจัดการวางแผนการตลาดเชิงกลยุทธ์ธุรกิจแปรรูป ผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องอินทรีย์ของกลุ่มผู้ผลิตในชุมชนบ้านมะค่า ตำบลมะค่า อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การจัดการกลยุทธ์การวางแผนการตลาดควร ประกอบด้วย กลยุทธ์การจัดการการผลิตประกอบด้วยกลยุทธ์การเป็นผู้นำการผลิต กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งทรัพยากร กลยุทธ์นวัตกรรมทางด้านผลิตภัณฑ์ และกลยุทธ์การตลาดต้นทุนการผลิต กลยุทธ์การจัดการการตลาด ประกอบด้วย กลยุทธ์การตั้งราคาต่ำกว่าคู่แข่ง กลยุทธ์การส่งเสริมการขายและรักษาระดับราคา กลยุทธ์การพัฒนาตลาดและกลยุทธ์การขยายส่วนครองตลาด กลยุทธ์การจัดการการเงิน ประกอบด้วย กลยุทธ์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ กลยุทธ์การจัดการนวัตกรรมทางการเงิน กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมทางการเงินและกลยุทธ์การพัฒนาการลงทุนนอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณะ ดาราเรือง (2559) ที่ศึกษาวิจัยการพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันของผลิตภัณฑ์ OTOP หมูฝอยกรอบโกเนียร์ ตำบลหนองกระโดน อำเภอมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์โดยพบว่า กลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ 1) เข้าร่วมกิจกรรมแสดงสินค้ากับหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง 2) เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยว ร้านของฝาก และ e-commerce และ 3) แสวงหาเครือข่ายร่วมดำเนินธุรกิจทั้งในและต่างประเทศกลยุทธ์แก้ไข ได้แก่ 1) สร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานภาครัฐเพื่อพัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการ และแผนการตลาด และ 2) พัฒนาตราสัญลักษณ์สินค้า และบรรจุภัณฑ์ กลยุทธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ 1) ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค และ 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อสร้างความแตกต่าง และกลยุทธ์เชิงรับ ได้แก่ พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนสามารถนำผลของการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบและมีการติดตามประเมินผลความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการนำกลยุทธ์ที่ได้จากผลของการวิจัยไปทดลองใช้ในการดำเนินงานและมีการติดตามประเมินผลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป
3. จากข้อค้นพบของงานวิจัยในการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้าที่พบว่าผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้าอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า ที่มีการพัฒนาขึ้นสามารถสร้างความพึงพอใจและเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสนใจตลอดจนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า ให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้นโดยอาจจะประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาและพัฒนาต่อยอด
4. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านแหลมฯ หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นควรศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามกลยุทธ์ และนำไปสู่การปรับใช้ในการดำเนินงานตามลำดับต่อไป
5. แนวทางของการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางของการศึกษาวิจัยกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากเครือข่ายการวิจัยภาคเหนือตอนล่าง ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

- กฤษณะ ดาราเรือง. (2559). "การพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันของผลิตภัณฑ์ OTOP หมูฝอยกรอบโกเนียร์ ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์." *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 14(2), 67-78.
- เกษม นกน้อย, ลัญชัย ลั้งแทกุล, สาทินี สุวิทย์พันธุ์วงศ์, กัญญาภัทร บุญมิต, และพีชา รัตนศรี. (2558). "การวิเคราะห์กิจกรรมหลักในห่วงโซ่มูลค่าของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว: กรณีศึกษาผู้ประกอบการสินค้าประเภทผ้าในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา." *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 13(2), 139-151.
- โชติกา ปงแปง, พรชนก ทองลาด, และบุญทวรรณ วิงวอน. (2557). "กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์แคบหมูบ้านหม้อ ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง." *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่*, 7(1), 106-116.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2559). *รายงานแนวโน้มธุรกิจเงินตราปีที่ 2 ปี 2559*. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2559, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/BLP/BLP_TH_Q2_2016_la985.pdf
- พลสวัสดิ์ นาทองคำ. (2557). "รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์." *วารสารช่อพะยอม*, 25(1), 129-138.
- ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจทีเอ็มบี. (2558). *มองภาพเศรษฐกิจปี 58 กับ TMB Analysis*. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2559, จาก <http://www.smethailandclub.com/knownledges-view.php?id=581>
- วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ. (2558). "การจัดการวางแผนการตลาดเชิงกลยุทธ์ธุรกิจแปรรูป ผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องอินทรีย์ของกลุ่มผู้ผลิตในชุมชนบ้านมะค่า ตำบลมะค่า อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม." *SNRU Journal of Science and Technology*, 7(13), 45-66
- สินีนารถ วิกกรมประสิทธิ์. (2558). "การจัดการแผนธุรกิจกลุ่มคลัสเตอร์หม้อห้อมแพร์ ตำบลทุ่งไธ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่." *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 10(1), 197-212
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2557). *โอกาสและผลกระทบของ OTOP กับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)*. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2559, จาก www.sme.go.th/Lists/EditorInput/DispForm.aspx?I
- Certo, S. C. (2009). *Modern Management*. (9thed.). New Jersey: Prentice Hill.
- Harrison J. S. and John C.H.St. (2004). *Foundations in Strategic Management*. Canada: Nelson Education.
- Krejcie R. V. and Morgan, D.W. (1970). "Determining sample size for research activities." *Journal of Education and Psychological Measurement*, (3), 607-610.
- Kotler, P. (1997). *Marketing Management: Analysis, planning, implementation and control*, (9thed.). New Jersey: A Simon & Schuster Company.
- Kotler, P. (2003). *Marketing management*. (11thed.). New Jersey: Pearson Education.

การพัฒนาสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงาน ของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

DEVELOPING CORE COMPETENCY AND PERFORMANCE EFFICIENCY OF GOVERNMENT TEACHERS IN NORTHEASTERN THAILAND

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ*

Pacharawit Chansirisira*

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

* Assistant Professor and Ph.D., Department of Educational Administration, Faculty of Education,
Mahasarakham University

* Email: pacharawit05@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะหลักเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบย่อยของสมรรถนะหลักของข้าราชการครู ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi stage random sampling) 352 ตัวอย่าง ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คนโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยใช้การบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) สมรรถนะหลักของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย 4 ด้าน 11 องค์ประกอบย่อย 2) ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะหลักของข้าราชการครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) รูปแบบและเทคนิควิธีการพัฒนาสมรรถนะหลัก 4 สมรรถนะที่เหมาะสมของข้าราชการครูเพื่อนำไปพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานมี 13 ประเด็น และมีเทคนิควิธีการพัฒนารวม 9 วิธี คือ การสัมมนา การประชุมปฏิบัติการ การระดมสมอง การฝึกอบรม การฝึกอบรบ การสอนงาน การศึกษาดูงาน การประชุมกลุ่มย่อย การจัดกิจกรรมเสริม และการบรรยาย

คำสำคัญ: สมรรถนะหลัก ข้าราชการครู ประสิทธิภาพในการทำงาน

Abstract

This research aimed to 1) investigate the core competency and performance efficiency of government teachers in Northeastern Thailand, 2) study relationships between core competency and performance efficiency of the teachers, and 3) develop the appropriate model, which can improve core competency to increase the effective performance of the teachers. The research procedure consisted of 3 steps including 1) study the elements of core competency and performance efficiency 2) collect data using a questionnaire 3) develop the model guideline by having in-depth interview with 10 experts. Samples were 352 people gained by Multi Stage Sampling method. Statistics used were percentage, standard deviation, Pearson's Correlation Coefficient, and content analysis by descriptive data. The research found that 1) there were 11 elements of 4 core competencies 2) The overall opinion on 4 factors of core competency and on performance efficiency were in "High" level. Positive relationships between four aspects of core competency in government teachers, and the performance efficiency were at 0.05 level and 3) There were four core competencies development of effective performance, including 13 issues and 9 techniques as follows; Seminar, Workshop, Brain Storming, Training, Coaching, Field Trip, Buzz Session, Supplementary Activities and Lecture.

Keywords: Core Competency, Government Teachers, Factors for Efficiency

บทนำ

การทำงานที่มีประสิทธิภาพจะนำองค์กรไปสู่การบรรลุผลความสำเร็จของการดำเนินงาน องค์กรจะมีผลผลิตเป็นที่น่าพอใจ ทั้งในด้านการผลิต การบริการ ความก้าวหน้า สร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าและแก่บุคลากรขององค์กร ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรเอง การบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพต้องอาศัย “คน” เป็นทรัพยากรที่สำคัญ เพราะทุกองค์กรล้วนแต่มุ่งแสวงหามาตรการในการนำทรัพยากรมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร กล่าวได้ว่าความสำเร็จและความเจริญเติบโตขององค์กรมักมีผลมาจากการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถและมีคุณค่าเสมอ แต่หากมองในแง่ความจริงแล้วองค์กรต่างๆมักจะละเลยและไม่ให้ความสำคัญกับการรักษาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร ทำให้องค์กรสูญเสียคนดีที่มีความรู้ความสามารถ ทำให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตในการทำงาน เป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานอย่างหนึ่ง เพราะเป็นการตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของบุคคลที่มีต่อองค์กรหรือเป็นความสอดคล้องระหว่างความพึงพอใจในงานของบุคคลกับประสิทธิผลขององค์กร องค์กรจึงควรมีบทบาทช่วยผลักดันให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานพยายามศึกษาหาวิธีการเพื่อที่จะมาปรับปรุงการทำงาน ให้ประสบความสำเร็จไปพร้อมกันด้วย การบริหารองค์กรให้มีคุณภาพสอดคล้องกับพันธกิจ ไม่เพียงแต่ต้องอาศัยผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และทักษะการบริหารแล้ว บุคลากรในสังกัดยังเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยประสานการบริหารงานของผู้บริหารให้สามารถนำพาให้การบริหารจัดการองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศและพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายในสังกัดให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานสูง และสอดคล้องประสานในทิศทางเดียวกับผู้บริหารด้วย (วิทยา จันทรศิริ, 2551, น. 1)

สมรรถนะ (Competency) เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความสามารถในตัวบุคคลที่เป็นปัจจัยส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน เป็นผู้ที่มีความสามารถการประยุกต์ใช้หลักการหรือวิชาที่มีอยู่ในตัวเอง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในงานที่ตนทำ จึงจะกล่าวได้ว่าบุคคลนั้นมี Competency บุคคลที่มีความสามารถที่จะจัดการกับชีวิตของตนได้นั้น คือ บุคคลที่มีลักษณะและสมรรถภาพเชิงประกอบภายในตัวเองสูง มีผลการวิจัยหลายเรื่องได้ให้ข้อสรุปอย่างน่าสนใจว่าคุณลักษณะและสมรรถภาพเชิงประกอบเหล่านี้สามารถฝึกฝนได้ สร้างขึ้นได้ และสามารถปลูกฝังฝึกฝนให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลได้ โดยวิธีการและกระบวนการทางการศึกษาที่เหมาะสม McClelland (1973, pp. 1-2) ในการบริหารการศึกษาให้มีคุณภาพ สมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนางานให้สามารถบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาได้ แต่ในปัจจุบันมีครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังขาดโอกาสและยังไม่ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากบุคลากรทุกคนทุกสายทุกระดับล้วนเป็นผู้มีความสำคัญทั้งสิ้น ถ้าบุคลากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีการหยุดชะงักในการพัฒนาไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ก็จะมีผลต่อบุคลากรในกลุ่มอื่นชะงักตามไปด้วย ดังนั้น เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรที่มีการบริหารจัดการที่ดีนั้น จึงเห็นว่าครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการทำงานอีกมาก การทำให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตในการทำงาน เป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานอย่างหนึ่ง เพราะเป็นการตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของบุคคลที่มีต่อองค์กร หรือเป็นความสอดคล้องระหว่างความพึงพอใจในงานของบุคคลกับประสิทธิผลขององค์กร โดยคุณภาพชีวิตการทำงานจะส่งผลต่อองค์กรคือ ช่วยเพิ่มผลิตผลขององค์กร ช่วยเพิ่มพูนขวัญและกำลังใจของพนักงาน ตลอดจนเป็นแรงจูงใจแก่พวกเขาในการทำงาน และคุณภาพชีวิตการทำงานช่วยปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพของพนักงาน (Huse and Cummings, 1985, pp. 198-199)

สถานศึกษาจึงควรมีบทบาทช่วยผลักดันให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูและบุคลากรทางการศึกษาพยายามศึกษาหาวิธีการ เพื่อที่จะมาปรับปรุงการทำงานให้ประสบความสำเร็จไปพร้อมกันด้วย ทุกหน่วยงานจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะสูงและมีประสิทธิภาพในการทำงาน ทั้งนี้ เพราะการทำงานให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง หากหน่วยงานใดมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง หน่วยงานนั้นก็ย่อมจะประสบผลสำเร็จและสามารถพัฒนางานให้บรรลุตามเป้าหมายที่

ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชาญชัย รัตนสุทธิ, 2552, น. 21) ครุฑนับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาหากครุฑมีคุณภาพสูงย่อมส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพสูงด้วยครุฑจึงมีส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาคน ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างสันติสุขในการพัฒนาครุฑอย่างเป็นระบบ ต่อ เนื่อง ทั้งถึงมีประสิทธิภาพจึงควรมีการพัฒนาตามต้องการในการพัฒนาด้านของครุฑ เพื่อให้ได้เนื้อหาและ วิธีการพัฒนาที่มีความสอดคล้องกับความต้องการตามความถนัดของครุฑอย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2553, น. 56)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการทำงานของครุฑในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำการศึกษาจาก 1) กลุ่มครุฑ และ 2) กลุ่มผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ทราบถึงระดับสมรรถนะหลัก และระดับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูอันจะเป็นข้อสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร และหน่วยงานต้นสังกัด ให้สามารถนำไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาสมรรถนะในการทำงานของ ข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครู ตามความคิดเห็น ของข้าราชการครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการ ครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะหลักให้มีประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครู ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สมรรถนะหลักในการทำงาน โดยใช้กรอบการพัฒนาสมรรถนะหลักของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) (2548, น. 3-6) ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, น. 101-105) สมพงษ์ เกษมสิน (2526, น. 30) ศิริชัย กาญจนวาสี (2546, น. 14-15) และสมใจ ลักษณะ (2546, น. 11-14) ที่กำหนดให้ครุฑในการปฏิบัติงาน 4 ด้าน ได้แก่

- 1.1 สมรรถนะหลักด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน การใช้ทรัพยากร และ 2) ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ

- 1.2 สมรรถนะหลักด้านการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน กระบวนการทำงาน 2) ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจ และ 3) ด้านความสัมพันธ์ของสมาชิกในทีม

- 1.3 สมรรถนะหลักด้านการให้บริการ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน การให้บริการ 2) ด้านความสามารถในการสร้างระบบบริการ และ 3) ด้านความสามารถในการให้บริการ

- 1.4 สมรรถนะหลักด้านการพัฒนาดตนเอง ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการขวนขวาย สนใจใฝ่รู้ 2) ด้านความสามารถของตนในการปฏิบัติงาน และ 3) ด้านพัฒนา ประยุกต์ใช้ ความรู้เชิงวิชาการและเทคโนโลยี

2. ประสิทธิภาพในการทำงาน แบ่งเป็น 8 ด้าน ตามแนวคิดของ สมใจ ลักษณะ (2546, น. 11-14) ศิริชัย กาญจนวาสี (2546, น. 14-15) ได้แก่ ด้านผลตอบแทน ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ และปลอดภัย ด้านการพัฒนาศักยภาพของพนักงาน ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคง ด้านสังคมสัมพันธ์ ด้านลักษณะการบริหาร ด้านความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตกับการทำงาน ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสมรรถนะหลักของข้าราชการครูและองค์ประกอบย่อยของสมรรถนะหลักทั้ง 4 ด้าน จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะหลักของข้าราชการครู จำนวน 68 ข้อ และ ตอนที่ 3 ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูจำนวน 32 ข้อ

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาและวิธีการพัฒนาแล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (ผู้บริหารและครู) จำนวน 10 คน

ประชากรและตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2554 จำนวน 178,392 คน

2. ตัวอย่าง มี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกคือข้าราชการครู และกลุ่มที่ 2 คือ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 384 คน (จำแนกเป็นกลุ่มข้าราชการครูจำนวน 288 คน และกลุ่มผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 96 คน) กำหนดขนาดตัวอย่างโดยเปิดตาราง Krejcie and Morgan (1970, pp. 607-610) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) คือ 1) ทำการสุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้สัดส่วนร้อยละ 25 ของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด ได้ 5 จังหวัด คือจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 จังหวัด คือมหาสารคามและอุดรธานีและตอนล่างอีก 3 จังหวัด คือ สุรินทร์ บุรีรัมย์และ ชัยภูมิ 2) ทำการสุ่มเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดละ 1 เขตพื้นที่โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้ 5 เขตพื้นที่ 3) ทำการสุ่มโรงเรียนโดยการคละขนาด (เขตพื้นที่การศึกษาละ 10 โรงเรียน) โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) รวม 50 โรงเรียน และ 4) ดำเนินการสุ่มข้าราชการครู (โรงเรียนละ 5-10 คน) เก็บข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มช่วยงานทำการเก็บและรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาได้ 352 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.67

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามมาประมวลวิเคราะห์โดยข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยใช้ความถี่และร้อยละ และวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะหลัก และประสิทธิภาพการทำงาน ผู้วิจัยดำเนินการตรวจให้คะแนน โดยมีหลักเกณฑ์การวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการทำงาน โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วเทียบเกณฑ์แปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น. 103)

เกณฑ์ระดับคะแนน	ความหมาย
4.51 – 5.00	ประสิทธิภาพการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	ประสิทธิภาพการทำงานอยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	ประสิทธิภาพการทำงานอยู่ในระดับระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	ประสิทธิภาพการทำงานอยู่ในน้อย
1.00 – 1.50	ประสิทธิภาพการทำงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (Inter Correlation Coefficient) ระหว่างสมรรถนะหลักทั้ง 4 ด้านกับประสิทธิภาพการทำงาน

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มข้าราชการครู จำนวน 272 คน (ร้อยละ 77.27) รองลงมาเป็นกลุ่มผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 80 คน (ร้อยละ 22.73) เมื่อจำแนกตามเพศพบ ว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 225 คน (ร้อยละ 63.92) รองลงมา เป็นเพศชาย จำนวน 127 คน (ร้อยละ 36.08) และเมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิ การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 282 คน (ร้อยละ 80.11) รองลงมาคือ ปริญญาโท จำนวน 59 คน (ร้อยละ 16.76) ประกาศนียบัตรบัณฑิตและต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 11 คน (ร้อยละ 3.13) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะหลัก และประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการ ครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครู ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกรายด้าน

สมรรถนะหลัก / ประสิทธิภาพการทำงาน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (ACH), (X ₁)	3.84	0.72	ระดับมาก
2. สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม (TEAM), (X ₂)	4.01	0.65	ระดับมาก
3. สมรรถนะด้านการบริการที่ดี (SER), (X ₃)	4.06	0.63	ระดับมาก
4. สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง (DEV), (X ₄)	3.98	0.65	ระดับมาก
5. ประสิทธิภาพในการทำงาน (EFF), (Y)	3.71	0.67	ระดับมาก

จากตาราง 1 พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะ หลักของข้าราชการครูแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สมรรถนะด้านการบริการที่ดี ($\bar{X}$ = 4.06) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ = 4.01) สมรรถนะด้าน การพัฒนาตนเอง ($\bar{X}$ = 3.98) และสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X}$ = 3.84) และมีประสิทธิภาพใน การทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.71) ตามลำดับ

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างกันของสมรรถนะหลัก และ ประสิทธิภาพในการทำงาน ของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

	ACH (X ₁)	TEAM (X ₂)	SER (X ₃)	DEV (X ₄)	EFF (Y)	ค่าระดับความ สัมพันธ์
ACH (X ₁)	1.000	0.845*	0.481*	0.801*	0.762*	มาก
TEAM (X ₂)		1.000	0.454*	0.832*	0.769*	มาก
SER (X ₃)			1.000	0.378*	0.453*	ปานกลาง
DEV (X ₄)				1.000	0.762*	มาก
EFF (Y)					1.000	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักในแต่ละด้านกับประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวม มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.453 – 0.769 ตัวแปรสมรรถนะหลักที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูสูงสุดครูด้านการงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก ($r = 0.769$) รองลงมาคือ ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการพัฒนาตนเอง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูอยู่ในระดับมากเท่ากัน ($r = .762$) ส่วนด้านสุดท้ายคือ ด้านการให้บริการที่ดีมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูอยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.453$)

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครู ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของข้าราชการครูที่เหมาะสมเพื่อนำไปพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน สรุป 4 สมรรถนะหลักมี 13 ประเด็นการพัฒนา ได้แก่ การมีระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพการลดความสูญเสียในการปฏิบัติงาน กำหนดรูปแบบการทำงานที่เหมาะสมส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น ร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา เป็นต้นการสื่อสารในองค์กรแบบเปิดเผย การยินดียินดีรับฟังความคิดเห็น การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในที่ทำงานการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง การเข้าใจสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทรัพยากรในการใช้งาน การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การพัฒนาระบบคุณภาพการให้บริการที่เหมาะสม การให้การสนับสนุนบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและวิชาชีพ การสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน โดยมีวิธีการพัฒนารวม 9 วิธี รายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 แนวทาง/วิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอ 13 ประเด็นการพัฒนาครู วิธีการพัฒนารวม 9 วิธี

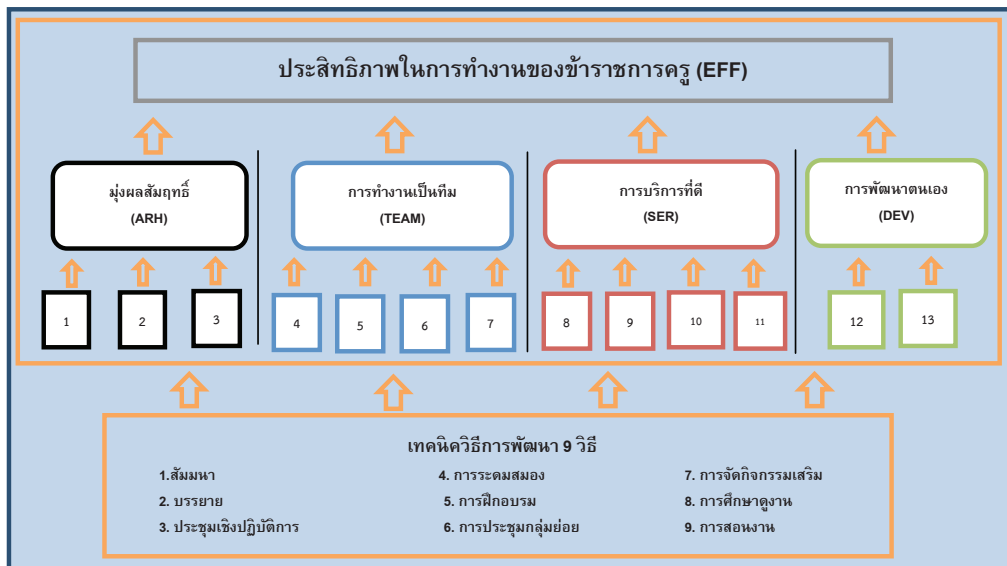
สมรรถนะ	ประเด็นการพัฒนาครู	แนวทาง/วิธีการพัฒนา		
		วิธีการที่ 1	วิธีการที่ 2	วิธีการที่ 3
มุ่งผลสัมฤทธิ์	1. การมีระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ	สัมมนา	บรรยาย	การประชุมเชิงปฏิบัติการ
	2. การลดความสูญเสียในการปฏิบัติงาน	สัมมนา	การระดมสมอง	การประชุมเชิงปฏิบัติการ
	3. กำหนดรูปแบบการทำงานที่เหมาะสม	การประชุมเชิงปฏิบัติการ	การสัมมนา	ระดมสมอง
การทำงานเป็นทีม	4. การส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น ร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา เป็นต้น	ฝึกอบรม	การสัมมนา	การระดมสมอง
	5. การสื่อสารในองค์กรแบบเปิดเผย	การประชุมเชิงปฏิบัติการ	การสัมมนา	การระดมสมอง
	6. การยินดียินดีรับฟังความคิดเห็น	สัมมนา	ฝึกอบรม	การระดมสมอง
	7. การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในที่ทำงาน	การประชุมเชิงปฏิบัติการ	ฝึกอบรม	การสอนงาน

ตาราง 3 แนวทาง/วิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอ 13 ประเด็นการพัฒนาคู วิธีการพัฒนารวม 9 วิธี (ต่อ)

สมรรถนะ	ประเด็นการพัฒนาคู	แนวทาง/วิธีการพัฒนา		
		วิธีการที่ 1	วิธีการที่ 2	วิธีการที่ 3
การบริการที่ดี	8. การเข้าใจสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง	ประชุมกลุ่มย่อย	จัดกิจกรรมเสริม	การศึกษาดูงาน
	9. การสนับสนุนทรัพยากรในการใช้งาน	สัมมนา	ศึกษาดูงาน	การระดมสมอง
	10. การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน	การประชุมเชิงปฏิบัติการ	ฝึกอบรม	สัมมนา
	11. การพัฒนาระบบคุณภาพการให้บริการที่เหมาะสม	สัมมนา	ฝึกอบรม	การสอนงาน
การพัฒนาตนเอง	12. การให้การสนับสนุนบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและวิชาชีพ	การประชุมเชิงปฏิบัติการ	การสอนงาน	การระดมสมอง
	13. การสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน	การศึกษาดูงาน	สัมมนา	การสอนงาน

จากตาราง 3 จากการศึกษาวิธีการที่ควรใช้ในการพัฒนาสมรรถนะหลัก 4 ด้าน รวม 13 ประเด็นการพัฒนา ได้แก่ การมีระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพการลดความสูญเสียในการปฏิบัติงานกำหนดรูปแบบการทำงานที่เหมาะสมส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น ร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา เป็นต้นการสื่อสารในองค์กรแบบเปิดเผยการยอมรับฟังความคิดเห็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในทำงานการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทรัพยากรในการใช้งานการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานการพัฒนาระบบคุณภาพการให้บริการที่เหมาะสมการให้การสนับสนุนบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและวิชาชีพ และการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน ส่วนเทคนิควิธีการพัฒนามี 9 วิธี ได้แก่ การสัมมนา (Seminar) การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) การระดมสมอง (Brain Storming) การฝึกอบรม (Training) การสอนงาน (Coaching) การศึกษาดูงาน (Field Trip) การประชุมกลุ่มย่อย (Buzz Session) การจัดกิจกรรมเสริม (Supplementary Activities) และการบรรยาย (Lecture)

จากข้อมูลแนวทางวิธีการพัฒนาสมรรถนะหลักเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยขอเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุปผล

จากการศึกษาสมรรถนะหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปผลได้ดังนี้

1. สมรรถนะหลักของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะที่ 1 สมรรถนะหลักด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 2 ด้าน คือ 1) ด้านการใช้ทรัพยากร และ 2) ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ สมรรถนะที่ 2 สมรรถนะหลักด้านการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 3 ด้าน คือ 1) ด้านกระบวนการทำงาน 2) ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจ และ 3) ด้านความสัมพันธ์ของสมาชิกในทีม สมรรถนะที่ 3 สมรรถนะหลักด้านการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 3 ด้าน คือ 1) ด้านการให้บริการ 2) ด้านความสามารถในการสร้างระบบบริการ และ 3) ด้านความสามารถในการให้บริการ สมรรถนะที่ 4 สมรรถนะหลักด้านการให้บริการที่ดี ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 3 ด้าน คือ 1) ด้านการชวนขยาย สันใจใฝ่รู้ 2) ด้านความสามารถของตนในการปฏิบัติงาน และ 3) ด้านพัฒนา ประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิชาการและเทคโนโลยี

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบย่อยของสมรรถนะหลัก และประสิทธิภาพในการทำงาน

2.1 ผลการศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเกี่ยวข้องกับสมรรถนะหลักโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ สมรรถนะด้านการบริการที่ดี สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม และสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง

2.2 ความคิดเห็นของข้าราชการครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ด้านผลตอบแทนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นๆอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ทำงาน และด้านลักษณะการบริหาร

2.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักในแต่ละด้านกับประสิทธิภาพการทำงาน ของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.453 – 0.769 ตัวแปรสมรรถนะหลักที่มีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูสูงสุดครูด้านการงานเป็นทีม เท่ากับ 0.769 รองลงมาคือ ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการพัฒนาตนเอง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ กับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูเท่ากันคือ .762 ส่วนด้านสุดท้ายคือ ด้านการให้บริการที่ ดีมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูเท่ากับ 0.453

3. ผลจากการสัมภาษณ์สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะหลักของข้าราชการ ครูที่เหมาะสมเพื่อนำไปพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน สรุป 4 สมรรถนะหลัก มี 13 ประเด็นการ พัฒนาและเทคนิควิธีการพัฒนาที่เหมาะสมรวม 9 วิธี

อภิปรายผล

จากการศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยสมรรถนะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของครูในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สมรรถนะหลักของข้าราชการครูมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ ข้าราชการครูใน ฐานะที่เป็นบุคลากรในหน่วยงานจำเป็นต้องมีคุณสมบัติหรือความสามารถสำคัญทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น ทักษะ ความรู้ ซึ่งง่ายต่อการพัฒนา ส่วนคุณลักษณะที่เป็นนามธรรมที่ซ่อนเร้นยังมีอีกมาก ซึ่งพัฒนาได้ ค่อนข้างยาก เช่น อึดทนในทัศนคติ เจตคติ ค่านิยม แรงจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับประสิทธิผลของ ภาวะผู้นำ (Spencer and Spencer, 1993, p. 11) ปัจจัยด้านต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของงาน ความหมายของสมรรถนะ หมายถึง กลุ่มพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลที่เกิดจากความรู้ เจตคติ หรือ คุณลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล อันเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติงานใน หน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดในตำแหน่งงานนั้นๆซึ่งแม้ว่าความหมายของสมรรถนะในแต่ละ คนแม้จะไม่เหมือนกันทีเดียว แต่มีลักษณะร่วมกัน คือ เป็นพฤติกรรมในการทำงานเกี่ยวข้องกับผลสำเร็จ ของงาน และเกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะส่วนบุคคลอื่นๆ สิ่งที่จะต้องเน้น คือ สมรรถนะไม่ใช่ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ของบุคคล แต่เป็นกลุ่มพฤติกรรมใน การทำงาน ซึ่งเกิดมาจากการที่บุคคลมี ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆที่จำเป็นสำหรับ การทำงานให้ประสบความสำเร็จ หรือมีผลงานโดดเด่น (พชรวิทย์ จันทรศิริ, 2554, น. 11) จากผลการวิจัย ที่พบ ข้าราชการครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพ ในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสมรรถนะหลัก โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย สมรรถนะด้านการงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง และ ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การปฏิบัติงานในปัจจุบัน ภายใต้อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัตน์ การทำงานที่มีการแข่งขันกันมากขึ้น ทั้งการแข่งขันกับเวลาเพื่อ ให้ทันต่อการทำงานที่ซับซ้อน และต้องอาศัยการประสานงานที่ดี ทำให้การทำงานเป็นทีมเข้ามามีบทบาท สำคัญ และได้รับการยอมรับให้เป็นรูปแบบการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคล และองค์กรมาก ที่สุด ข้าราชการครูจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการทำงานเป็นทีม เทคนิคการทำงานเป็นทีม การสื่อสารในองค์กร การประสานงาน การได้ฝึกความคิด ร่วมการแก้ปัญหาข้อดีของการทำงานเป็นทีม คือ ความโปร่งใส ความไว้วางใจในทีมงานและทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทีม การทำงานเป็นทีม ดีกว่าทำงานคนเดียว (วิทยา จันทรศิริ, 2551, น. 220) ครูจะต้องเป็นตัวอย่างในการทำงานเป็นทีมและ เป็นผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรการทำงานเป็นทีมได้ เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสาร การสร้าง ทีมงาน สร้างความมีส่วนร่วม สามารถสร้างบรรยากาศ การนำจุดเด่นของตนมาใช้ในการพัฒนางาน การ พัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพ (Bowman, 2002, pp. 158-162) องค์กรจะต้องเห็นความสำคัญของทีมงาน ในองค์กรที่ประสบความสำเร็จจะมีทีมงานที่มีความสามารถใช้เทคนิคทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและ

บรรลุเป้าหมายของการทำงานขององค์กรนั้น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Weller (2001, pp. 73-81) ที่ศึกษาเรื่อง Department Heads: The Most Underutilized Leadership Position พบว่า ความรู้ทักษะที่ทำให้หัวหน้าภาควิชาประสบความสำเร็จในการบริหารภาควิชา ประการหนึ่ง คือ การทำงานเป็นทีม และเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับงานวิจัยของ Wright (2001, p. 20) ที่วิจัยเรื่อง HR competencies: Getting Them Right พบว่า กลยุทธ์สำคัญในการติดตามงานและเป็นตัวขับเคลื่อนความสำเร็จที่สำคัญขององค์กร คือ ทักษะการทำงานระหว่างบุคคล หรือการทำงานเป็นทีม และ Meisinger (2003, p. 8) ที่ศึกษา เรื่อง Adding Competencies, Adding Value ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะที่สำคัญ 1 ใน 5 สมรรถนะคือ กลยุทธ์ในการช่วยเหลือในทีม และข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของพิศิษฐ์ แสงสุพิน (2553, น. 85) ที่ศึกษาสมรรถนะหลักทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยพบว่าทั้ง 4 สมรรถนะเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาสมรรถนะหลักรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริการที่ดี ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากข้าราชการยุคใหม่มีจิตอาสา เน้นการบริการที่ดี ซึ่งแสดงถึงความตั้งใจและความพยายามในการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนตลอดจนของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมรรถนะดังกล่าวจะเน้นถึงความมุ่งมั่นในการที่จะปฏิบัติราชการให้ดีหรือให้เกินมาตรฐานที่มีอยู่ซึ่งอาจจะยังไม่สะท้อนผลเพื่อประโยชน์ของประชาชนจึงมีความสำคัญในลำดับรองลงมา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสมนึก ลิ้มอารีย์ (2552, น. 72) ที่ทำการศึกษาศมรรถนะหลักของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการศึกษพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และในสถานศึกษาที่มีต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นต่อด้านที่อยู่ในระดับต่ำสุด คือ ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์

ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านความรับผิดชอบ ต่อสังคม ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และด้านลักษณะการบริหาร ทั้งนี้เนื่องจากความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการให้ความสำคัญในปัจจัยที่มาจากส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบุญเรือน สัจธรรมนุกูล (2546, น. 80) ที่ทำการศึกษาคำความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานพนักงานสาขารณการออมสิน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พนักงานสาขารณการออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง จำแนกรายด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการคำนึงถึงประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการบูรณาการทางสังคม หรือการทำงานร่วมกัน ด้านโอกาสและการพัฒนาความสามารถ และด้านธรรมณูญในองค์กร และยังสอดคล้องกับการศึกษาของอุบล อำพันธ์ (2550, น. 72) ที่ทำการศึกษาคำความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงานชื่อนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน ตามกลุ่มงาน โดยภาพรวม ด้านโอกาสและการพัฒนาความสามารถ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ด้านบทบาทการทำงานที่มีความสมดุล ด้านการคำนึงถึงผลประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผลตอบแทน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลตอบแทนมีความเพียงพอและยุติธรรมตามประสิทธิภาพในการทำงาน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของปิวิมา ผาสุก (2547, น. 91) ที่ทำการศึกษาคำความคิดเห็นในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยคุณภาพชีวิตด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ด้านความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัวอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยัง

สอดคล้องกับการศึกษาของภัทรพล เจิมเกาะ (2547, น. 69) ที่ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของอาจารย์วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของอาจารย์วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีคุณภาพชีวิตในการทำงานในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของอาจารย์ ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมตามลำดับ และสอดคล้องกับการศึกษาของอุบล อำพันธ์ (2550, น. 72) ที่ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการสังกัดกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงานชื่อนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน ด้านค่าตอบแทน ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน และด้านธรรมณูในองค์กร อยู่ในระดับปานกลาง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสมรรถนะหลักในแต่ละด้าน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยสมรรถนะหลักในแต่ละด้าน ทั้ง 4 ด้าน คือ การทำงานเป็นทีม (X_2) การพัฒนาตนเอง (X_4) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_1) และการบริการที่ดี (X_3) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.378 - 0.845 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากว่าสมรรถนะเป็นคุณลักษณะร่วมของบุคลากรทั้งระบบ เพื่อเป็นการหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548, น.11) แต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวกค่อนข้างสูงผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสมรรถนะทั้ง 4 ด้านนี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามที่ประสงค์ โดยข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่า สมรรถนะหลักแต่ละด้านล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ว่าจะเป็นสมรรถนะการทำงานเป็นทีม การพัฒนาตนเอง การมุ่งผลสัมฤทธิ์และการบริการที่ดี ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาสู่สาระสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะหลักของข้าราชการครูที่เหมาะสมเพื่อนำไปพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน สรุป 4 สมรรถนะหลัก มีประเด็นการพัฒนาอยู่ 13 ประเด็น ได้แก่ 1) การมีระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ 2) การลดความสูญเสียในการปฏิบัติงาน 3) กำหนดรูปแบบการทำงานที่เหมาะสม 4) การส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น ร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา เป็นต้น 5) การสื่อสารในองค์กรแบบเปิดเผย 6) การยินดีรับฟังความคิดเห็น 7) การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในที่ทำงาน 8) การเข้าใจสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง 9) การสนับสนุนทรัพยากรในการใช้งาน 10) การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน 11) การพัฒนาระบบคุณภาพการให้บริการที่เหมาะสม 12) การให้การสนับสนุนบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและวิชาชีพและ 13) การสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิเสนอเทคนิควิธีการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน รวมทั้งสิ้น 9 วิธี ได้แก่ 1) การสัมมนา (Seminar) 2) การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) 3) การระดมสมอง (Brain Storming) 4) การฝึกอบรม (Training) 5) การสอนงาน (Coaching) 6) การศึกษาดูงาน (Field Trip) 7) การประชุมกลุ่มย่อย (Buzz Session) 8) การจัดกิจกรรมเสริม (Supplementary Activities) และ 9) การบรรยาย (Lecture) เทคนิคและวิธีการพัฒนาสมรรถนะหลัก ข้อค้นพบสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anderson (1997, pp. 27-54) ที่ศึกษา เรื่อง Leadership Training Initiatives for Community College Administrators: A Focus Synthesis of the Literature ซึ่งเป็นการศึกษาโปรแกรมการฝึกอบรมภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพโดยทำการสังเคราะห์จากงานวิจัยซึ่งได้โปรแกรมการฝึกอบรมที่จัดให้กับผู้บริหาร รวม 7 โปรแกรม และได้เสนอว่า โปรแกรมการฝึกอบรมอย่างเดียวยังไม่สามารถพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารได้ และควรใช้ทั้งที่เลี้ยงที่มีคุณภาพและการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rosen, Furst & Blackburn (2006, p. 229) ที่ศึกษา เรื่อง Training for virtual teams: An investigation of Current Practices and Future needs ซึ่งเสนอว่าองค์กรในปัจจุบันมีเป้าหมายการฝึกอบรมเพื่อการเตรียมผู้นำและสมาชิกของทีมงานที่แท้จริง มีข้อเสนอ

ให้มีการฝึกฝนและฝึกอบรมเพื่อการสร้างผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นในองค์กร การดำเนินการพัฒนา ควร มีรูปแบบวิธีการพัฒนาที่หลากหลาย และพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการพัฒนาแต่ละ สมรรถนะ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการพัฒนาศาสามารถรับรู้และได้ฝึกฝนทักษะที่จำเป็นได้อย่าง มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วิทยา จันทรศิริ, 2551, น. 224)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาปัจจัยสมรรถนะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของครู ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะและประสิทธิภาพในการทำงานของครู ผู้ศึกษามี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านสมรรถนะหลักของครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากมีครบสมรรถนะหลักแล้ว ควรมีสมรรถนะในด้านอื่นๆ รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เพื่อจะสามารถขับเคลื่อนองค์กรของตนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดอาทิ สมรรถนะด้านที่มีน้อยที่สุด คือ สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งสมรรถนะด้านนี้มีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพในการทำงานอยู่ระดับค่อนข้างมาก ($r=0.762$) ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดควรนำมาพิจารณา เป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในสังกัดต่อไป

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมีการกำหนด นโยบาย/แผนงาน/โครงการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำผลจากการศึกษานี้ เป็นข้อสารสนเทศให้ผู้บริหารต้นสังกัด และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจถึงองค์ประกอบของสมรรถนะหลักที่ทำให้ บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้ครู สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเชิงปฏิบัติการในเชิงลึกในแต่ละสมรรถนะของครู ผู้บริหารและบุคลากร ทางการศึกษา ทั้งสมรรถนะหลัก สมรรถนะประจำสายงาน และสมรรถนะทางการบริหาร

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะของครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน ที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น ขนาดของโรงเรียน พื้นที่ตั้ง โรงเรียนที่มีผลงานดีเลิศ (Best practice) และ โรงเรียนทั่วไป

บรรณานุกรม

- ชาญชัย รัตนสุทิ. (2552). *การพัฒนาความเป็นมืออาชีพของครูด้วยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 4* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเรือน ลัจจธรรมนุกูล. (2546). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานสาขาธนาคารออมสินในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร* (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). *จิตวิทยาอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ปวีณา ฝาสุก. (2547). *คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต* (ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พชรวิทย์ จันทรศิริล. (2554). *การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหาร*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิศิษฐ์ แสงสุพิน. (2553). *สมรรถนะหลักทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3* (รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภัทรพล เจริญเกาะ. (2547). *คุณภาพชีวิตในการทำงานของอาจารย์วิทยาลัยพัฒนศึกษาธนบุรี* (ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- วิทยา จันทรศิริ. (2551). *การพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยของรัฐ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2546). *การพัฒนาดัชนีวัดคุณภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา*. *วารสารครูศาสตร์*, 31(3), 12-29.
- สมใจ ลักษณะ. (2546). *การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- สมนึก ลิ้มอารีย์. (2552). *สมรรถนะหลักของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3*. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2526). *การบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2548). *หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). *คู่มือสมรรถนะราชการพลเรือนไทย*. กรุงเทพฯ: พี.เอ. ลิฟวิ่ง จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อุบล อำพันธ์. (2550). *คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการสังกัดกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน* (ภาคนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Anderson, J. D. (1997). Leadership Training Initiatives for Community College Administrators: A Focus Synthesis of the Literature. *Community College Review*, 24(4), 27-54.
- Bowman, R. F. (2002). The real Work of Department Chair. *The Clearing House*, 72(3), 158-162.
- Huse, Edgar F & Cummings, Thomas G. (1985). *Organization Development and Change*. New York: West Publishing Company.

- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W.(1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 608-610.
- McClelland, D. (1973). Testing for Competence Rather Than for Intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1-14.
- Meisinger, S. (2003). Adding Competencies Adding Value. *HR Magazine*, 47(8), 8.
- Rosen, B., Furst, S., & Blackburn, R.(2006). Training for Virtual Teams:An Investigation of Current Practices and Future Needs. *Human Resource Management*, 45(2), 229-247.
- Spencer, L. M. & Spencer, S.M. (1993). *Competence at Work:Model for Superior Performance*. New York:John Wiley & Sons.
- Weller, L. D. (2001). Department Heads:The Most Underutilized Leadership Position. *NASSP Bulletin*, 85(625), 73-81.
- Wright, L. (2001). HR Competencies:Getting Them Right. *Canadian HR Reporter*, 14(19), 20.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความสามารถด้าน คำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

A CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF NUMERACY OF MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS

กฤษฎา แก้วสิงห์*

Kisada Kawsing*

พนิดา มารุ่งเรือง**

Panida Marungruang**

สุวิมล กฤษศยาสน์***

Suwimon Kritkharuehart***

เรืองเดช ศิริกิจ****

Ruangdech Sirikit****

* นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* Ph.D. Candidate, Research and Development on Human Potentials, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

* Email: krunk2006@hotmail.com

** อาจารย์ประจำ ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

** Lecturer, Department of Educational Measurement and Research, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

** Email: panidam@swu.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

*** Assistant Professor, Department of Educational Evaluation and Research, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

*** Email: mon_swu@windowslive.com

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**** Assistant Professor, Educational and Psychological Test Bureau, Srinakharinwirot University

**** Email: ruandech@swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำนวน 660 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดความสามารถด้านคำนวณ จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การแปรผัน ความเบ้ ความโด่ง และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการวัดความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ ทักษะการคิดคำนวณ และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2=288.15$, $df=263$, $P\text{ value} = 0.137$, $\chi^2/df = 1.095$, $GFI = 0.97$, $AGFI = 0.95$, $SRMR = 0.027$, $RMSEA = 0.012$) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.76-0.99 ทุกองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และโมเดลการวัดตัวแปรแฝงความสามารถด้านคำนวณมีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (p_c) อยู่ระหว่าง 0.96-0.98

คำสำคัญ: ความสามารถด้านคำนวณ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

This research intended to analysis and examine a numeracy measurement model for Mathayomsuksa two students with empirical data. The sample was six hundred and sixty in Mathayomsuksa two students, selected by two-stage random sampling from Mathayomsuksatwo students of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 4. The data was collected using thirty-item numeracy test and were analyzed using mean, standard deviation, coefficient of variation, skewness, kurtosis and second order confirmatory factor analysis.

The research results indicated that numeracy of Mathayomsuksa two students consists of three components: concept, calculation, mathematical and processing skills and model was fitted with the empirical data ($\chi^2=288.15$, $df=263$, $p\text{-value} = 0.137$, $\chi^2/df = 1.095$, $GFI=0.97$, $AGFI=0.95$, $SRMR = 0.027$, $RMSEA= 0.012$) with standardized factor loading between 0.76 to 0.99. All the elements are statistically significant at 0.01. The construct reliability (p_c) of numeracy model is situated between 0.96 to 0.98.

Keywords: Numeracy, Confirmatory Factor Analysis

บทนำ

ความสามารถด้านคำนวณ (Numeracy) เป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนในยุคของสังคมข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา นักเรียนทุกวันนี้ต้องเผชิญหน้ากับกิจกรรมประจำวันที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ เช่น การจับจ่ายใช้สอย การเดินทาง การจัดระเบียบการเงินของตนเอง การประเมินสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งความรู้ทางคณิตศาสตร์สามารถเข้ามาช่วยทำให้การมองประเด็น การตั้งปัญหาหรือการแก้ปัญหา มีความชัดเจนยิ่งขึ้น (สูนีย์ คล้ายนิล, ปรีชาญ เดชศรี, และอัมพิกา ประโมจน์, 2550, น. 95; สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2554, น.37) รวมทั้งยังเป็นหนึ่งในทักษะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกคนเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 จากความสำคัญดังกล่าวจึงได้มีหน่วยงานระหว่างประเทศทำการประเมินความสามารถด้านคำนวณของประชากรในแต่ละช่วงอายุ เพื่อตรวจสอบว่าประชากรของแต่ละประเทศมีความพร้อมสำหรับเป็นพลเมืองของชาติที่มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศและการแข่งขันได้มากน้อยเพียงใด เช่น สมาคมนานาชาติเพื่อประเมินสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา (International Association for the Evaluation of Educational Achievement: IEA) ได้ทดสอบความสามารถทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ ตามโครงการ TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) โดยมีการกำหนดกรอบการประเมินความสามารถด้านคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในปี ค.ศ. 2015 ขึ้นเป็นครั้งแรก (IEA, 2013) หรือการประเมินตามโครงการ Programme for the International Assessment of Adult Competencies หรือเรียกสั้นๆ ว่าโครงการ PIAAC ดำเนินงานโดยองค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) เป็นโครงการที่ประเมินสมรรถนะของบุคคลที่มีอายุระหว่าง 16-65 ปี ซึ่งถือเป็นวัยแรงงานที่สำคัญของประเทศ โดยวัดจากสมรรถนะหลัก 4 ด้าน คือ การรู้หนังสือ (Literacy) ความสามารถในการอ่าน (Reading Component) ความสามารถด้านคำนวณ (Numeracy) และความสามารถในการแก้ปัญหาภายใต้สภาพแวดล้อมที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี (Problem Solving in Technology – Rich Environments) มีประเทศที่เข้าร่วมโครงการแล้วประมาณ 25 ประเทศ ทั้งในยุโรปอเมริกา และเอเชีย สำหรับประเทศไทยยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการนี้ แต่มีแนวโน้มการเข้าร่วมการประเมินในอนาคต โดยสภาการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557)

ในปัจจุบันหลายๆ ประเทศได้ให้ความสำคัญกับความสามารถด้านคำนวณและได้พยายามพัฒนา นักเรียนของตนเองให้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ประเทศอังกฤษได้กำหนดมาตรฐานความสามารถด้านคำนวณไว้ในหลักสูตรการศึกษาของชาติ (Russell, 2009) ราชรัฐเวลส์ กำหนดกรอบแนวคิดสำหรับพัฒนาความสามารถด้านคำนวณสำหรับนักเรียนอายุ 5 – 14 ปี ไว้ในหลักสูตรการศึกษาของชาติ (Department for Education and Skills, 2013) ประเทศออสเตรเลียได้จัดให้มีการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติทางด้านความสามารถด้านคำนวณกับนักเรียนที่เรียนในเกรด 3, 5, 7 และ 9 (Human Capital Working Group, Council of Australian Government, 2008) สำหรับประเทศไทยหน่วยงานหลักที่มีส่วนในการจัดการศึกษาของประเทศ เช่น สำนักทดสอบทางการศึกษาได้ปรับเปลี่ยนการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติจากการประเมินที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์มาเป็นการประเมินวัดความสามารถพื้นฐานสำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านภาษา (Literacy) ด้านคำนวณ (Numeracy) และด้านเหตุผล (Reasoning Abilities) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเริ่มดำเนินการครั้งแรกในปีการศึกษา 2555 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นการประเมินความสามารถที่ตกผลึก (Crystallization) จากการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และถือเป็นความสามารถพื้นฐานเบื้องต้นที่สำคัญสำหรับนำไปใช้ในการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งยังสะท้อนไปสู่การยกระดับผลการประเมินระดับชาติ (O-NET) และนานาชาติ (PISA) อีกด้วย (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2556, น. 2)

จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบการวัดความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของประเทศไทยโดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลการวัดจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองและทำการศึกษากับนักเรียนในจังหวัดนครราชสีมาเนื่องจากมีผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ทั้งจังหวัดในปีการศึกษา 2558 และ 2559 ในรายวิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ประกอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการประเมินในระดับนานาชาติตามโครงการ TIMSS และเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนสำหรับการประเมินการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามโครงการ PISA รวมไปถึงการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET อีกด้วยซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในแนวทางในการพัฒนานักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวัดความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนแนวคิดและความหมายของความสามารถด้านคำนวณ (numeracy) จากแหล่งต่างๆ พบว่า มีนักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายความสามารถด้านคำนวณไว้อย่างหลากหลาย เช่น Cockcroft et al. (1982) ได้ให้ความหมายของความสามารถด้านคำนวณว่า เป็นความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของจำนวนและทักษะทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ เช่น กราฟ แผนภูมิ ตาราง ได้ถูกต้อง ส่วน Askew, Brown, Johnson, Rhodes, and William (1997) ได้ให้ความหมายของความสามารถด้านคำนวณว่า เป็นความสามารถในการนำความคิดรวบยอดเกี่ยวกับระบบจำนวน กระบวนการและทักษะทางการคิดคำนวณ การสื่อสาร สื่อความหมายและการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเลข ไปใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง และ McLean, Perkins, Tout, Brewer, and Wyse (2012) กล่าวว่า ความสามารถด้านคำนวณเป็นการนำความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์มาเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต สามารถเลือกใช้คณิตศาสตร์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ที่พบเจอ จากความหมายความสามารถด้านคำนวณของแต่ละแห่งก็จะแตกต่างกันไปบ้างแต่จะมีส่วนที่เหมือนกันคือ เป็นความสามารถในการนำความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจพบเจอในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

องค์ประกอบของความสามารถด้านคำนวณจากการศึกษาของผู้วิจัยได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิดการพัฒนาและประเมินความสามารถด้านคำนวณของนักเรียน เช่น แนวคิดของกรมสามัญศึกษาและการจ้างงานของประเทศไทย (Department for Education and Employment, 1999) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรจะประกอบด้วยความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์ที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ระบบจำนวนและสมบัติของจำนวน 2) ความสามารถในการคิดคำนวณ 3) ทักษะการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการวัด รูปร่าง รูปทรง และรูปเรขาคณิต และ 5) ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิดของสำนักงานเพื่อพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผลแห่งชาติของออสเตรเลีย (Australian Curriculum, Assessment and Report Authority, 2012) เสนอให้มีการพัฒนาความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนประกอบด้วยความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์ที่สำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การบวก ลบ คูณ หารจำนวนเต็มและการประมาณค่า 2) แบบรูปและความสัมพันธ์ 3) เศษส่วน ทศนิยม อัตราส่วนและร้อยละ 4) การให้เหตุผลเกี่ยวกับรูปร่าง รูปทรงและรูปเรขาคณิต 5) สถิติ และ 6) การวัด แนวคิดของกรมสามัญศึกษาและทักษะพื้นฐาน

(Department for Education and Skills, 2013) ได้ประกาศกำหนดมาตรฐานสำหรับความสามารถด้านคำนวณสำหรับนักเรียนในราชรัฐเวลส์ที่มีอายุ 5– 14 ปี ประกอบด้วย 1) ทักษะการให้เหตุผลเชิงจำนวน 2) ทักษะด้านจำนวน 3) ทักษะด้านการวัดและ 4) ทักษะด้านข้อมูล เป็นต้น จะเห็นว่ามุ่งมองความสามารถด้านคำนวณของแต่ละแห่ง เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศออสเตรเลียจะแตกต่างกันไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพบริบทของสังคม วัฒนธรรม การประกอบอาชีพและหลักสูตรการศึกษาชนิดศาสตร์ของแต่ละประเทศ แต่จะมีส่วนที่คล้ายคลึงกันบางส่วน เช่น 1) ทักษะการบวก ลบ คูณ หาร จำนวน 2) ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น สำหรับกรอบแนวคิดความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดองค์ประกอบความสามารถด้านคำนวณของสำนักทดสอบทางการศึกษา (2556) โดยแบ่งเป็น 3 องค์ประกอบคือ 1) ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ 2) ทักษะการคิดคำนวณ และ 3) ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งสิ้น จำนวน 65 โรงเรียนจำนวน 80 ห้องเรียน และนักเรียนจำนวนทั้งหมด 2,049 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวนนักเรียน 660 คน โดยได้มาจากการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-stage Random Sampling) คือ ขั้นแรกสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นขั้นของการสุ่ม (Strata) มีโรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) ทำการสุ่มโรงเรียนมาประมาณร้อยละ 50 ของโรงเรียนในแต่ละขนาดได้จำนวนทั้งสิ้น 25 โรงเรียน ขั้นที่ 2 สุ่มนักเรียนในแต่ละขนาดจากโรงเรียนที่ได้ในขั้นแรกด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลากตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละขนาด โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่มได้นักเรียนตัวอย่างในโรงเรียนขนาดเล็ก 2 ห้องเรียน จำนวน 18 คน นักเรียนที่เป็นตัวอย่างในโรงเรียนขนาดกลาง 19 ห้องเรียน จำนวน 416 คน และนักเรียนที่เป็นตัวอย่างในโรงเรียนขนาดใหญ่ 7 ห้องเรียน จำนวน 226 คน รวมได้นักเรียนตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 660 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถด้านคำนวณ จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วยข้อสอบวัดด้านความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์เป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 10 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน คะแนนเต็ม 10 คะแนน ข้อสอบวัดทักษะการคิดคำนวณเป็นแบบเติมคำตอบ จำนวน 10 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน คะแนนเต็ม 10 คะแนน และข้อสอบวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์เป็นแบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ ข้อละ 6 คะแนน คะแนนเต็ม 60 คะแนน รวมทั้งฉบับคะแนนเต็ม 80 คะแนน ลักษณะของแบบทดสอบจะกำหนดเป็นสถานการณ์ทางคณิตศาสตร์ให้นักเรียนตอบคำถาม โดยแต่ละสถานการณ์ประกอบด้วยคำถามเพื่อวัดองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยนำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านคำนวณไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 660 คน โดยจัดเตรียมแบบทดสอบวัดความสามารถด้านคำนวณให้มีจำนวนแบบทดสอบมากกว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 20 (นำแบบทดสอบไปเก็บทั้งหมด 800 ฉบับ) เพื่อใช้ในการคัดเลือกกรณีตอบไม่สมบูรณ์หรือไม่มีความตั้งใจในการตอบ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยกำหนดเวลาในการทำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านคำนวณ 90 นาที พร้อมทั้งแจ้งให้นักเรียนทราบถึงความสำคัญของการสอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีการนำเสนอสถิติสำหรับการวิจัยดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สัมประสิทธิ์การแปรผัน (C.V.) ความเบ้ (Sk) ความโด่ง (Ku)

2. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลการวัดความสามารถด้านคำนวณ โดยใช้การประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation: ML) โดยพิจารณาค่าสถิติและดัชนีต่างๆ ได้แก่ ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square: χ^2) ค่าดัชนีอัตราส่วนไคสแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square Ratio) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index: AGF) ดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Standardized Root Mean Squared Residual: SRMR) ดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Squared Error of Approximation: RMSEA)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ค่าสถิติพื้นฐานของความสามารถด้านคำนวณพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถด้านคำนวณเท่ากับ 29.67 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 18.40 สัมประสิทธิ์การแปรผันเท่ากับ 1.67 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ส่วนใหญ่มีค่าการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้ติดลบ) มีค่าเท่ากับ -0.57 แสดงว่าข้อมูลส่วนใหญ่สูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง มีค่าเท่ากับ -2.33 แสดงว่า ข้อมูลมีการแจกแจงลักษณะเป็นโค้งแบนกว่าปกติ แต่เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 7524.089 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .00$) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้แตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy มีค่าเท่ากับ 0.929 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองได้ โดยมีรายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าสถิติพื้นฐานความสามารถด้านคำนวณ (n = 660)

องค์ประกอบของความสามารถด้านคำนวณ	k	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	SD	C.V.	Sk	Ku
ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์	10	10	6.72	2.53	0.38	-0.56	-0.55
ทักษะการคิดคำนวณ	10	10	5.65	3.13	0.55	-0.39	-1.07
ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์	10	60	17.30	12.74	0.74	0.38	-0.71
รวม	30	80	29.67	18.40	1.67	-0.57	-2.33

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 288.15 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value = 0.137) ค่า $\chi^2/df = 1.095$ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.97 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.95 ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.012 ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.027 โมเดลการวัดตัวแปรแฝงความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ (Con) มีค่าความเชื่อมั่น (p_c) ร้อยละ 96.90 และมีค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของตัวแปรแฝงที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกต (p_v) ร้อยละ 76.70 โมเดลการวัดตัวแปรแฝงทักษะการคิดคำนวณ (Cal) มีค่าความเชื่อมั่น (p_c) ร้อยละ 98.40 และมีค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของ

ตัวแปรแฝงที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกต (p_v) ร้อยละ 86.90 และโมเดลการวัดตัวแปรแฝงความทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ (Skill) มีค่าความเชื่อมั่น (p_c) ร้อยละ 98.40 และมีค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของตัวแปรแฝงที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกต (p) ร้อยละ 86.40

เมื่อพิจารณาตัวแปรแฝงความสามารถด้านคำนวณ (Num) ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรแฝง 3 ตัว ได้แก่ ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ (Con) ทักษะการคิดคำนวณ (Cal) และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ (Skill) พบว่า มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.76- 0.99 โดยตัวแปรแฝงทั้ง 3 ตัว มีความแปรผันร่วมกับตัวแปรแฝงความสามารถด้านคำนวณตั้งแต่ร้อยละ 58.00 – 99.00

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ (Con) พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบมีค่าเป็นบวกทุกค่าโดยมีค่าตั้งแต่ 0.31-0.67 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดมีค่าตั้งแต่ 0.55 – 0.90 โดยข้อคำถามมีค่าความแปรผันร่วมกับความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ ตั้งแต่ร้อยละ 10-45

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านทักษะการคิดคำนวณ (Cal) พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบมีค่าเป็นบวกทุกค่า โดยมีค่าตั้งแต่ 0.46-0.67 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดมีค่าตั้งแต่ 0.54 – 0.79 โดยข้อคำถามมีค่าความแปรผันร่วมกับทักษะการคิดคำนวณตั้งแต่ร้อยละ 21-46

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ (Skill) พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบมีค่าเป็นบวกทุกค่าโดยมีค่าตั้งแต่ 0.46-0.81 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดมีค่าตั้งแต่ 0.34 - 0.81 โดยข้อคำถามมีค่าความแปรผันร่วมกับทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ตั้งแต่ร้อยละ 19-66

ผลการวิเคราะห์และโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แสดงดังตาราง 2 และภาพประกอบ 1

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความสามารถด้านคำนวณ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

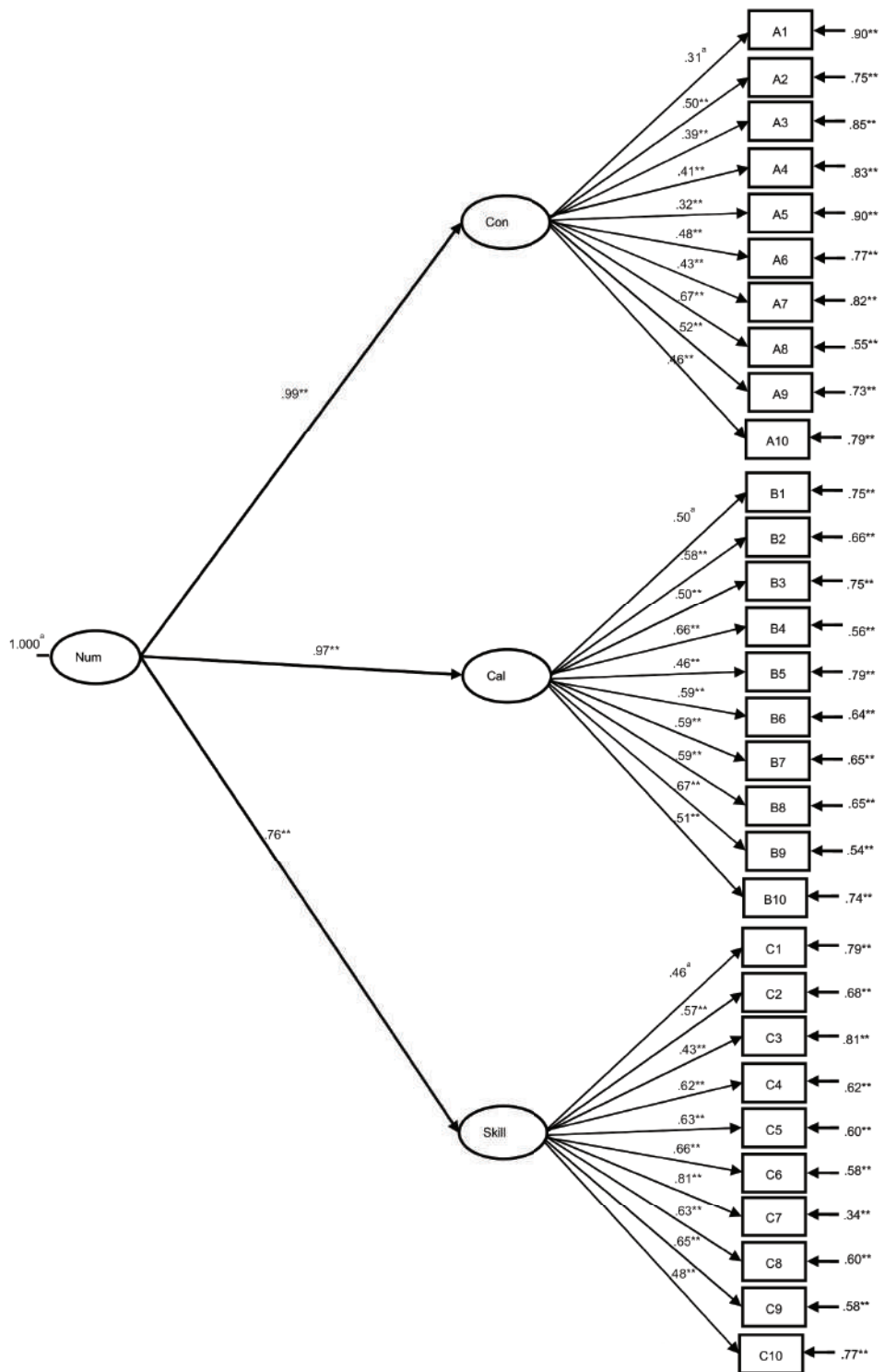
Factor	g	t	R2	Item	I	b	SE	t	e	R2
Con	0.99**	7.37	0.99	a1	0.31a	0.31a	-	-	0.90**	0.10
				a2	0.50**	0.50**	0.08	6.60	0.75**	0.25
				a3	0.39**	0.38**	0.06	6.22	0.85**	0.15
				a4	0.41**	0.41**	0.06	6.46	0.83**	0.17
				a5	0.32**	0.32**	0.06	5.45	0.90**	0.10
				a6	0.48**	0.48**	0.07	6.45	0.77**	0.23
				a7	0.43**	0.43**	0.07	6.40	0.82**	0.18
				a8	0.67**	0.67**	0.09	7.11	0.55**	0.45
				a9	0.52**	0.52**	0.08	6.67	0.73**	0.27
				a10	0.46**	0.46**	0.07	6.36	0.79**	0.21
Cal	0.97**	12.22	0.94	b1	0.50a	0.50a	-	-	0.75**	0.25
				b2	0.59**	0.58**	0.05	11.85	0.66**	0.34
				b3	0.50**	0.50**	0.05	10.01	0.75**	0.25
				b4	0.66**	0.66**	0.06	11.65	0.56**	0.44
				b5	0.46**	0.46**	0.05	8.92	0.79**	0.21
				b6	0.60**	0.59**	0.05	11.02	0.64**	0.36
				b7	0.59**	0.59**	0.06	10.42	0.65**	0.35
				b8	0.59**	0.59**	0.06	9.97	0.65**	0.35
				b9	0.67**	0.67**	0.06	11.18	0.54**	0.46
				b10	0.51**	0.51**	0.05	9.53	0.74**	0.26
Skill	0.76**	9.80	0.58	c1	0.46a	0.46a	-	-	0.79**	0.21
				c2	0.57**	0.57**	0.05	11.21	0.68**	0.32
				c3	0.43**	0.43**	0.07	8.69	0.81**	0.19
				c4	0.62**	0.62**	0.06	10.21	0.62**	0.38
				c5	0.63**	0.63**	0.06	10.90	0.60**	0.40
				c6	0.65**	0.66**	0.06	10.13	0.58**	0.42
				c7	0.81**	0.81**	0.08	10.07	0.34**	0.66
				c8	0.63**	0.63**	0.07	9.15	0.60**	0.40
				c9	0.65**	0.65**	0.06	9.97	0.58**	0.42
				c10	0.48**	0.48**	0.06	7.87	0.77**	0.32

$\chi^2 = 288.15$, $df = 263$, $\chi^2/df = 1.095$, $P \text{ value} = 0.137$, $GFI = 0.97$, $AGFI = 0.95$,
 $SRMR = 0.027$, $RMSEA = 0.012$, Construct Reliability: $p_c(\text{Con}) = 0.969$, Variance Extracted:
 $p_v(\text{Con}) = 0.767$

Construct Reliability: $p_c(\text{Call}) = 0.984$, Variance Extracted: $p_v(\text{Con}) = 0.869$

Construct Reliability: $p_c(\text{Skill}) = 0.984$, Variance Extracted: $p_v(\text{Con}) = 0.864$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, a ค่ากำหนด

ภาพประกอบ 1 ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับ 2

โมเดลการวัดความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

อภิปรายผล

การวิเคราะห์และตรวจสอบโมเดลการวัดความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ค่าสถิติจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความสามารถด้านคำนวณแสดงความเที่ยงตรงเชิงยืนยันอันดับสองว่า องค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ ทักษะการคิดคำนวณและทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สามารถรวมกันเป็นองค์ประกอบเดียวได้อย่างมีความเที่ยงตรง ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของนงลักษณ์ วิรัชชัย (Joreskog & Sorbom, 1989; Long, 1983; Bollen, 1989 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 45-52) ที่ว่า ค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2) ไม่มีนัยสำคัญ ($p > .05$) ไค-สแควร์ลัมพาร์ต (χ^2/df) ไม่เกิน 2 ดัชนีความกลมกลืน (GFI) มีค่ามากกว่า 0.09 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) มีค่ามากกว่า 0.90 ดัชนีความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) มีค่ามากกว่า .90 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปมาตรฐาน (Standardize RMR) มีค่าต่ำกว่า .05 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าต่ำกว่า .08 แสดงว่า โมเดลทางทฤษฎีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีความเที่ยงตรงในการวัด

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนมี 3 องค์ประกอบ เป็นไปตามแนวคิดของสำนักทดสอบทางการศึกษา (2556) ซึ่งได้แบ่งความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนออกเป็น 3 ด้าน คือ ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ ทักษะการคิดคำนวณ และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบพบว่า มีค่าน้ำหนักสูงทุกองค์ประกอบ แสดงว่า ถ้าเราต้องการพัฒนาความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนควรให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบ ทั้งด้านความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ ทักษะการคิดคำนวณ และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากการที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้อย่างมีคุณภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้น จะต้องมีการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้มีความสมดุลทั้งทางด้านสาระความรู้ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ นอกจากนี้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผสมผสานทั้ง 3 ด้าน จะช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์และความชำนาญของนักเรียนให้สามารถนำคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ สุวร ภาณุจนมยุร (2544, น. 6-7) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ควรเริ่มจากการพัฒนาความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ในการเรียนเนื้อหาใหม่ของนักเรียน จากนั้นจึงจัดประสบการณ์ให้นักเรียนนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการฝึกทักษะการคิดคำนวณ ทักษะการแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันจนเกิดความรู้ความชำนาญอย่างถูกต้อง แม่นยำและรวดเร็ว และสอดคล้องกับอัมพร ม้าคนอง (2554, น. 6-7) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องพัฒนาสมรรถภาพทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนทั้งด้านความรู้ที่เป็นความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์และความรู้เชิงขั้นตอนหรือกระบวนการที่ครอบคลุมเนื้อหา ทักษะการบวก ลบ คูณ หารจำนวน ด้านทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้ทางคณิตศาสตร์ด้วยความเข้าใจที่ถ่องแท้ และสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้น

นอกจากนี้ในการพัฒนาความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนนั้น ครูผู้สอนสามารถพัฒนาควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในช่วงโม่งเรียนปกติโดยจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถนำคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านคำนวณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นเครื่องมือสำหรับตรวจสอบความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนเพราะผู้วิจัยพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถด้านคำนวณจากกรอบเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551หรือใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยโมเดลการวัดความสามารถด้านคำนวณมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ ทักษะการคิดคำนวณ และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ดังนั้นในการวัดความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ควรวัดให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน และการพัฒนาความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนควรให้ความสำคัญกับทั้ง 3 องค์ประกอบ เนื่องจากมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในระดับที่สูงใกล้เคียงกันโดยเริ่มจากการพัฒนาความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนเป็นอันดับแรก เพราะนักเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์อย่างถ่องแท้เป็นพื้นฐานก่อนจึงจะเริ่มฝึกทักษะการคิดคำนวณ และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์

2. โมเดลการวัดความสามารถด้านคำนวณที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับองค์ประกอบการวัดความสามารถด้านคำนวณของสำนักทดสอบทางการศึกษา ดังนั้นครูผู้สอนสามารถนำผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับระดับเนื้อหาและสอดคล้องกับหลักสูตรคณิตศาสตร์ของแต่ละระดับชั้นได้

3. การวัดความสามารถด้านคำนวณมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถนำคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นครูผู้สอนคณิตศาสตร์ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง และส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าของการนำคณิตศาสตร์ไปใช้ทั้งทางด้านความคิดรวบยอด ทักษะการคิดคำนวณและทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำผลจากวิจัยที่พบว่าความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนมี 3 องค์ประกอบ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถด้านคำนวณของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2. ควรทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถด้านคำนวณของนักเรียน เช่น ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการเรียน ปัจจัยด้านครอบครัว เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บรรณานุกรม

- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2554). *กรอบโครงสร้างการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ PISA 2009*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- สุนีย์ คล้ายนิล, ปรีชาญ เดชศรี และอัมพิกา ประโมจน์ย์. (2550). *การวัดผลประเมินผลเพื่อคุณภาพการเรียนรู้และตัวอย่างข้อสอบจากโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA)*. กรุงเทพฯ: เซเวนพริ้นติง กรุป จำกัด.
- สุวรร กาญจนมยุร. (2544). *เทคนิคการใช้สื่อเกม และของเล่นคณิตศาสตร์ เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2556). *นิยามความสามารถของผู้เรียนด้านภาษา ด้านคำนวณ และด้านเหตุผล (Literacy, Numeracy & Reasoning Ability) โครงการประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *การประเมินผลการศึกษานานาชาติ: Programme for the International Assessment of Adult Competencies, PIAAC*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.
- อัมพร ม้าคอง. (2554). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Askew, M., Brown, M., Johnson, D., Rhodes, V., & Wiliam, D. (1997). *Effective Teachers Of Numeracy: Report of a study carried out for the Teacher Training Agency By the School of Education*. London: King's College.
- Australian Curriculum, Assessment and Report Authority. (2012). *The Australian CurriculumContinue for Numeracy*. Sydney: n.p.
- Cockcroft, W. H., Ahmed, A. G., Cross, K., David, C., Davies, G., Dennis, K. T., ...Basire, E. L.(1982). *Mathematics count: Report of the Committee of Inquiry Into the Teaching of Mathematics in Schools the Chairmanship*. London: Her Majesty' Stationery Office.
- Department for Education and Employment (DfEE). (1999). *The National Numeracy Strategy: Framework for teaching mathematics from Reception to year 6*. London: Department for Education and Employment.
- Department for Education and Skills. (2013). *National Literacy and Numeracy Framework*. Wales: n.p.
- Human Capital Working Group, Council of Australian Government. (2008). *NationalNumeracy Review Report: May 2008*. Barton Australia: n.p.
- International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). (2013). *TIMSS 2015 Assessment Framework*. Boston: TIMSS & PIRLS International Study Center.
- McLean, P., Perkins, K., Tout, D., Brewer, K., & Wyse, L.(2012). *Australian Core Skills Framework: 5 Core Skills, 5 Levels of Performance, 3 Domains of Communications*. Canberra Australia: n.p.
- Russell, R. (2009). *Help your child with numeracy: age range 7-11*. London: 101 Printing International.

กรอบแนวคิดในการศึกษากระบวนการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมในการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในบริบทด้านสุขภาพ (โรงพยาบาล)

A STUDY OF PRE-IMPLEMENTATION PROCESS MANAGEMENT FOR RFID TECHNOLOGY IN HEALTHCARE (HOSPITAL): A CONCEPTUAL PAPER

ศิริรัตน์ ศรีสกุลวรรณ*

Sirirat Srisakunwan*

พัลลภา ปีติสันต์**

Phallapa Petison**

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาการจัดการธุรกิจ วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

* Master Degree of Management, Business Management, College of Management, Mahidol University

* Email: srisakunwan.s@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก สาขาการตลาด วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

** Assistant Professor and Ph.D., Marketing, College of Management, Mahidol University

** Email: phallapa.pet@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน โรงพยาบาลรัฐบาลและเอกชนมีการพัฒนาคุณภาพและเพิ่มศักยภาพในการให้บริการมากขึ้น หนึ่งในการพัฒนา คือ การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น และหนึ่งในเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ก็คือ เทคโนโลยี RFID (Radio Frequency Identification: RFID) แต่สำหรับบริบทของโรงพยาบาลนั้นเพิ่งเริ่มมีการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ามากกว่าร้อยละ 40 ของการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในบริบทของโรงพยาบาลนั้นเกิดความล้มเหลว เนื่องจากมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคนิค ด้านเงินทุนด้านบุคลากร รวมไปถึงด้านมาตรฐานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งทำให้ทราบว่า โรงพยาบาลใดที่จะนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย สิ่งที่ต้องคำนึงเพื่อให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดมีหลายปัจจัยด้วยกัน

การจากศึกษาพบว่า 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านคน และปัจจัยด้านองค์กร เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับขั้นตอนกระบวนการเตรียมความพร้อมในการนำเทคโนโลยี RFID มาประยุกต์ใช้จริงในโรงพยาบาล

คำสำคัญ: เทคโนโลยีอาร์เอฟไอดี ปัจจัยสู่ความสำเร็จ กระบวนการเตรียมความพร้อม บริบทด้านสุขภาพ (โรงพยาบาล)

Abstract

Nowadays, both public and private hospitals attempt using the most up to date technology aiming to improve and increase service sufficiency. Radio Frequency Identification or RFID is considered as a one advanced beneficial tool. However, in Healthcare (Hospital) context, this is still regarded as a new thing processing in the initiative period of using RFID technology.

Based on review of past literature, more than 40 % of technology implementation in Healthcare context has resulted in failure due to a lot of restrictions e.g. technical aspect, budget, human resource, including various hospital standards. These obstructions have acknowledged that it is not easy to simply use the technology. It is essential to aware of many factors in order to achieve the utmost efficiency.

According to studying, it is found that all of three factors include technology, human resource and organization could lead to success in implementing RFID technology. They involve in the preparation process for RFID application in hospitals.

Keywords: RFID Technology, Key Success Factor, Pre-implementation Process Management, Healthcare (Hospital)

บทนำ

จากการที่บริบทด้านโรงพยาบาลมีการแข่งขันที่สูงมากขึ้น ทำให้ผู้บริหารให้ความสนใจในเรื่องการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสและความสามารถทางการแข่งขัน ซึ่งหนึ่งในการพัฒนาก็คือการนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วยปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ระบบสารสนเทศโรงพยาบาล (Hospital Information System: HIS) ระบบช่วยในการวางแผน (Enterprise Resource Planning system: ERP) เป็นต้น (Poba-Nzaou, Uwizeyemungu, Raymond, & Paré, 2014) และมีการนำเทคโนโลยี RFID (Radio Frequency Identification: RFID) เข้ามาใช้ ซึ่งในบริบทด้านโรงพยาบาล ถือเป็นบริบทใหม่ของการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ต่อจากภาคการผลิตและค้าปลีก ยังคงอยู่ในช่วงเริ่มต้น (Ericson, 2004) เนื่องจากมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคนิค ด้านเงินทุน ด้านบุคลากร รวมไปถึงด้านมาตรฐานต่างๆจากโรงพยาบาล เทคโนโลยี RFID เองถูกคาดหวังให้เข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการลดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษา เพิ่มความปลอดภัยของผู้ป่วย (Wang, Chen, Ong, Liu, & Chuang, 2006)

สำหรับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID ในบริบทของโรงพยาบาลนั้น ถูกนำมาใช้เพื่อติดตามผู้ป่วย (Kwok et al., 2007; Li et al., 2004) อุปกรณ์ทางการแพทย์ เพิ่มความปลอดภัยและประสิทธิภาพของการขนส่งผลิตภัณฑ์โดยการติด RFID Tag กับผู้ป่วย อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ เพื่อเป็นการป้องกันและติดตามบุคคลหรือสิ่งของนั้นๆ (Kwok et al., 2007; Sandberg et al., 2005) และจากความสามารถของเทคโนโลยีนี้เอง ทำให้โรงพยาบาลได้รับประโยชน์จากการประยุกต์ใช้ ดังนี้ 1) เพิ่มความปลอดภัยให้กับผู้ป่วย และลดความผิดพลาดในการรักษา (Improved patient safety and reduced medical errors) (Aguilar, Putten, & Maguire, 2006; Junglas, Abraham, & Ives, 2009; Yao, Chu, & Li, 2010; Yazici, 2014) 2) ช่วยลดเวลา (Time Saving) (Kannry, Emro, Blount, & Ebling, 2007; Kumar, Livermont, & Mckewan, 2010) และ 3) ลดต้นทุน (Cost Saving) (Hakim, Renouf, & Enderle, 2006; Kumar et al., 2010; Yao et al., 2010; Yazici, 2014) แม้ว่าเทคโนโลยี RFID ในบริบทของโรงพยาบาล จะมีประโยชน์อยู่หลายประการตามที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่จากการศึกษายังคงพบว่า ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID นั้นยังมีอุปสรรคและข้อควรระวังอยู่เป็นจำนวนมาก

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มากกว่า 40 เปอร์เซ็นต์ของการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในบริบทด้านโรงพยาบาลนั้นเกิดความล้มเหลว (Kaplan & Shaw, 2004) ทำให้ทราบว่า โรงพยาบาลใดที่จะนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย สิ่งที่ต้องคำนึงเพื่อให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดมีหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยในด้านกลยุทธ์ในการจัดการระบบ, การนำไปใช้ ลักษณะของเทคโนโลยีบริบทขององค์กร และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Wang et al., 2006) เป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้นั้นเป็นการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ เกิดกระบวนการทำงานใหม่ และถ้านำเทคโนโลยีเข้ามาใช้โดยไม่ได้เตรียมความพร้อมที่ดี อาจเกิดการต่อต้านจากคนในองค์กรได้ (Tzeng, Chen, & Pai, 2008)

งานวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาเพื่อพัฒนารอบแนวคิดเพื่ออธิบายปัจจัยต่างๆ โดยแบ่งเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านคน และปัจจัยด้านองค์กร โดยปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัยมีความเกี่ยวเนื่องกัน และมีความสำคัญซึ่งกันและกัน และผู้วิจัยได้นำปัจจัยเหล่านั้นมาศึกษาร่วมกับขั้นตอนกระบวนการในการเตรียมความพร้อม โดยปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีความเกี่ยวข้องในเรื่องของการเลือกระบบ โดยคำนึงถึงประโยชน์ ความง่ายง่าย ข้อจำกัดในการใช้งานและต้นทุน เป็นต้น และปัจจัยด้านคนมีความเกี่ยวข้องในเรื่องของการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การสื่อสารและการมีส่วนร่วม รวมไปถึงการอบรมก่อนการประยุกต์ใช้ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะส่งผลต่อการยอมรับและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน และสุดท้ายปัจจัยด้านองค์กรมีความเกี่ยวข้องในเรื่องของกระบวนการการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การสื่อสารและการมีส่วนร่วม การเลือกระบบ การออกแบบระบบ การวางแผนโครงการ และการวางแผนและแบ่งกลุ่มในการอบรมซึ่งกรอบแนวคิดนี้จะนำไปสู่การศึกษาเพื่อค้นหากลยุทธ์ใน

การบริหารจัดการกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนการนำเทคโนโลยีมาใช้ และนำไปสู่แนวทางให้ผู้บริหารได้พิจารณาวางแผนเตรียมพร้อมก่อนการประยุกต์ใช้ได้ครบทุกมิติ

ขอบเขตในการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ในโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) เพื่อการวิจัยและพัฒนาสำหรับภาคอุตสาหกรรมซึ่งเป็นการศึกษาในโครงการความเป็นไปได้ (Feasibility study) ของการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในหน่วยเวชภัณฑ์ปลอดเชื้อของโรงพยาบาลศิริราช ดังนั้นขอบเขตในการทบทวนวรรณกรรมเพื่อหากระบวนการที่เหมาะสมในการทำเทคโนโลยีมาใช้จึงมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยี RFID โดยเฉพาะกับบริบทของภาคโรงพยาบาลเท่านั้น

ทบทวนวรรณกรรม

1. การนำเทคโนโลยี RFID มาประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงพยาบาล

ในปัจจุบันการวิจัยและพัฒนาของเทคโนโลยี RFID นั้นมุ่งเน้นไปที่ภาคการผลิต และค้าปลีก เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานของห่วงโซ่อุปทานให้ดียิ่งขึ้น (Angeles, 2005) ในบริบทของโรงพยาบาลจึงถือเป็นบริบทใหม่ของการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ต่อจากภาคการผลิตและค้าปลีก (Angeles, 2005; Chuang, 2005) โดยทั่วไปบริบทด้านโรงพยาบาลมักจะลงทุนเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อวัตถุประสงค์ในการลดค่าใช้จ่ายของทางโรงพยาบาล และเพิ่มความปลอดภัยในการรักษา (Wicks, Visich, & Li, 2006) ซึ่งเทคโนโลยี RFID เองถูกคาดหวังให้เข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ประการนี้ (Angeles, 2005; Vanany & Shaharoun, 2008) อย่างไรก็ตามยังไม่มีรายงานระบุชัดเจนเกี่ยวกับช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในบริบทของโรงพยาบาล แต่ในงานวิจัยมีการกล่าวถึงแนวโน้มการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในบริบทด้านโรงพยาบาล โดยพยากรณ์จากมูลค่าของระบบ แท็กตัวอ่านเพิ่มขึ้นจาก 85.24 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ค.ศ. 2007 เป็น 2.05 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี ค.ศ. 2017 (Vanany & Shaharoun, 2008) ซึ่งถือว่าเป็นแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ในบริบทของโรงพยาบาลได้มีการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้งานเพิ่มมากขึ้น ถูกนำมาใช้เพื่อติดตามผู้ป่วย (Kwok et al., 2007; Li et al., 2004) อุปกรณ์ทางการแพทย์เพิ่มความปลอดภัยและประสิทธิภาพของการขนส่งผลิตภัณฑ์โดยการติด RFID Tag กับผู้ป่วย อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ เพื่อเป็นการป้องกันและติดตามบุคคลหรือสิ่งของนั้นๆ (Kwok et al., 2007; Sandberg et al., 2005) และจากความสามารถของเทคโนโลยีนี้เอง ทำให้บริบทด้านโรงพยาบาลลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการลดข้อผิดพลาดในการรักษา (Lee & Shim, 2007) และช่วยเพิ่มความปลอดภัยให้กับผู้ป่วย เป็นต้น (Wang et al., 2006) จากการทบทวนวรรณกรรม Ajami and Rajabzadeh (2013) พบว่า การทำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในโรงพยาบาลนั้น มีความแตกต่างจากการนำเทคโนโลยีอื่นมาใช้ ทั้งนี้เพราะ RFID ที่นำมาใช้นั้นสามารถสร้างศักยภาพให้กับทั้งระบบห่วงโซ่อุปทานของโรงพยาบาล อีกทั้งยังมีจุดเด่นด้านการตรวจสอบข้อมูลแบบ Real Time ดังนั้นเรื่องของการบริหารจัดการข้อมูล (Management Information System) ถือเป็นอีกหนึ่งส่วนสำคัญ และการที่จะนำเทคโนโลยี RFID มาใช้นั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงการผนวกกับระบบฐานข้อมูลอื่นๆที่โรงพยาบาลมีอยู่แล้วด้วย

2. อุปสรรคในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID ในบริบทของโรงพยาบาล

แม้ว่าเทคโนโลยี RFID ในบริบทของโรงพยาบาล จะมีประโยชน์อยู่หลายประการตามที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่จากการศึกษายังคงพบว่า ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID นั้นยังมีอุปสรรคและข้อควรระวังอยู่เป็นจำนวนมาก

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ได้อธิบายถึงอุปสรรคในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID พบว่าไม่เพียงแต่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเท่านั้นที่เป็นอุปสรรคต่อการประยุกต์ใช้ ยังพบปัจจัยในด้านอื่นๆร่วมด้วยไม่ว่าจะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคนและองค์กร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้เป็น 3 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี 2) ปัจจัยด้านคน และ 3) ปัจจัยด้านองค์กร ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) **ปัจจัยด้านเทคโนโลยี** กล่าวคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดอุปสรรค ได้แก่ ลักษณะเชิงเทคนิค คุณสมบัติของเทคโนโลยี ต้นทุนของเทคโนโลยี ข้อจำกัดในการทำงาน (Ting, Kwok, Tsang, & Lee, 2011; Yao, Chu, & Li, 2011) ความปลอดภัยและกฎหมาย ความยุ่งยากซับซ้อนของเทคโนโลยี (Vanany & Shahrour, 2008) และการขาดมาตรฐานอุตสาหกรรม (Li et al., 2004; Vanany & Shahrour, 2008) เป็นต้น

งานวิจัยของ Yao, Chu, and Li (2011) ได้ทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID ในบริบทของโรงพยาบาล ซึ่งพบว่า อุปสรรคที่สำคัญคือ ข้อจำกัดของเทคโนโลยีเอง ประการแรกคือ สิ่งแวดล้อมในบริบทของโรงพยาบาลมีลักษณะที่แตกต่าง ไม่เอื้ออำนวยกับลักษณะการทำงานของเทคโนโลยี RFID ซึ่งอาจส่งสัญญาณรบกวนเครื่องมือทางการแพทย์ที่มีการปล่อยรังสี เช่น เครื่องเอกซเรย์ ดังนั้นจึงควรมีการตระหนักถึงและทดสอบก่อน ถัดไป คือ ความสามารถในการอ่านของ RFID (Ting et al., 2011) ซึ่งในการทำงานนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวแท็ก ตำแหน่งในการติดตั้ง และระยะของการอ่าน รวมไปถึงสภาพแวดล้อมการทำงาน เป็นต้น ทำให้ความแม่นยำในการอ่านอาจจะไม่ 100% เสมอไป (Kuo & Chen, 2008; Vanany & Shahrour, 2008) สุดท้ายคือ เรื่องของการขาดมาตรฐานอุตสาหกรรม เกี่ยวกับโครงสร้างข้อมูล การเชื่อมโยงติดตั้งทางอากาศ และการเชื่อมโยงข้อมูลภายใน ซึ่งเป็นอุปสรรคในการติดตั้งเทคโนโลยี RFID ในโรงพยาบาล (Vanany & Shahrour, 2008; Wicks et al., 2006) และอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เรื่องของต้นทุนที่สูงกว่าเทคโนโลยีอื่นๆ ทั้งในด้านการติดตั้งระบบ ค่าอุปกรณ์ Hardware และ Software และค่าบำรุงรักษาต่างๆ (Chan & Chong, 2012; Kuo & Chen, 2008; Prasad & Rajesh, 2012; Vanany & Shahrour, 2008; Yazici, 2014)

2) **ปัจจัยด้านคน** กล่าวคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้งานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีที่ทำให้เกิดอุปสรรค ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก เนื่องจากเทคโนโลยีนั้นจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกับคน ถ้าคนหรือผู้ใช้ไม่ยอมรับก็ทำให้การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้นั้นล้มเหลว (Kuo & Chen, 2008; Wang et al., 2006)

งานวิจัยของ Yusof, Kuljis, Papazafeiropoulou, and Stergioulas (2008) ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านคนเกี่ยวกับการต่อต้าน ซึ่งเป็นทำให้เป็นอุปสรรคในการประยุกต์ใช้ ซึ่งการต่อต้านมาจากหลายปัจจัย ดังนี้

1) มุ่งเน้นที่คน (People-oriented): ลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ภูมิหลัง ค่านิยมและความเชื่อ ทำให้เกิดทัศนคติ ผู้ใช้มักมีความเชื่อว่าระบบใหม่มักจะยาก และมีความเชื่อว่าระบบแบบเดิมดีอยู่แล้ว ทำให้เกิดการต่อต้านระบบใหม่

2) มุ่งเน้นที่ระบบ (System-oriented): หน้าที่ใช้งาน ลักษณะของระบบหรือเทคโนโลยี หากมีลักษณะที่ยุ่งยาก จะทำให้ผู้ใช้งานไม่เข้าใจและเกิดการต่อต้าน

3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนและระบบ (Interaction-oriented): ความกังวลเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยในการทำงานและความกลัว ทำให้เกิดการต่อต้าน

3) **ปัจจัยด้านองค์กร** กล่าวคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรที่ทำให้เกิดอุปสรรค ได้แก่ การขาดแคลนเงินทุน (Vanany & Shahrour, 2008) การไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร (Fosso Wamba & Ngai, 2013; Yao et al., 2011) การขาดการประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) (Ting et al., 2011) และการบริหารงานภายในองค์กร (Fosso Wamba & Ngai, 2013) เป็นต้น

งานวิจัยของ Vanany and Shahrour (2008) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอุปสรรคในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID ในอุตสาหกรรมด้านสุขภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าอุปสรรคที่สำคัญนั้นมาจากการขาดแคลนเงินทุน เนื่องจากในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID ต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก ซึ่งปัญหา

ของผู้บริหารคือ ไม่ทราบถึงผลตอบแทนจากการลงทุนที่ชัดเจน (Ting et al., 2011) ทำให้เป็นอุปสรรคในการประยุกต์ใช้ และงานวิจัยของ Yao et al. (2011) ได้กล่าวเสริมถึงอุปสรรคที่มาจากปัจจัยด้านองค์กร นั่นก็คือ การไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารอย่างเพียงพอ เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับหรือเห็นชอบตั้งแต่ต้น สอดคล้องกับงานวิจัย Fosso Wamba and Ngai (2013) ซึ่งเป็นส่วนทำให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีนั้นล่าช้า เนื่องจากทรัพยากรต่างๆไม่ได้ถูกจัดสรรจากผู้บริหาร

3. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID ในบริบทของโรงพยาบาล

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID ได้กลายเป็นเครื่องมือที่เป็นแนวทางให้องค์กรนำเทคโนโลยีมาใช้แล้วสำเร็จ (Vanany & Shaharoun, 2008) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID นั้นสามารถให้ประโยชน์กับองค์กรอย่างมหาศาลหากทำแล้วสำเร็จ แต่ก็สามารถล้มเหลวได้ในระหว่างการนำมาใช้ได้เช่นกัน (Yao et al., 2011) ดังนั้นผู้บริหารระดับสูงจำเป็นต้องให้ความสนใจถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ เพื่อทำให้การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้นั้นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นการป้องกันอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้น (Khandelwal, 2001)

จากการศึกษาพบงานวิจัยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จในการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในบริบทของโรงพยาบาลยังคงพบไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง (Vanany & Shaharoun, 2008) ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาและรวบรวมปัจจัยสู่ความสำเร็จของการนำเทคโนโลยีอื่นๆ ที่ใช้ในบริบทของโรงพยาบาลร่วมด้วย เช่น ระบบสารสนเทศโรงพยาบาล (Hospital Information System: HIS) ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Medical Record: EMR) และอื่นๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้สรุปปัจจัยสู่ความสำเร็จออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านคน ปัจจัยด้านองค์กร เช่นเดียวกับการแบ่งมิติของอุปสรรคในการประยุกต์ใช้ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในมิติเดียวกัน ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) **ปัจจัยด้านเทคโนโลยี** กล่าวคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี ได้แก่ เทคโนโลยีจำเป็นต้องมีประโยชน์ (Gagnon et al., 2012; Zailani, Iranmanesh, Nikbin, & Beng, 2015) และช่วยสนับสนุนให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Zailani et al., 2015) คุณลักษณะตรงตามความต้องการของผู้ใช้งาน (Bernstein, McCreless, & Cote, 2007; Staggers, 2009) สามารถใช้งานง่ายและเรียนรู้ได้ง่าย (Bernstein et al., 2007; Chong, Liu, Luo, & Keng-Boon, 2015; Yusof, Stergioulas, & Zugic, 2007; Zailani et al., 2015) รวมไปถึงเทคโนโลยีควรมีความยืดหยุ่นและสามารถนำมาใช้ร่วมกับระบบหรือกระบวนการเดิมได้ (Fosso Wamba & Ngai, 2013; Vanany & Shaharoun, 2008) เป็นต้น

งานวิจัยของ Gagnon et al. (2012) ได้กล่าวว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงพยาบาล ลักษณะของเทคโนโลยีจำเป็นต้องมีประโยชน์กว่าระบบเดิม และช่วยให้การทำงานดีขึ้นกว่าเดิม โดยปัจจัยสำคัญมักสนใจในเรื่องของความเร็วในการทำงาน ซึ่งเทคโนโลยีที่เข้ามานั้น ต้องช่วยให้การทำงานเร็วขึ้น หรือไม่ควรรช้ากว่าเดิม

ในส่วนของคุณลักษณะเทคโนโลยีอื่นๆ ที่ถูกกล่าวถึง ได้แก่ เทคโนโลยีควรง่ายต่อการใช้งานและการเรียนรู้ (Bernstein et al., 2007; Chong et al., 2015; Zailani et al., 2015) ซึ่งสนับสนุนกับงานวิจัยของ Yusof et al. (2007) ที่ได้ทำการศึกษเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศโรงพยาบาล HIS ซึ่งเป็นการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมจากหลายๆที่ ก็พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด คือ เทคโนโลยีต้องใช้งานง่ายและง่ายต่อการเรียนรู้ ซึ่งในงานวิจัย Yusof et al. (2008) อีกหนึ่งงานวิจัย ได้กล่าวว่าการที่เทคโนโลยีใช้งานง่ายจะช่วยให้ผู้ใช้เกิดความพึงพอใจ ความสะดวกสบาย และนำไปสู่การพอใจที่จะใช้เทคโนโลยีต่อไป และปัจจัยที่เอื้อต่อลักษณะของเทคโนโลยีที่ง่ายต่อการใช้และเรียนรู้ นั้น ก็มาจากการที่เทคโนโลยีต้องออกแบบมาตรงกับความต้องการของผู้ใช้ (Bernstein et al., 2007) และสามารถปรับแต่งได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้งานได้ (Staggers, 2009)

รวมไปถึงเทคโนโลยีควมมีความยืดหยุ่น โดยสามารถเชื่อมโยงกับระบบหรือการทำงานเดิมได้ (Fosso Wamba & Ngai, 2013; Vanany & Shaharoun, 2008) เช่น เทคโนโลยี RFID เชื่อมต่อกับระบบสารสนเทศโรงพยาบาล HIS ได้เพื่อใช้ในการบันทึกผู้ป่วย ข้อมูลแพทย์ และข้อมูลการรักษาต่างๆ ซึ่งเป็นการลดภาระงานแก่แพทย์และพยาบาลได้ (Tzeng et al., 2008) เป็นต้น

2) ปัจจัยด้านคน กล่าวคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้งานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ คือ การยอมรับของผู้ใช้ (User Acceptance) และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ (User Involvement)

2.1) การยอมรับของผู้ใช้ (User Acceptance) จากการศึกษาพบว่ามีหลายทฤษฎีที่ถูกนำมาใช้ในการทำความเข้าใจในเรื่องของการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้ ได้แก่ ทฤษฎีการยอมรับ (Technology Acceptance Model : TAM) (Davis, 1989) ทฤษฎีเทคโนโลยี-องค์กร-สิ่งแวดล้อม (Technology-Organization-Environment: TOE) (Wang, Wang, & Yang, 2010) และทฤษฎีการแพร่กระจายของนวัตกรรม (Diffusion Of Innovation: DOI) (Rogers, 2010) แต่มีเพียง 2 ทฤษฎีเท่านั้นที่ได้รับความนิยม (Chan & Chong, 2012; José Liébana-Cabanillas, Sánchez-Fernández, & Muñoz-Leiva, 2014) และถูกนำมาใช้ในบริบทด้านสุขภาพ ได้แก่ ทฤษฎีการยอมรับ (Technology Acceptance Model: TAM) และทฤษฎีการยอมรับ (Unified Theory of Acceptance and Use Technology: UTAUT) (Aggelidis & Chatzoglou, 2009; Seeman & Gibson, 2009; Venkatesh, Sykes, & Zhang, 2011)

โดยที่ทฤษฎีการยอมรับ (Technology Acceptance Model: TAM) ถูกพัฒนาขึ้นโดย Davis (1989) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน โดยที่มีพื้นฐานมาจากทัศนคติของผู้ใช้งาน และเป็นการวัดว่า อะไรคือปัจจัยที่จะส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี และปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้งานจริง โดยทฤษฎีดังกล่าวได้ระบุถึง 2 ปัจจัย ที่จะส่งผลต่อทัศนคติในการยอมรับ ได้แก่ 1) การรับรู้ถึงประโยชน์และผลดีของเทคโนโลยีที่เขาจะได้รับ (Perceived Usefulness) และ 2) การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้เทคโนโลยี (Perceived Ease of Use)

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า ทฤษฎี TAM นั้นไม่สามารถอธิบายปัจจัยที่สำคัญในบริบทด้านสุขภาพได้ครบ (Venkatesh et al., 2011) พร้อมทั้งยังพบว่า มีการเพิ่มขึ้นของงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีการยอมรับ UTAUT มาศึกษาการยอมรับ (Hennington & Janz, 2007; Ifinedo, 2012)

ทฤษฎีการยอมรับ (Unified Theory of Acceptance and Use Technology: UTAUT) ถูกพัฒนาหลังจากทฤษฎี TAM พัฒนาขึ้นโดย Venkatesh, Morris, Davis, and Davis (2003) ซึ่งเป็นตัวแบบการยอมรับเทคโนโลยีซึ่งเกิดจากการนำแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมมนุษย์และการยอมรับเทคโนโลยีถึง 8 ทฤษฎี มารวมเข้าด้วยกัน โดยทฤษฎีนี้เป็นการอธิบายถึงปัจจัยในการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้ โดยระบุถึง 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยี (Performance Expectancy: PE) 2) ความสะดวกและความง่ายในการใช้งาน (Effort Expectancy: EE) 3) อิทธิพลทางด้านสังคม (Social Influence: SI) และ 4) ปัจจัยสนับสนุนการใช้งานเทคโนโลยี จากองค์กร (Facilitating Conditions: FC) เช่น การอบรม และการให้การสนับสนุนในด้านเทคนิค เป็นต้น ซึ่งเป็นมิติการพิจารณาพฤติกรรมที่ครอบคลุมมากขึ้น และพยากรณ์พฤติกรรมกรยอมรับเทคโนโลยีได้แม่นยำขึ้น

ตัวอย่างงานวิจัยของ Chong et al. (2015) ใช้ทฤษฎีการยอมรับ (Unified Theory of Acceptance and Use Technology: UTAUT) เพื่อพยากรณ์เกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี RFID ในมุมมองของผู้ใช้ (แพทย์และพยาบาล) ผลการศึกษาพบว่าทั้ง 4 ปัจจัย ได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยี (Performance Expectancy: PE) ความสะดวกและความง่ายในการใช้งาน (Effort Expectancy: EE) อิทธิพลทางด้านสังคม (Social Influence: SI) และปัจจัยสนับสนุนการใช้งานเทคโนโลยีจากองค์กร (Facilitating Conditions: FC) มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี RFID แต่ปัจจัยในด้านความสะดวกและความง่ายในการใช้งาน (Effort Expectancy: EE) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้งานจะยอมรับก็ต่อเมื่อเห็นว่าเทคโนโลยีนั้นต้องไม่ยากต่อการเรียนรู้ ส่วนปัจจัยสนับสนุนการใช้งานเทคโนโลยีจากองค์กร (Facilitating Conditions: FC) ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ทางโรงพยาบาลควรเตรียมความพร้อมให้การสนับสนุนอย่าง

เพียงพอ ให้ความรู้อบรม และสนับสนุนทางด้านเทคนิค และสำหรับปัจจัยด้านอิทธิพลทางด้านสังคม (Social Influence: SI) ก็พบว่าส่งผลต่อการยอมรับเช่นกัน ดังนั้นโรงพยาบาลควรให้ผู้ที่มีความสำคัญเข้ามาช่วยกระตุ้นเพื่อให้เกิดการใช้งาน

2.2) การมีส่วนร่วมของผู้ใช้ (User Involvement) ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง ที่ช่วยทำให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีของคนในองค์กร (Yusof et al., 2007) เนื่องจากเทคโนโลยีจำเป็นต้องต้องทำร่วมกันกับคน

งานวิจัยของ Wang et al. (2006) ได้ให้ความสำคัญกับพนักงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็น แพทย์ พยาบาล และพนักงาน ต้องให้พนักงานเข้ามาอยู่ในทีมตั้งแต่ระยะเริ่มต้นโครงการ (Gagnon et al., 2012; Ludwick & Doucette, 2009) เพื่อมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยต้องให้ความสำคัญและความเคารพกับความคิดเห็นที่มาจากความรู้และประสบการณ์ของพนักงาน ไม่เพียงแต่ระยะเริ่มต้นเท่านั้น ยังคงต้องให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการใช้ และกระบวนการของการประเมินร่วมด้วย (Bernstein et al., 2007)

นอกจากนั้นองค์กรจำเป็นต้องมีการโน้มน้าวพนักงานให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยอธิบายและให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ที่ผู้ใช้จะได้รับในแต่ละบุคคล ซึ่งสนับสนุนโดยทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี ถูกวัดด้วย 2 ปัจจัย ดังนี้ 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ และ 2) การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน เนื่องจากเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของตัวพนักงาน (Zailani et al., 2015) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bernstein, McCreless, and Cote (2007) ในเรื่องของปัจจัยการรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีผลเชิงบวกต่อการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน การที่จะทำให้ผู้ใช้นั้นรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้เทคโนโลยีนั้น องค์กรจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากร โดยจัดอบรมและให้ความรู้

และจากการศึกษาพบว่าในองค์กรมีผู้ใช้งานเทคโนโลยี ที่มีหลากหลายในตำแหน่งหน้าที่ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล และพนักงานอื่นๆ และมีความหลากหลายของลักษณะคน (Chong et al., 2015) รวมไปถึงลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ และ อายุ ที่แตกต่างกัน ทำให้ระดับในการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ย่อมมีความแตกต่างกันไป ดังนั้นควรต้องพิจารณาถึงประเด็นลักษณะประชากรศาสตร์ และลักษณะของคนในองค์กร (Personality type) รวมด้วย

งานวิจัยของ Chong et al.(2015) ผลการศึกษาพบว่า แพทย์และพยาบาลที่มีอายุน้อยกว่ามีแนวโน้มที่จะยอมรับเทคโนโลยี RFIDมากกว่าแพทย์และพยาบาลที่อายุเยอะกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Venkatesh et al. (2011) และเพศชายมีแนวโน้มที่จะยอมรับเทคโนโลยี RFID มากกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Venkatesh, Morris, and Ackerman (2000).

งานวิจัยของ Chong et al. (2015) ได้นำเอาลักษณะบุคลิกภาพของคนในองค์กรเข้ามาพิจารณา ร่วมกับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี UTAUT โดยใช้แนวคิดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ (Big Five Factor) ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละคนมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี มีเพียงลักษณะบุคคลที่มีการต่อต้านการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ (Neuroticism) เท่านั้น ที่มีความรู้สึกเชิงลบกับการยอมรับเทคโนโลยี RFID ที่จะนำมาใช้ในโรงพยาบาล ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Venkatesh, Sykes, and Venkatraman (2014) ดังนั้นทางองค์กรจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและออกแบบการฝึกอบรมและให้ความรู้กับพนักงานให้ตรงกับลักษณะบุคลิกภาพของกลุ่มคนนั้นๆ

3) ปัจจัยด้านองค์กร กล่าวคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กร ได้แก่ โครงสร้างองค์กรที่มีความพร้อมทั้งเงินทุนและทรัพยากรบุคคลที่ดี (Ozturk, Palakurthi, & Hancer, 2012) มีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่เอื้อต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ (Vanany & Shahraroun, 2008; Yao et al., 2011) ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง (Vanany & Shahraroun, 2008; Zailani et al., 2015) มีผู้นำโครงการที่ดีทำให้เกิดแรงจูงใจและโน้มน้าวคนในองค์กรได้ (Lorenzi, Kouroubali, Detmer, & Bloomrosen, 2009) มีการสื่อสารที่ดีและให้ความรู้อบรม (Lorenzi et al., 2009; Yao et al., 2011) รวมไปถึงองค์กรจำเป็นต้องมีการประเมินต้นทุน-ผลประโยชน์ให้ชัดเจน (Bernstein et al., 2007) มีการเลือกผู้ผลิตระบบหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Cresswell, Bates, & Sheikh, 2013) เป็นต้น

งานวิจัยของ Ozturk, Palakurthi and Hancer (2012) ได้กล่าวว่า โครงสร้างองค์กรที่มีความพร้อมทั้งเงินทุนและทรัพยากรจะช่วยให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีนั้นสำเร็จ เนื่องจากมีเงินทุนที่เพียงพอต่อการลงทุนและการบำรุงรักษาเทคโนโลยีได้ ซึ่งหากมีเงินทุนที่ไม่เพียงพอ อาจทำให้เลือกกระบวนหรือเทคโนโลยีที่มีความสามารถต่ำลง ซึ่งผลที่ได้คือไม่ได้ประโยชน์จากเทคโนโลยีนั้นได้ตามที่คาดหวัง

งานวิจัยของ Vanany and Shaharoun (2008) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารของโรงพยาบาลมีความเชื่อว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี RFID เริ่มตั้งแต่ระดับกลยุทธ์ ซึ่งในระดับนี้การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับเป็นสิ่งสำคัญ โดยผู้บริหารต้องจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เช่น เงินทุน เวลา และบุคลากร (Ozturk et al., 2012; Yao et al., 2011; Zailani et al., 2015) ตั้งแต่เริ่มโครงการจนจบโครงการ รวมถึงผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ถัดไปในระดับบริหารจัดการ ควรเริ่มจากโครงการขนาดเล็ก (Yao et al., 2011) ดีกว่าเริ่มต้นที่โครงการขนาดใหญ่ เพราะเราสามารถเรียนรู้จากโครงการขนาดเล็ก และลดความเสี่ยงรวมไปถึงแก้ปัญหาต่างๆได้ ยกตัวอย่างเช่น โรงพยาบาลแห่งหนึ่งเริ่มใช้แท็ก RFID 100 ชิ้น ในปี ค.ศ. 2004 และจากนั้นได้ขยายเป็น 700 ชิ้น ในปี ค.ศ. 2007 และอีกตัวอย่างคือ โรงพยาบาลอีกแห่งมีการเริ่มต้นใช้เทคโนโลยีในห้องผ่าตัด เมื่อเห็นผลลัพธ์ที่ดี จึงวางแผนขยายต่อไปยังแผนกต่างๆ

งานวิจัยของ Lorenzi et al. (2009) ได้กล่าวว่าผู้นำโครงการที่ดีจะเป็นผู้นำโน้มน้าวและกระตุ้นให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีของคนในองค์กร ทำให้เกิดแรงจูงใจ ซึ่งผู้นำต้องมีการสื่อสารที่ดี และให้ความรู้อบรมกับพนักงานเพื่อให้รับรู้ถึงประโยชน์ว่าเทคโนโลยีสามารถเข้ามาช่วยปรับปรุงและพัฒนางานได้อย่างไร (Yao et al., 2012)

งานวิจัยของ Bernstein et al. (2007) ได้กล่าวว่า ในการประเมินต้นทุน-ผลประโยชน์ควรพิจารณาให้ชัดเจน ไม่เพียงแต่คำนึงถึงกำไรที่เป็นตัวเงิน ควรพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ประสิทธิภาพในการรักษาผู้ป่วย เพิ่มขวัญและกำลังใจให้กับพนักงาน ตลอดจนคุณภาพการบริการที่ดีขึ้น

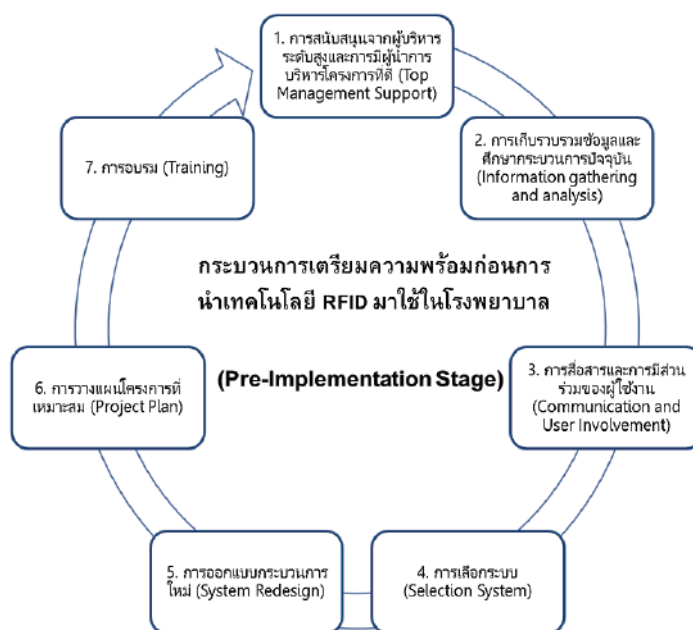
งานวิจัยของ Cresswell et al. (2013) ได้กล่าวว่า ควรมีการเลือกผู้ผลิตระบบหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม และมีความน่าเชื่อถือ และควรมีการทุ่มเทเวลาและทรัพยากรในการพิจารณาตัวเลือกระบบ ควรมีการคำนึงถึงศักยภาพของผู้ผลิต ควรมองและให้คุณค่าในระยะยาว

จากการศึกษาอุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จของการนำเทคโนโลยีใหม่ๆเข้ามาใช้ในบริบทของโรงพยาบาล จะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกัน 3 ปัจจัยด้วยกัน ดังนี้ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านคน รวมไปถึงปัจจัยด้านองค์กร ซึ่งหากองค์กรหรือโรงพยาบาลไม่มีการเตรียมความพร้อมในปัจจัยด้านต่างๆ จะเป็นสาเหตุทำให้การประยุกต์ใช้เกิดความล้มเหลวได้ง่าย ดังนั้นกระบวนการในการเตรียมความพร้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญ องค์กรหรือโรงพยาบาลจำเป็นต้องศึกษากระบวนการในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ เพื่อเตรียมการรองรับ

4. กระบวนการเตรียมความพร้อมในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในบริบทของโรงพยาบาล

โดยทั่วไปกระบวนการในการนำเทคโนโลยีมาใช้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) กระบวนการก่อนการประยุกต์ใช้ (Pre-Implementation or Preparation Stage) 2) กระบวนการประยุกต์ใช้ (Implementation Stage) และ 3) กระบวนการหลังการประยุกต์ใช้ (Post-Implementation or Maintenance Stage) (Cresswell et al., 2013; Keshavjee et al., 2006; Lorenzi et al., 2009; Ting et al., 2011)

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะในส่วนของกระบวนการก่อนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อเป็นการกำหนดกรอบในการเตรียมความพร้อมก่อนการประยุกต์ใช้จริง ดังนั้นหากมุ่งศึกษาถึงกระบวนการก่อนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี พบว่ามีกระบวนการต่างๆ ที่สำคัญ และมีขั้นตอนดังนี้ ผู้วิจัยรวบรวมและนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นได้ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1: กระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในโรงพยาบาล

1. การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงและการมีผู้นำการบริหารโครงการที่ดี (Top Management Support)

การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญที่จะนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในบริบทของโรงพยาบาล ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ที่มุ่งไปสู่การนำเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อพัฒนาคุณภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ ซึ่งงานวิจัยของ Ting et al. (2011) สรุปว่า การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง จะทำให้ได้ทั้งเงินทุนและทรัพยากรต่างๆ ที่เพียงพอ จะช่วยอำนวยความสะดวกต่อการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lorenzi et al. (2009) และ Keshavjee et al. (2006) การสนับสนุนจากผู้บริหารนั้นยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีของคนในองค์กรร่วมด้วย เนื่องจากผู้บริหารเปรียบเสมือนผู้นำทางความคิดและมีอำนาจในการจัดการเรื่องต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้พนักงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่างๆ ร่วมด้วย

การมีผู้นำการบริหารโครงการที่ดี (Project Management Leader) เพื่อเป็นตัวแทนในการกำหนดทิศทาง สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้น และสร้างความไว้วางใจให้กับพนักงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง งานวิจัยของ Lorenzi et al. (2009) ได้กล่าวว่า คุณสมบัติของผู้นำที่ดีควรเป็นผู้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการบริหารโครงการที่ซับซ้อน และต้องมีลักษณะที่เป็นผู้นำ (Champion) ที่มาจากการเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือและเป็นผู้ที่มีคนเคารพและนับถือเป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Keshavjee et al. (2006) แต่มีประเด็นที่เพิ่มเติม คือ หากเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการสำหรับโครงการ จะช่วยให้สามารถส่งผ่านสิ่งที่ต้องการผ่านการทำงานเป็นทีม และกระจายถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เร็วยิ่งขึ้น และการมีผู้นำการบริหารโครงการที่ดี จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านอิทธิพลทางสังคม (Social Influence) ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง การที่จะทำให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีของคนในองค์กรนั้น ผู้นำหรือทีมจะเป็นผู้นำโน้มน้าวและกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ถึงประโยชน์ว่าเทคโนโลยีสามารถเข้ามาช่วยปรับปรุงและพัฒนางานได้อย่างไรและทำให้พนักงานเกิดความยอมรับในเทคโนโลยี (Chong et al., 2015) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kijsanayotin, Pannarunothai, and Speedie (2008) และ Hamidfar, Limayem, & Zegordi (n.d.)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์กระบวนการปัจจุบัน (Information gathering and analysis)

การเก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษากระบวนการปัจจุบัน เป็นขั้นตอนในการศึกษาและทำความเข้าใจกระบวนการทำงานปัจจุบันและวิเคราะห์กระบวนการที่เกิดขึ้นในแผนกต่างๆ (Ting et al., 2011) เพื่อช่วยให้มองเห็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นตรงส่วนไหนและเทคโนโลยีสามารถเข้าไปแก้ไขได้อย่างไร เนื่องจากเทคโนโลยีไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทุกส่วน (Cresswell et al., 2013; Keshavjee et al., 2006) ต้องทำความเข้าใจประโยชน์ของเทคโนโลยีร่วมด้วย ส่วนงานวิจัยของ Lorenziet al. (2009) ได้กล่าวว่า ในการรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้นำโครงการต้องระบุว่าข้อมูลอะไรบ้างที่จำเป็นและต้องการข้อมูลในลักษณะใด เพื่อนำมารวบรวมข้อมูลที่มีในปัจจุบัน

3. การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ (Communication and User Involvement)

องค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการเตรียมความพร้อมนั้น คือ คน การวางแผน ผู้นำ และ กระบวนการดำเนินงาน กุญแจสู่ความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Lorenzi et al., 2009) ซึ่งการที่จะดึงดูดให้มีส่วนร่วมนั้น การสื่อสาร เป็นรากฐานที่สำคัญ ควรทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและเข้าใจระบบ รวมทั้งเป้าหมาย แผนการดำเนินงานต่างๆ ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นการทำให้ผู้คนเกิดการยอมรับและเห็นด้วย (Buy-in) (Lorenzi et al., 2009) ควรมีการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้พนักงานเกิดการมีส่วนร่วม โดยผู้นำควรมีการส่งเสริมให้พนักงานเข้ามาในกระบวนการโดยการให้ข้อมูลต่างๆ และทำการตั้งความคาดหวังและให้ความรู้ ข้อดีข้อเสียของเทคโนโลยีกับพนักงาน (Ting et al., 2011) และจำเป็นอย่างยิ่งต้องหาประโยชน์ของแต่ละส่วนและนำไปสื่อสารให้ตรงกับความต้องการที่มีความแตกต่างกันเพื่อให้เกิดการยอมรับ (Keshavjee et al., 2006) ในงานวิจัยของ Keshavjee et al. (2006) และ Lorenzi et al. (2009) ได้กล่าวว่าควรเริ่มมีการสื่อสารและทำให้เกิดการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บข้อมูลและศึกษากระบวนการ เพื่อทำให้พนักงานรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการและการแก้ปัญหา

4. การเลือกระบบ (Selection System)

การนำเทคโนโลยีมาใช้นั้น ต้องประกอบไปด้วยฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ ดังนั้นควรมีการเลือกให้เหมาะสมและมีความน่าเชื่อถือ (Ting et al., 2011) และงานวิจัยของ Lorenzi et al. (2009) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ส่วนใหญ่การนำระบบมาใช้ จำเป็นต้องใช้ผู้พัฒนาหรือผู้ผลิตระบบจากข้างนอก (Vendor) เนื่องจากภายในพัฒนาเองค่อนข้างยาก ซึ่งการเลือกผู้ผลิตนั้นมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้ผลิตที่เข้ามามักจะนำเสนอสินค้าเพื่อการขายเพียงอย่างเดียว ดังนั้น ควรหาผู้ผลิตที่สามารถเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในงานของเราได้ และควรมีการบริการที่ดี รวมไปถึงมีประสบการณ์ในบริษัทที่คล้ายกับงานของเรา (Cresswell et al., 2013; Keshavjee et al., 2006; Lorenzi et al., 2009) ควรไปดูสถานที่จริงที่มีการใช้ระบบ เพื่อศึกษาว่าเมื่อมีการใช้จริงเกิดปัญหาอะไรขึ้นบ้าง และมีต้นทุนแฝงอะไรบ้าง (Cresswell et al., 2013; Keshavjee et al., 2006; Lorenzi et al., 2009) หากไปดูสถานที่จริงไม่ได้ ให้พยายามสอบถามข้อมูลผู้ที่เคยใช้หลายๆกรณี (Lorenzi et al., 2009) ให้ทางผู้ผลิตเข้ามาสาธิตระบบก่อน (Keshavjee et al., 2006; Lorenzi et al., 2009) ถามพนักงานเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของการใช้ระบบเท่าที่รับรู้จากการ (Lorenzi et al., 2009) เป็นต้น

งานวิจัยของ Ting et al. (2011) และงานวิจัยของ Lorenziet al.(2009) ได้กล่าวว่า ในการเลือกระบบนั้น ควรทำหลังจากขั้นตอนการเก็บข้อมูลและศึกษากระบวนการปัจจุบันได้เลย ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Cresswell et al. (2013) และ Keshavjee et al. (2006) ที่กล่าวว่า ควรเลือกระบบหลังจากขั้นตอนการสื่อสารและการทำให้มีส่วนร่วมของผู้ใช้

5. การออกแบบกระบวนการใหม่ (System Redesign)

ขั้นตอนการออกแบบกระบวนการใหม่ ถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ ควรมีการออกแบบโครงสร้างสถาปัตยกรรมระบบให้ดีและเหมาะสม ควรคำนึงถึงกระบวนการและหน้าที่ (Ting et al., 2011) ซึ่งระบบที่ออกแบบต้องปรับปรุงกระบวนการเดิมให้ดีขึ้น และตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน สามารถใช้งานได้สะดวก (Keshavjee et al., 2006) ซึ่งกระบวนการใหม่นั้นต้องสามารถตอบสนองกับความต้องการขององค์กรและความต้องการของผู้ใช้ด้วย (Cresswell et al., 2013; Lorenzi et al., 2009) โดยขั้นตอนนี้จะทำหลังจากเลือกระบบและหลังจากขั้นตอนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้

6. การวางแผนโครงการที่เหมาะสม (Project Plan)

ขั้นตอนการวางแผนโครงการ ควรทำหลังจากขั้นตอนการเลือกระบบและการออกแบบกระบวนการใหม่ ซึ่งแผนโครงการที่ดีควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และกำหนดเวลา ซึ่งสิ่งที่สำคัญคือการสร้างความรู้สึกในการเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน โดยทั่วไปแผนโครงการ ประกอบไปด้วย กิจกรรมที่ต้องทำ เริ่มตั้งแต่กิจกรรมหลัก และลงรายละเอียดปลีกย่อยไปเรื่อยๆ และมีการกำหนดวันเริ่มต้น วันสิ้นสุด มีการกำหนดวันรายงานสถานะโครงการ (Lorenzi et al., 2009) รวมไปถึงมีแผนการรองรับกับเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง (Cresswell et al., 2013; Lorenzi et al., 2009)

7. การอบรม (Training)

ขั้นตอนการอบรม ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเตรียมความพร้อมก่อนนำเทคโนโลยีมาใช้ ซึ่งการอบรมที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้เกิดการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและเป็นการให้ความรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง จะช่วยลดความกังวลเกี่ยวกับการใช้ระบบใหม่ (Lorenzi et al., 2009) และเป็นการช่วยให้ผู้ใช้เข้าใจในบทบาท และเข้าใจฟังก์ชันการทำงานต่างๆ ช่วงเวลาของการอบรมนั้นมีความสำคัญ ไม่ควรที่จะอบรมก่อนหรือหลังการใช้ระบบนานเกินไป (Cresswell et al., 2013) จะทำให้สูญเสียทรัพยากรและเพิ่มความผิดหวังได้ (Lorenzi et al., 2009) การอบรมต้องสั้น กระชับ และมีคุณภาพ ควรพูดในประเด็นที่อยู่ในความต้องการของผู้ใช้และการอบรมควรมี Practice ด้วย (Lorenzi et al., 2009) และการอบรมที่ดีนอกจากได้ในเรื่องของการสร้างทักษะแล้ว ยังช่วยในเรื่องของการสื่อสารและทำให้เกิดโอกาสในการมีส่วนร่วม และควรมีการวางแผนกลยุทธ์ในการอบรม เนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้อง มีหลายระดับ (แพทย์ พยาบาล และอื่นๆ) (Lorenzi et al., 2009) ในการอบรมควรมีการแบ่งกลุ่ม เช่น ผู้ใช้งานที่มีอายุมาก อาจจำเป็นต้องมีการอบรมขั้นพื้นฐานก่อน หรือควรให้การอบรมที่พิเศษกว่า กลุ่มอื่น (Cresswell et al., 2013)

บทสรุปของการทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านคน และปัจจัยด้านองค์กรนั้น มีความเกี่ยวเนื่องกันและมีความสำคัญซึ่งกันและกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัยมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ กับกระบวนการเตรียมความพร้อมในแต่ละกระบวนการสามารถสรุปเป็น ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จกับกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในโรงพยาบาลได้ (รูปที่2)

รูปที่ 2: ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จกับกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในโรงพยาบาล

1) การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงและการมีผู้นำการบริหารโครงการที่ดี (Top Management Support)
ในกระบวนการนี้มีปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่

ปัจจัยด้านองค์กร: องค์กรต้องมีเงินทุนที่เพียงพอ และต้องการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง เพื่อสามารถจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ได้ทั่วถึง พร้อมทั้งผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนที่มุ่งสู่การนำเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนา รวมไปถึงการมีผู้นำโครงการที่ดี (ต้องมีความรู้ มีบารมี มีผู้คนเคารพนับถือ) และในช่วงเริ่มต้น องค์กรควรมีการสื่อสารเพื่อให้พนักงานที่เกี่ยวข้องเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงและประโยชน์ที่จะได้รับจากเทคโนโลยี รวมถึงโน้มน้าวให้เกิดการมีส่วนร่วมและยอมรับ

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษากระบวนการปัจจุบัน (Information gathering and analysis)

ในกระบวนการนี้มีปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่

ปัจจัยด้านองค์กร: ผู้นำโครงการต้องระบุเกี่ยวกับข้อมูลที่จำเป็นและต้องการเพื่อนำมารวบรวมข้อมูลที่มิในปัจจุบันและนำมาวิเคราะห์ปัญหาได้ถูกต้อง ซึ่งกระบวนการนี้ผู้นำโครงการต้องสื่อสารและโน้มน้าวให้ผู้ใช้งานเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลและบอกถึงความต้องการและข้อจำกัดต่างๆ จากนั้นองค์กรควรมีการประเมินการลงทุนและประโยชน์ที่จะได้รับร่วมด้วย

ปัจจัยด้านคน: ในกระบวนการนี้ผู้ใช้งานต้องร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลต่างๆที่มาจากความรู้และประสบการณ์ของพนักงานเอง เพื่อทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาและนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยได้ตรงจุด

3. การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ (Communication and User Involvement)

ในกระบวนการนี้มีปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่

ปัจจัยด้านองค์กร: องค์กรต้องวางแผนในการสื่อสารโดยหาประโยชน์ของเทคโนโลยี ความต้องการของผู้ใช้งาน เพื่อให้สื่อสารได้ตรงตามกลุ่มผู้ใช้งาน โดยองค์กรควรมีการสื่อสารให้ทราบถึงข้อดี-ข้อเสีย โดยทำให้ผู้ใช้รับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายของการใช้งาน และการสื่อสารที่ดีจะทำให้ผู้ใช้เกิดการมีส่วนร่วมและยอมรับ

ปัจจัยด้านคน: ผู้ใช้งานเป็นสิ่งสำคัญ ในกระบวนการนี้ ผู้ใช้งานต้องรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้เทคโนโลยีก่อน

4. การเลือกระบบ (Selection System)

ในกระบวนการนี้มีปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่

ปัจจัยด้านองค์กร: ควรมีการพิจารณาเลือกระบบที่เหมาะสม โดยให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ และคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาว

ปัจจัยด้านเทคโนโลยี: ระบบที่ดีต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร และต้องมีประโยชน์กว่าเดิม รวมถึงตรงตามความต้องการของผู้ใช้งาน มีลักษณะการใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และมีความยืดหยุ่น สามารถเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีหรือระบบเดิมได้

5. การออกแบบกระบวนการใหม่ (System Redesign)

ในกระบวนการนี้มีปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่

ปัจจัยด้านองค์กร: องค์กรต้องคำนึงถึงกระบวนการและหน้าที่ในปัจจุบัน ควรออกแบบให้ดีกว่าการทำงานเดิม และให้เทคโนโลยีเข้าไปช่วยแก้ปัญหาได้ตรงจุด และออกแบบให้เกิดการทำงานที่ง่าย รวมถึงคำนึงถึงพื้นที่ในการใช้งานร่วมด้วย

6. การวางแผนโครงการที่เหมาะสม (Project Plan)

ในกระบวนการนี้มีปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่

ปัจจัยด้านองค์กร: ผู้นำโครงการต้องวางแผนโครงการ โดยกำหนดกิจกรรม วัตถุประสงค์และกำหนดเวลา สิ่งสำคัญคือการสร้างความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน และผู้นำโครงการนั้นต้องช่วยติดต่อประสานงานระหว่างฝ่าย IT ผู้ใช้งาน และผู้ผลิต ในระหว่างโครงการ ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้โครงการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

7. การอบรม (Training)

ในกระบวนการนี้มีปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่

ปัจจัยด้านองค์กร: องค์กรควรมีการวางแผนในการอบรมและให้ความรู้กับผู้ใช้ ซึ่งการอบรมนั้นเป็นการช่วยให้ผู้ใช้งานเกิดความเข้าใจในบทบาท และฟังก์ชันการทำงานต่างๆ การอบรมต้องสั้นและชัดเจน ช่วงเวลาในการอบรมไม่ควรทำก่อนการนำมาใช้จริงนานจนเกินไป ในการอบรมนั้นควรมีการแบ่งกลุ่มตามลักษณะประชากรศาสตร์ และลักษณะบุคลิกภาพ เช่น ผู้ใช้งานที่มีอายุมาก จำเป็นต้องมีการอบรมขั้นพื้นฐานหรือให้เวลาในการอบรมที่มากกว่ากลุ่มคนอายุน้อย เป็นต้น

ปัจจัยด้านคน: การอบรมเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ผู้ใช้เกิดการยอมรับเทคโนโลยี และในการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน จะแตกต่างกันไปตามลักษณะประชากรศาสตร์ และลักษณะบุคลิกภาพ เป็นต้น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จกับกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในโรงพยาบาล ทำให้ได้กรอบแนวคิด (Conceptual framework) เพื่อให้องค์กรต่างๆ ในบริบทโรงพยาบาล สามารถนำไปศึกษา และผลที่ได้นั้นจะนำไปสู่การวางแผนกลยุทธ์ในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้บริหารโรงพยาบาล

ข้อเสนอแนะ

ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อนำเทคโนโลยี RFID ไปใช้ให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารจัดการหน่วยงานด้านสาธารณสุข ควรแบ่งขั้นตอนในการดำเนินการให้ชัดเจนเพื่อเตรียมความพร้อมในแต่ละกระบวนการ ทั้งนี้เพราะแต่ละขั้นจะมีปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จและอุปสรรคที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ในการที่หน่วยงานด้านสาธารณสุขจะนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในประสบความสำเร็จนั้น ถือเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต ผู้บริหารจัดการจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านองค์การมากที่สุดทั้งนี้เพราะเป็นปัจจัยที่จะส่งผลในทุกกระบวนการ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ในโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) เพื่อการวิจัยและพัฒนาสำหรับภาคอุตสาหกรรม: STEM Workforce ประจำปี 2560 สัญญาเลขที่ SCA-C0-2560-3692-TH

เอกสารอ้างอิง

- Aggelidis, V. P., & Chatzoglou, P. D. (2009). Using a modified technology acceptance model in hospitals. *Int J Med Inform*, 78(2), 115-126. doi:10.1016/j.ijmedinf.2008.06.006
- Aguilar, A., Van Der Putten, W., & Kirrane, F. (2006, November). Positive patient identification using RFID and wireless networks. In *HISI 11th Annual Conference and Scientific Symposium*.
- Ajami, S., & Rajabzadeh, A. (2013). Radio Frequency Identification (RFID) technology and patient safety. *Journal of Research in Medical Sciences: The Official Journal of Isfahan University of Medical Sciences*, 18(9), 809.
- Angeles, R. (2005). RFID technologies: supply-chain applications and implementation issues. *Information Systems Management*, 22(1), 51-65.
- Bernstein, M. L., McCreless, T., & Cote, M. J. (2007). Five constants of information technology adoption in healthcare. *Hosp Top*, 85(1), 17-25. doi:10.3200/HTPS.85.1.17-26
- Chan, F. T., & Chong, A. Y. (2012). A SEM–neural network approach for understanding determinants of interorganizational system standard adoption and performances. *Decision Support Systems*, 54(1), 621-630.
- Chong, A. Y.-L., Liu, M. J., Luo, J., & Keng-Boon, O. (2015). Predicting RFID adoption in healthcare supply chain from the perspectives of users. *International Journal of Production Economics*, 159, 66-75.
- Chuang, Y. W. (2005). An exploration of application of radio frequency identification technology in hospitals. Working Paper, National Taiwan University.
- Cresswell, K. M., Bates, D. W., & Sheikh, A. (2013). Ten key considerations for the successful implementation and adoption of large-scale health information technology. *J Am Med Inform Assoc*, 20(e1), e9-e13. doi:10.1136/amiajnl-2013-001684
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS quarterly*, 319-340.
- Ericson, J. (2004). RFID for hospital care. *The E-Business Executive Daily*, 23.
- Fosso Wamba, S., & Ngai, E. W. T. (2013). Importance of issues related to RFID-enabled healthcare transformation projects: Results from a Delphi study. *Production Planning & Control*, 26(1), 19-33. doi:10.1080/09537287.2013.840015.
- Gagnon, M.-P., Desmartis, M., Labrecque, M., Car, J., Pagliari, C., Pluye, P., . . . Légaré, F. (2012). Systematic review of factors influencing the adoption of information and communication technologies by healthcare professionals. *Journal of Medical Systems*, 36(1), 241-277.
- Hakim, H., Renouf, R., & Enderle, J. (2006). Passive RFID Asset Monitoring System in Hospital Environments. *Proceedings of the IEEE 32nd Annual Northeast Bioengineering Conference, Easton, PA, USA, 2006*, 217-218.
- Hennington, A., & Janz, B. D. (2007). Information systems and healthcare XVI: physician adoption of electronic medical records: applying the UTAUT model in a healthcare context. *Communications of the Association for Information Systems*, 19(1), 5.

- Ifinedo, P. (2012). Technology acceptance by health professionals in Canada: An analysis with a modified UTAUT model. *In System Science (HICSS)*, 45th Hawaii International Conference on, 2937-2946.
- José Liébana-Cabanillas, F., Sánchez-Fernández, J., & Muñoz-Leiva, F. (2014). Role of gender on acceptance of mobile payment. *Industrial Management & Data Systems*, 114(2), 220-240.
- Junglas, I., Abraham, C., & Ives, B. (2009). Mobile technology at the frontlines of patient care: Understanding fit and human drives in utilization decisions and performance. *Decision Support Systems*, 46(3), 634-647.
- Kannry, J., Emro, S., Blount, M., & Ebling, M. (2007). Small-scale testing of RFID in a hospital setting: RFID as bed trigger. In *AMIA Annual Symposium Proceedings (2007)*, 384. American Medical Informatics Association.
- Kaplan, B., & Shaw, N. (2004). Future directions in evaluation research: People, Organizational, and Social issues. *Methods of Information in Medicine-Methodik der Information in der Medizin*, 43(3), 215-231.
- Keshavjee, K., Bosomworth, J., Copen, J., Lai, J., Kucukyazici, B., Lilani, R., & Holbrook, A. M. (2006). Best Practices in EMR Implementation: A Systematic Review. *Proceedings of the 11th International Symposium on Health Information Management Research – iSHIMR 2006*.
- Khandelwal, V. K. (2001). An empirical study of misalignment between Australian CEOs and IT managers. *The Journal of Strategic Information Systems*, 10(1), 15-28.
- Kumar, S., Livermont, G., & Mckewan, G. (2010). Stage implementation of RFID in hospitals. *Technology and Health Care*, 18(1), 31-46.
- Kuo, C. H., & Chen, H. G. (2008). The critical issues about deploying RFID in healthcare industry by service perspective. In *Hawaii International Conference on System Sciences, Proceedings of the 41st Annual*, 111-111.
- Kwok, S., Tsang, A. H., Cheung, B. C., Lee, W., Ting, J. S., & Tan, B. K. (2007). Design and implementation of an RFID-enabled mobile patient tracking system in healthcare environment. *Ind. Eng. Res*, 4(1), 28-37.
- Lee, C. P., & Shim, J. P. (2007). An exploratory study of radio frequency identification (RFID) adoption in the healthcare industry. *European Journal of Information Systems*, 16(6), 712-724.
- Li, C. J., Liu, L., Chen, S. Z., Wu, C. C., Huang, C. H., & Chen, X. M. (2004). Mobile healthcare service system using RFID. In *Networking, Sensing and Control, 2004 IEEE International Conference on (2)*, 1014-1019.
- Lorenzi, N. M., Kouroubali, A., Detmer, D. E., & Bloomrosen, M. (2009). How to successfully select and implement electronic health records (EHR) in small ambulatory practice settings. *BMC Med Inform Decis Mak*, 9, 15. doi:10.1186/1472-6947-9-15.
- Ludwick, D. A., & Doucette, J. (2009). Adopting electronic medical records in primary care: lessons learned from health information systems implementation experience in seven countries. *Int J Med Inform*, 78(1), 22-31. doi:10.1016/j.ijmedinf.2008.06.005.

- Ozturk, A. B., Palakurthi, R., & Hancer, M. (2012). Organizational-Level RFID Technology Adoption in the Hospitality Industry. *Tourism Analysis*, 17(5), 629-642. doi:10.3727/108354212x13485873913967.
- Poba-Nzaou, P., Uwizeyemungu, S., Raymond, L., & Paré, G. (2014). Motivations underlying the adoption of ERP systems in healthcare organizations: Insights from online stories. *Information Systems Frontiers*, 16(4), 591-605.
- Prasad, N. S. R. K., & Rajesh, A. (2012). RFID-Based hospital real time patient management system. *International Journal of Computer Trends and Technology*, 3(3), 1011-1016.
- Rogers, E. M. (2010). Diffusion of innovations: Simon and Schuster.
- Sandberg, W. S., H kkinen, M., Egan, M., Curran, P. K., Fairbrother, P., Choquette, K., . . . Rattner, D. (2005). Automatic detection and notification of "Wrong Patient—Wrong Location" errors in the operating room. *Surgical Innovation*, 12(3), 253-260.
- Seeman, E., & Gibson, S. (2009). Predicting acceptance of electronic medical records: is the technology acceptance model enough?. *SAM Advanced Management Journal*, 74(4), 21.
- Staggers, N. (2009). A systematic review on the designs of clinical technology: Findings and recommendations for future research. *Advances in Nursing Science*, 32(3), 252.
- Ting, S. L., Kwok, S. K., Tsang, A. H. C., & Lee, W. B. (2011). Critical Elements and Lessons Learnt from the Implementation of an RFID-enabled Healthcare Management System in a Medical Organization. *Journal of Medical Systems*, 35(4), 657-669.
- Tzeng, S. F., Chen, W. H., & Pai, F. Y. (2008). Evaluating the business value of RFID: Evidence from five case studies. *International Journal of Production Economics*, 112(2), 601-613.
- Vanany, I., & Shaharoun, A. B. M. (2008). Barriers and Critical Success Factors towards RFID Technology Adoption in South-East Asian Healthcare Industry. *Proceedings of The 9th Asia Pasific Industrial Engineering & Management Systems Conference*.
- Venkatesh, V., Morris, M. G., & Ackerman, P. L. (2000). A longitudinal field investigation of gender differences in individual technology adoption decision-making processes. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 83(1), 33-60.
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS quarterly*, 425-478.
- Venkatesh, V., Sykes, T. A., & Zhang, X. (2011). 'Just what the doctor ordered': a revised UTAUT for EMR system adoption and use by doctors. Paper presented at the System Sciences (HICSS), 44th Hawaii International Conference on 2011.
- Venkatesh, V., Sykes, T. A., & Venkatraman, S. (2014). Understanding e-Government portal use in rural India: Role of demographic and personality characteristics. *Information Systems Journal*, 24(3), 249-269.
- Wang, S. W., Chen, W. H., Ong, C. S., Liu, L., & Chuang, Y. W. (2006). RFID application in hospitals: a case study on a demonstration RFID project in a Taiwan hospital. In System Sciences, HICSS'06. *Proceedings of the 39th Annual Hawaii International Conference on 2006* (8), 184a-184a.
- Wang, Y. M., Wang, Y. S., & Yang, Y. F. (2010). Understanding the determinants of RFID adoption in the manufacturing industry. *Technological Forecasting and Social Change*, 77(5), 803-815.

- Wicks, A. M., Visich, J. K., & Li, S. (2006). Radio frequency identification applications in healthcare. *International Journal of Healthcare Technology and Management*, 7(6), 522-540.
- Yao, W., Chu, C. H., & Li, Z. (2010). The use of RFID in healthcare: Benefits and barriers. In *RFID-Technology and Applications*, IEEE International Conference on 2010, (128-134).
- Yao, W., Chu, C. H., & Li, Z. (2012). The adoption and implementation of RFID technologies in healthcare: a literature review. *Journal of Medical Systems*, 36(6), 3507-3525.
- Yazici, H. J. (2014). An exploratory analysis of hospital perspectives on real time information requirements and perceived benefits of RFID technology for future adoption. *International Journal of Information Management*, 34(5), 603-621. doi:10.1016/j.ijinfomgt.2014.04.010
- Yusof, M. M., Stergioulas, L., & Zugic, J. (2007). Health information systems adoption: findings from a systematic review. *Studies in Health Technology and Informatics*, 129(1), 262.
- Zailani, S., Iranmanesh, M., Nikbin, D., & Beng, J. K. C. (2015). Determinants of RFID adoption in Malaysia's healthcare industry: occupational level as a moderator. *Journal of Medical Systems*, 39(1), 172.

ความก้าวหน้าของเครื่องมือทางบัญชีบริหารของ ประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย

THE ADVANCEMENT OF MANAGEMENT ACCOUNTING PRACTICES IN THAILAND AND MALAYSIA

คณิศร เทอดเผ่าพงศ์*

Kanitsorn Terdpaopong*

นันทนวล วิเศษสรพรพี**

Nimnual Visedsun**

กัญญภัทรี นิธิโรจน์นันท์***

Kanibhatti Nitirojntanad***

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ผู้อำนวยการหลักสูตรบัญชีนานาชาติ คณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต

* Assistant Professor and PhD., Director of International Accounting Program, Faculty of Accountancy, Rangsit University

Email: kanitsorn@rsu.ac.th

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก คณบดี คณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต

** Assistant Professor and PhD., Dean of Faculty of Accountancy, Rangsit University

Email: nimnuan@rsu.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ และปริญญาเอก อาจารย์ประจำ ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*** Associate Professor and PhD., Chulalongkorn Business School, Department of Accountancy, Chulalongkorn University

Email: kanibhatti@cbs.chula.ac.th

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้การบัญชีบริหารในทางปฏิบัติของประเทศไทยและประเทศมาเลเซียอาจมีความแตกต่างกันอันเนื่องจากความก้าวหน้าของอุตสาหกรรมการผลิตของแต่ละประเทศ บทความฉบับนี้จึงมีขึ้นเพื่อศึกษาเปรียบเทียบเครื่องมือทางบัญชีบริหารที่เป็นข้อค้นพบการประยุกต์ใช้การบัญชีบริหารในอุตสาหกรรมในประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ที่ได้มีการสำรวจก่อนหน้านี้จากบทความวิจัยที่ได้ถูกเลือกสรรมาเป็นอย่างดี จำนวน 40 บทความโดยนำมาเปรียบเทียบกับขั้นของวิวัฒนาการทางบัญชีบริหารตามที่ปรากฏในรายงาน IFAC's Statement 1 เกี่ยวกับการปฏิบัติทางเครื่องมือทางการบัญชีบริหาร ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ขั้นของวิวัฒนาการทางบัญชีบริหารในประเทศไทยและประเทศมาเลเซียมีความแตกต่างกัน โดยที่บริษัทโดยส่วนใหญ่ของประเทศมาเลเซียจะใช้เครื่องมือทางบัญชีบริหารในขั้นที่สูงกว่าขั้นที่หนึ่ง คือ การควบคุมทางการเงินและการกำหนดต้นทุน (Cost determination and financial control) โดยเป็นในบริษัทที่มีนวัตกรรมการผลิตที่มีการใช้เทคโนโลยีระดับสูง และอยู่ในตลาดที่มีการแข่งขันสูง ในขณะที่บริษัทในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังคงใช้เครื่องมือทางบัญชีบริหารในขั้นที่ 1 เป็นหลัก และเครื่องมือทางบัญชีบริหารที่ใช้มากที่สุด คือ 'งบประมาณ' ซึ่งประเทศไทยและประเทศมาเลเซียต่างก็ใช้เครื่องมือนี้ในการบริหารในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

คำสำคัญ: การปฏิบัติการทางบัญชีบริหาร วิวัฒนาการ วิวัฒนาการของบัญชีบริหาร IFAC งบประมาณ

Abstract

Application of management accounting practices in Thailand and Malaysia may differ due to the advancement differences of the manufacturing industries in the countries. This paper aims to observe the management accounting practices which were findings of application of management accounting practices used in Thailand and Malaysia from the well-selected forty research articles. Those selected articles were compared against the IFAC's Statement 1 on IFAC evolution of management accounting. The findings can be concluded that the stages of management accounting evolution of Thailand and Malaysia are different. The majority of Malaysian companies seem to fully pass the first stage which is the cost determination and financial control. Most companies are more on innovative, high-technological and competitive markets, while majority of Thai companies predominantly used the stage 1 of management accounting practices. The most practice being used is 'budgeting' – where Thailand and Malaysia have this management practice in common.

Keywords: Management Accounting Practices, Evolution, Management Accounting Evolution, IFAC, Budget

Introduction and Literature Review

The changing and increasingly competitive global market inevitably demands for complicated and advanced management accounting practices to assist companies to equip to the changes. Foreign direct investment (FDI) is rising in many countries especially in Asian countries where several matters are still in favor for investment. In this study, the findings on Thailand are compared to Malaysia due to the points that these two countries are in the same demographic region. Secondly, they are developing countries with a rise of gross domestic product (GDP) growth rate (In 2015, Thailand' GDP was 395.28 billion US dollars - representing 0.64 percent of the world economy, Malaysia 296.22 billion US dollars - representing 0.48 % of the world economy) (The World Bank, 2016). Additionally, the two countries are the target destination of foreign direct investment where a number of multinational corporations are established. Management accounting practices in these two countries are of the research interest. Management accounting is normally used by management for decision making. The high adoption of management accounting in companies may differ depending on level of need, management perception, and the readiness of the information. The management accounting tools or techniques used in each company, industry, and country will vary, depending on the advancement of the industry, the need of management, the management support, and the knowledge in the field.

In this paper, the International Federation of Accountants (IFAC) statements on management accounting are used as a benchmark when discussing about the stages of management accounting. IFAC is the global organization for the accountancy profession which works with 163 member organizations in 119 countries. The purpose of IFAC is to protect the public interest by encouraging high-quality practices by the world's accountants. In 1989, IFAC issued a statement summarizing its understanding of the scope and purposes of management accounting and the concepts which underpin the management accounting. In 1998, the statement was revised and released as Management Accounting Concepts – Number 1. Statement 1 provides evolution and change in management accounting, management process, and conceptual framework. This statement describes the development of management accounting through the four sequential stages: Stage 1 – Cost determination and financial control (pre-1950); Stage 2 – Information for management planning and control (by 1965); Stage 3 – Reduction of resource waste in business processes (by 1985); and Stage 4 – Creation of value through effective resource use (by 1995) (See Figure 1). Each stage encompasses the concepts of the previous stage and incorporates additional ones that arose out of a new set of conditions.

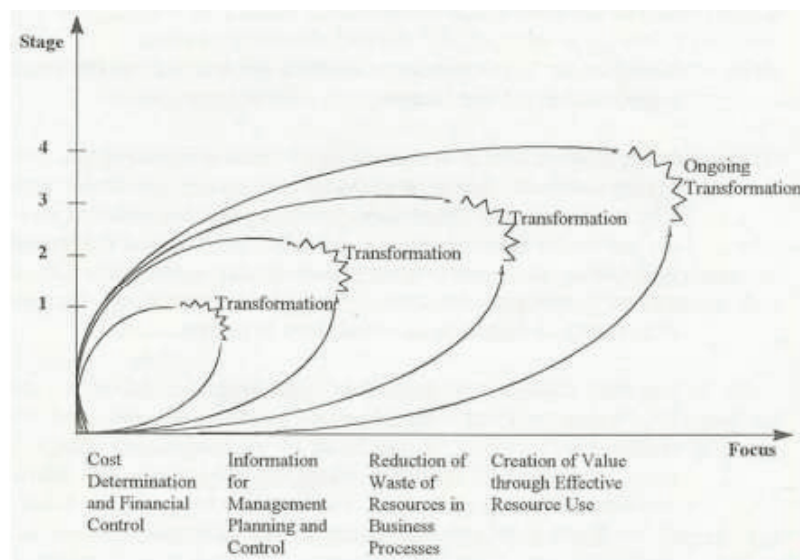

Figure 1 Evolution of the focus of management accounting

Source: IFAC (1998)

Stage 1 – Cost determination and financial control. The focus of this stage is in the determination of product cost and financial control of process. Production technology used at this stage is relatively simple.

Stage 2 – Information for management planning and control. The focus of this stage is on the provision of information for planning and control. Decision analysis and responsibility accounting were formed at this stage. It is manufacturing and internal administration rather than strategic and environmental consideration (Ashton, Hopper and Scapens, 1995).

Stage 3 – Reduction of resource waste in business processes. During the 1970s – 1980s, technological development was extremely high. This stage focuses on the reduction of waste in resources used in manufacturing process. Management needs information from management accountants regarding analysis and cost management technologies such as Just in time (JIT) method, Activity-based Costing (ABC), life cycling costing, quality of cost, and environmental costing was introduced for management decision making at this stage.

Stage 4 – Creation of value through effective resource use. In the 1990s, there was the development of world-wide-web and associated technologies which led to business online or electronic commerce. The focus of this stage is to receive real-time information. It is described by IFAC (para 19) that ‘an integral part of the management process, as real-time information becomes available to management directly and as the distinction between staff and line management becomes blurred.’ New models techniques such as total quality management (TQM), activity-based management (ABM), benchmarking and reengineering methods have been launched with the deliberation of eliminating activities that do not create value to business.

The research on management accounting development receives extensive attention in academic literature. Management accounting evolution has been widely researched. The Editorial Report by Scapens and Bromwich (2001) also describes the diversity of papers which have been published in the Management Accounting Research Journal. The report is subdivided into two periods: 1990 – 1994 and 1995 – 1999 where a wide range of topics has been studied. Table 1 summarizes the origin countries (or at least areas) of the authors that published the journal. The results indicate that Asia is the region second to last of published journals and the majority of published Journals are from the U.K. although there is a decline of published Journals in the U.K. between 1995-1999. Considering the topics that were highly studied during those 10 years, it is found that traditional costing (e.g. cost accounting systems and techniques, budgeting, standard costing & variance analysis, capital budgeting) has received high attention from many researchers and were the most topics being studied. Management accounting practices and management accounting change were largely studied (See Table 2). This also gives some indications that management accounting practices have been in the researchers' interest for long.

Table 1: Countries of origin

Year/ Number of papers	1990 – 1994 72	1995 – 1999 106	Total 178
Asia	9%	5%	7%
Australia	3%	14%	9%
Europe	13%	23%	19%
U.K.	56%	47%	50%
U.S.	18%	11%	14%
Middle East/Africa	1%	0%	1%
Total	100%	100%	100%

Source: Scapens and Bromwich (2001)

The samples of the research are Ashton et al.(1995), Abdel-Kader (2006), Chandler (1977), Chatfield (1977), Glaubic (2016), Hopwood (1987), Hockin & Marcve (1988), Johnson & Kaplan (1987), Loft (1995), Okano & Suzuki (2007), Parker (1980), and Solomons (1954). Much research conducts on the relationship of management accounting practices and the corporate performance. Several research results find empirical evidence on the positive relationship between effective management accounting system and corporate performance e.g. Ajibolade, 2013; Epstein, 2002; Mendoza and Saulpic, 2002; Monden, 1989; and Nishimura, 2004.

Table 2: Topics Studied

Year/ Number of Papers	1990 – 1994 72	1995 – 1999 106	Total 178
Cost accounting systems and techniques	11%	10%	11%
Budgeting, standard costing & variance analysis	6%	8%	7%
Capital budgeting	8%	5%	6%
Performance measurement	11%	10%	11%
Contracting, incentive, etc.	2%	3%	3%
Other advanced techniques (Target costing, quality management, time-based management, and Japanese management accounting)	6%	8%	7%
ABC	7%	7%	7%
Pricing; including transfer pricing	3%	4%	3%
EVA and residual income	0%	5%	3%
Strategic management	3%	7%	5%
Management accounting practices	15%	16%	16%
Management accounting change	17%	7%	11%
Management and organization control	11%	7%	8%
Other	0%	3%	2%
Total	100%	100%	100%

Source: Scapens and Bromwich (2001)

However, much of the previous research was oriented to development in one country which does not provide a wider picture of the development of the management accounting practices in general. And yet, several key factors influence the practices of management accounting in the country. The changes or the development of management accounting practices may derive from the need of the firm to adapt the companies themselves to the changing economic environment. The research questions of this paper are wrapped around the management accounting practices that stated by IFAC as an evolution model. This paper provides an overview of the Thailand and Malaysian literatures which management accounting practices being used by firms, and makes comparison between the two countries to understand the stages of evolution where they seem to belong using IFAC Evolution of Management Accounting as a benchmark.

Objectives of the study

The objectives of this study are:

- 1.1 To explore management accounting practices that have been used by managements in Thailand compared to Malaysia.
- 1.2 To compare the evolution stages of management accounting between the two countries.

Survey Methodology

This survey employs a qualitative method. The constructive review by collecting information on a secondary data basis and content analysis were performed in this study. The research is based on logical analysis, grouping, comparing facts, and synthesis. Historical data on management accounting practices of the two countries – Thailand and Malaysia – was taken from the period between 2000 – 2016 for matters of comparison. The searching words for examples: ‘management accounting practices’, ‘management accounting evolution’, traditional management accounting’ and other relevant searching keywords were used. Using such keywords, it enables us to collect research articles from a trustable sources and well-regarded journals. The 65 research papers were primarily selected and later were scaled down to only related research papers. Final 20 research papers for Thai management accounting practices and 20 research papers for Malaysian management accounting practices were carefully and manually selected based on the relevance of the topics - equal number of 20 matched up unexpectedly. Those papers cover all types of business ownership structures - both listed and non-listed companies in the stock exchanges and not only large size companies, but small and medium-sized enterprises (SMEs), private-owned, state-owned are all included. Their research methods, the management accounting practices being mentioned on those papers were systematically collected and compared with the findings conducted in other countries. The findings, discussions and conclusions are then drawn based on the discussions from the 40 selected papers.

Finding Summaries

Management Accounting Practices in Thailand

From the 20 selected research papers on the management accounting practice in Thailand, there are some similarities and differences of the research findings. It is found that many research papers conducted on listed companies on the Stock Exchange of Thailand (Chongruksut 2009; Komaratat and Boonyanet, 2008; Phadoongsitthi, 2003; Shoommuangpak 2014; Shutibhinyo 2012; Sumkaew, Liu and McLaren 2012; Wajeetongratana 2016; Yongvanich and Guthrie 2009), rather than on small and medium-sized enterprises (SMEs). One of the reasons is that collecting data from listed companies is more convenient than collecting from SMEs of which data is not publicly available. There is only two papers (Rodpetch 2003; and Wajeetongratana, 2016) out of 20 papers of the observation directly conducted on SMEs. It is found that the contemporary or newly management accounting tools are not widely used in Thailand. The use of traditional management accounting techniques remains strong.

Management accounting practices of Thai companies is dominantly based on traditional ones such as the use of standard costing (Rodpetch, 2002; Nishimura, 2004; Komararat & Boonyacet, 2008; Sumkaew, Liu & McLaren, 2012; Wajeetongratana, 2016), direct costing (Komararat & Boonyacet, 2008; Nishimura, 2004; Phadoongsitthi, 2003), uniform cost accounting (Komararat & Boonyacet, 2008; Nimtrakoon & Tayles, 2015; Nishimura, 2004; Wajeetongratana, 2016), absorption costing (Phadoongsitthi, 2003; Phadoongsitthi, 2005; Sumkaew, Liu & McLaren, 2012), and variance analysis (Komararat & Boonyacet, 2008; Sumkaew, Liu & McLaren, 2012). The technique that has been mostly used by management is 'budgeting' which illustrated on the research findings of several researchers such as Komararat & Boonyacet (2008), Phadoongsitthi (2003), Phadoongsitthi (2005), Rodpetch (2002), Shoommuangpak (2014), Sumkaew, Liu & McLaren (2012), Wajeetongratana (2016). Management practices at this stage are concerned primarily with internal matters, especially on production capacity, and not fully or widely used for decision making by management.

On the second stage, the uses of information for management, some evidences from several research were found. Marginal cost accounting method (Rodpetch, 2002), target costing (Chongruksu, 2002; Terdpaopong & Visedsun, 2014; Wajeetongratana, 2016), responsibility and segment report (Komararat & Boonyacet, 2008; Rodpetch, 2002; Shoommuangpak, 2014) are used. Such methods are used as information for planning management processes and controlling. It's used for companies' internal analysis purposes.

On the third and fourth stages, the uses of techniques in these stages are not much evident. The uses of activity-based costing and activity-based management were found on papers of Chongruksu (2002), and Intakham (2014), while just-in-time (JIT), life cycling costing, environmental costing and quality cost were not dominantly used in Thailand. The same goes to the fourth stage evolution, where value chain analysis, customer profitability and competitors analysis, balanced scorecard and other advanced and innovative techniques are categorized into these stage, found to be lessly used in Thailand. Only some research conducted on such issues (Chongruksu, 2002; Phadoongsitthi, 2003; Phadoongsitthi, 2005; Shutibhinyo, 2012; Wailersak & Suehiro, 2004).

After categorizing, it is found that the stage of management accounting practices in Thailand is still in the traditional stage and to be precised, assuming that it fully reached stages 1 and starting on stage 2. Some of the advanced management accounting practices techniques such as activity-based costing (ABC), capital budgeting, cashflows budgeting, cost-volume-profit (CVP) and balance scorecard (BSC), may be familiar to just Thai managements in large firms but not all managements have a clear picture of such practices. From the data collection, most businesses either large or small fall into stage 1 and used management accounting practices for their cost determination and financial control, while some used for management planning and control. There are only a few companies, from the research findings, that are advanced and fall into stage 3 using JIT and ABC. Eventhough JIT and ABC are not new in Thailand, they seem not to be popular among the Thai companies and some of which adandoned them later after using it for some times due to the difficulty in data collection, especially ABC (Chongruksut, 2002; Intakhan, 2014). Very advanced companies adopt total quality management (TQM), activity-based management (ABM), target costing (TC), and other creative value methods but it is unusual for other businesses to adopt such innovative methods (Nimtrakoon & Tayles, 2015; Shutibhinyom 2011; Terdpaopong & Visedsun, 2014; Yongvanich & Guthrie, 2009). The low adoption of management accounting practices found to be more on advancing stages. See Appendix 1.

Management accounting practices in Malaysia

Malaysia is one of the countries that has been a location of foreign companies. One of the most popular foreign countries located in Malaysia is Japan. The study by Omar and Muda (2002) marked the start of management accounting practices in Malaysia. The study showed the successful Japanese-owned and other multinational companies in Malaysia where traditional techniques were used effectively. The states of management accounting practices and management accounting techniques used in Malaysia has been studied for decades such as the studies by Ahmad (2014), Ahmad (2015), Mahfar and Omar (2004), Mat, Smith, and Djajadikerta (2010), and Tuanmat, Smith (2011). With the finding results from researchers, the most used management accounting practices in Malaysian companies are budgeting, financial ratios analysis, standard costing (Omar and Muda, 2002; Sulaiman, Ahmad, and Alwi, 2004; Lias, Razak, and Yaso, 2010; Mat, Smith, and Djajadikerta, 2010; Ahmad, 2012; Ahmad, 2014). The low adoption and used management accounting practices are activity-based costing (Maelah, and Ibrahim, 2007; Maelah, Ibrahim, and Hartadi, 2013; Majid, and Sulaiman, 2008; Mat, Smith, and Djajadikerta, 2010), balanced scorecard, economic value added, benchmarking, value chain analysis (Lias, Razak, and Yaso, 2010; Mat, Smith, and Djajadikerta, 2010). Target costing is also reported to be mostly used in automotive industry (Hamood, Omar, and Sulaiman, 2013; Addin, Omar, and Sulaiman, 2014), while advanced management accounting practices such as just-in-time (JIT), activity-based costing (ABC), Lean, total quality management (TQM), and balanced scorecard (BSC) have been established in many companies in Malaysia (Mahood, Omar, and Sulaiman, 2013; Mat, Smith and Djajadikerta, 2014) and especially in the Japanese-owned companies.

The study by Mahfar and Omar (2004) - on the current state of management accounting practices in selected Malaysian companies, concluded that management accounting techniques of Malaysian companies are in stages 1 and 2 of IFAC evolution model. The Malaysian companies fully reached the second stage and have already evolved the third stage of management accounting evolution (Mahfar and Omar, 2004). The innovative and advanced techniques such as Kaizen costing, multiple regression, economic order quantity (EOQ) for inventory, were found to be less used in Malaysia (Mahfar and Omar, 2004). The findings from the adoption of management accounting practices in Malaysian SMEs (Ahmad, 2014) revealed that management accounting practices were adopted by the majority of Malaysian manufacturing firms and the techniques mostly used are budgeting, performance evaluation, decision supporting system, and strategic management accounting. The traditional management accounting techniques are frequently being used than the sophisticated ones. The study on determinants of management accounting control system was also studied by Mat, Smith, and Djajadikerta (2010). They found that the management accounting system used by the Malaysian firms is highly associated with the adoption of advanced manufacturing technology and strategic change. However, the findings from the literature of Malaysian companies adopting of management accounting practices are still contradicted at some point. Tuanmat, and Smith (2011) concluded that no significant differences in management accounting practices among local and foreign companies, or between small, medium, and large companies. On the contrary, Ahmad and Zabri (2015) found that size of the firms has significant influences on the use of certain management accounting practices. Despite the fact that there are some contradictions on research findings, most research support the point that there is a positive relationship between changes in management accounting practices and business performance.

From the previous research findings, management accounting evolution in Malaysia in accordance with the IFAC evolution model - is currently passing stage 1 where budgeting, financial ratio analysis and standard costing are highly adopted. However, Mahfar and Omar (2004) claimed that the Malaysian companies fully reached the second stage and evolved the third stage of management accounting evolution. Eventhough 'Target Costing' – the practices classified on stage 2 – is evident. Practices on stages 3 and 4 – activity based costing (ABC), just in time (JIT), LEAN and total quality management (TQM) are seen. However, there are some points found that research findings were contradicting, such as a matter of size affecting to the adoption of management accounting practices (Ahmad, 2012; Ahmad, 2014; Ahmad, and Zabri, 2015) while some researchers concluded that size did not matter to the adoption (Tuanmat, and Smith, 2011). Furthermore, advanced management accoutning such as balanced scored card and benchmarking were found by some researchers of their low adoption (Llias, Razak, and Yasoa, 2010; Mat, Smith, and Djajadikerta, 2010), while Tuanmat and Smith (2011) found high adoption. These contradiction provides rooms for future research. See Appendix 2.

Comparison the Management Accounting Practices between Thailand and Malaysia

From the observation, during the last 16 years most of the firms in Thailand have not shown strong evidence of employing management accounting practices to a large extent. The evolution of Thai firms seems not to go far beyond stage 1 – cost determination and stage 2 – information for management planning and control (See Exhibit 1) based on the IFAC evolution model. The stage 3 - reduction of resource waste in business processes and stage 4 – creation of value through effective resource used are to be seen only in large and innovative companies in Thailand. Eventhough industrial stage of Thailand has been increasingly growing, the management accounting practices do not seem to advance at the same speed. Only innovative or advanced companies in Thailand that experience the rapid change of technology and under the high competitive market environment, adopt and implement mangement accounting practices at a higher level. While comparing to Malaysia, it seems that they are fully passing stages 1, while practices on stage 2 found less evident and stepping onto stages 3 and 4. Practices classified on stages 3 and 4 of Malaysian companies are higher adopted compared to Thai industry (See Exhibit 2).

Conclusions, limitations and recommendations for future research

In summary, when the economic factors start to change, it intensifies companies to change, to adapt and to improvise for the competitive market. This has brought strong attention to the use of resources in creating value to the business. More sophisticated methods or techniques such as activity-based management, just-in-time, quality costing, value chain analysis, competitors analysis, balanced scorecard, benchmarking and strategic costing techniques are beginning to receive the management attention. This assists to meet the requirements of management regarding making decisions and enhance business performance. Management accounting is then needed to play a new and proactive role to become a part of the management team. Knowing where the management accounting practices of the country is, and which stage where the company belongs to will help company and managements to realize their current stand point and leave rooms for improvement. Some research has confirmed that there is a strong and positive relationship between the level of management practices and the business performance.

Three main findings can be distilled from the study. Firstly, it is found that most of the research papers provide strong evidence and be able to conclude that Thailand has fully reached the first stage of IFAC management accounting evolution and evolved into the second stage of evolution evolved such as target costing, marginal costing and segment report. However, practices in stages 3 and 4 are found to be used in just some large and innovative companies in Thailand where they are in a high and innovative competitive market.

Secondly, the findings on Thailand has some similarities to Malaysia where stages 1 and 2 management accounting techniques are still predominantly applied among the sampling companies. Some methods being used by management - budgets, income statement analysis, cash flow analysis, balance sheet analysis, and financial ratios - are in stage 1. The conclusion of the study from Mahfar and Omar (2004) concluded that Malaysia is in an advanced stage, fully reaches stage 2 and is now stepping to stages 3 and 4. Advanced management accounting practices are mostly used in advanced and hi-technological and innovative companies in Malaysia. It is convincing to conclude that Malaysia companies are at a higher stage of management accounting evolution when compared to Thailand.

Thirdly, the conclusion of this paper drawn from selective papers written in English. This has brought to the limitation of this paper where conclusion must be interpreted and used with care. The research publications on Thai context in this regard is rather limited while it is more available on Malaysian context. Most of the papers on Thai management accounting practices may be more available in Thai language rather than English, unlike in Malaysian case. The conclusion may change to a different phase if all Thai and English publications are concerned.

However, to adopt and implement management accounting techniques effectively in a company, regardless of its size, business types, and ownership structures depends on several factors. Here are some key concerns from the observation from Thailand context compared to Malaysia.

1. The lack of understanding of the role of management accounting in a company

In Thailand, the emphasis on accounting is towards 'financial accounting' rather than 'management accounting'. In many companies, management accounting tasks have been put in the hand of accountants who probably understand little on management accounting. As such, sophisticated management accounting practices may not be adopted or implemented due to the lack of understanding of the persons who play an important role in such doing. Furthermore, management accounting also receives less attention from top management of companies. To be fully benefited from management accounting practices, both managements and management accountants need to have deep and clear understanding of the management accounting practices and their benefits.

2. Limitations of mangement accounting professionals

The imbalanced view between financial accounting and management accounting can be seen in Thailand. Education at a university level in Thailand is generally focused on financial accounting and auditing. One of the evidences is the number of professionals in the two fields. The main Thai national accounting professions organization is the Federation of Accounting Professions (FAP) which was approved by Accounting Professions Act 2547 BE on 23rd October 2004. The main roles of FAP are to be in a supportive, monitoring, and assisting functions. Establishing accounting standards, auditing standards, and other standards relating to accounting professions are the main supportive roles. The emphasis of FAP is likely to be more on financial accounting rather than management accounting. In Thailand, there is no regulations governing certified public management accountants like certified public accountants (CPAs). There is no establishments of international professional bodies such as Chartered Institute of Management Accountants (CIMA), Institute of Management Accountants (IMA) in Thailand while those organizations have established and well accepted in Malaysia for a long period of time.

Limitations of the study and recommendations for future research

The major constraint of this paper is the limitation of the action research itself. This could resist other facts that have not come to the study's realization. Based on the survey method used on this paper – content analysis of which logical, grouping and comparing facts, and synthesis methods are employed, the conclusion is drawn and has rooms left for further research. For future research purposes, following matters need to be considered; i) to conduct research on management accounting evolution by covering extensive, larger, and more representative samples on leading industries. This is to assure the accuracy of the stage of management accounting practices drawn from larger sample size; ii) to conduct comparative study in this research topic by collaborating with other researchers in other countries and conduct research within the same discipline. This is, for matters of comparison, to see the advancement of management accounting practices in other countries and see what the different factors that influence the adoption and implementation of the management accounting practices; iii) to broaden the topic to cover other aspects such as factors influencing the management accounting practices in the country, problems and solutions on management accounting practices, benefits of advanced management accounting techniques, etc.; iv) to conduct qualitative research on management accounting practices by using interviews, focus group as tools in collecting data; v) to investigate the gaps between the management accounting practices being used by a company and the need of the company's management and how to bring up the management's expectation; and vi) to use other benchmark as beyond the IFAC's Statement 1 to investigate the evolution of management accounting practices. This is to obtain in-depth information from management and related parties. The extensive study for future research as aforementioned will shed more light on management accounting practices, the techniques being practices in companies, pros and cons of advanced management accounting techniques used, and evolution of management accounting practices application.

References

- Abdel-Kader, M., & Luther, R. (2006). Management accounting practices in the British food and drinks industry. *British Food Journal*, 108, 336-357. Retrieved June, 15, 2016, from <http://dx.doi.org/10.1108/00070700610661321>
- Abdel-Kader, M., & Luther, R. (2008). The impact of firm characteristics on management accounting practices: A UK-based empirical analysis, *British Accounting Review*, 40(1), 2-27. ISSN: 0890-8389. doi: 10.1016/j.bar.2007.11.003. Retrieved January, 28, 2016, from <http://www.sciencedirect.com/science/journal/08908389>
- Addin, H., Omar, N., & Sulaiman, S. (2014). Target Costing Evolution: A Review of the Literature from IFAC's (1998) Perspective Model. *Asian Social Science*, 10(9), 82-99.
- Ahmad, K. (2012). *The Use of Management Accounting Practices in Malaysia*. (Ph.D. Thesis), Malaysia: Universiti Teknologi MARA.
- Ahmad, K. (2014). The Adoption of Management Accounting Practices in Malaysian Small and Medium-Sized Enterprise. *Asian Social Science*, 10(2), 236 – 249.
- Ahmad, K., & Zabri, S. (2015). Factors explaining the use of management accounting practices in Malaysian medium-sized firms. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 22(4), 762 – 781. Retrieved March, 2, 2016, from <http://dx.doi.org/10.1108/JSBED-04-2012-0057>
- Ajibolade, O. S. (2013). Management accounting systems design and company performance in Nigerian manufacturing companies: A contingency theory perspective. *British Journal of Arts and Social Sciences*, 14(2), 228 – 244.
- Ashton, D., Hopper, T., & Scapens, R. (1995). The changing nature of issues in management accounting, in Ashton, D., Hopper, T. and Scapens, R. (eds), *Issues in Management Accounting*. Hertfordshire: Prentice Hall.
- Chatfield, M. (1977). *A History of Accounting Thought*. New York: Robert E. Krieger Publishing Company.
- Chongruksut, W. (2002). *The Adoption of Activity-Based Costing in Thailand*. (Ph.D.Thesis). School of Accounting and Finance Faculty of Business and Law). Australia: Victoria University.
- Chongruksut, W. (2009). Organizational Culture and the Use of Management Accounting Innovations in Thailand. *RU International Journal*, 3(1), 113-126.
- Chandler, A. D. (1977). *The visible hand: the managerial revolution in American business*. Cambridge: Harvard University Press.
- Epstein, M. J. (2002). Measuring the Payoffs of Corporate Actions: The Use of Financial and Non-Financial Indicators, *Performance Measurement and Management Control*, 12, 3-13.
- Glaubicas, D. (2016), The research of management accounting in the context of economic changes, *Economics and Management*, 17(1), 22 – 29.
- Hamood, H., Omar, N., & Sulaiman, S. (2013). Target Costing Implementation in Malaysian Automotive Industry: An Exploratory Study. *Asia-Pacific Management Accounting Journal*, 8(1), 19-42.
- Hopwood, A. G. (1987). The archeology of accounting systems. *Accounting, organizations and society*, 12, 207-234.

- Hockin, K. W., & Macve, R. H. (1988). Cost accounting and the genesis of managerialism: the Springfield Armory episode. *Proceedings of the second interdisciplinary perspectives on accounting conference*. Manchester: University of Manchester.
- IFAC. - International Management Accounting Practice Statement: Management Accounting Concepts, New York, 1998.
- Intakhan, P. (2014). ABC success: evidence from ISO 9000 certified companies in Thailand, *Asian Review of Accounting*, 22(3), 287 – 303.
- Johnson, H. T., & Kaplan, R. S. (1987). *Relevance lost: the rise and fall of management accounting*. Boston: Harvard Business School Press.
- Komararat, D. & Boonyanet, W. (2008). Diversification of Management Accounting Practices in the Thai Listed Companies. *Chulalongkorn Business Review*, 30(115-116), 116-134.
- Loft, A. (1995). The history of management: relevance found. London & New York: Prentice Hall.
- Maelah, R., & Ibrahim, D. (2007). Factors Influencing Activity Based Costing (ABC) Adoption in Manufacturing Industry. *Investment Management and Financial Innovations*, 4(2), 113-125.
- Majid, J., & Sulaiman, M. (2008). Implementation of Activity Based Costing in Malaysia: A case study of two companies. *Asian Review of Accounting*, 16(1), 39 – 55.
- Mahfar, R., & Omar, N. (2004). *Proceeding of the Universiti Tenaga Nasional International Business Management*. (50 – 61). Malaysia.
- Mat, T., Zainun, T., Malcom, S., & Hadrian, D. (2010). Management Accounting and Organisational Change: An Exploratory Study in Malaysian Manufacturing Firms. *Journal of Applied Management Accounting Research*, 8(2), 51-80.
- Mat, Z., Smith, M., & Djajadikerta, H. (2014). Determinants of Management Accounting Control System in Malaysian Manufacturing Companies. *Asian Journal of Accounting and Governance*, 1, 79-104.
- Mendoza, C., & Saulpic, O. (2002). Strategic Management and Management Control: Designing a New Theoretical Framework. *Performance Measurement and Management Control*, 12, 131-158.
- Monden, Y. (1989). The Daihatsu Kogyo Experience, in Monden, Y. and Sakurai, M. (eds). *Japanese Management Accounting*. Massachusetts: Productivity Press.
- Nimtrakoon, S., & Tayles, M. (2015). Explaining management accounting practices and strategy in Thailand: A selection approach using cluster analysis. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 5(3), 269–298.
- Nishimura, A. (2004). *Management Accounting: Feed Forward and Asian Perspectives*. Tokyo: Palgrave Macmillan.
- Okano, H., & Suzuki, T. (2007). A history of Japanese management accounting. *Handbook of Management Accounting Research*, 2, 1119-1137.
- Omar, N., & Muda, R. (2002). Management Accounting Practices of Japanese Companies in Malaysia. *Proceedings of the Asian Accounting Academic Association Conference* (pp. 39-45). Nagoya, Japan.
- Parker, R. H. (1980). *History of accounting for decisions*. Deddington: Philip Allan.
- Phadoongsitthi, M. (2003). *The role of management accounting in emerging economies: An empirical study of Thailand*. (Ph.D Thesis). The United States: University of Maryland, College Park.

- Phadoongsitthi, M. (2005). Management Accounting Practices, Concepts, and Cultures. *Journal of Accounting Profession*, 1(1), 20–31.
- Rodpetch, V. (2003). The Use of Management Accounting Techniques by Thai Small and Medium Enterprises. *Routledge Handbook of Accounting in Asia*. Retrieved September, 20, 2017, from <https://books.google.lt/books?isbn=1317281284>.
- Setthasakko, W. (2010). Barriers to the development of environmental management accounting: An exploratory study of pulp and paper companies in Thailand. *EuroMed Journal of Business*, 5(3), 315–331.
- Scapens, R.W., & Bromwich, M. (2001). Management Accounting Research: the first decade. *Management Accounting Research*, 12, 245–254.
- Shoommuangpak, P. (2014). Management Accounting Implementation of Industry Group in Thai-Listed Firms. *Chulalongkorn Business Review*, 36(139), 46 – 61.
- Shutibhinyo, W. (2012). An exploratory study of Balanced Scorecard practices: Preliminary evidence from Thailand. *Asia-Pacific Management Accounting Journal*, 7, 1-28.
- Solomons, D. (1954). Costing techniques – their effect on management practice and policy. *Handbook of Management Accounting Research*, 3, 1st Edition, Session Cost Accountant, 276-279.
- Sulaiman, S., Ramli, A., & Mitchell, F. (2008). What Factors Drive Change in Management Accounting in Malaysian Organisations? *Malaysian Accounting Review*, 7(1), 61-76.
- Sulaiman, M., Ahmad, N., & Alwi, N. (2004). Management accounting practices in selected Asian countries: A review of the literature. *Managerial Auditing Journal*, 19(4), 493 – 508.
- Sumkaew, N., Liu, L., & McLaren, J. (2012). Management Accounting Practices in Thailand. *Proceedings of World Business Research Conference* (1-16). Bangkok, Thailand.
- Terdpaopong, K., & Visedsun, N. (2014). Target Costing in Manufacturing Firms in Thailand. *Rangsit Journal of Social Sciences and Humanities*, 1(2), 29 – 39.
- The World Bank. (2016). Thailand World Bank Data. Retrieved March, 20, 2016, from <https://data.worldbank.org/country/thailand>.
- Tuanmat, T.Z., & Smith, M. (2011). Asian Changes in management accounting practices in Malaysia *Review of Accounting*, 9(3), 221-242.
- Visedsun, N., & Terdpaopong, K. (2016). The Stage of Management Accounting Evolution in Thailand – Preliminary Results. *Proceedings of Asia-Pacific Management Accounting Association Conference*. Taiwan.
- Wajeetongratana, P. (2016). World Academy of Science, Engineering and Technology. *International Journal of Economics and Management Engineering*, 3(3), 2016.
- Yongvanich, K., & Guthrie, J. (2009). Balanced Scorecard practices amongst Thai companies: performance effects. *Pacific Accounting Review*, 21(2), 132-149.

Appendix 1: Collection data on Thailand Management Accounting Practices

Stage	Name	Method	High adoption				Low adoption	
1	Cost Determination	Standard costing	Rodpetch (2002)	Nishimura (2004)	Komarat & Boonyaset (2008)	Sunkaew, Liu & McLaren (2012)	Wajestongratana (2016)	Phadonggithi (2005)
		Direct cost accounting	Phadonggithi (2005)	Nishimura (2004)	Komarat & Boonyaset (2008)			
		Records of cost accounting	Rodpetch (2002)	Sirirawatankul (2016)				
		Uniform cost accounting	Nishimura (2004)	Komarat & Boonyaset (2008)	Sunkaew, Liu & McLaren (2012)	Wajestongratana (2016)		
		Absorption cost accounting	Phadonggithi (2005)	Phadonggithi (2005)	Phadonggithi (2005)	Sunkaew, Liu & McLaren (2012)	Wajestongratana (2016)	
		Budgeting	Phadonggithi (2003)	Rodpetch (2002)	Phadonggithi (2005)	Komarat & Boonyaset (2008)	Wajestongratana (2016)	
		Budgeting control	Phadonggithi (2003)	Rodpetch (2002)	Phadonggithi (2005)	Sunkaew, Liu & McLaren (2012)	Wajestongratana (2016)	
		ROI / Financial statement/Ratios analysis						Phadonggithi (2005)
		Variance analysis	Komarat & Boonyaset (2008)	Sunkaew, Liu & McLaren (2012)				
		Double standard cost accounting						
2	Information for Management	Marginal cost accounting	Rodpetch (2002)					
		Target cost accounting	Chongkusu (2002)	Tanpakong & Visetkum (2014): 50 % of samples	Wajestongratana (2016)			Nishimura (2004)
		Responsibility accounting	Komarat & Boonyaset (2008)					
		Segment report	Rodpetch (2002)	Shoosmuangpak (2014)				Phadonggithi (2005)
		Kaizen system						Wajestongratana (2016)
3	Reduction Waste	ABC	Chongkusu (2002)	Intakham (2014)				Komarat & Boonyaset (2008)
		ABM	Chongkusu (2002)					
		Life cycling costing						
		Environmental costing						
		Quality cost or TQM						
4	Creation of Value	Value chain analysis	Phadonggithi (2005)	Phadonggithi (2005)				
		Customer profitability & competitors analysis						
		Balanced scorecard	Chongkusu (2002)	Shutthinyo (2011): 69% of 73 respondents				Nishimura (2004)
		Advanced & innovative techniques	Wallenak & Suehiro (2004): Sun Cement					Yongamich & Guthrie (2009)
		Benchmarking of product characteristics						Phadonggithi (2005)
		Benchmarking of strategic priorities						Phadonggithi (2005)
		Strategic costing techniques						Wajestongratana (2016)
								Wajestongratana (2016)
								Wajestongratana (2016)
								Komarat & Boonyaset (2008)

Appendix 2: Collection data on Malaysia Management Accounting Practices

Stage	Name	Method	High Adoption					Low Adoption		
1	Cost Determination	Standard costing								
		Records of cost accounting	Ahmad (2014)							
		Budgeting	Ahmad (2014)	Mahfar & Omar (2004)	Sulaiman, Ahmad & Alwi (2004)	Lias, Razak & Yasoa (2010)	Mat, Smith & Djajadkerta (2010)			
		Budgeting control								
		ROI / Financial statement/Ratios analysis	Ahmad (2014)	Mahfar, Omar (2004)	Sulaiman, Ahmad & Alwi (2004)	Lias, Razak & Yasoa (2010)	Mat, Smith & Djajadkerta (2010)			
2	Information for Management	Variance analysis	Ahmad (2014)	Mahfar, Omar (2004)	Sulaiman, Ahmad & Alwi (2004)	Lias, Razak & Yasoa (2010)	Mat, Smith & Djajadkerta (2010)			
		Double standard cost accounting								
		Target cost accounting	Hamood, Omar & Sulaiman (2013)	Sharaf-Addin, Omar & Sulaiman (2014)						
		Responsibility accounting								
		Segment report								
3	Reduction Waste	Kaizen system						Mahfar & Omar (2004)		
		ABC	Hamood, Omar & Sulaiman (2013)	Mat, Smith & Djajadkerta (2014)				Majid & Sulaiman (2008)	Mat, Smith & Djajadkerta (2010)	Maeleh, Ibrahim & Haradi (2013)
		ABM								
		JIT	Hamood, Omar & Sulaiman (2013) just established	Mat, Smith & Djajadkerta (2014)						
		Lean (added for Malaysia context)	Hamood, Omar & Sulaiman (2013)	Mat, Smith & Djajadkerta (2014)						
4	Creation of Value	Quality cost or TQM	Ayeth & Eddine (2015)	Hamood, Omar & Sulaiman (2013)	Mat, Smith & Djajadkerta (2014)					
		Value chain analysis	Mat, Smith & Djajadkerta (2010)							
		Customer profitability & competitors analysis	Mat, Smith & Djajadkerta (2010)	Sulaiman, Rami & Mitchell (2008)						
		Balanced scorecard	Ayeth & Eddine (2015)	Ayeth & Eddine (2015)	Hamood, Omar & Sulaiman (2013)	Mat, Smith & Djajadkerta (2014)	Lias, Razak & Yasoa (2010)			
		Benchmarking of product characteristics	Ayeth & Eddine (2015)	Mat, Smith & Djajadkerta (2010)	Tuanmt & Smith (2011)					
		Benchmarking of strategic priorities	Ayeth & Eddine (2015)	Mat, Smith & Djajadkerta (2010)	Tuanmt & Smith (2011)					
		Economic value added	Mat, Smith, & Djajadkerta (2010)							

ทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร

THE INTERNET SKILLS OF THAI CHAIN HOTEL STAFFS IN BANGKOK

นิธิไกร พันธประวัติ*

Nitikai Phunthaprawat*

เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว**

Kiatanantha Lounkaew**

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาธุรกิจอาเซียน วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี (CIBA) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Master's Candidate of College of Innovative Business and Accountancy, Business ASEAN, Dhurakij Pundit University

* Email: nitikai@hotmail.com

** ผู้ช่วยรองอธิการบดีสายงานวิจัย ศูนย์บริการวิจัย และวารสารสุทธิปริทัศน์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Assistant Vice President for Research, Research Service Center and Suthiparithat Journal, Dhurakij Pundit University

** Email: kiatanantha.lou@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อระดับการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานครงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลของการศึกษาพบว่าพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับทักษะด้านอินเทอร์เน็ตในภาพรวมมากที่สุด และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า พนักงานมีทักษะการใช้งาน (Operational Skill) และทักษะการค้นหาข้อมูล (Information Navigation Skill) มากที่สุด รองลงมาคือทักษะเกี่ยวกับสังคม (Social Skill) ทักษะโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Using Skill) และทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Skill) ตามลำดับผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร รู้ว่าจะใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างไร รู้ว่าจะต้องค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตแบบไหน รู้ว่าจะใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสื่อสารกับสังคมได้เช่นใด รวมถึงรู้วิธีการใช้อินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ แต่กลับไม่รู้วิธีการสร้างสรรค์งานผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่มีอยู่ ซึ่งหมายความว่าเครือโรงแรมไทยอาจจะยังไม่พร้อมเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 อย่างเต็มรูปแบบ โดยผลของระดับทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Skill) ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจไม่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจโรงแรมมากนักเนื่องจากไม่ใช่ทักษะหลักในการดำเนินธุรกิจอย่างไรก็ตามธุรกิจก็ไม่ควรมองข้ามทักษะเหล่านี้ ในทางกลับกันธุรกิจโรงแรมควรนำดิจิทัลมาปรับใช้เพื่อพลิกโอกาสทางธุรกิจ (Digital Transformation) ให้มากขึ้นด้วยการรวมดิจิทัลเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการเพื่อสร้างกลยุทธ์ความได้เปรียบทางการแข่งขันต่อไป

คำสำคัญ: ทักษะด้านอินเทอร์เน็ต ไทยแลนด์ 4.0 เศรษฐกิจดิจิทัล

Abstract

The objectives of the study of the internet skills of Thai chain hotel staffs in Bangkok is to study the internet skills and personal demographic relation which affect the level of internet skills of Thai chain hotel staffs in Bangkok. This is a survey research by using questionnaire as a tool to collect data. As per the research showed that Thai chain hotel staffs in Bangkok have the highest score of internet skills. If we considered each factor, we have found that the staffs in Thai chain hotel in Bangkok have highest operational and information navigation skill, followed by social skill and mobile using skill and the least was creative skill. This research reflected that Thai chain hotel staffs in Bangkok know how to use internet. They knew how to search information, how to communicate with society by using internet including how to operate internet on their mobile phones but they did not know how to create new activity by using internet. These reflected that Thailand is not fully ready to enter Thailand 4.0. The results of low skills levels may not have much impact on hotel business. Because these skills are not the core skills of business, however, the business should not neglect these skills, On the other hand, hotel business should apply more digital to transform business opportunity by integrating digital as part of the services as to increase strategic competitive advantages.

Keyword: Internet Skill, Thailand 4.0, Digital Economy

บทนำ

จากนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย เรื่องการผลักดันประเทศสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Digital Economy) หรือ เข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่หมายถึงเศรษฐกิจและสังคมที่ใช้เทคโนโลยีเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปกระบวนการผลิต การดำเนินธุรกิจ การค้า การบริการ การศึกษา การสาธารณสุข รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม และการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น โดยสอดคล้องกับแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอาเซียน ปี พ.ศ. 2563 (ASEAN ICT Master Plan 2020) ซึ่งเป็นแผนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฉบับที่ 2 ของอาเซียน ที่ประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศร่วมกันจัดทำและนำมาใช้ ในระหว่างปี พ.ศ. 2559 – 2563 แผนแม่บทดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดวิสัยทัศน์ในการนำอาเซียนสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ใช้เทคโนโลยีอย่างมั่นคง ปลอดภัย ยั่งยืน และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนอันจะก่อให้เกิดประชาคมอาเซียนที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม มีความเท่าเทียม ท้าทาย และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

จากข้อมูลของศูนย์วิจัยกสิกรพบว่า ปี พ.ศ. 2559 มีเม็ดเงินสะพัดสู่ธุรกิจโรงแรมจำนวน 537,000 – 544,000 ล้านบาท เติบโตร้อยละ 4.7 – 6.0 และมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น โดยองค์การท่องเที่ยวโลกของสหประชาชาติ ได้ประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2563 ไว้ว่ามีปริมาณรวมกันถึง 1,600 ล้านคน ซึ่งจะเดินทางท่องเที่ยวไปยังเอเชียแปซิฟิก 416 ล้านคนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากถึง 250 ล้านคนต่อปี ส่งผลให้การท่องเที่ยวและธุรกิจโรงแรมในกลุ่ม ASEAN Economics Community (AEC) ต้องมีการปรับตัวตามในหลายๆ ด้าน เพื่อรองรับด้านการท่องเที่ยวดังกล่าว (หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ, 2559) ในส่วนของประเทศไทยมีการประมาณจำนวนโรงแรมในปี พ.ศ. 2563 ว่าจะมีรวมกันไม่ต่ำกว่า 28,000 แห่ง (เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2558 จำนวน 4,482 แห่ง) อัตราการจ้างงานในธุรกิจโรงแรมมีไม่น้อยกว่า 1,260,000 คน (คณะบริหารศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2558) ซึ่งสิ่งที่ควรให้ความสำคัญแก่พนักงานนอกเหนือจากเรื่องของภาษาอังกฤษ การสร้างภาพลักษณ์ การดูแลลูกค้า และความเป็นไทย ซึ่งเป็นจุดเด่นของโรงแรมไทยแล้ว กลยุทธ์หรือวิธีการกระตุ้นการจองห้องพักล่วงหน้า และการพัฒนาด้านไอทีเพื่อรองรับลูกค้าในยุค AEC ก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2555 ประเทศไทยมีจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตกว่า 25 ล้านคน หรือเป็นสัดส่วน 38% ของจำนวนประชากร 65.4 ล้านคน และตัวเลขผู้ใช้สมาร์ทโฟนในประเทศไทยมีสูงถึง 18 ล้านเครื่อง (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) สมาร์ทโฟนและดิจิทัลจึงเข้าถึงผู้บริโภคอย่างรวดเร็วและจะเป็นช่องทางหลักสำหรับชีวิตประจำวัน ความท้าทายของธุรกิจเพื่อเข้าใจการใช้ดิจิทัลที่เหมาะสมกับสินค้าและบริการของตนรวมถึงการเข้าถึงผู้บริโภคออนไลน์ให้มากขึ้น จึงเป็นโจทย์สำคัญที่ธุรกิจต้องปรับตัวเองให้ทันดังนั้นการพัฒนาทักษะด้านอินเทอร์เน็ตของแรงงานในธุรกิจโรงแรมไทย จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรพิจารณาเป็นอันดับต้นๆ เพื่อให้ประเทศไทยพร้อมเข้าสู่เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลในปี พ.ศ. 2563 ได้อย่างเต็มภาคภูมิ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนาภาคธุรกิจอื่นๆ ให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้อีกด้วย

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยสาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษากับพนักงานเครือโรงแรมไทยนั้น เนื่องจากประเทศไทยได้รับหน้าที่หลักในการพัฒนาส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบินในภูมิภาคอาเซียน (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2558) ซึ่งแม้ว่าปัจจุบันจะมีเครือโรงแรมต่างชาติ (International Chain) เข้ามาบริหารจัดการในประเทศไทยค่อนข้างมาก แต่เครือโรงแรมไทยหลายแห่งก็ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่องเช่นกัน อาทิเช่น เครือเซ็นทรัล เครือดุสิต และเครืออมารี เป็นต้น โดยจุดสำคัญที่ทำให้เครือโรงแรมไทยยังคงได้รับความนิยมในระดับโลก คือการบริการในรูปแบบของคนไทย การนำเสนอเอกลักษณ์ของความเป็นไทยอันเป็นสิ่งที่เครือต่างประเทศทำไม่ได้ เป็นยุทธศาสตร์การสร้างจุดต่างให้เป็นที่ยอมรับและได้เปรียบ เพราะความเป็นเอเชียถือเป็นจุดเด่นประการหนึ่งที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกให้ความสนใจที่จะมาใช้บริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อระดับการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมจากบทความและบทวิจัยในหลายประเทศเช่น ในสหราชอาณาจักรเรื่อง Measuring Digital Skills (2014) ในประเทศออสเตรเลียเรื่อง Digital Skills And Careers Building The Skills Today For The Jobs Of Tomorrow (2016) ในประเทศสหรัฐอเมริกา เรื่อง The Digital Skills Gap Is Killing Productivity (2016) และในประเทศแถบยุโรป ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเป็นประเทศที่พัฒนาและนำหน้าด้านเทคโนโลยีของโลก แต่กลับพบว่า ทุกประเทศประสบปัญหาเดียวกันคือ การขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะทางเทคโนโลยีในขณะที่ยังประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนกำลังเตรียมเข้าสู่ยุคสังคมและเศรษฐกิจดิจิทัลในปี พ.ศ. 2563 ดังนั้นการทราบถึงระดับทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตของแรงงาน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญและควรทราบเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสิ่งต่างๆต่อไป

ในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตมีบทบาทและมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของคนเราเป็นอย่างมาก เพราะทำให้วิถีชีวิตคนทันสมัยและทันเหตุการณ์อยู่เสมอ บนอินเทอร์เน็ตมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและสิ่งต่างๆให้ผู้ใช้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและมีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ข้อมูลสารสนเทศที่เสนอในอินเทอร์เน็ตนั้นมีมากมายหลายรูปแบบเพื่อที่จะสนองความสนใจและความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่ม อินเทอร์เน็ตจึงเป็นแหล่งสารสนเทศสำคัญสำหรับทุกคนเพราะสามารถค้นหาสิ่งที่ตนสนใจได้ในทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปค้นคว้าในห้องสมุดหรือซื้อหนังสือพิมพ์เหมือนสมัยก่อน หรือแม้แต่การรับรู้ข่าวสารทั่วโลกก็สามารถอ่านได้จากเว็บไซต์ต่างๆในอินเทอร์เน็ตได้ทันที ดังนั้นอินเทอร์เน็ตจึงมีความสำคัญกับวิถีชีวิตของคนเราในปัจจุบันเป็นอย่างมากในทุกๆด้าน รวมไปถึงธุรกิจโรงแรม ที่ต่างก็ได้รับประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตด้วย ไม่ว่าจะเป็นการจองห้องพัก การดูรูปห้องพัก หรือติดต่อสอบถามข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับโรงแรมจากนักท่องเที่ยวที่อยู่คนละมุมโลก อินเทอร์เน็ตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการนำมาประยุกต์ใช้หรือก่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจ หรือกล่าวได้ว่า อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินธุรกิจให้ประสบผลความสำเร็จได้อีกด้วย

งานวิจัยของมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด (Oxford University) ที่ทำร่วมกับ London School Of Economics And Political Science และ University of Twente ร่วมกันศึกษาวิจัยในหัวข้อ Measuring Digital Skills From Digital Skills To Tangible Outcomes Project Report (Van Deursen Alexander, Helsper Ellen & Eynon Rebecca, 2014) ที่ได้สรุปรายละเอียดของงานวิจัยไว้ว่า งานวิจัยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อที่จะนำเสนอตัวชี้วัดทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตแบบใหม่ๆเนื่องจากทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีต่างๆโดยการวิจัยได้เน้นการศึกษาซึ่งจะนำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่สามารถวัดระดับทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตของแต่ละคนได้ เครื่องมือนี้นี้จะสามารถทราบได้ว่าใครคือผู้ที่มีทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตด้วยการนำผลการชีวิตที่ได้จากเครื่องมือวัดไปประเมินประสิทธิผลและพัฒนาหาความสัมพันธ์ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ยังสามารถนำไปใช้ในการวิจัยหรือพัฒนาต่อได้อีกด้วย

สำหรับงานวิจัยเรื่อง Measuring Digital Skills. From Digital Skills To Tangible Outcomes Project Report (2014) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการตั้งค่าเครื่องมือในการวัดระดับทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ต โดยจะให้ความสำคัญกับการสร้างกลุ่มตัวแปรที่ใช้วัด ซึ่งต้องสามารถนำไปใช้กับประชากรจำนวนมากได้ โดยไม่ขึ้นอยู่กับประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง นอกจากนี้ยังได้ทำการศึกษาทักษะพื้นฐานที่เกี่ยวข้องรวมถึงการพัฒนาขอบเขตการวิเคราะห์และการใช้งานอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันอีกด้วย หลังจากที่มีการทดสอบและพัฒนาเครื่องมือวัดแล้วยังได้ดำเนินการทดสอบเพิ่มเติมอีก 3 ขั้นตอน

ได้แก่ การล้มล้างข้อจำกัดอย่างในสหราชอาณาจักรและประเทศเนเธอร์แลนด์เพื่อปรับปรุงการวัดให้ถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น โดยการแจกแบบสอบถามออนไลน์เพื่อทดสอบเครื่องมือวัดและหาความถูกต้องของระดับในการวัด จากนั้นจึงนำเครื่องมือวัดที่ได้ไปทดสอบจริง เพื่อทดสอบค่าความถูกต้องและศึกษาปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก การเลือกศึกษาจากสองประเทศก็เพื่อกำจัดตัวแปรที่ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปออกทำให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์แบบและสามารถนำไปใช้ได้ทุกประเทศ

มีบทความวิจัยของสหราชอาณาจักรอีกหนึ่งฉบับเรื่อง The Digital Talent Gap Developing Skills for Today's Digital Organizations (Capgemini Consulting, 2015) ที่อ้างอิงข้อมูลเมื่อ ปี พ.ศ. 2558 พบว่า ปัจจุบันมีปัญหาการขาดแคลนทักษะด้านอินเทอร์เน็ตจำนวนมาก ซึ่งคาดว่าความต้องการแรงงานที่มีทักษะด้านอินเทอร์เน็ตมีมากกว่า 4.4 ล้านคน โดยเชื่อว่ามีแรงงานมากกว่า 16 ล้านคน ในสหราชอาณาจักรที่ขาดทักษะพื้นฐานทางด้านอินเทอร์เน็ต ซึ่งผลกระทบของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นไม่ได้กระทบเพียงแค่นิยายงานเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology: IT) เท่านั้น แต่ยังส่งผลไปถึงองค์กร ดังนั้นการฝึกอบรมจึงมีความจำเป็นและเป็นที่ต้องการอย่างมาก โดยในปัจจุบันมีการใช้งานคลังข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และโทรศัพท์มือถือ (Mobile) มากขึ้นซึ่งเป็นการบังคับให้พนักงานได้รับทักษะเหล่านี้เข้าไปอยู่แล้วจากตัวอย่างการสำรวจแสดงให้เห็นว่ามีบริษัทมากกว่าร้อยละ 50 ตระหนักว่าการใช้โทรศัพท์มือถือเป็นหนึ่งในสองทักษะที่สำคัญที่สุดสำหรับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคดิจิทัล แต่ก็มีบริษัทมากกว่าร้อยละ 80 ที่ยังต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนความสามารถเหล่านี้อยู่ในขณะเดียวกัน ผลการสำรวจผู้บริหารชาวอเมริกันมากกว่าร้อยละ 85 พบว่า พวกเขาเริ่มที่จะใช้คลังข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) หรือยังอยู่ในช่วงการวางแผนการใช้ โดยมีผู้บริหารเพียงร้อยละ 21 เท่านั้นที่มีความสามารถอยู่แล้ว

งานวิจัยของสหราชอาณาจักรเรื่อง Digital Skill For The UK Economy (ECORYS UK, 2016) ได้ตั้งข้อสมมุติฐานไว้ว่า ช่องว่างของทักษะด้านอินเทอร์เน็ตของทุกภาคส่วนเป็นผลมาจากการเปิดตัวเทคโนโลยีใหม่นอกจากนี้ผลการสำรวจในปี พ.ศ. 2556 พบว่า มีนายจ้างร้อยละ 34 เท่านั้น ที่เน้นการปรับปรุงทักษะของพนักงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เนื่องจากมีความสำคัญกับงานที่ทำอยู่โดยพบว่าความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งที่ธุรกิจต้องการเพิ่มขึ้น และยังเป็นทักษะสำคัญในการทำธุรกิจอีกด้วย ซึ่งบริษัทหลายแห่งต้องปิดตัวลงอันเนื่องมาจากจุดอ่อนของแรงงานที่ยังขาดความรู้และทักษะดังกล่าวนั่นเอง (UK Commission For Employment And Skills, 2013)

งานวิจัยของประเทศออสเตรเลียเรื่อง Digital Skills & Careers (Australian Information Industry Association, 2015) ได้กล่าวไว้ว่าทักษะทางด้านอินเทอร์เน็ตและดิจิทัลไม่ใช่แค่ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และการใช้งานแอปพลิเคชันทั่วไป แต่ยังเกี่ยวข้องกับความสามารถในการออกแบบสร้างสรรค์ หรือการประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เพื่อช่วยในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการทางด้านนวัตกรรมใหม่ๆ ในอีกสิบปีข้างหน้าการให้บริการและกระบวนการต่างๆ จะทำงานแบบอัตโนมัติมากขึ้น ดังนั้นอาชีพต่างๆ จึงต้องใช้ทักษะอินเทอร์เน็ตมากขึ้นเช่นกัน เนื่องจากเทคโนโลยีจะกลายเป็นส่วนหนึ่งในบ้านและสถานที่ทำงาน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่เพียงแต่รู้วิธีการใช้เทคโนโลยีเท่านั้น แต่จะต้องรู้วิธีการทำงาน และวิธีที่จะสร้างเนื้อหาใหม่รวมถึงการนำไปประยุกต์ใช้อีกด้วย ดังนั้นสามารถสรุปได้ชัดเจนว่าประเทศออสเตรเลียกำลังมองหาแรงงานด้านเทคโนโลยีทางเศรษฐกิจอยู่โดยตระหนักถึงความสำคัญของการ “รู้เทคโนโลยี” เพื่ออนาคตทางเศรษฐกิจของพวกเขา และมีการเตรียมความพร้อมในทักษะด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นในการผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

งานวิจัยของประเทศสหรัฐอเมริกาเรื่อง The Digital Skills Gap In The Workforce (Burning Glass Technologies, 2015) ได้กล่าวไว้ว่า ในอนาคตตลาดแรงงานที่ต้องใช้ทักษะในระดับกลางจะถูกแบ่งออกและชัดเจนมากขึ้นระหว่างงานที่ต้องการทักษะดิจิทัลและงานที่ไม่ต้องการทักษะดิจิทัล ซึ่งงานที่ไม่ต้องการทักษะดิจิทัลนั้นจะลดน้อยและหายไปมากที่สุด แรงงานต้องใช้เทคโนโลยีในการทำงานเป็นหลัก และจะมุ่งเน้นงานที่ต้องการทักษะที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยแรงงานจะต้องใช้ทักษะเกี่ยวกับดิจิทัลในการทำงานในชีวิตประจำวันมากขึ้นถ้าผู้สมัครงานไม่มีความสามารถเหล่านี้ก็จะไม่สามารถหางานทำได้

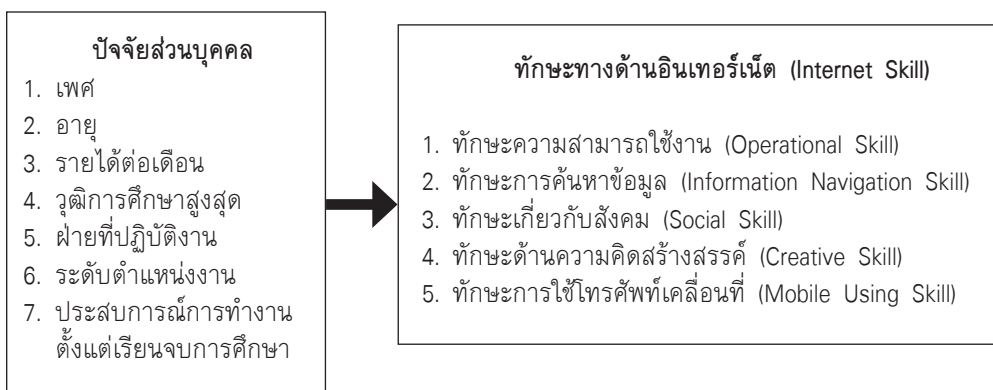
การระบุเพิ่มเติมว่างานที่ต้องใช้ทักษะทางด้านดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตมีการเติบโตอยู่ที่ 2.5 เท่า ซึ่งสูงกว่างานที่ไม่ต้องใช้ทักษะดังกล่าว นอกจากนี้พบว่าระหว่างปี พ.ศ. 2546 – พ.ศ. 2556 แรงงานที่ใช้ทักษะดิจิทัลจะได้รับค่าตอบแทนที่สูงขึ้นกว่าร้อยละ 18 ซึ่งเป็นค่าตอบแทนที่มากกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 23.76 ดอลลาร์สหรัฐต่อชั่วโมงเมื่อเทียบกับแรงงานอื่นๆที่ได้รับค่าตอบแทนร้อยละ 20.14 ดอลลาร์สหรัฐต่อชั่วโมง ในทางตรงกันข้ามแรงงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะทางด้านดิจิทัลก็พบว่ามีการเจริญเติบโตช้าที่สุด ซึ่งรวมถึงตำแหน่งที่ไม่ใช้ทักษะด้านดิจิทัลก็มีน้อยเช่นกัน

งานวิจัยเรื่องทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดทักษะทางด้านอินเทอร์เน็ต (Internet Skill) เรื่อง Measuring Digital Skills From Digital Skills To Tangible Outcomes Project Report (Van Deursen Alexander, Helsper Ellen & Eynon Rebecca, 2014) มาปรับใช้โดยแบ่งทักษะออกเป็น 5 ด้านประกอบด้วย ทักษะความสามารถใช้งาน (Operational Skill) ทักษะการค้นหาข้อมูล (Information Navigation Skill), ทักษะเกี่ยวกับสังคม (Social Skill) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creative Skill) และทักษะการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Using Skill) เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่กล่าวถึงการสร้างเครื่องมือวัดทักษะทางอินเทอร์เน็ตที่เหมาะสมและมีลักษณะใกล้เคียงกับงานวิจัยในครั้งนี้นมากที่สุด โดยผู้วิจัยได้นำข้อดี ข้อเสียและข้อเสนอแนะจากผลงานวิจัยดังกล่าว มาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของธุรกิจในประเทศไทย ซึ่งในที่นี้คือปรับใช้กับเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร

เครือโรงแรมไทยหมายถึงโรงแรมที่มีผู้ก่อตั้ง (เจ้าของ) เป็นคนไทย ดูแลและบริหารงานด้วยตนเอง หรือ รับจ้างบริหารให้แก่โรงแรมของเจ้าของอื่นโดยรับเป็นค่าจ้างบริหาร (Management Fee) หรือ การขายสิทธิ์ในการขายชื่อและเครื่องหมายการค้า (Franchise) ซึ่งเครือข่ายโรงแรมท้องถิ่นหรือโรงแรมที่ก่อตั้งขึ้นมาภายในประเทศและเป็นที่รู้จักดีในขณะนี้ ได้แก่ 1) เครือดุสิตธานี (Dusit Hotels and Resort) ถือว่าเป็นกลุ่มธุรกิจโรงแรมที่มีเครือข่ายที่กว้างขวางที่สุด คือบริหารโรงแรมตนเอง รับจ้างบริหารตลอดจนขายสิทธิ์การใช้ชื่อและเครื่องหมายการค้าด้วย 2) เครือ อมารี (Amari Hotels and Resorts) เครืออมาริมีโรงแรมอยู่ 2 ประเภท คือ ประเภทที่บริษัทในเครือเป็นเจ้าของเองกับประเภทที่รับจ้างบริหาร นับว่าเป็นเครือข่ายโรงแรมท้องถิ่นเพียงกลุ่มเดียวที่มีผู้บริหารระดับสูงเป็นชาวต่างชาติ แม้ว่าผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยก็ตาม 3) เครือเซ็นทรัล (The Central Group of Hotels) ได้แก่ เครือข่ายโรงแรมเจ้าของกิจการเซ็นทรัลพลาซ่าเดิม หรือโซฟิเทลเซ็นทรัลในปัจจุบัน ซึ่งแต่เดิมเมื่อแรกก่อตั้งโรงแรมได้อยู่ภายใต้การบริหารของเครือข่ายต่างประเทศ เช่น เครือไฮแอท (Hyatt) จากสหรัฐอเมริกาแต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาบริหารดูแลด้วยตัวเอง (คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2558)

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

รูปที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

กำหนดประชากรโดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานที่ทำงานในเครือโรงแรมไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 โรงแรมซึ่งเป็นโรงแรมที่มีผู้บริหารเป็นชาวไทยทั้งหมด (ผู้จัดการรายสัปดาห์, 2553) โดยขนาดประชากรรวมเท่ากับ 4,865 คน เลือกตัวอย่างพนักงานจากสูตร ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 5% ได้ขนาดตัวอย่างที่ต้องการ 369 คน ใช้วิธีในการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) แบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ประกอบด้วย 1) การสุ่มตัวอย่างการวิจัยแบบสัดส่วน (Proportional Sampling) โดยแบ่งกลุ่มของขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดประชากรทั้งหมดแต่ละโรงแรม 2) การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) หรือแบบสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อสุ่มเก็บข้อมูลในแต่ละแผนกแบบไม่กำหนดขนาดประชากร (Non-Quota Sampling) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งจะถูกแบ่งเป็นสองส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ต่อเดือนก่อนหักภาษี วุฒิการศึกษาสูงสุดฝ่ายที่ปฏิบัติงาน ระดับตำแหน่งงาน และประสบการณ์การทำงาน ตั้งแต่เรียนจบการศึกษา โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) จำนวน 6 ข้อ และให้กรอกตัวเลขในส่วนของอายุจำนวน 1 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร โดยอ้างอิงจาก Measuring Digital Skills From Digital Skills To Tangible Outcomes Project Report (Van Deursen Alexander, Helsper Ellen And Eynon Rebecca, 2014) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งปัจจัยที่ต้องพิจารณาโดยประกอบด้วยคำถามในแต่ละหัวข้อของทักษะ ได้แก่ ทักษะความสามารถใช้งาน (Operational Skill) จำนวน 10 ข้อ ทักษะการค้นหาข้อมูล (Information Navigation Skill) จำนวน 8 ข้อ ทักษะเกี่ยวกับสังคม (Social Skill) จำนวน 6 ข้อ ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Skill) จำนวน 7 ข้อและ ทักษะการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Using Skill) จำนวน 3 ข้อ โดยรูปแบบในการตอบคำถามแต่ละข้อจะมีให้เลือกตอบแค่ “ได้” หรือ “ไม่ได้” เท่านั้น เช่น ตัวอย่างคำถามจากหมวดทักษะความสามารถใช้งาน (Operational Skill) ที่มีคำถามว่า “ท่านสามารถต่อไวไฟ (Wi-Fi Connection) ด้วยตัวเองได้หรือไม่” ถ้าทำได้ผู้ตอบแบบสอบถามจะเลือกกาบาทช่อง “ได้” จะได้คะแนน 1 คะแนน ถ้าตอบ “ไม่ได้” จะได้ 0 คะแนนในคำถามข้อนั้นๆ คำถามทุกข้อจะมีคะแนนเท่ากันคือ 1 คะแนน ต่อ 1 คำถาม วิธีการคำนวณค่าจะทำโดยนำคะแนนทั้งหมดมารวมกันเพื่อหาค่าเฉลี่ยในแต่ละกลุ่มทักษะและนำทุกกลุ่มทักษะมารวมกัน โดยค่าเฉลี่ยจะอยู่ระหว่าง 0.0 – 1.0 และเมื่อทำเป็นค่าร้อยละจะได้คะแนนเต็มเท่ากับ 100% เพื่อตัดเกณฑ์สรุปผลต่อไป เกณฑ์จะถูกแบ่งออกเป็น 5 ระดับ (อุไรจักร์ ตรีมงคล, 2556) ตามหลักสากลดังนี้

80% - 100%	หมายถึง	มีระดับทักษะ มากที่สุด
70% - 79%	หมายถึง	มีระดับทักษะ มาก
60% - 69%	หมายถึง	มีระดับทักษะ ปานกลาง
50% - 59%	หมายถึง	มีระดับทักษะ น้อย
0% - 49%	หมายถึง	มีระดับทักษะ น้อยที่สุด

หลังจากที่ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามเสร็จสิ้นแล้ว จึงได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 7 คน (Index of Item – Objective Congruence Test: IOC Test) เพื่อแก้ไขและรับคำแนะนำ จากนั้นนำแบบสอบถามที่แก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบกับประชากรจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือความเที่ยง (Reliability) โดยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้มีค่าความน่าเชื่อถือสูงกว่า 0.70 ในทุกกลุ่มของทักษะดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

กลุ่มของทักษะด้านอินเทอร์เน็ต	Cronbach's Alpha
ทักษะการใช้งาน (Operational Skill)	0.960
ทักษะการค้นหาข้อมูล (Information Navigation Skill)	0.894
ทักษะเกี่ยวกับสังคม (Social Skill)	0.818
ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Skill)	0.910
ทักษะการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Using Skill)	0.959

หลังจากเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ระดับทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานครในส่วนของการศึกษาความสัมพันธ์ของทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้ใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวแปรดัมมี่ (Dummy Variable Trap) ในการทดสอบ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 414 คน เป็นเพศหญิงมากที่สุดร้อยละ 61.4 มีอายุระหว่าง 20 – 33 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.9 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีรายได้อยู่ระหว่าง 20,001 - 25,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 22.1 มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74 ทำงานในส่วนของพนักงานต้อนรับ/สำนักงานส่วนหน้ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.1 โดยส่วนใหญ่ทำงานตำแหน่งพนักงานทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 69.8 และมีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่เรียนจบการศึกษาระหว่าง 2 – 5 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.1

ผลการศึกษาพบว่าพนักงานมีทักษะด้านอินเทอร์เน็ตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า พนักงานเครือโรงแรมไทยมีค่าเฉลี่ยด้านทักษะการค้นหาข้อมูล (Information Navigation Skill) สูงที่สุด รองลงมาคือทักษะการใช้งาน (Operational Skill) ทักษะเกี่ยวกับสังคม (Social Skill) และทักษะโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Using Skill) ตามลำดับ ส่วนทักษะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Skill) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มของทักษะด้านอินเทอร์เน็ต	ค่าเฉลี่ย		ระดับทักษะ
	$\bar{X}$	S.D.	
ทักษะการใช้งาน (Operational Skill)	0.90	0.15	มากที่สุด
ทักษะการค้นหาข้อมูล (Information Navigation Skill)	0.91	0.17	มากที่สุด
ทักษะเกี่ยวกับสังคม (Social Skill)	0.88	0.21	มากที่สุด
ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Skill)	0.65	0.26	ปานกลาง
ทักษะการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Skill)	0.87	0.23	มากที่สุด
ภาพรวม	0.81	0.17	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อระดับการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานครด้วยสมการถดถอย (Multiple Regression Analysis) ใช้ตัวแปรดัมมี่ (Dummy Variable Trap) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวที่มีผลต่อระดับทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานครดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	0.810	0.178		4.540	0.000**
เพศ	-0.026	0.016	-0.081	-1.627	0.105
อายุ	-0.018	0.009	-0.850	-1.990	0.047*
ระหว่าง 7,001 - 10,000 บาท	-0.056	0.055	-0.120	-1.029	0.304
ระหว่าง 10,001 - 15,000 บาท	-0.094	0.054	-0.216	-1.745	0.082
ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท	-0.043	0.055	-0.109	-0.771	0.441
ระหว่าง 20,001 - 25,000 บาท	0.018	0.057	0.048	0.319	0.750
ระหว่าง 25,001 - 30,000 บาท	0.014	0.059	0.031	0.240	0.811
ระหว่าง 30,001 - 35,000 บาท	0.049	0.065	0.066	0.748	0.455
ระหว่าง 35,001 - 40,000 บาท	0.032	0.069	0.040	0.467	0.641
มากกว่า 40,000 บาท	0.009	0.068	0.011	0.125	0.901
วุฒิการศึกษา	0.029	0.006	0.264	5.146	0.000**
ฝ่ายการเงิน/บัญชี	-0.063	0.023	-0.139	-2.704	0.007**
ฝ่ายบุคคล	-0.055	0.028	-0.101	-1.953	0.052
ฝ่ายขายและการตลาด	0.000	0.023	0.000	-0.006	0.996
ฝ่ายเทคนิค	-0.020	0.027	-0.038	-0.718	0.473
หัวหน้างาน	-0.018	0.022	-0.047	-0.840	0.401
ผู้บริหารระดับกลาง	0.081	0.034	0.137	2.355	0.019*
ผู้บริหารระดับสูง	0.055	0.064	0.046	0.871	0.384
ระหว่าง 2 - 5 ปี	0.010	0.026	0.030	0.383	0.702
ระหว่าง 6 - 10 ปี	0.033	0.032	0.091	1.018	0.309
ระหว่าง 11 - 15 ปี	0.078	0.041	0.506	1.886	0.060
ระหว่าง 16 - 20 ปี	0.023	0.049	0.037	0.472	0.637
ตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป	-0.486	0.224	-0.508	-2.166	0.031*
R = 0.511 R ² = 0.261 F = 5.420 Adjusted R ² = 0.213 SEe = 0.14008					

* หมายถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

** หมายถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวมสามารถพยากรณ์ได้ 26.1% ด้วยค่า F เท่ากับ 5.420 และ P-Value เท่ากับ 0.000 มีตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ฝ่ายที่ปฏิบัติงานระดับตำแหน่งงาน และประสบการณ์การทำงาน ด้วยค่าคงที่ของคะแนนเท่ากับ 0.810 โดยตัวแปรที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของคะแนนสามารถอธิบายได้ว่า ถ้าพนักงานมีอายุเพิ่มขึ้นทุกๆ 1 ปี โดยกำหนดให้ตัวแปรอื่นคงที่ คะแนนความสัมพันธ์จะลดลง 0.013 คะแนน ถ้าพนักงานมีวุฒิการศึกษาสูงสุดเพิ่มขึ้นในแต่ละระดับโดยกำหนดให้ตัวแปรอื่นคงที่ คะแนนความสัมพันธ์จะเพิ่มขึ้น 0.029 คะแนน ถ้าพนักงานฝ่ายการเงิน/บัญชี เพิ่มขึ้นทุกๆ 1 คนโดยกำหนดให้ตัวแปรอื่นคงที่ คะแนนความสัมพันธ์จะลดลง 0.063 คะแนน ถ้าพนักงานระดับตำแหน่งผู้บริหารระดับกลางเพิ่มขึ้นทุกๆ 1 คนโดยกำหนดให้ตัวแปรอื่นคงที่ คะแนนความสัมพันธ์จะเพิ่มขึ้น 0.081 คะแนน และถ้าพนักงานที่มีประสบการณ์การทำงานที่มากกว่า 21 ปีเพิ่มขึ้นทุกๆ 1 คนโดยกำหนดให้ตัวแปรอื่นคงที่ คะแนนความสัมพันธ์จะลดลง 0.031 คะแนน

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “ทักษะด้านการใช้งานอินเทอร์เน็ตของพนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลของการศึกษาพบว่า พนักงานมีทักษะด้านอินเทอร์เน็ตในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า พนักงานเครือโรงแรมไทยมีทักษะการใช้งาน (Operational Skill) และทักษะการค้นหาข้อมูล (Information Navigation Skill) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือทักษะเกี่ยวกับสังคม (Social Skill) และทักษะการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Using Skill) ส่วนทักษะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Skill) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า พนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานคร รู้ว่าจะใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างไร รู้ว่าจะต้องค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตแบบไหน รู้ว่าจะใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสื่อสารกับสังคมได้เช่นใด รวมถึงรู้วิธีการใช้อินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ แต่กลับไม่รู้วิธีการสร้างสรรค์งานผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่มีอยู่ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นว่า เครือโรงแรมไทยอาจจะยังไม่พร้อมเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 อย่างเต็มรูปแบบ ผลการวิจัยฉบับนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศออสเตรเลีย (Australian Information Industry Association, 2015) ที่กล่าวว่า “ทักษะทางด้านเทคโนโลยีไม่ใช่แค่ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และการใช้งานแอปพลิเคชันทั่วไป แต่ยังเกี่ยวข้องกับความสามารถในการออกแบบ สร้างสรรค์ หรือการประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เพื่อช่วยในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ ทางด้านนวัตกรรม ในอีกสิบปีข้างหน้า การให้บริการหลายๆ อย่างจะเป็นระบบดิจิทัลมากขึ้น และกระบวนการต่างๆ จะทำงานแบบอัตโนมัติมากขึ้น ดังนั้นอาชีพต่างๆ จึงต้องใช้ทักษะอินเทอร์เน็ตมากขึ้นเช่นกัน เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลจะกลายเป็นส่วนหนึ่งในบ้านและสถานที่ทำงาน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่เพียงแต่รู้วิธีการใช้เทคโนโลยีเท่านั้น แต่จะต้องรู้วิธีการทำงาน และวิธีที่จะสร้างเนื้อหาใหม่และการนำไปประยุกต์ใช้อีกด้วย

นอกจากจะต้องส่งเสริมให้พนักงานเครือโรงแรมไทยในเขตกรุงเทพมหานครมีทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Skill) เพิ่มขึ้นแล้วนั้นผลการวิจัยยังพบว่าพนักงานที่มีอายุ รายได้ต่อเดือนก่อนหักภาษีโดยประมาณ และวุฒิการศึกษาสูงสุดแตกต่างกันมีทักษะด้านอินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน และปัจจัยทั้งสามด้านนี้ยังมีความสัมพันธ์กับทักษะด้านอินเทอร์เน็ตของพนักงานด้วย โดยพบว่าพนักงานที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไปมีรายได้ระหว่าง 10,001 - 15,000 บาท และมีวุฒิ ม.3 หรือต่ำกว่า มีทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Skill) และทักษะด้านอินเทอร์เน็ตในภาพรวมน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับทุกด้าน ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ผู้ที่มีอายุมากจะมีทักษะด้านอินเทอร์เน็ตน้อยกว่าผู้ที่มีอายุน้อยที่เกิดมาในช่วงที่ระบบอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีต่างๆ มีความทันสมัยมากขึ้นแล้ว ในขณะที่เดียวกันผู้ที่มีรายได้และวุฒิการศึกษาที่ต่ำกว่าขาดโอกาสเข้าถึงการใช้งานอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีเช่นกัน จึงส่งผลให้เกิดช่องว่างของทักษะด้านอินเทอร์เน็ต ที่ทำให้เขาเหล่านั้นมีทักษะทางอินเทอร์เน็ตน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสหราชอาณาจักร (ECORYS UK, 2016) ที่กล่าวว่า ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต

เป็นสิ่งที่ธุรกิจต้องการเพิ่มขึ้น และยังเป็นทักษะสำคัญในการทำธุรกิจอีกด้วย โดยบริษัทที่มีช่องว่างด้านอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) สูงจะเป็นบริษัทประเภทงานก่อสร้างประมาณ 3 ใน 4 หรือร้อยละ 72 ที่ส่วนใหญ่แรงงานมีความรู้ต่ำและรายได้ต่ำ ซึ่งบริษัทหลายแห่งต้องปิดตัวลงอันเนื่องมาจากจุดอ่อนของแรงงานที่ยังขาดความรู้และทักษะดังกล่าวนั่นเอง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) ผลการศึกษาพบว่าเครื่องมือในการวัดทักษะสามารถนำไปพัฒนาต่อไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจอื่นๆที่ไม่ใช่เฉพาะธุรกิจโรงแรม เนื่องจากเครื่องมือในการวิจัยนี้ถูกพัฒนาให้เป็นกลางในคำถามพื้นฐานและสามารถเข้าใจได้ง่ายสำหรับประชากรที่ถูกทดสอบ
- 2) โรงแรมควรจัดการลดช่องว่างของทักษะด้านการใช้อินเทอร์เน็ตของพนักงานลง พร้อมทั้งสนับสนุนและกระตุ้นให้พนักงานนำความคิดสร้างสรรค์ออกมาใช้ให้มากขึ้น ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการให้ความรู้ การจัดอบรมหรือกิจกรรม Workshop ให้แก่พนักงานอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะพนักงานที่มีอายุมาก พนักงานที่มีรายได้และวุฒิการศึกษาต่ำ ทั้งนี้เพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจ
- 3) เมื่อแนวโน้มที่ดิจิทัลจะเป็นช่องทางหลักสำหรับชีวิตประจำวันในอนาคตความท้าทายของธุรกิจโรงแรมเพื่อเข้าใจการใช้ดิจิทัลที่เหมาะสมกับบริการและการเข้าถึงผู้บริโภคออนไลน์ จึงเป็นโจทย์สำคัญที่ธุรกิจโรงแรมต้องปรับตัวให้ทันการใช้เว็บไซต์หรือโซเชียลเพื่อติดต่อและดูแลลูกค้าอาจจะไม่เพียงพออีกต่อไป ธุรกิจโรงแรมควรต้องใช้ดิจิทัลเพื่อพลิกโอกาสธุรกิจ “Digital Transformation” ด้วยการบูรณาการ (Integration) ดิจิทัลเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการและใช้ดิจิทัลเป็นกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจโรงแรมกับต่างประเทศอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะพนักงานเครือโรงแรมไทยดังนั้นอาจจะเปรียบเทียบกับเครือโรงแรมต่างประเทศหรือโรงแรมที่มีสาขาอยู่ต่างประเทศเพื่อที่จะได้ขยายผลการศึกษาให้กว้างขวางออกไป
- 2) ศึกษาในธุรกิจอื่นนอกเหนือจากธุรกิจโรงแรมเพื่อที่จะใช้วัดระดับบุคลากรในธุรกิจที่จะเจริญเติบโตในอนาคต และธุรกิจที่ต้องการจะศึกษาได้
- 3) นำเครื่องมือและแบบสอบถามไปพัฒนาต่อไปให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี ณ เวลาที่ผู้ทำวิจัยดำเนินการวิจัยให้เหมาะสมกับสถานที่และธุรกิจที่สนใจ
- 4) การหลีกเลี่ยงคำถามในบริบทที่เกี่ยวข้องกับคำเฉพาะทางหรือกิจกรรมที่เจาะจงจะช่วยให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้นควรศึกษาและทราบถึงพฤติกรรมในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีมาเกี่ยวข้อง ต้องคำนึงถึงเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคตที่รวดเร็ว ซึ่งผู้วิจัยต้องทำการศึกษาเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมที่จะวิจัยให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และต้องตระหนักว่าเครื่องมือวิจัยที่พัฒนานั้นสามารถนำไปวิจัยได้กับสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน และ สถานที่ที่เหมาะสม ได้ซึ่งอาจจะมีปัจจัยเรื่องความแตกต่างในประสบการณ์และผลลัพธ์ระหว่างกลุ่มคน โดยจำแนกความสามารถของพื้นฐานแต่ละประเภทให้ถูกต้องกับคนที่ต้องใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเป็นหลักหรือเป็นส่วนประกอบในการทำงาน

บรรณานุกรม

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). *แผนแม่บทไอซีทีของอาเซียน 2558*. สืบค้น 18 มิถุนายน 2559, จาก <http://mict.go.th/view/14/AIM> 2020
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2558). *ประวัติความเป็นมา ASEAN/AEC*. สืบค้น 18 สิงหาคม 2559, จาก <https://www.dtn.go.th/index.php/เวทีการเจรจาการค้า/item/ประวัติความเป็นมา-asean.html>
- คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (2558). *สถานการณ์ธุรกิจโรงแรมและตลาด งานบัณฑิต การโรงแรมในยุคเศรษฐกิจประชาคมอาเซียน AEC*. สืบค้นเมื่อ 6 เมษายน 2560, จาก <http://km.bus.ubu.ac.th/?p=260>
- หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ. (2559). *ปี 59 ธุรกิจโรงแรมเติบโตร้อยละ 4.7-6.0 การลงทุนต่างจังหวัด ขยายตัว*. สืบค้น 6 เมษายน 2560, จาก <http://www.thansettakij.com/content/34817>
- ผู้จัดการรายสัปดาห์. (2553). *ดุสิตธานีเซ็นทรัลเวิลด์ไม่เนอร์เซนโรงแรมไทยบุกโลก*. สืบค้น 30 เมษายน 2560, จาก <http://www.manager.co.th/iBizChannel/ViewNews.aspx?NewsID=9530000137238>
- อุไรจักร์ ตรีมงคล. (2556). *การตัดเกรด*. วารสารการวัดผลการศึกษา, ปีที่ 30(87), 1-7.
- Australian Information Industry Association. (2015). *Digital skills & Careers Building the skills today for The jobs of tomorrow*. Retrieved June 10, 2016, from https://www.aiia.com.au/documents/policy-submissions/policies-and-submissions/2015/A-Digital_Skills_and_Careers_Report.pdf
- ECDL Foundation. (2016). *Perception and Reality Measuring Digital Skills in Europe*. Retrieved June 16, 2016, from <http://www.ecdl.org/media/PerceptionandReality-Measuring DigitalSkillsInEurope-ECDLFoundationPositionPaper1.pdf>
- ECORYS UK. (2016). *Digital Skills for the UK*. Retrieved June 10, 2016, from https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/492889/DCMSDigitalSkills ReportJan2016.pdf
- Grovo Company. (2014). *How The Digital Skills Gap Is Killing Productivity And What You Can Do About It*. Retrieved June 15, 2016, from <http://a1.grovo.com/asset/whitepapers/Grovo-Digital-Skills- Gap-whitepaper.pdf>
- Van Deursen, A., Helsper, E.J. & Eynon, R. (2014). *Measuring Digital Skills From Digital Skills To Tangible Outcomes Project Report*. Retrieved June 14, 2016, from https://www.oii.ox.ac.uk/archive/downloads/publications/Measuring_Digital_Skills.pdf
- Van Deursen, A., & Van Dijk, J. (2009). *Improving digital skills for the use of online public information and services*. *Government Information Quarterly*, 26, 333-340.
- Van Deursen, A., & Van Dijk, J. (2011). *Internet Skills and the Digital Divide*. *New Media & Society*, 13(6), 893-911.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Third edition. New York: Harper and Row Publication

ทุนองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อการพัฒนา อย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย ตามแนวคิด โครงการอุตสาหกรรมสีเขียว

ORGANIZATIONAL CAPITAL AND CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY FOR ECONOMIC SUSTAINABILITY DEVELOPMENT OF THAI INDUSTRIES BASED ON THE CONCEPT OF GREEN INDUSTRY PROJECT

วิไลวรรณ โพนศิริ*

Wilaiwan Phonsiri*

อดิลลา พงศ์ยี่หล้า**

Adilla Pongyeela**

พาชิตชนัด ศิริพานิช***

Pachitjanut Siripanich***

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาบริหารธุรกิจ วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* DBA Candidate, College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University

* Email: wilaiwan_phonsiri@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Assistant Professor and PhD., College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University

** Email: adilla.poa@dpu.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ และปริญญาเอก คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

*** Associate Professor and PhD., School of Applied Statistics, National Institute of Development Administration

*** Email: siripanich52@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งผลของลักษณะทั่วไปขององค์กร ทุนองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยตามแนวคิดโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว ประชากรมีจำนวน 185 ราย คือบริษัทหรือโรงงานอุตสาหกรรมไทยที่ได้รับการรับรองจากโครงการอุตสาหกรรมสีเขียวของกระทรวงอุตสาหกรรมและเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ โดยใช้ขนาดตัวอย่าง 125 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้คือวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) การศึกษาลักษณะทั่วไปขององค์กร ได้แก่ ประเภทอุตสาหกรรม ระยะเวลา ทุนจดทะเบียน และระดับขั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว ทุนองค์กร ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร การเรียนรู้องค์กร นวัตกรรมองค์กร ความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อพนักงาน ลูกค้า เจ้าหนี้และซัพพลายเออร์ และภาครัฐ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลผลิตภาพ การผลิต การเพิ่มขึ้นของลูกค้า ความภักดีของลูกค้า และความสามารถในการทำกำไร พบว่า มีเพียง 2 ตัวแปรที่สามารถทำนายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจได้ ได้แก่ ทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กร และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ทุนองค์กร ความรับผิดชอบต่อสังคม การพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย

Abstract

The objective of this research is to study the effects of general characteristics of the organization, organizational capital, and corporate social responsibility for economic sustainability development of Thai industries based on the concept of green industry project. The population in this research was the companies or Thai industrial factories certified by the Ministry of Industry's green industry project and are listed on the Stock Exchange of Thailand (SET). The samples sizes were 125 out of 185 entrepreneurs that were selected by using a stratified sampling. The tool for data collecting was questionnaire. and Stepwise Multiple Regression Analysis which was applied to analyze data. General characteristics of the organization included types of industry, duration of operation, registered capital, and green industry development level. Organizational capital included organizational culture, organizational learning and organizational innovation. Corporate social responsibility, included employees responsibility, customers responsibility, creditors and suppliers responsibility, and government responsibility. Economic Sustainability Development included Productivity, Customer Acquisition, Customer Loyalty and Profitability. There were two variables that can predict the economic sustainability development of Thai industries; organizational capital in organizational culture and corporate social responsibility in employees responsibility effecting of economic sustainability development of Thai industries on the level of significance of 0.05.

Keywords: Organizational Capital, Corporate Social Responsibility, Economic Sustainability Development of Thai Industries

บทนำ

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกเป็นไปอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดความต้องการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะประเทศไทยที่มีการดำเนินธุรกิจแบบเสรีนิยม (Capitalism) และนโยบายสนับสนุนการลงทุนภาคอุตสาหกรรมที่ชัดเจน (ปิยธิดา ตั้งตระกูลสมบัติ, 2554, น.1) ประเทศไทยได้เริ่มโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry) ขึ้นโดยมุ่งเน้นการส่งเสริมให้สถานประกอบการทั่วประเทศไทยใส่ใจในการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่การเป็น “อุตสาหกรรมสีเขียว” ใน 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ความมุ่งมั่นสีเขียว (Green Commitment) ระดับที่ 2 ปฏิบัติการสีเขียว (Green Activity) ระดับที่ 3 ระบบสีเขียว (Green System) ระดับที่ 4 วัฒนธรรมสีเขียว (Green Culture) และระดับที่ 5 เครือข่ายสีเขียว (Green Network) (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว, 2556, น. 4-6)

จากสภาพแวดล้อมการแข่งขันที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตลาดมีเสถียรภาพน้อย วงจรของนวัตกรรมลดลง การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันจึงเป็นเรื่องที่ยากและมีต้นทุนค่าใช้จ่ายสูง (Husted and Allen, 2007, p. 595) แนวทางหนึ่งที่มีความเป็นไปได้ในการสร้างความหวังให้กับองค์กรธุรกิจในการเป็นองค์กรที่มีความได้เปรียบในการแข่งขันก็คือการพัฒนาองค์กรธุรกิจให้เป็นองค์กรที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Markley and Davis, 2007, p. 764) ซึ่งองค์กรต้องมีทรัพยากรที่เหนือกว่าคู่แข่ง เนื่องจากทรัพยากรเป็นที่มาของความสามารถขององค์กร และความสามารถเป็นที่มาของความได้เปรียบในการแข่งขัน (พยัต วุฒิรงค์, 2557, น. 39) คุณสมบัติของทรัพยากรนั้นต้องเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า (Valuable Resources) เป็นทรัพยากรที่หายาก (Rare Resources) ไม่สามารถถูกลอกเลียนแบบได้โดยสมบูรณ์ (Imperfectly Imitable Resources) และทรัพยากรนั้นไม่สามารถหาทดแทนได้ (Non-Substitutability Resources) จึงจะเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กรได้ (Barney, 1991, pp. 105-111) ทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้เกิดความยั่งยืนก็คือทุนองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่ติดแน่นอยู่ภายในองค์กร และทุนองค์กรนี้จะขึ้นอยู่กับระบบ แนวทาง กระบวนการ โครงสร้าง วิธีการ และกฎขององค์กร โดยที่ทุนองค์กรมีองค์ประกอบนั้นๆ เป็นเจ้าของของฐานความรู้ (Huang & Wu, 2010, p. 584)

การดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดพื้นที่ทางธุรกิจใหม่ๆ การแข่งขันทางธุรกิจเริ่มทวีความเข้มข้นขึ้น ผู้บริโภคได้หันมาตระหนักถึงเรื่องของความปลอดภัยความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อสังคม ธุรกิจที่สามารถปรับแนวคิดในการบริหารธุรกิจโดยมุ่งเน้นการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมก็จะมีโอกาสที่จะอยู่รอดและเติบโตอย่างยั่งยืนได้มากกว่าองค์กรที่ไม่มีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจหรือไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2553, น. 3-4) ในปัจจุบันนอกจากจะดำเนินงานให้อยู่ภายใต้ความถูกต้องของกฎหมายยังจะต้องให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กร การเชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหากมองในเชิงเศรษฐกิจผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่องค์กรควรรู้ให้ความสำคัญได้แก่ กลุ่มที่อยู่ภายในองค์กร เช่น พนักงานกลุ่มที่อยู่ภายในองค์กรในระยะใกล้องค์กร เช่น ลูกค้า คู่ค้า และกลุ่มที่อยู่ภายในระยะไกลองค์กร เช่น ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2556 น. 39; Drienikova & Sakal, 2012, p. 167; Jamali, 2008, p. 218) ในการดำเนินงานขององค์กร องค์กรจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีจริยธรรมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในฐานะของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งบุคคลภายในและภายนอกองค์กร องค์กรที่มีการนำทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีอยู่มาใช้ในการดำเนินงานแสดงให้เห็นว่า ทุนองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่รอดขององค์กร และยังสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กรได้อีกด้วย

ภาคอุตสาหกรรมไทยถือว่าเป็นพลังงานขับเคลื่อนที่สำคัญของเศรษฐกิจระดับประเทศที่นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนไทยทั้งชาติ ในภาคการผลิตของอุตสาหกรรมไทยเมื่อพิจารณาจากดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม (Manufacturing Production Index: MPI) นั้นมีอัตราการขยายตัวของการผลิตภาคอุตสาหกรรม

ร้อยละ 0.5 (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2559) เนื่องจากภาวะกดดันของเศรษฐกิจโลกการแข่งขันกันระหว่างอุตสาหกรรมภายในกับภายนอกประเทศ การปรับตัวให้ทันต่อกระแสยุคโลกาภิวัตน์ ปัญหาภาวะโลกร้อน และการขาดแคลนประชากรในวัยทำงานส่งผลกระทบต่อผู้ผลิต หน่วยงานระดับประเทศทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องรวมพลังปรับกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม เพื่อยกระดับมาตรฐานการผลิตให้สามารถแข่งขันกับทั่วโลกได้ (จิตดา หมายมั่น และสมบัติ ทิมทรัพย์, 2559, น.14) สำหรับการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมก่อให้เกิดประเด็นความกังวลเกี่ยวกับความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมได้แก่ การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อมความล้มเหลวของการฟื้นฟูการบังคับใช้กฎหมาย การสูญเสียความสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ ความขาดแคลนปัจจัยการผลิต การปนเปื้อนระบบธรรมชาติด้วยสารเคมีทางการเกษตร การเสื่อมคุณภาพน้ำและดิน รวมถึงการสูญเสียแหล่งท่องเที่ยว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของภาคอุตสาหกรรมไทยเพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้าและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาถึงปัจจัยขององค์กรในการดำเนินงานหลายๆ ด้านประกอบกันทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อทิศทางการพัฒนาและความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยประการหนึ่งก็คือปัจจัยทางด้านทุนองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคมในภาคอุตสาหกรรมที่มีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาไปพร้อมๆ กันเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยในอนาคต

จากความสำคัญที่กล่าวมาจึงนำมาสู่ประเด็นการวิจัยที่สำคัญคือ ทุนองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย ตามแนวคิดโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการในการดำเนินงานของสถานประกอบการเพื่อให้สถานประกอบการอยู่ร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการส่งผลของลักษณะทั่วไปขององค์กร ทุนองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย ตามแนวคิดโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีคุณค่าขององค์กร

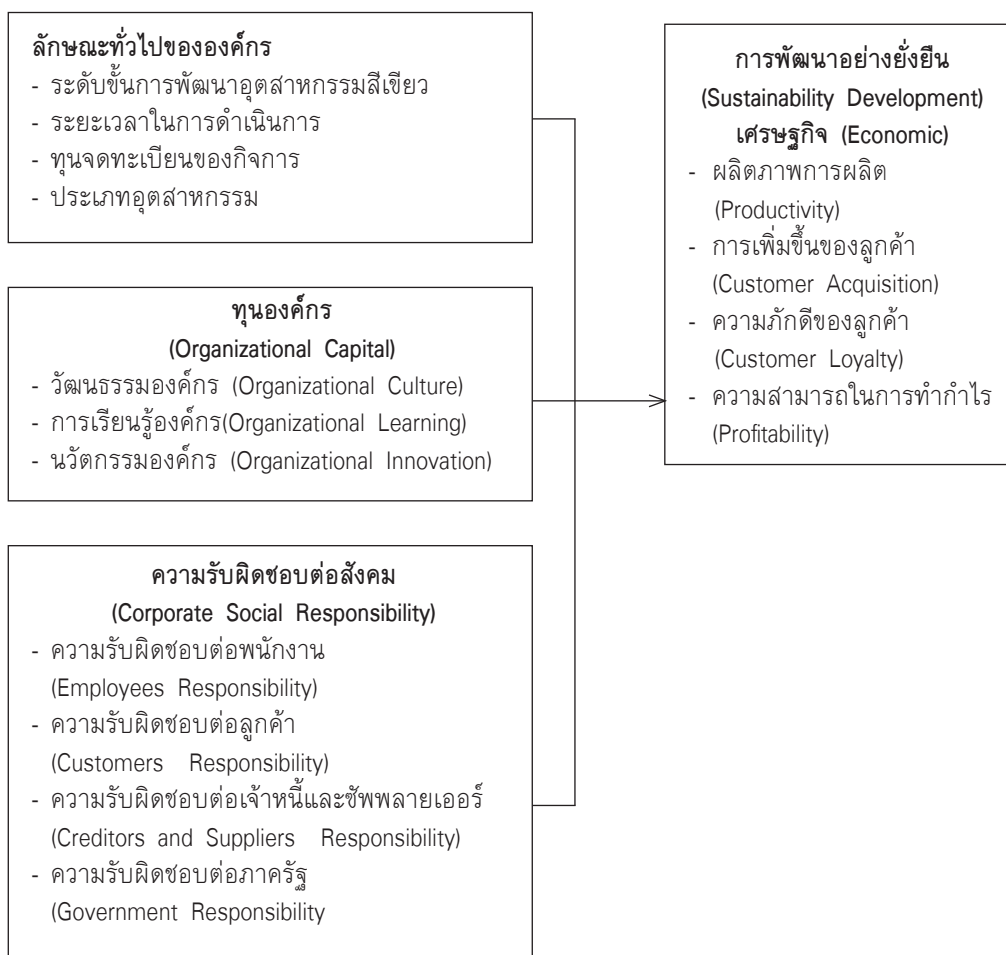
ทรัพยากรเป็นที่มาของความสามารถขององค์กร และความสามารถเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งทรัพยากรที่มีคุณค่า (Valuable Resources) หายาก (Rare Resources) ไม่สามารถถูกลอกเลียนแบบได้โดยสมบูรณ์ (Imperfectly Imitable Resources) และไม่สามารถหาทดแทนได้ (Non-Substitutability Resources) ถือว่าเป็นคุณสมบัติของทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กร (Barney, 1991) ทุนองค์กร ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) การเรียนรู้องค์กร (Organizational Learning) และนวัตกรรมองค์กร (Organizational Innovation) ที่ใช้เป็นปัจจัยในการวัดความสำเร็จขององค์กร (Mirkamali & Salajeghe, 2014; Yahya, Arshad & Kamaluddin, 2015) และถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการดำเนินงานเป็นทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนให้องค์กรมีการนำกลยุทธ์ต่างๆ ไปปฏิบัติในองค์กรเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้เกิดความยั่งยืนสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาของ Martin-de-Castro, G., Navas-Lopez, J.E., Lopez-Saez, P. and Alama-Salazar, E. (2006) ที่ระบุว่า วัฒนธรรมองค์กร และการเรียนรู้องค์กร เป็นสิ่งที่มีคุณค่าขององค์กรและสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับบริษัทได้อย่างยั่งยืนและงานวิจัยของ Sanchez-Canizares, S.M., Ayuso Munoz, M.A. and Lopez-Guzman, T. (2007) ทำการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมขององค์กรมีความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมต่อกับโครงสร้างขององค์กรซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าขององค์กรอีก

แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

องค์กรธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมต้องมีการนำหลักการและนโยบายทางธุรกิจมาปฏิบัติให้ได้ยิ่งกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ มีนโยบายการดำเนินการขององค์กรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานที่สร้างความสมดุลแก่เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Shen, 2015) และองค์กรยังจะต้องให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กร การเชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหากมองในเชิงเศรษฐกิจผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่องค์กรควรให้ความสำคัญได้แก่พนักงาน ลูกค้าผู้จัดหาปัจจัยการผลิตชุมชนภาครัฐ (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2556; Drienikova & Sakal, 2012; Jamali, 2008) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำเร็จ ไกยวงศ์ (2554) ที่ศึกษาแล้วพบว่า การมีความรับผิดชอบต่อพนักงานมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรและงานวิจัยของ Turker (2009) ที่ได้ทำการศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลต่อความผูกพันขององค์กรอย่างไรพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของ Social and Non-Social Stakeholders พนักงาน และลูกค้า มีอิทธิพลต่อความผูกพันขององค์กรและงานวิจัยครั้งนี้จำแนกความรับผิดชอบต่อสังคมออกเป็น 1) ความรับผิดชอบต่อพนักงาน (Employees Responsibility) 2) ความรับผิดชอบต่อลูกค้า (Customers Responsibility) 3) ความรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้และซัพพลายเออร์ (Creditors and Suppliers Responsibility) และ 4) ความรับผิดชอบต่อภาครัฐ (Government Responsibility) ซึ่งจำแนกตามผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งบุคคลภายในและภายนอกองค์กร (Agan, Y., Kuzey, C., Acar, M. F., and Açıkgoz, A., 2014; Gupta, 2012)

แนวคิดเกี่ยวกับการวัดผลการดำเนินงานขององค์กรแบบสมดุลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การดำเนินธุรกิจที่สร้างความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมของกิจการที่มีบรรษัทภิบาลเพื่อตอบสนองความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียโดยไม่จำกัดขอบเขตเฉพาะส่วนที่เป็นผลกระทบโดยตรงจากการดำเนินงานของกิจการแต่จะขยายบทบาทในการสนับสนุนเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน นั่นคือ การพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์กร (มัทนชัย สุทธิพันธุ์, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Stevanović, T., & Randelović, M. P. (2012) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งถูกมองว่าเป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ของบริษัทในเชิงบวกของธุรกิจร่วมสมัย รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรและความสามารถในการระยะยาวทั้งประเด็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและผลประกอบการในระยะสั้น นอกจากนี้การวัดผลการดำเนินงานยังเป็นภาพสะท้อนของความสามารถในการแข่งขันขององค์กรได้เป็นอย่างดี (Jain, 2014) และในงานวิจัยครั้งนี้เลือกใช้แนวคิดพื้นฐานของดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุลของมุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) ตัวชี้วัดที่ใช้คือ ความสามารถในการทำกำไร มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) ตัวชี้วัดที่ใช้คือการเพิ่มขึ้นของลูกค้าใหม่ (Customer Acquisition) ความภักดีของลูกค้า (Customer Loyalty) และมุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Business Perspective) ตัวชี้วัดที่ใช้คือผลผลิตภาพการผลิต (Productivity) เป็นต้น (Bose & Thomas, 2007; Elbanna et al., 2015; Kaplan & Norton, 1992; Shafiee et al., 2014; Shen et al., 2015;)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการสำรวจตัวอย่าง (Sample Survey) ประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายมีจำนวน 185 ราย คือบริษัทหรือโรงงานอุตสาหกรรมไทยที่ได้รับการรับรองจากโครงการอุตสาหกรรมสีเขียวของกระทรวงอุตสาหกรรมและเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ โดยมีรายชื่อในฐานข้อมูลออนไลน์ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2554) ใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 125 บริษัทโดยแบ่งตามระดับขั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ความมุ่งมั่นสีเขียว (Green Commitment) จำนวน 23 ราย ระดับที่ 2 ปฏิบัติการสีเขียว (Green Activity) จำนวน 26 ราย ระดับที่ 3 ระบบสีเขียว (Green System) จำนวน 70 ราย ระดับที่ 4 วัฒนธรรมสีเขียว (Green Culture) จำนวน 4 ราย และระดับที่ 5 เครือข่ายสีเขียว (Green Network) จำนวน 2 ราย และใช้วิธีการจัดสรรขนาดตัวอย่างตามชั้นภูมิด้วยวิธีการจัดสรรเป็นสัดส่วนกับขนาดชั้นภูมิ (Proportional-to-Size Allocation) เพื่อให้ตัวอย่างครอบคลุมบริษัทหรือโรงงานอุตสาหกรรมไทยครบทุกระดับขั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวทั้ง 5 ระดับ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมีลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิดเพื่อจำกัดประเด็นคำตอบให้อยู่ในขอบเขตของการศึกษาโดยใช้ระดับคะแนน (Rating Scale) 1-5 จากการตรวจสอบความน่าเชื่อถือหรือความเที่ยง

(Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งค่าความเที่ยงของแบบสอบถามที่ถือว่ายอมรับได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Kline, 2011) พบว่า ตัวแปรทุนองค์กรมีค่าเท่ากับ 0.899 ตัวแปรความรับผิดชอบต่อสังคมมีค่าเท่ากับ 0.854 ตัวแปรผลการดำเนินงานมีค่าเท่ากับ 0.774 โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคทางสถิติเพื่อค้นหาตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม โดยเป็นการวิเคราะห์ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีตั้งแต่สองตัวขึ้นไป และผลการวิเคราะห์จะทำให้ทราบว่าตัวแปรอิสระใดที่ส่งผลและไม่ส่งผล และยังทราบขนาดอิทธิพลโดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน นอกจากนี้ผลที่ได้ยังสามารถนำไปสร้างสมการทำนายได้ (Regression Equation) โดยตัวแบบสมการที่ใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติครั้งนี้ คือ

$$\begin{aligned} \text{SUSTAIN} = & \alpha + \beta_1 \text{ CULTURE} + \beta_2 \text{ LEARN} + \beta_3 \text{ INNOV} + \beta_4 \text{ EMPLOYEE} + \beta_5 \text{ CUSTOMER} \\ & + \beta_6 \text{ SUPPLIER} + \beta_7 \text{ GOVERN} + \beta_8 \text{ SECTOR1} + \beta_9 \text{ SECTOR2} + \beta_{10} \text{ SECTOR3} \\ & + \beta_{11} \text{ SECTOR4} + \beta_{12} \text{ SECTOR5} + \beta_{13} \text{ SECTOR6} + \beta_{14} \text{ SECTOR7} + \beta_{15} \text{ TIME1} \\ & + \beta_{16} \text{ TIME2} + \beta_{17} \text{ TIME3} + \beta_{18} \text{ CAP1} + \beta_{19} \text{ CAP2} + \beta_{20} \text{ CAP3} + \beta_{21} \text{ LEVEL1} \\ & + \beta_{22} \text{ LEVEL2} + \beta_{23} \text{ LEVEL3} + \beta_{24} \text{ LEVEL4} + e \end{aligned}$$

โดยที่ SUSTAIN คือ การพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย

a คือ ค่าคงที่

คือ ค่าความคลาดเคลื่อน

β_1 CULTURE	คือ ทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กร
β_2 LEARN	คือ ทุนองค์กรด้านการเรียนรู้องค์กร
β_3 INNOV	คือ ทุนองค์กรด้านนวัตกรรมองค์กร
β_4 EMPLOYEE	คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงาน
β_5 CUSTOMER	คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อลูกค้า
β_6 SUPPLIER	คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้และซัพพลายเออร์
β_7 GOVERN	คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อภาครัฐ
β_8 SECTOR1	คือ ประเภทอุตสาหกรรมอาหารเครื่องดื่ม
β_9 SECTOR2	คือ ประเภทอุตสาหกรรมเหล็ก
β_{10} SECTOR3	คือ ประเภทอุตสาหกรรมพลังงานและสาธารณูปโภค
β_{11} SECTOR4	คือ ประเภทอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง
β_{12} SECTOR5	คือ ประเภทอุตสาหกรรมธุรกิจการเกษตร
β_{13} SECTOR6	คือ ประเภทอุตสาหกรรมยานยนต์
β_{14} SECTOR7	คือ ประเภทอุตสาหกรรมแฟชั่น
β_{15} TIME1	คือ ระยะเวลาในการดำเนินกิจการไม่เกิน 10 ปี
β_{16} TIME2	คือ ระยะเวลาในการดำเนินกิจการ 11 – 20 ปี
β_{17} TIME3	คือ ระยะเวลาในการดำเนินกิจการ 21 – 30 ปี
β_{18} CAP1	คือ ทุนจดทะเบียนไม่เกิน 300,000,000 บาท
β_{19} CAP2	คือ ทุนจดทะเบียน 300,000,001 – 700,000,000 บาท
β_{20} CAP3	คือ ทุนจดทะเบียน 700,000,001 – 1,100,000,000 บาท
β_{21} LEVEL1	คือ ระดับขั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวระดับที่ 1 ความมุ่งมั่นสีเขียว
β_{22} LEVEL2	คือ ระดับขั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวระดับที่ 2 ปฏิบัติการสีเขียว
β_{23} LEVEL3	คือ ระดับขั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวระดับที่ 3 ระบบสีเขียว
β_{24} LEVEL4	คือ ระดับขั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวระดับที่ 4 วัฒนธรรมสีเขียว

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์การส่งผลของลักษณะทั่วไปขององค์กร ได้แก่ ประเภทอุตสาหกรรม ระยะเวลาในการดำเนินการ ทุนจดทะเบียน และระดับขั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว ทุนองค์กร ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านการเรียนรู้องค์กร และด้านนวัตกรรมองค์กร และความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อพนักงาน ด้านความรับผิดชอบต่อลูกค้า ด้านความรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่ และด้านความรับผิดชอบต่อภาครัฐที่มีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย ตามแนวคิดโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคทางสถิติเพื่อค้นหาตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม โดยเป็นการวิเคราะห์ที่ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีตั้งแต่สองตัวขึ้นไป และผลการวิเคราะห์จะทำให้ทราบว่าตัวแปรอิสระใดที่ส่งผลและไม่ส่งผล และยังทราบขนาดอิทธิพลโดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน นอกจากนี้ผลที่ได้ยังสามารถนำไปสร้างสมการทำนายได้ (Regression Equation) โดยผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เมื่อมีการเพิ่มปัจจัยทีละตัว พบว่า ในการวัดระดับทุนองค์กร ความรับผิดชอบต่อสังคม และผลการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจ กิจกรรมมีทุนองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 กิจกรรมมีความรับผิดชอบต่อสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 และกิจกรรมมีผลการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจในภาพรวมมีระดับผลการดำเนินงานดีขึ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ทุนองค์กร	4.07	0.517	สูง
ความรับผิดชอบต่อสังคม	4.50	0.263	สูงมาก
ผลการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจ	3.64	0.468	ดีขึ้น

ตัวแปรของลักษณะทั่วไปขององค์กร ได้แก่ ประเภทอุตสาหกรรม ระยะเวลาในการดำเนินการ ทุนจดทะเบียน และระดับขั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว ทุนองค์กร ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านการเรียนรู้องค์กร ด้านนวัตกรรมองค์กร และความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อพนักงาน ด้านความรับผิดชอบต่อลูกค้า ด้านความรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่ และด้านความรับผิดชอบต่อภาครัฐ พบว่ามีเพียง 2 ตัวแปรที่สามารถทำนายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย ได้แก่ ทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กร และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สัมภากรถถอยพหุคูณ ตัวแปรลักษณะทั่วไปขององค์กร ทุนองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย แสดงเฉพาะตัวแปรที่ถูกเลือกเข้าตัวแบบสมการ

ทุนองค์กร	β	SE _{β}	t	p-value
ค่าคงตัว	1.455	0.418	3.478	0.001
ทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กร	0.262	0.094	2.672	0.009**
ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงาน	0.231	0.115	2.358	0.020*
R = 0.435; R ² = 0.189; Adjusted R ² = 0.176; F = 14.223				

หมายเหตุ * มีระดับนัยสำคัญ 0.05 ** มีระดับนัยสำคัญ 0.01

ส่วนประเภทอุตสาหกรรม ระยะเวลาในการดำเนินการทุนจดทะเบียน และระดับขั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว ทุนองค์กรด้านการเรียนรู้องค์กร ทุนองค์กรด้านนวัตกรรมองค์กร ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อลูกค้า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่ และ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อภาครัฐไม่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย โดยนำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวทำนายมาเขียนเป็นสมการพยากรณ์การพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย ในรูปคะแนนคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Score)

เมื่อ SUSTAIN = 1.455 + 0.262 (CULTURE) + 0.231 (EMPLOYEE)
 CULTURE แทน การพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย
 EMPLOYEE แทน ทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กร
 แทน ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงาน

ซึ่งสามารถอธิบายความหมายของสมการได้ว่า

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย = 1.455 + 0.262 (ทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กร) + 0.231 (ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงาน)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) = 0.435

ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R²) = 0.189

ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) = 0.176

จะเห็นว่าเมื่อนำตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรเข้าสู่สมการพยากรณ์แล้ว ก็จะได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) = 0.435 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) = 0.176 หรือสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 17.6

สามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กร และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงาน ซึ่งหมายความว่า ทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กร และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงานเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยโดยรวม ซึ่งจากค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวอธิบายได้ว่า หากไม่พิจารณาทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กร และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงาน จะพบว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยขององค์กรจะมีค่าอยู่ที่ระดับ 1.455

หากมีการเปลี่ยนแปลงทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กรเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลทำให้การพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยโดยรวมเพิ่มขึ้น 0.262 หน่วย ทั้งนี้เมื่อกำหนดให้ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงานมีค่าคงที่

หากมีการเปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงานเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลทำให้การพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยโดยรวมเพิ่มขึ้น 0.231 หน่วย ทั้งนี้ เมื่อกำหนดให้ทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กรมีค่าคงที่

จากผลการวิเคราะห์การส่งผลของทุนองค์กรที่มีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของ อุตสาหกรรมไทยในภาพรวม พบว่า ทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิง เศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมองค์กร เป็นวิถีชีวิตที่คนในองค์กรยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งจะกลายเป็นนิสัยและความเคยชิน และกลายเป็น ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีประเพณีปฏิบัติ ความเชื่อ ซึ่งมีผลทำให้การดำเนินงานขององค์กรก้าวหน้า และได้รับความเชื่อถือจากสังคม จากข้อดีของวัฒนธรรมองค์กรนี้เองจึงทำให้องค์กรเกือบทุกประเภท จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำวัฒนธรรมองค์กรมาใช้ในการบริหารและแก้ไขปัญหาองค์กรอย่างถูกวิธีเพื่อ ให้ได้รับความเชื่อถือ ภาพพจน์ที่ดี อันนำมาซึ่งชื่อเสียง เกียรติยศและความก้าวหน้าในระยะยาวของ องค์กรสอดคล้องกับการศึกษาของ Sanchez-Canizares et al. (2007) ที่ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมองค์กรและ ทุนทางปัญญา: รูปแบบใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อตรวจสอบการเชื่อมต่อระหว่างแนวความคิด ของวัฒนธรรมองค์กรและทุนทางปัญญาที่จะช่วยให้ข้อเสนอของรูปแบบในการวัดทุนทางปัญญา พบว่า ความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมจะเห็นภายในองค์กรใน 2 ระดับ คือ 1) วัฒนธรรมขององค์กรมี ความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมต่อกับโครงสร้างขององค์กร (ประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนองค์กร ทุนความสัมพันธ์ ทุนทางสังคม และทุนทางเทคโนโลยี) ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญขององค์กร และ 2) วัฒนธรรมแห่งชาติ (National Culture) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างในการบริหารจัดการ ความรู้และทุนทางปัญญาของบริษัทที่ตั้งอยู่ในประเทศที่แตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะที่กำหนดวัฒนธรรม ของบริษัท

นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ Martin-de-Castro et al. (2006) ได้ทำการศึกษาทุน องค์กรเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของบริษัท มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของทุน องค์กรหรือทุนของบริษัท ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์กร โครงสร้างองค์กร และการเรียนรู้องค์กรที่ สามารถเป็นแหล่งของความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้พยายามที่ประเมินทุนองค์กร จากมุมมองของทรัพยากร ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์กร และการเรียนรู้องค์กร เป็นสิ่งที่มี คุณค่าขององค์กรและสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับบริษัทได้อย่างยั่งยืนองค์กรใดที่มี ฐานทรัพยากรที่เป็นหนึ่งเดียวที่มีความแตกต่างจากองค์กรอื่นๆ และเป็นฐานทรัพยากรที่ประกอบไปด้วย ลิขสิทธิ์ที่เป็นความรู้ ความสามารถหรือทุนทางปัญญา องค์กรนั้นย่อมมีความได้เปรียบองค์กรอื่น โดย วัฒนธรรมองค์กรนั้นเป็นความตระหนักและการยึดถือปฏิบัติร่วมกันเกี่ยวกับพันธกิจ วิสัยทัศน์ และคุณค่า ต่างๆ เพื่อนำกลยุทธ์ขององค์กรไปปฏิบัติ (Kaplan & Norton, 2004, p. 13) และยังรวมถึงค่านิยมร่วม บรรทัดฐาน ความเชื่อ และข้อตกลงร่วมกันซึ่งรวมกันหรือผสมผสานกันแล้วทำหน้าที่ในการหล่อหลอม ทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กรให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน มุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์และ การสร้างนวัตกรรมเพื่อให้องค์กรเกิดเสถียรภาพมีความมั่นคง (สำเริง ไกยวงศ์, 2554, น.101) ซึ่งองค์กร ใดที่มีค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อบุคลากรในองค์กรจะทำให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติ ภารกิจต่อองค์กรและมีการพัฒนาการดำเนินงานขององค์กรในอนาคต (Malmelin, 2007, p. 304) และ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Daniel R. Denison (1990) ที่ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรและประสิทธิผลของ องค์กร พบว่า วัฒนธรรมองค์กรจะส่งผลต่อประสิทธิผล (Effectiveness) ขององค์กรเป็นอย่างมากจึงทำให้ ทุนองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย

และผลการวิจัยยังพบประเด็นการส่งผลของความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงานส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะพนักงานเป็นผู้ขับเคลื่อนในการดำเนินธุรกิจให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามทิศทาง นโยบายหรือแผนกลยุทธ์ขององค์กรกำหนด องค์กรจึงให้ความสำคัญกับพนักงาน โดยใช้หลักคุณธรรมและมนุษยธรรมอย่างเท่าเทียมกันต่อพนักงานทุกคนในองค์กรมิใช่แค่ความสัมพันธ์ในลักษณะการจ้างต่างตอบแทนเท่านั้น เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและสำคัญอย่างยิ่งขององค์กร การปฏิบัติต่อพนักงานอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม เป็นการสร้างสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดขึ้นกับพนักงาน ก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้อุตสาหกรรมประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของธุรกิจที่ได้ตั้งไว้ สอดคล้องกับการวิจัยของ Turker (2009) ที่ได้ทำการศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลต่อความผูกพันขององค์กรอย่างไร พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของพนักงานและลูกค้า มีอิทธิพลต่อความผูกพันขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำเร็จ ไกยวงศ์ (2554) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและประโยชน์ทางธุรกิจของการมีความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจให้อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า การมีความรับผิดชอบต่อพนักงานมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไร

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ทูนอนค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กรส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย จากข้อค้นพบนี้ทำให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กรว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าขององค์กรและสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กรได้อย่างยั่งยืน การกำหนดวัฒนธรรมองค์กรอย่างชัดเจนเพื่อให้พนักงานยอมรับและปฏิบัติตามด้วยวิธีการต่างๆ เช่น เป็นต้นแบบหรือตัวอย่างแก่พนักงาน (Role Model) สื่อสารเน้นย้ำทุกครั้งที่มีโอกาสให้พนักงานในองค์กรเข้าใจและปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร องค์กรนำกลยุทธ์ขององค์กรไปปฏิบัติรวมถึงการสร้างความร่วมมือและความสามัคคีของสมาชิกในองค์กรในการดำเนินงานทุกด้านของการประกอบกิจกรรม ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน มุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรมเพื่อให้องค์กรเกิดเสถียรภาพมีความมั่นคง อาทิสันับสนุนโครงการและกิจกรรมที่เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรสร้างโปรแกรมให้คำแนะนำข้อเสนอนแนะและความคิดเห็นเรื่องวัฒนธรรมองค์กรเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่พนักงานที่ปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร การปฐมนิเทศและฝึกอบรมพนักงาน ให้รางวัลแก่พนักงานดีเด่นจัดงานฉลองและพิธีการต่างๆเมื่อทำงานสำเร็จ เพื่อสร้างค่านิยมและแนวทางการทำงานแก่องค์กรจนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรหรือวิธีการทำงานที่พนักงานใช้เป็นแนวทางสำหรับดำเนินงาน ดังนั้นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมไทย จึงควรปลูกฝังค่านิยมให้กับพนักงานโดยมุ่งเน้นให้ยึดลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เพราะลูกค้าจะช่วยสะท้อนถึงความต้องการสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ในอนาคตตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์อื่นๆ อีกด้วย ความพึงพอใจของลูกค้าจึงเป็นค่านิยมที่เป็นหัวใจของการดำเนินธุรกิจและเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่สำคัญยิ่ง ดังนั้นการมุ่งเน้นที่ลูกค้าและการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าตลอดจนการเอาใจต่อลูกค้าในโอกาสที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่องค์กรควรกระทำเพราะจะสามารถนำไปสู่การประกอบการที่ดีขึ้นขององค์กรต่อไปในอนาคต

จากประเด็นการศึกษาที่พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านความรับผิดชอบต่อพนักงานส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย อาจเนื่องจากพนักงานเป็นผู้ขับเคลื่อนในการดำเนินธุรกิจให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามทิศทางที่ผู้นำขององค์กรกำหนด องค์กรจึงควรให้ความสำคัญกับพนักงาน มีการส่งเสริมพัฒนาทักษะด้านต่างๆให้กับพนักงานเพื่อการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น รวมทั้งดูแลสวัสดิการต่างๆ เพื่อให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมไทย จึงควรมีสวัสดิการของพนักงานทุกระดับในองค์กร เช่น การเพิ่มอัตราค่าจ้าง การเพิ่มสวัสดิการอื่นๆ ให้การเอาใจใส่เอื้ออาทรแทบทุกด้านในชีวิตของพนักงาน มองพนักงานในลักษณะเป็นองค์รวม (Holistic) คือ ไม่มองเพียงแค่การเป็นพนักงาน แต่จะดูแลถึงชีวิตครอบครัวของ

พนักงาน งานอดิเรก ความเชื่อ หรือการนับถือศาสนา ความหวัง ความวิตกกังวล และแรงบันดาลใจของพนักงานด้วย ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถเพิ่มความเชี่ยวชาญแก่พนักงาน สนับสนุนให้พนักงานประพฤติตนเป็นพลเมืองดีและสร้างประโยชน์ให้กับสังคม มีการคงอยู่หรือเพิ่มเงินรางวัลประจำปีเพื่อช่วยให้พนักงานนั้นมีทัศนคติที่ดีในการทำงานเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจในการทำงาน ก็จะทำให้องค์กรสามารถรักษาพนักงานไว้ได้ให้คงอยู่กับองค์กรตลอดไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของทุนองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมไทยที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
2. ควรศึกษาควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับทุนองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างมูลค่าเพิ่ม (S-Curve) และกลุ่มอุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve)

บรรณานุกรม

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2554). *อุตสาหกรรมสีเขียว*. สืบค้น 2 เมษายน 2559, จาก <http://green.industry.go.th/>
- จิตดา หมายมั่น และสมบัติ ทิมทรัพย์. (2559). Industry 4.0 อนาคตของอุตสาหกรรมไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 10(1), 14-28.
- ปิยธิดา ตั้งตระกูลสมบัติ. (2554). *การปรับตัวของอุตสาหกรรมไทยสู่โครงการอุตสาหกรรมสีเขียว*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2558, จาก <http://www.freightmaxad.com/magazine/?p=3669>
- พยัคฆ์ วุฒิรงค์. (2557). *การจัดการนวัตกรรม: ทรัพยากร องค์การแห่งการเรียนรู้ และนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: วี. พรินท์ (1991).
- พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2553). *การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร: การสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: บริษัท ไอทีซี พรีเมียร์ จำกัด.
- มันชัย สุทธิพันธุ์. (2556). ทางออกของธุรกิจไทยสู่หนทางแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 36(137), 38-50.
- สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม. (2556). *ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อความยั่งยืนขององค์กร* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไอคอนพรินต์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11* (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว. (2556). *คู่มืออุตสาหกรรมสีเขียวสำหรับผู้ประกอบการ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม.
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2559). *ภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรม เดือนธันวาคม 2559*. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.
- สำเริง ไกยวงศ์. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุและประโยชน์ทางธุรกิจของการมีความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจให้อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (ดุสิตนิพนธ์ ปริญญาการจัดการดุสิตบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Agan, Y., Kuzey, C., Acar, M. F., & Açıkoğlu, A. (2014). The Relationships Between Corporate Social Responsibility, Environmental Supplier Development, and Firm Performance. *Journal of Cleaner Production*, 1-10.
- Barney, J. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.
- Bose, S. & Thomas, K. (2007). Applying the balanced scorecard for better performance of intellectual capital. *Journal of Intellectual Capital*, 8(4), 653-665.
- Denison Daniel, R. (1990). *Corporate culture and organizational effectiveness*. New York: John Wiley.
- Drieniková, K & Sakl, P. (2012). Respecting Stakeholders and Their Engagement to Decision Making – The Way of Successful Corporate Social Responsibility Strategy. *Management and Quality*, 16, 165-173.
- Elbanna, S., Eid, R., & Kamel, H. (2015). Measuring hotel performance using the balanced scorecard: A theoretical construct development and its empirical validation. *International Journal of Hospitality Management*, 51, 105-114.
- Gupta, N. (2012). Corporate Social Responsibility In Textile Industry. *Golden Research Thoughts*, 2(4), 1-8.
- Huang, Y. C. & Wu, Y. C. (2010). Intellectual Capital and Knowledge Productivity: The Taiwan Biotech Industry. *Management Decision*, 48(4), 580 – 599.

- Husted, B. W., & Allen, D. B. (2007). Strategic Corporate Social Responsibility and Value Creation Among Large Firms - Lessons from the Spanish Experience. *Long Range Planning*, 40(6), 594 – 610.
- Jain, A. (2014). The Concept of Triple Bottom Line Reporting and India's Perspective. *Indian Journal of Applied Research*, 4(5), 128-130.
- Jamali, D. (2008). A Stakeholder Approach to Corporate Social Responsibility: A Fresh Perspective into Theory and Practice. *Journal of Business Ethics*, 82, 213–231
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1992). *The Balance Scorecard: Measures that Drive Performance*. Harvard Business Review. 12, 71-79.
- Kaplan, R. & Norton, D. (2004). *The strategy map: guide to aligning intangible assets*. Strategy and Leadership, 32(5), 10-17.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. (3rded.). New York, NY: The Guilford Press.
- Malmelin, N. (2007). Communication Capital: Modelling Corporate Communications as an Organizational Asset. *Corporate Communications: An International Journal*, 12(3), 298-310.
- Markley, M. J., & Davis, L. (2007). Exploring Future Competitive Advantage Through Sustainable Supply Chains. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 37(9), 763 – 774.
- Martin-de-Castro, G., Navas-Lopez, J.E., Lopez-Saez, P. & Alama-Salazar, E. (2006). Organizational Capital as Competitive Advantage of the Firm. *Journal of Intellectual Capital*, 7(3), 324-337.
- Mirkamali, K. S., & Salajeghe, S. (2014). Measuring the Relationship between Intellectual Capital and Project Managers Competency Model in the Project Oriented Organizations. *Research in Business and Management*, 1(2), 55-80.
- Sanchez-Canizares, S.M., Ayuso Munoz, M.A. & Lopez-Guzman, T.(2007). Organizational culture and intellectual capital: a new model. *Journal of Intellectual Capital*, 8(3), 409-430.
- Shafiee, M., Lotfi, F. H., & Saleh, H. (2014). Supply chain performance evaluation with data envelopment analysis and balanced scorecard approach. *Applied Mathematical Modelling*, 38, 5092-5112.
- Shen, L., Govindan, K., & Shankar, M. (2015). Evaluation of Barriers of Corporate Social Responsibility Using an Analytical Hierarchy Process under a Fuzzy Environment—A Textile Case. *Sustainability*, 7, 3493-3514.
- Shen, Y. C., Chen, P. S. & Wang, C. H. (2015). A study of enterprise resource planning (ERP) system performance measurement using the quantitative balanced scorecard approach. *Computers in Industry*, 2691, 1-13.
- Stevanović, T., & Randelović, M. P. (2012). Sustainability Balanced Scorecard and Eco-Efficiency Analysis. *Economics and Organization*, 9(2), 257 – 270.
- Turker, D. (2009). How Corporate Social Responsibility Influences Organizational Commitment. *Journal of Business Ethics*, 89, 189–204.
- Yahya, N.A., Arshad, R. & Kamaluddin, A. (2015). Green Intellectual Capital Resources as Drivers of Firms' Competitive Advantage. *Intellectual Capital and Knowledge Management and Organizational Learning*, 327-335.

ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่ง
ผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน
สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

INSTRUCTIONAL LEADERSHIP FACTORS OF
SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE
QUALITY OF LEARNING MANAGEMENT
OF PRIVATE SCHOOL TEACHERS UNDER THE
FOUNDATION OF THE CHURCH OF CHRIST IN
THAILAND

เกตอัมพร มียิ่ง*

Kate-Amporn Meeying

สินธะวา คามดิษฐ์**

Sinthawa Khamdit

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Student, Master of Education (Educational Management), College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

* Email: katekoy@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Assistant Professor and Ph.D., College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University

** Email: sinthawa.kha@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูเอกชน ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูเอกชน และวิเคราะห์ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 335 คน จาก 25 โรงเรียน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ สถิติใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และภารกิจของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ส่วนด้านการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูเอกชนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการวางแผนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านผลงานการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูมีความสัมพันธ์กันในทางบวกและอยู่ในระดับสูง ($r = .722$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ชุดปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูเอกชนได้ร้อยละ 61.30

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ คุณภาพการจัดการเรียนรู้ ปัจจัยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

Abstract

The purpose of this research were to study the level of instructional leadership of school administrators, to study the level of quality of learning management of private school teachers, to study relationships between factors of instructional leadership of school administrators and the quality of learning management of private school teachers and to analyze factors of instructional leadership of school administrators can predict the quality of learning management of private school teachers. The sample consisted of 335 teachers and school administrators from 25 schools under the foundation of the Church of Christ in Thailand by simple random sampling. A 5-level rating scale questionnaire and interview were used to collect data. The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, and Pearson Product Moment Correlation Coefficient, and stepwise multiple regression. The results of this research show that: 1) The instructional leadership of school administrators in average were mostly high level. When considered individual aspects of instructional leadership, listed in descending order of mean as follow: The vision, purpose and task of school was at the highest level and supervision of teacher performance was at the lowest level. 2) The quality of learning management of private school teachers in average were mostly at high level. When considered individual aspects of quality of learning management, listed in descending order of mean as follow: The planning and organizing learning activities were at the highest level and the research study to solving and developing the learner's potential were at the lowest level. 3) The instructional leadership of school administrators and the quality of learning management teacher has the high level of relationships ($r = .722$) at .05 level of significance. 4) The set of factors of instructional leadership can predict the quality of learning management of private school teachers at 61.30 percent.

Keywords: Instructional Leadership, Quality of Learning Management, Factors, Stepwise Multiple Regression

บทนำ

การกำหนดนโยบายการศึกษาเพื่อชีวิต ตอบโจทย์การดำรงชีวิตและการเลี้ยงชีพ มีทักษะทางวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะการทำงาน คุณลักษณะของผู้เรียนที่ต้องการในอนาคต การสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษา การปรับระบบการเรียนการสอน สิ่งสำคัญที่สุด คือ ครูต้องมีคุณภาพ การเตรียมการสอนเพิ่มมากขึ้น การใช้เทคนิคการสอนเพื่อให้ผู้เรียนนำประสบการณ์จริงมาวิเคราะห์ และตั้งคำถามให้เกิดการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเน้นพัฒนาเทคนิคการสอน และกระบวนการคิดของครู

ผู้ที่มิบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะผู้นำองค์กรที่มีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับทุกสถานการณ์ มีลักษณะของผู้นำที่ควรเป็นแบบอย่างในการให้บุคลากรทุกระดับ ทุกฝ่ายร่วมมือปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถ สร้างขวัญกำลังใจให้เกิดความพึงพอใจในงาน เกิดความรัก ความศรัทธา ความเสียสละ พร้อมทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด สติปัญญาในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุด

กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีศักยภาพสูงขึ้น บุคคลที่สำคัญที่สุด คือ ครู เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญที่ต้องตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูจึงจะสามารถนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่มีศักยภาพสูง มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารจะส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จด้านการคุณภาพของโรงเรียน ผลรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์รายงานโดยสำนักงานพันธกิจการศึกษา มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผลการทดสอบทั้ง 27 โรงเรียนมีความแตกต่างกันมาก จึงส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน และต่อคุณภาพผู้เรียน เป็นลูกโซ่ ถึงคุณภาพของเยาวชนในประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อทราบข้อมูลที่ชัดเจนสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย อันจะเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาของประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

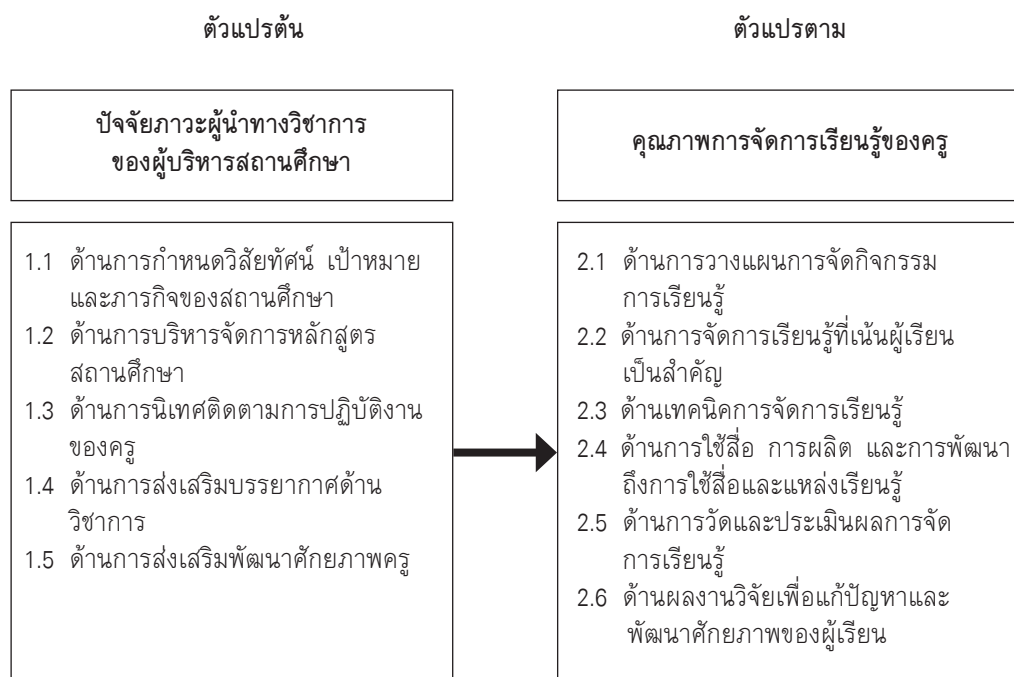
1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
4. เพื่อวิเคราะห์ชุดปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ชุดปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยเน้นความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 กลุ่ม ตัวแปรต้น คือปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ตามกรอบทฤษฎีภาวะผู้นำทางวิชาการของ กลิคแมน (Glickman, 2007, pp.47-52) และทฤษฎีของแมคอีวาน (McEwan, 2003, pp.135-148) สิ่งเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ สรุปขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา ดังนี้ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและภารกิจของสถานศึกษา 2) การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา 3) การนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู 4) การส่งเสริมบรรยากาศด้านวิชาการ 5) การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครู และ ตัวแปรตาม คือ คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู จากแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรอบแนวคิดตัวบ่งชี้ของ สมศ. รอบสาม และรอบสี่ (2559-2563) ในการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ และกำหนดไว้ 6 ด้าน คือ 1) การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) เทคนิคการจัดการเรียนรู้ 4) การใช้สื่อ การผลิตและการพัฒนาถึงการใช้สื่ออุปกรณ์การสอนและแหล่งเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 6) ผลงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน สามารถเขียนเป็นดังกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้างาน และครูผู้สอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จากครูโรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ปีการศึกษา 2559 จากจำนวนผู้บริหารและครูจากประชากร จำนวน 2,644 คน ซึ่งมาจาก 27 โรงเรียน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973, อ้างถึงใน ชีรวุฒิ เอกะกุล, 2543, น.4) ได้จำนวนโรงเรียนตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย 25 โรงเรียน และในโรงเรียนตัวอย่างดังกล่าว คำนวณได้จำนวน

ตัวอย่างผู้บริหารและครูที่เป็นตัวอย่างได้ จำนวน 337 คน เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตอนที่ 3 คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน ในสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยตอนที่ 2-3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) และ ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู จากผลการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) 0.60-1.00 และจากการทดลองใช้ (Try Out) ได้ค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98 ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยส่งทางไปรษณีย์ และเก็บรวบรวมด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืน 335 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.41 การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ด้วยคำสั่ง Stepwise

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเพื่อหาปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร (n=335)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และภารกิจของสถานศึกษา	4.23	0.49	มาก	1
ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา	4.21	0.51	มาก	2
ด้านการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู	4.15	0.62	มาก	5
ด้านการส่งเสริมบรรยากาศด้านวิชาการ	4.18	0.56	มาก	4
ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครู	4.19	0.56	มาก	3
รวม	4.19	0.47	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และภารกิจของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.23) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.21) และด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครู ($\bar{X}$ = 4.19) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู ($\bar{X}$ = 4.15)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (n=335)

คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
ด้านการวางแผน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.18	0.50	มาก	1
ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.12	0.58	มาก	2
ด้านเทคนิคการจัดการเรียนรู้	4.04	0.56	มาก	3
ด้านการใช้สื่อ การผลิต และการพัฒนาถึงการใช้สื่อ และแหล่ง เรียนรู้	4.01	0.58	มาก	5
ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้	4.04	0.59	มาก	4
ด้านการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน	3.87	0.65	มาก	6
รวม	4.04	0.52	มาก	-

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.18$) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X}= 4.12$) และด้านเทคนิคการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.04$) ตามลำดับ ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ($\bar{X}=3.87$)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร กับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู และวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ชุดปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการที่สามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ปรากฏตามตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร กับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (n=335)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู						คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (Y)
	การวางแผน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (y_1)	การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (y_2)	เทคนิคการจัดการเรียนรู้ (y_3)	การใช้สื่อ การผลิต/พัฒนา และแหล่งเรียนรู้ (y_4)	การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (y_5)	การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา ศักยภาพผู้เรียน (y_6)	
การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และการกิจ (χ_1)	.526*	.559*	.538*	.502*	.451*	.368*	.546*

ตารางที่ 3 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร กับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (n=335) (ต่อ)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู						คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (Y)
	การวางแผนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (y ₁)	การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (y ₂)	เทคนิคการจัดการเรียนรู้ (y ₃)	การใช้สื่อ การผลิต/พัฒนา และแหล่งเรียนรู้ (y ₄)	การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (y ₅)	การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา ศักยภาพผู้เรียน (y ₆)	
การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และภารกิจ (X ₁)	.526*	.559*	.538*	.502*	.451*	.368*	.546*
การบริหารจัดการหลักสูตร (X ₂)	.559*	.548*	.535*	.514*	.451*	.393*	.556*
การนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู (X ₃)	.533*	.535*	.596*	.564*	.549*	.524*	.617*
การส่งเสริมบรรยากาศด้านวิชาการ (X ₄)	.606*	.705*	.681*	.737*	.558*	.665*	.739*
การส่งเสริมพัฒนา ศักยภาพครู (X ₅)	.652*	.548*	.618*	.550*	.522*	.494*	.628*
ภาวะผู้นำทางวิชาการ (X)	.671*	.675*	.695*	.671*	.594*	.576*	.722*

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกและอยู่ในระดับสูง ($r = 0.722$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารทุกด้านมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนผลการวิเคราะห์ชุดปัจจัยของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่สามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู โดยวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ด้วยคำสั่ง Stepwise แสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงน้ำหนักในการอธิบายปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (n=335)

ตัวแปร	B	Beta	SE.b	t	p-value
ด้านการส่งเสริมบรรยากาศด้านวิชาการ ()	.493	.532	.046	10.679	.000
ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครู ()	.233	.253	.048	4.822	.003
ด้านการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู()	.141	.168	.048	2.961	.000
ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ()	-.229	-.225	.071	-3.218	.001
ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายและภารกิจ()	.158	.151	.059	2.692	.007
ค่าคงที่ (a)	.718		.166	4.324	.000
ค่า R	.783	(R ² =0.613)			
ค่า F	104.406				

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

สมการที่ใช้ในการพยากรณ์ คือ

$$\hat{Y} = 0.718 + 0.493x_4 + 0.233x_5 + 0.141x_3 + 0.158x_1 - 0.229x_2 \dots\dots\dots(1)$$

จากตารางที่ 4 พบว่า ชุดปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู โดยปัจจัยด้านการส่งเสริมบรรยากาศด้านวิชาการสามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูได้ดีที่สุด (B = .493) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครู (B = .233) ปัจจัยด้านการบริหารหลักสูตร (B = -.229) และปัจจัยด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและภารกิจ (B = .158) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู (B = .141) สามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูได้น้อยที่สุด

โดยสรุป ชุดปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูได้ ร้อยละ 61.30 (R²=0.613) และอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำประเด็นและข้อค้นพบที่สำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพล และสามารถอธิบายหรือพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ร้อยละ 61.30 สอดคล้องกับ ชฎากาญจน์ เจริญชนม์ (2553, น.40) ระบุว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน และสอดคล้องกับ กอบศักดิ์ มูลมัย (2554, น.92-100) ได้ศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.2 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูสูงสุด คือ การส่งเสริมบรรยากาศด้านวิชาการ ทั้งนี้เนื่องมาจากกระบวนการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดมูลนิธิมีนโยบายให้ทุกฝ่ายดำเนินการ SWOT Analysis งานวิชาการของโรงเรียน นำข้อเสนอแนะไปพัฒนา ครูและนักเรียนได้วางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันช่วยกันสร้างกิจกรรม

ที่เกิดการเรียนรู้ มีการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ จัดให้มีการอบรมพัฒนาทักษะต่างๆ นักเรียนได้รับประสบการณ์ตามความถนัดและหลากหลาย เพื่อสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน พัฒนากิจกรรมทุกปี การศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ครูมีเจตคติที่ดีต่อการประเมินตนเอง เพื่อนำผลการประเมินใช้ในการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนด้านวิชาการสอดคล้องกับ วิชาญ จุลวรรณ (2547, น.94-95) กล่าวว่า การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการเป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้รองลงมาคือ การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครู ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดมูลนิธิฯมีระบบการส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอ มีการส่งเสริมให้ครูอบรมศึกษาดูงานเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งมีการเชิญวิทยากรภายนอกที่เชี่ยวชาญด้านเทคนิคการจัดการเรียนรู้ การสร้างและการใช้สื่อที่ทันสมัยสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาวิชาชีพพร้อมกันอย่างเป็นระบบ ด้วยกระบวนการ Professional Learning Community (PLC) และมีการใช้ระบบ Coaching Mentoring ผู้บริหารใหม่ จากพันธกิจการศึกษา และเตรียมผู้นำรุ่นต่อไปให้พร้อมสำหรับการเข้าสู่ตำแหน่ง ส่งเสริมผู้นำทางวิชาการ อย่างมีระบบการ เริ่มจากการเรียนรู้งานก่อน และหมุนเวียนเปลี่ยนลักษณะของงานทุกวาระๆ ละ 2-3 ปีการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครู ปรากฏได้ชัดเจนเกี่ยวกับ การฝึกอบรมการปฏิบัติงาน การประชุมวิชาการ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การช่วยเหลือเพื่อครูในการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ Lesson Study การอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ วิจัยและเทคนิคการเรียนรู้ สอดคล้องกับ วีระ รุญเจริญ (2546, น.19-21) กล่าวว่า การส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ด้วยการให้ครูเข้าอบรม ร่วมประชุมสัมมนา และทัศนศึกษาหาความรู้ เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก จะสามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้นได้ รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจ และทัศนคติเชิงบวกให้กับผู้ร่วมงาน สร้างความเชื่อมั่น สร้างทีมงาน รวมทั้งสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และการให้รางวัล ก็เป็นบทบาทของผู้บริหาร

1.4 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ ลำดับที่สาม คือ ปัจจัยด้านการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการจัดให้ครู และผู้นำทางวิชาการทุกฝ่ายมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการ พบปะให้ความเห็นด้านการจัดการเรียนรู้ แนวทางการพัฒนานวัตกรรม การสอน ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการนิเทศติดตามการปฏิบัติงาน ประเมินและนิเทศตามสภาพจริง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยระบบนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ดังเช่น ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2542, น.176) ระบุว่ากรณีนี้เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียน การสอน หลักสูตร การจัดครูเข้าสอน การจัดสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวกการเตรียมการสอนและการพัฒนาครูรวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอน กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มี คุณภาพ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น สอดคล้องกับปฐม ปรีปนังกูร (2554, น.109-110) ได้ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ด้านการนิเทศการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาข้อพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

จากผลการวิจัย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และภารกิจของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายคริสตจักร เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ และยุทธศาสตร์ตามนโยบายของมูลนิธิฯ รวมทั้งการดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้สามารถแข่งขันได้กับสถานศึกษาของรัฐและเอกชนด้วยกัน

เป็นทางเลือกสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ปกครองและนักเรียนสอดคล้องกับ ฮอลลิงเกอร์ (Hallinger, 2005, pp.221-240) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารควรมุ่งเน้นการปรับปรุงการสอนของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ แมคอีวาน (McEwan, 2003, p.6) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการเรียนการสอน โดยมีครู นักเรียน หลักสูตร เข้ามาหลอมรวมและมีปฏิสัมพันธ์กัน

ส่วนด้านการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาเน้นให้ความสำคัญด้านอื่นมากกว่า และอาจมีกระบวนการนิเทศการปฏิบัติงานของครู เช่น การกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การประเมิน ติดตามและการปรับปรุงแก้ไขด้านการนิเทศการปฏิบัติงานของครูยังไม่เหมาะสม สอดคล้องกับวาริรัตน์ ทองหมู่ (2554, น.102-107) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีการปฏิบัติในระดับต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

3. คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

จากผลการวิจัย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาในสังกัดมูลนิธิฯ มีนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำหลักสูตร รายวิชา กำหนดการสอน โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทุกภาคเรียน การเลือกเทคนิค การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมมีคุณภาพอีกทั้งยังมีกระบวนการสะท้อนการคิด ระดมสมอง และแลกเปลี่ยน ประสบการณ์เชื่อมโยงทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับการประเมินคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่ระบุว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดได้ปฏิบัติจริง สรุปองค์ความรู้ จนเกิดเป็นทักษะสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2543) ที่ระบุถึงลักษณะครูรุ่นใหม่ในศตวรรษที่ 21 เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรอบรู้เกี่ยวกับศาสตร์ การสอน ทันสมัยมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ เข้าใจพัฒนาการของผู้เรียน สามารถจัดกิจกรรม การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนด้านการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ อาจเป็นเพราะครูยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการทำวิจัยอย่างชัดเจน ตลอดจนยังไม่สามารถสร้างเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับอมรรัตน์ สาริยะมา (2552, น. 97-100) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครู พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

4. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

จากผลการวิจัย พบว่า ด้านเทคนิคการจัดการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ในระดับสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนครูผู้สอนพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนรู้หลายหลายรูปแบบและ สม่่าเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีวรรณ จันทนาคน (2558, น. 352-361) กล่าวว่าภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้บริหารสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพของครู ในระดับค่อนข้างสูง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยโดยปัจจัย ด้านการส่งเสริมบรรยากาศด้านวิชาการสามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูได้ดีที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครู ปัจจัยด้านการบริหารหลักสูตร และปัจจัยด้าน การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และภารกิจ ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านการนิเทศติดตามการปฏิบัติงาน ของครู สามารถพยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูได้น้อยที่สุดดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจากโรงเรียนที่มีผลงานปฏิบัติที่เป็นเลิศทางด้านวิชาการ เช่น โรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน โรงเรียนที่ผ่านการประเมินจาก สมศ. เพื่อพัฒนางานวิชาการ และหารูปแบบนวัตกรรมสำหรับการบริหารจัดการงานวิชาการให้มีคุณภาพ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ของครู และคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่นใดที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอีกบ้าง หรือ อาจมีการวิเคราะห์ถดถอยปัจจัยอื่นๆ ที่พยากรณ์คุณภาพการจัดการเรียนรู้
3. ควรมีการวิจัยโดยใช้แนวคิด ทฤษฎีอื่นซึ่งอาจมีตัวแปรที่แตกต่างไป เพื่อจะได้ข้อมูลในมิติอื่นที่เป็นปัจจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

บรรณานุกรม

- กอบศักดิ์ มูลมัย. (2554). *ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ สาขาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม) ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*
- ชฎากาญจน์ เจริญชนม์. (2553). *ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. (วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศึกษาศาสตร์). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- ปฐม ปรีปนังกูร. (2554). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. (สารนิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา). สงขลา:มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*
- ทวิวรรณ จันทนาคิน. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษากับพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิผลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (วิทยานิพนธ์ สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง*
- ธีรวุฒิ เอกะกุล . (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.*
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2542). *การนิเทศการศึกษา: ทฤษฎีและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*
- วาริรัตน์ ทองหมู่. (2554). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอวังสะพุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. (วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.*
- วิชญ์ จุลวรรณ. (2547). *การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *คุณภาพของครูสู่คุณภาพแห่งการเรียนรู้ = Quality Teachers For Quality Learning: A Review of Teacher Education GREEN PAPER October 1997. (สุรศักดิ์ หลาบมาลา, ผู้แปลและเรียบเรียง). กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.*
- อมรรัตน์ สารีขมา. (2552). *พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5. (วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศึกษาศาสตร์). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- Glickman, D. (2007). *Supervision and instructional Leadership: A developmental approach. (7th ed.). Boston: Pearson international ed.*
- Hallinger, P. (2005). Instructional Leadership and the School Principal: A Passing Fancy that Refused to Fade Away, *Leadership and Policy in schools, 4*(3), 221-239 .
- McEwan, K. (2003). *7 Steps to Effective Instructional Leadership. California: Corwin Press.*

รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

THE INSTRUCTIONAL SUPERVISION MODEL TO ENHANCE THINKING SKILLS IN BASIC EDUCATION

พาสนา ชลบุรีพันธุ์*

Passana Chonburapun

สินธะวา คามดิษฐ์**

Sinthawa Khamdit

พินสุดา สิริธรงค์ศรี***

Pinsuda Siridhrungsri

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Ph.D. Candidate, Doctor of Philosophy Program in Educational Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

* Email: passana.chon@gmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ประจำสาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Assistant Professor and Ph.D., Faculty of Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

** Email: sinthawa.kha@dpu.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ประจำสาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*** Assistant Professor and Ph.D., Faculty of Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

*** Email: pinsuda.sir@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ และนำเสนอรูปแบบการนิเทศการสอน เป็นวิจัยเชิงผสมการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 400 คน เครื่องมือคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 9 คน และสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เครื่องมือแบบสัมภาษณ์และแบบตรวจสอบรูปแบบการนิเทศการสอน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการการนิเทศการสอนโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ จัดกิจกรรมการนิเทศการสอน ด้านเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนมีความต้องการมากที่สุดและรูปแบบการนิเทศการสอนมี 4 หลักการ ได้แก่ หลักคุณภาพ หลักการมีส่วนร่วม หลักบูรณาการและความต่อเนื่องและหลักความทันสมัยของเทคโนโลยีและข้อมูลที่ต้องการ

คำสำคัญ: การนิเทศการสอน ทักษะการคิด

Abstract

The purpose of this research was to study current status, problems and needs as well as to propose the Instructional Supervision Model. Mixed method was employed. Quantitative research used a questionnaire to collect data from 400 informants. Data was analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research conducted depth interview with 9 key informants and focus group discussion with 10 experts used interview form and Instructional Supervision Model check list. Content analysis was implemented.

The research revealed that current status and needs of instructional supervision was in high level. Most practice activity found was the instructional supervision activities. The highest needs were techniques and methods of instructional supervision. Model's 4 principles comprised principle of quality, principle of participation, principle of integration and continuity, and principle of modern technology and correct information.

Keywords: Instructional Supervision, Thinking Skills

บทนำ

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การเข้าถึงแหล่งความรู้ต่างๆ ทำได้ง่าย และรวดเร็วมาก ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทย การเตรียมคนให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการเสริมสร้างและพัฒนาความสามารถด้านการคิดแก่ผู้เรียน ให้สามารถจัดสรร คัดเลือก และประยุกต์ใช้เป็น ดังนั้น ทักษะการคิดจึงเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับคนในยุคนี้และจำเป็นจะต้องมีการจัดการศึกษา เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงนี้ เห็นได้จากนโยบายการศึกษาของประเทศไทยที่สะท้อนให้เห็นถึง ความสำเร็จของการคิดที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 กล่าวว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับการจัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ก็ได้กำหนดสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดของผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การส่งเสริมทักษะการคิดยังสอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 และการศึกษา 4.0 ของรัฐบาลในปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นการจัดการศึกษาทุกระดับที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญและจำเป็นของนวัตกรรม เพื่อไปคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรม ให้แก่สังคมไทยที่สามารถแข่งขันได้ในเวทีสากลและมีมูลค่า ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งทักษะดังกล่าวได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดออกแบบเชิงนวัตกรรม และคิดรับผิชอบต่อสังคมแต่จากผลการประเมินและทดสอบทางการศึกษาต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพเด็กไทยยังไม่เป็นที่น่าพอใจ โดยเฉพาะเด็กส่วนใหญ่ขาดทักษะด้านการคิดซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของไทย แนวทางการแก้ไขปัญหาคือคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมต่างประเทศ และทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จำเป็นต้องขับเคลื่อนปฏิรูปการจัดการศึกษาในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเร่งด่วน การนิเทศการสอนเป็นงานหนึ่งของการจัดการศึกษาที่มีกระบวนการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้นิเทศและผู้บริหารนิเทศ โดยมีเป้าหมายที่คุณภาพผู้เรียน และคุณภาพการศึกษา แต่สภาพปัจจุบันการนิเทศการสอน ยังมีปัญหาค่อนข้างมาก เช่น ขาดแคลนผู้นิเทศที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ ขาดการประสานการทำงานร่วมกัน ขาดงบประมาณ มีภาระมาก ไม่มีเวลาติดตามอย่างต่อเนื่อง ขาดความศรัทธา เชื่อถือจากผู้บริหารนิเทศ ซึ่งปัญหาต่างๆ ส่งผลกระทบต่อการนิเทศการสอนเป็นอย่างมาก

จากสภาพปัญหา ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าวจึงได้ศึกษารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด และให้สถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 กำหนดให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา และในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสมรรถนะด้าน

ความสามารถในการคิดของผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการจัดการเรียนรู้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ การคิด และในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะสร้างให้เด็กและ เยาวชนที่เข้าสู่วิทยาศาสตร์ในระบบ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาให้มีความรู้และทักษะดังกล่าวดังนั้น การนิเทศการสอนจึงเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด ทั้ง ทักษะการคิดขั้นพื้นฐานและทักษะการคิดขั้นสูง วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนเป็นแนวคิดการ นิเทศการสอนดังกล่าวสรุปได้ว่า การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศการ สอนและผู้รับการนิเทศ เพื่อส่งเสริม สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ มีความเป็นประชาธิปไตย เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สร้างเสริมขวัญและกำลังใจ ปรับปรุงการเรียนการสอน และประสาน สัมพันธ์ระหว่างงานนิเทศกับงานอื่นๆ โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย และเป้าหมายการนิเทศไว้อย่างชัดเจน มีการดำเนินงานอย่างมีระบบ เน้นความร่วมมือกันอย่างจริงจัง ถูกต้องตามหลักวิชา มีลักษณะของความ เป็นวิทยาศาสตร์ และตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นประชาธิปไตย

กระบวนการในการนิเทศการสอนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะในการนิเทศการสอน นั้น เพื่อให้สำเร็จดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล จะต้องอาศัยกระบวนการซึ่งเป็นการ ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกัน และมีระเบียบแบบแผน ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอ กระบวนการนิเทศไว้ ดังนี้

สัจจ อูทรานันท์ (2530, น. 84-88) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการสอนไว้ 5 ขั้นตอน (PIDRE) คือ 1. การวางแผนการนิเทศ (P-Planning) 2. การให้ความรู้ในสิ่งที่ทำตามแผน (I-Informing) 3. การปฏิบัติตาม แผน โดยผู้รับการนิเทศเป็นผู้ดำเนินการ (D-Doing) 4. การส่งเสริม และสนับสนุนด้านขวัญ และกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน (R-Reinforcing) 5. การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (E-Evaluating)

วัชร เล่าเรียนดี (2553, น. 27-28) ได้นำเสนอกระบวนการนิเทศการสอนไว้ 7 ขั้นตอน คือ 1. การวางแผนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ (ครู หรือคณะครู) 2. การเลือกประเด็นหรือเรื่องที่ สนใจจะปรับปรุงและพัฒนา 3. การนำเสนอโครงการพัฒนาและขั้นตอนการปฏิบัติให้ผู้บริหารโรงเรียนได้รับ ทราบเพื่ออนุมัติการดำเนินการ 4. การให้ความรู้หรือการแสวงหาความรู้จากเอกสารต่างๆ และการฝึกอบรม เชิงปฏิบัติการการจัดการเรียนการสอน 5. การจัดทำแผนการนิเทศกำหนดวัน เวลาที่จะนิเทศ 6. การดำเนินการ ตามแผน 7. การสรุปผล ประเมินผลการปรับปรุงและพัฒนาแล้วรายงานผลสำเร็จ

Harris (1985, pp13-15) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการสอนในโรงเรียนไว้ว่ามี 6 ขั้นตอน คือ 1. ประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) 2. จัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) 3. ออกแบบวิธี การทำงาน (Designing) 4. จัดสรรทรัพยากร (Allocating resources) 5. ประสานงาน (Coordinating) 6. นำการ ทำงาน (Directing)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, น.1-5) กำหนดให้ศึกษานิเทศก์จัดทำข้อมูล สารสนเทศเพื่อการนิเทศ สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการนิเทศการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการทำวิจัยเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

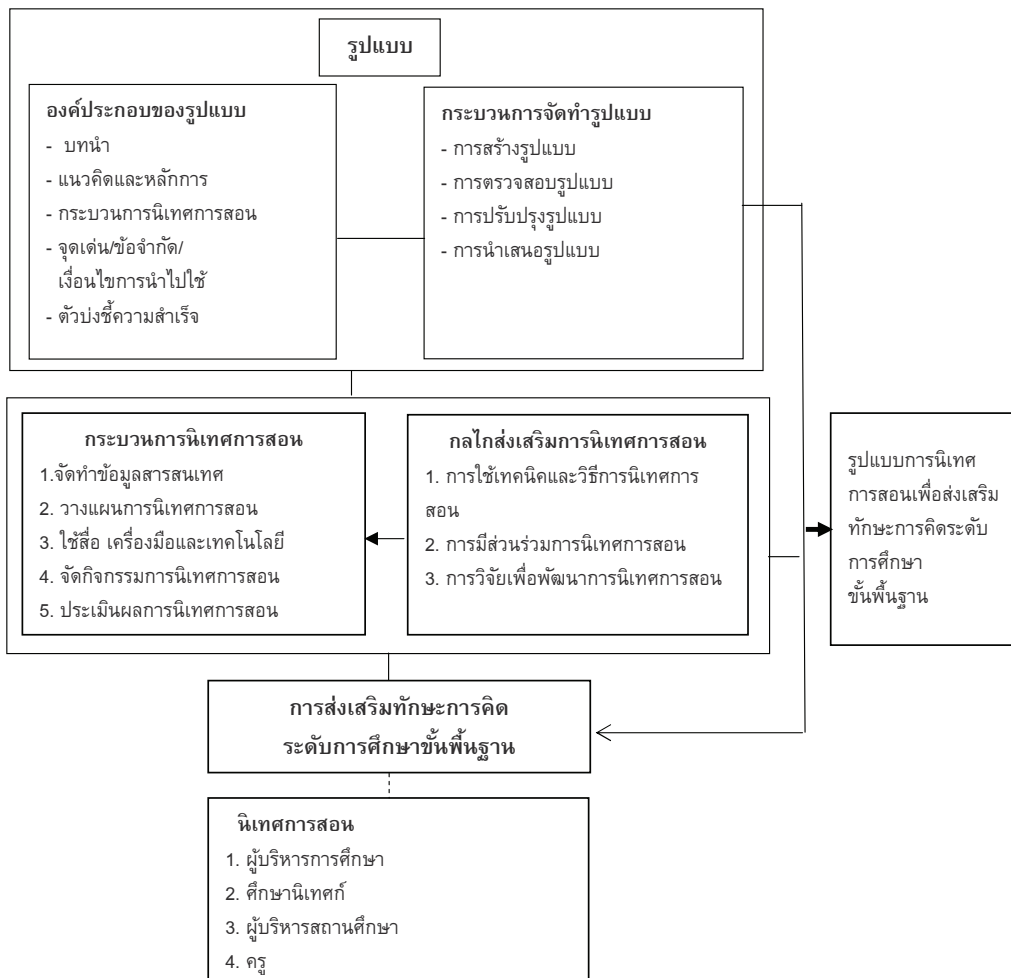
สรุปการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศการสอนและผู้รับการนิเทศ ในการให้ความช่วยเหลือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและนักเรียน โดยมีองค์ประกอบ ของกระบวนการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกระบวนการนิเทศการสอนทั่วไปที่ผู้นิเทศการสอนใช้ให้แก่ จัดทำข้อมูลสารสนเทศ วางแผนการนิเทศการสอน ใช้สื่อเครื่องมือ และเทคโนโลยีจัดการกิจกรรมการนิเทศ การสอน ประเมินผลการนิเทศการสอน และกลไกส่งเสริมการนิเทศการสอนได้แก่ การใช้เทคนิคและวิธี การนิเทศการสอน การมีส่วนร่วมการนิเทศการสอนและการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอน

ทักษะการคิด มีความสำคัญที่จะต้องปลูกฝังหรือพัฒนาแก่ผู้เรียนเพราะทักษะการคิดเป็นหัวใจ ของการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าถึงความรู้ ความสามารถ และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, น.26) กล่าวว่าความคิดคือกิจกรรมทางความคิดที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ

เจาะจง เราเห็นว่าเรากำลังคิดเพื่อวัตถุประสงค์อะไรบางอย่าง และสามารถควบคุมให้คิดจนบรรลุเป้าหมายได้ทีละขั้น ชัมมณี (2551, น.27) กล่าวถึงความสำคัญของการคิดไว้ว่า การคิดเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่สำคัญที่สุดที่จะมีผลและรากฐานของการเปลี่ยนแปลงในชีวิต แต่ละบุคคลในการดำเนินงานของสังคม ถ้าคนแต่ละคนคิดดี คิดถูกต้อง คิดเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของคนและความเป็นไปของสังคมก็จะดำเนินไปอย่างมีคุณค่าสูง การคิดจึงเป็นเรื่องสำคัญของมนุษย์ทักษะการคิดประกอบด้วยทักษะการคิดขั้นพื้นฐานและทักษะการคิดขั้นสูง หรือทักษะการคิดที่ซับซ้อน

สรุปทักษะการคิด เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีทักษะความสามารถ ความชำนาญในการคิดทุกประเภท ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ และความสามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ สามารถนำมาเขียนเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด มีกระบวนการศึกษา ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์งานวิจัยและแหล่งข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน ทักษะการคิดและสภาพปัจจุบันและความต้องการการนิเทศการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานวิเคราะห์ เนื้อหา สรุป ขอบเขตและประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาวิเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยการศึกษาจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ งานวิจัยและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

1.2 สัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) ดำเนินการ ดังนี้

1.2.1 สัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาวิเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติผู้เข้าร่วม ดังนี้

- 1) เป็นผู้บริหารการศึกษา
- 2) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา
- 3) เป็นผู้ที่มิใช่ผู้ศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก
- 4) เป็นผู้ที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ
- 5) เป็นผู้ที่มีความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับการนิเทศการสอนและทักษะการคิด

1.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเป็นหมวดหมู่ตามตัวแปรที่ศึกษา

1.3 สอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาวิเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทั้งหมดภูมิภาคจำนวน 225 เขต ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 31,837 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และมัธยมศึกษาใน 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ใช้แบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท การสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน ทักษะการคิดจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดขององค์ประกอบด้านกระบวนการนิเทศการสอน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาร่างเป็นแบบสอบถามความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ดังนี้

- 1) เป็นผู้มีความรู้ประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านการนิเทศการสอนและทักษะการคิด
- 2) เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัย
- 3) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน
- 4) เป็นผู้ที่มิใช่ผู้ศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก

เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 พร้อมทั้งปรับปรุงข้อคำถามของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

1.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการนิเทศการสอนผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 การจัดทำร่างรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็น แล้วมาสรุป ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยแยกเป็นรายด้าน และจัดทำเป็นร่างรูปแบบเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา

2.2 การตรวจสอบรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบ ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีตำแหน่งทางวิชาการในมหาวิทยาลัย
- 2) เป็นผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) เป็นผู้บริหารการศึกษา
- 4) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา
- 5) เป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก
- 6) เป็นผู้ที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าเชี่ยวชาญ

2.3 ปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

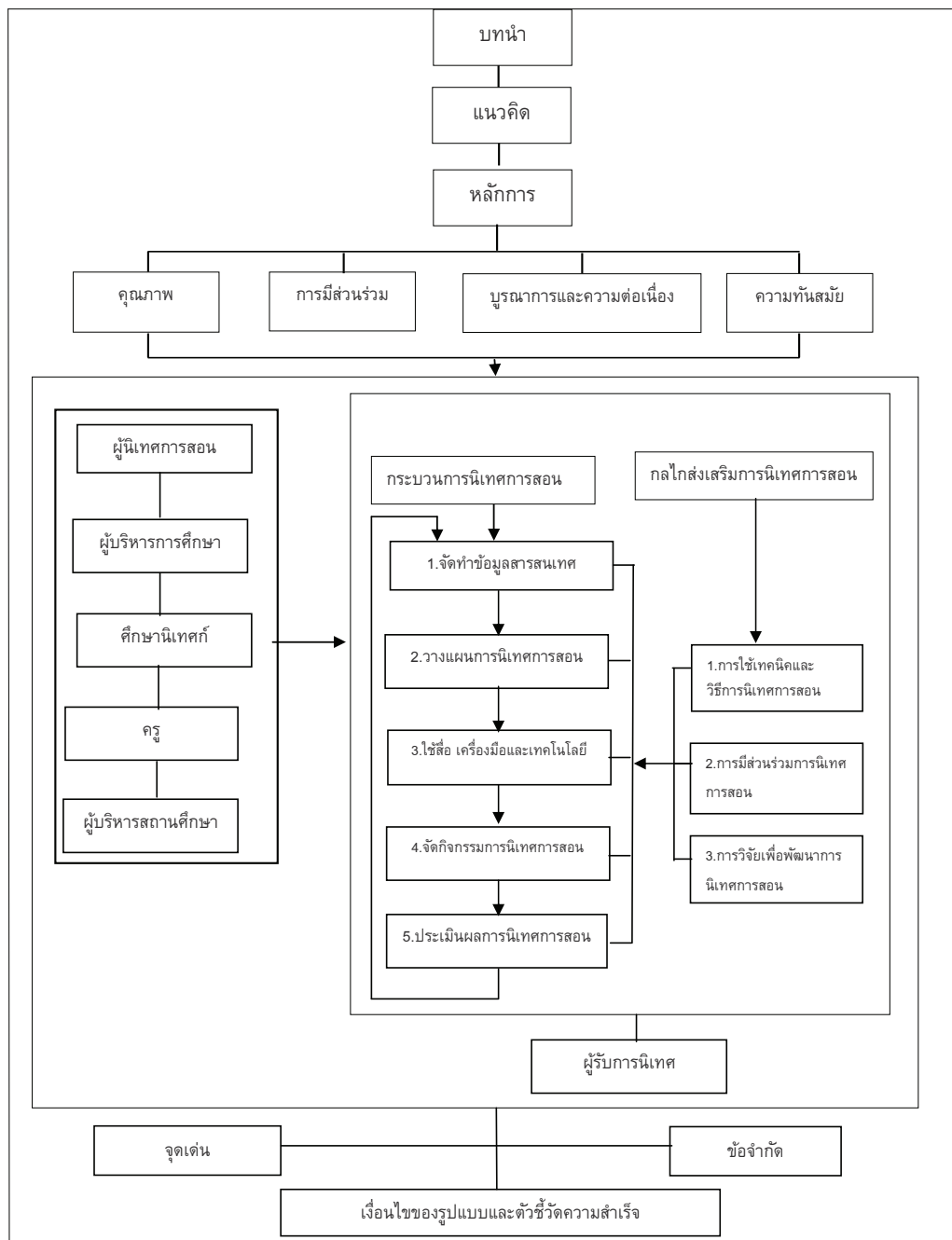
2.4 นำเสนอรูปแบบและรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาการปฏิบัติการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวม 8 ด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกิจกรรมการนิเทศการสอน รองลงมาคือ ด้านเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน และด้านการวิจัยการนิเทศการสอน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอน ส่วนความต้องการการนิเทศการสอนโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน รองลงมาคือ ด้านการใช้สื่อ เครื่องมือและเทคโนโลยีและกิจกรรมการนิเทศการสอน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีความต้องการน้อยที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอน

2. รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมทั้งการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย แนวคิด หลักการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแสดงถึงภาพที่ 2 และมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 แนวคิดและหลักการของรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) แนวคิด

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ปัญหาและในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดของผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสมซึ่งการจัดการเรียนรู้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดและในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะสร้างให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่วัยการศึกษาในระบบ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาให้มีคุณลักษณะดังกล่าว ดังนั้นการนิเทศการสอน จึงเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด

2) หลักการ

การนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องอาศัยหลักการที่สำคัญ 4 หลักการ ดังนี้

(1) หลักคุณภาพ

การดำเนินการนิเทศการสอนสำหรับผู้นิเทศการสอนต้องคำนึงถึงหลักคุณภาพ โดยเฉพาะคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดสำคัญของสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดี คุณภาพดังกล่าวต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกๆ ฝ่าย พร้อมทั้งหน่วยงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ มีระบบการบริหารหรือการจัดการที่ได้มาตรฐานมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยครูมืออาชีพ มีวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณที่พอเพียงและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการนิเทศการสอนให้เกิดคุณภาพผู้นิเทศการสอนต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดคุณภาพการนิเทศการสอนรวมทั้งการใช้กระบวนการทำงานที่มีคุณภาพตามวงจรเดมมิง (Deming Cycle) ประกอบด้วย การวางแผนการนิเทศการสอน การดำเนินการตามแผนการนิเทศการสอน การติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนงานการนิเทศการสอนและการนำผลการติดตามประเมินผลการนิเทศการสอนมาปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุเป้าหมาย

(2) หลักการมีส่วนร่วม

การนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียนผู้นิเทศการสอนจะใช้หลักการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามผล เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการรวมกลุ่มในรูปของการจัดเครือข่ายต่างๆ หลากหลายรูปแบบทั้งเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอก ซึ่งในการดำเนินงานของเครือข่ายจะมีการกำหนดโครงสร้างแต่งตั้งคณะทำงาน มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน มีการติดต่อประสานงานกันมีกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมทรัพยากรร่วมกันและมีแกนนำเชื่อมประสานของเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพนักเรียน

(3) หลักบูรณาการและความต่อเนื่อง

การนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์กันระหว่างผู้นิเทศการสอน ผู้รับการนิเทศและผู้เกี่ยวข้อง การปฏิบัติงานต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม คำนึงค่า เพื่อให้การดำเนินการนิเทศการสอนมีการพัฒนาต่อเนื่อง เกิดความยั่งยืน และเพื่อให้คุณภาพทาง การศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด

(4) หลักความทันสมัย

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ดังนั้น การนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีดังกล่าว และการจัดทำข้อมูลก็มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนงานการนิเทศการสอน ข้อมูลจะต้องมีความถูกต้อง มีความเที่ยงตรง สามารถเชื่อถือได้ มีความเป็นปัจจุบันสามารถตรวจสอบได้ และมีความสมบูรณ์ชัดเจน ซึ่งหากมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้สร้างข้อมูลที่ต้องการชัดเจน เพื่อการนิเทศการสอนแล้วจะส่งผลต่อคุณภาพ การศึกษาและเกิดความยั่งยืน

2.2 กระบวนการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการนิเทศ การสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกระบวนการนิเทศการสอน ประกอบด้วย 8 ด้านและในจำนวนดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กระบวนการนิเทศการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการนิเทศการสอนตามหลักการนิเทศการสอนทั่วไป ประกอบด้วย 5 ด้านได้แก่ จัดทำข้อมูลสารสนเทศวางแผนการนิเทศการสอน ใช้สื่อ เครื่องมือและเทคโนโลยีจัดกิจกรรมการนิเทศการสอน และประเมินผล การนิเทศการสอน 2) กลไกสนับสนุนการนิเทศการสอน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนการมีส่วนร่วมการนิเทศการสอน และการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอน ซึ่งแต่ละ ด้านในกระบวนการนิเทศการสอนและกลไกสนับสนุนการนิเทศการสอน

อภิปรายผล

1) สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จากข้อค้นพบดังกล่าว เห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอนศึกษานิเทศก์มี การปฏิบัติมากกว่าด้านอื่นๆ แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอนมีความสำคัญและจำเป็นต่อ การนิเทศ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอนจะทำให้ผู้นิเทศการสอนและผู้รับการนิเทศการสอน มีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และในขณะเดียวกันผู้นิเทศการสอนปัจจุบัน นี้ มีการใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนแบบชี้แนะ สะท้อนคิดและการใช้วิธีการนิเทศการสอนแบบเป็น พี่เลี้ยงและผู้สนับสนุนเป็นหลักสำคัญ ซึ่งเทคนิคและวิธีการดังกล่าว ผู้นิเทศต้องจัดกิจกรรมนิเทศการสอน อย่างหลากหลาย เช่น การสังเกตการสอน การให้คำปรึกษา การสาธิตการสอน เป็นต้น กิจกรรมการ นิเทศการสอนจะทำให้ผู้นิเทศการสอนและผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจในรูปแบบและวิธีการ เนื่องจาก มีประโยชน์และมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดและสามารถแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนได้จริงและ ยั่งยืนกว่าวิธีอื่นๆ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มาเรียม นิลพันธุ์ (2553) ได้ศึกษาพบว่า ศึกษานิเทศก์มี แบบปฏิบัติการณ์ที่เน้นการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อให้ความรู้แก่ครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ เพื่อจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยใช้วิธีการนิเทศ ได้แก่ วงจรปฏิบัติการ PDCA มีการนิเทศแบบ PIDRE การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) และรูปแบบกัลยาณมิตรนิเทศ โดยมีการประชุม วางแผน ดำเนินการ และประเมินผล มีการให้ข้อมูลย้อนกลับทุกขั้นตอนของการนิเทศ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด ของ สุเดียนเพ็ญ คงคะจันทร์ (2550) กล่าวว่า เทคนิคและวิธีการนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้จนเป็นตัวจักรสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยมุ่ง เน้นให้ผู้รับการนิเทศแสดงความสามารถผ่านกิจกรรมต่างๆ ส่งผลให้การปฏิบัติงานดีขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพ ผู้เรียน

2) รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้นำ ข้อค้นพบจากการนำเสนอรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มาอภิปรายโดยแยกตามองค์ประกอบของกระบวนการและกลไกสนับสนุนการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริม ทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ก. กระบวนการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) จัดทำข้อมูลสารสนเทศ จากผลการวิจัยด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ พบว่า ควรมีการเตรียมทรัพยากร เช่น คน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และการบริหารจัดการให้พร้อมและพอเพียง และควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้จัดระบบข้อมูล ให้มีคุณภาพถูกต้องรวดเร็ว อาจเป็นเพราะว่า ในกระบวนการสอนบทบาทการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ (Information Management) ผู้นิเทศการสอนยุคใหม่จำเป็นต้องมีข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานอย่างรอบด้าน ตามที่ศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, น.10-11) กล่าวว่าผู้นิเทศการสอนต้องมีข้อมูลทุกอย่างของโรงเรียน เช่น ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ข้อมูลนักเรียนอ่านออกเขียนได้ ข้อมูลอัตราากำลังครู และความสามารถของครูแต่ละคน ข้อมูลรายงานผลการประเมินภายนอก ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียนและข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ อย่างเป็นระบบ และสามารถนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาอย่างทันทั่วถึง ตรงตามความต้องการของสภาพปัจจุบันและปัญหาอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของไพรินทร์ เหมบุตร (2556, น.331) พบว่า จุดอ่อนสภาพปัญหาการนิเทศขาดการวิเคราะห์ข้อมูล ส่งผลถึงการวางแผนการสร้างเครื่องมือ การดำเนินการนิเทศไม่สามารถปฏิบัติได้ และควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาจัดระบบข้อมูล ทั้งนี้เพราะปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามาก ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง การจัดทำข้อมูลให้มีความถูกต้อง มีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ ความเป็นปัจจุบัน สามารถตรวจสอบได้ มีความสมบูรณ์ชัดเจน ถ้ามีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้สร้างข้อมูล จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

2) วางแผนการนิเทศการสอนจากผลการวิจัยด้านการวางแผนการนิเทศการสอน พบว่า ควรนำข้อมูลด้านต่างๆ มาประกอบการจัดทำแผน และกิจกรรมต่างๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน อาจเป็นเพราะว่า ในการวางแผนการนิเทศการสอนที่ดี จะส่งผลให้การดำเนินการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดประสบความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะช่วยประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย เพราะการวางแผนเป็นการกำหนดสิ่งที่ควรจะทำ และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ สัจจ อูทรานันท์ (2530, น.84-88) ที่กล่าวว่า การวางแผนเป็นขั้นที่ผู้นิเทศการสอนและครู จะทำการปรึกษาหารือกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการ ให้มีการนิเทศรวมถึงการวางแผนขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศ นอกจากนั้น Harris (1985, pp13-15) กล่าวว่ากระบวนการนิเทศเป็นขั้นตอนที่ ผู้นิเทศต้องมีการประเมินสภาพการทำงานก่อน โดยศึกษาถึงสภาพต่างๆ รวมทั้งข้อมูลที่เป็นเพื่อกำหนดถึงความต้องการ ความจำเป็นมีความคำนึงถึงความสำคัญของงาน และออกแบบวิธีการทำงาน ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผน มีการเตรียมการต่างๆ ให้พร้อม จัดระบบงาน การกำหนดแผนในการทำงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ แนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, น.7) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์ข้อมูลของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ครบถ้วนถูกต้องเป็นปัจจุบัน และทันต่อการใช้งาน คือประสิทธิภาพการวางแผนการนิเทศการสอน และในส่วนของกระบวนการนโยบายระดับต่างๆ มาเป็นแนวทางในการวางแผนการนิเทศการสอน ซึ่งโดยปกติในการปฏิบัติการของผู้นิเทศการสอนต้องมีกิจกรรมหรือโครงการที่ผู้นิเทศรับผิดชอบโดยคิดค้นขึ้นและอาจจะเป็นโครงการ หรือกิจกรรมจากหน่วยงานระดับต่างๆ ตามภารกิจที่รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อุดลย์ วงศ์ก้อม (2552, น.224) พบว่า ในการวางแผนการนิเทศการสอนต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานระดับปฏิบัติ และในระดับสูงขึ้นเพื่อพัฒนางานการนิเทศ นำไปสู่การบริหารการเปลี่ยนแปลงตรงตามวิสัยทัศน์ของหน่วยงาน

3) ใช้สื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยี จากผลการวิจัยด้านการใช้สื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยี พบว่า ควรจัดทำคลังหรือศูนย์สื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดให้เพียงพอ พร้อมทั้งควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในการใช้สื่อ เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สำหรับให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ และให้บริการแก่บุคคลากรที่ต้องการและสนใจ ทั้งนี้เพราะการสร้างสื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยีเพื่อการนิเทศการสอนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้นิเทศ จำเป็นต้องคำนึงถึง ควบคู่ไปกับเทคนิคหรือวิธีการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

ของ สุภารัตน์ สารสว่าง (2556, น.36-39) กล่าวว่า การนิเทศในแต่ละรูปแบบวิธีการจะต้องมีการใช้สื่อหรือเครื่องมือต่างๆ สื่อการนิเทศนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาจากผู้นิเทศไปยังผู้รับการนิเทศ อย่างไรก็ตามสื่อเพื่อการนิเทศจะมีคุณค่าเมื่อผู้นิเทศนำไปใช้อย่างเหมาะสมถูกต้องวิธี ก่อนจะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ผู้นิเทศจะต้องศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อ ข้อดี ข้อเสีย ข้อจำกัดเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อแต่ละอย่าง ตลอดจนการผลิตและใช้สื่อให้เหมาะสมกับการนิเทศ ทำนองเดียวกันกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งของผู้นิเทศในระหว่างการทำนิเทศ คือการเก็บข้อมูลเรื่องราว สภาพปัญหา พฤติกรรมครู ก่อนการนิเทศ ระหว่างการนิเทศ และหลังการนิเทศสิ้นสุด เหล่านี้ต้องอาศัยเครื่องมือต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้นิเทศการสอนจำเป็นต้องเตรียมการในการจัดหาหรือสร้างเครื่องมือเพื่อการนิเทศให้พร้อม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ ไพรินทร์ เหมบุตร (2556, น. 330-332) ที่พบว่า ครูยังขาดการใช้ประโยชน์จากสื่อและแหล่งข้อมูลทางเทคโนโลยี เครื่องมือและเอกสารเครื่องมืออาชีพประกอบการนิเทศมีไม่ทั่วถึง มุ่งเน้นการสรรหาศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครู ที่มีศักยภาพในการสร้างสื่อนวัตกรรมเพื่อขยายองค์ความรู้ ผ่านช่องทางแสดงสื่อ ผลงานของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครู เพื่อพัฒนาการนิเทศการศึกษาที่สมาชิก เพื่อนครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างหลากหลาย

4) จัดกิจกรรมการนิเทศการสอนจากผลการวิจัยด้านการจัดกิจกรรมการนิเทศการสอน พบว่า ควรมีการพัฒนาผู้นิเทศการสอน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศการสอนต่างๆ ที่มีความหลากหลาย อาจเป็นเพราะว่าบทบาทของผู้นิเทศไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์หรือครูที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการนิเทศต้องมีความสามารถ ควรมีความรู้ในศาสตร์และศิลป์ของการสอน และการจัดกิจกรรมการสอน ส่วนศิลป์ของการสอนคือการรู้จักและการเลือกใช้กิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับผู้รับการนิเทศ เวลาที่ใช้ในการนิเทศ ขนาดของกลุ่มของผู้รับการนิเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของวัชร่า เล่าเรียนดี (2553, น.13) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการนิเทศ มีมากมายหลายแบบ ซึ่งจะต้องใช้กิจกรรมแต่ละชนิดให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ครู และนักเรียน จึงมีความจำเป็นที่ผู้นิเทศจะต้องมีความรู้ เกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศ เพราะกิจกรรมแต่ละชนิดให้ประโยชน์ต่อผู้รับการนิเทศมากน้อยแตกต่างกัน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอนจะทำให้ผู้นิเทศการสอนและผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

5) ประเมินผลการนิเทศการสอนจากผลการวิจัยด้านการประเมินผลการนิเทศการสอน พบว่า ควรใช้รูปแบบการประเมินเพื่อพัฒนา เช่นการประเมินแบบมีส่วนร่วม สะท้อนคิดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาแก่ไขการปฏิบัติอย่างทันที่อาจเป็นเพราะว่าการประเมินผลการนิเทศการสอน มีความจำเป็นและสำคัญอยู่ เพราะสามารถคาดคะเนได้ว่า กิจกรรมนั้นๆ ถ้านำไปปฏิบัติแล้วจะบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใดหรือเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้วต้องปรับปรุงแก้ไขสิ่งใดบ้าง ดังที่ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538, น.111-112) ได้เสนอหลักของการประเมินผลกิจกรรมใดก็ตาม ต้องเน้นการประเมินผลร่วมกันทั้งครู ผู้นิเทศและบุคคลอื่นๆ การประเมินควรดำเนินการแบบประชาธิปไตยควรประเมินทุกด้าน ควรเลือกเทคนิควิธีที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรธมมาศ พรหมพิลา (2553, น.278) ที่พบว่า การประเมินผลการนิเทศควรมีการประเมินทั้งปัจจัย กระบวนการ และผลลัพธ์ นำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการนิเทศการสอนต่อไป

ข. กลไกสนับสนุนการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) การใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน จากผลการวิจัยด้านเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน พบว่า ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนแก่ผู้รับการนิเทศแบบมีส่วนร่วม อาจเป็นเพราะว่าเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนมีหลากหลายวิธี และได้พัฒนาต่อเนื่อง แต่ละยุคสมัยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับจุดเน้นของการศึกษาแต่ละยุคสุภารัตน์ สารสว่าง (2556, น.42) ได้ให้แนวคิดว่าการนิเทศการสอนในประเทศไทย ยังมีอุปสรรคหลายประการทำให้การนิเทศไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งการนิเทศจากภายนอก และการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งการนิเทศภายในศตวรรษที่ 21 นี้ควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการนิเทศ ควรมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 นี้

สภาพการเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้ของนักเรียน และสมรรถนะของครู โดยมุ่งเน้นการนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) เพราะเป็นวิธีการนิเทศที่ผู้นิเทศจะใช้ทักษะการสร้างความกระจ่าง การสนับสนุนให้กำลังใจ ให้ความรู้ ความเข้าใจ มีการสะท้อนคิด และการเอื้ออำนวยความสะดวก นอกจากนี้ วัชรรา เล่าเรียนดี (2553, น.266) ได้ให้แนวคิดที่ว่า ผู้นิเทศหรือผู้จะทำหน้าที่นิเทศต้องอยู่ในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นพิเศษ ด้านการสอน การออกแบบการเรียนการสอนซึ่งต้องได้รับการฝึกฝนโดยตรงด้านการพัฒนาหลักสูตร เทคนิควิธีสอน เทคนิควิธีการนิเทศการสอน การวิจัยในชั้นเรียน การสื่อสารความหมายที่มีประสิทธิภาพ การวัดประเมินผล เทคโนโลยีและนวัตกรรมและสอดคล้องกับแนวคิดของ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538, น.132-138) ที่กล่าวว่าทิศทางการนิเทศในอนาคตจะเป็นการนิเทศทางอ้อม คือนิเทศโดยใช้สื่อ เอกสาร วิทยุ โทรศัพท์ และ ICT มากยิ่งขึ้นทั้งนี้เพราะความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี

2) การมีส่วนร่วมการนิเทศการสอนควรมีการสร้างเครือข่ายระดับต่างๆ เช่นเครือข่ายครูผู้สอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เครือข่ายผู้บริหารโรงเรียน เครือข่ายศูนย์พัฒนาวิชาการ เครือข่ายกลุ่มโรงเรียน เครือข่ายระดับเขตพื้นที่การศึกษา และเครือข่ายระดับอุดมศึกษา เพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกันอาจเป็นเพราะ ปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้กลไกเครือข่ายการนิเทศ สร้างความร่วมมือ ซึ่งผู้นิเทศมีบทบาทสำคัญ ในการกระตุ้น หรือร่วมประสานการสร้างเครือข่าย ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, น.12-13) มุ่งเน้น ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนาโดยมีข้อตกลงในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในรูปแบบเครือข่ายต่างๆ โดยมุ่งหวัง การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และผลการวิจัยของ วรณพร สุxonันต์ (2550, น.81) และ ไพรินทร์ เหมบุตร (2556, น.333) พบว่า การส่งเสริมการดำเนินการนิเทศสู่มืออาชีพ ด้านระบบเครือข่ายของศูนย์เครือข่าย พัฒนาการเรียนการสอนมีกิจกรรมการสร้างสรรค์ผลงานมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มมีน้อย นอกจากนี้ สมาน อัครภูมิ (2556, น.56) ได้กล่าวโดยสรุปว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นในการบริหารยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นซึ่งอาจอยู่ในลักษณะเครือข่ายของสถานศึกษาที่รวมตัวของสถานศึกษาในเขตพื้นที่เดียวกัน ร่วมมือกันพัฒนาครูและสถานศึกษา ร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3) การวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอนจากผลการวิจัยด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอนพบว่า ควรให้คำปรึกษาช่วยเหลือเป็นพี่เลี้ยงแก่ผู้รับการนิเทศให้สามารถทำวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ในการส่งเสริมทักษะการคิด ทั้งเพราะว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้ครูต้องทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และคุรุสภากำหนดให้ผู้ที่ปฏิบัติงานในวิชาชีพครูต้องมีมาตรฐานความรู้ด้านการวิจัยทางการศึกษาทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องทำวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2560, น.227) กล่าวว่า วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นบทบาทสำคัญของครูในยุคนี้ ที่ครูควรสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น.11-13) เห็นว่าศึกษานิเทศก์ปฏิบัติการนิเทศโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบ P-A-O-R (Plan-Action-Observe-Reflect) โดยศึกษานิเทศก์จะค้นหาปัญหาและแนวทางพัฒนาโรงเรียนแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา รวมถึงการค้นหาและพัฒนาวัตกรรมการที่จะใช้แก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนร่วมกับครู (working in classroom) โดยศึกษานิเทศก์จะร่วมคิด ร่วมทำ รวมถึงเป็นเพื่อนร่วมเรียนรู้กับครูในโรงเรียนอย่างกัลยาณมิตรโดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะสะท้อนคิดเพื่อร่วมกันกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนทุกมิติ ให้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตร

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อสรุปคือ ผู้นิเทศการสอนทั้งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา สามารถนำรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดไปใช้ให้เกิดคุณภาพ โดยใช้แนวทางการนิเทศตามองค์ประกอบการนิเทศการสอน ได้แก่ จัดทำข้อมูลสารสนเทศ วางแผนการนิเทศการสอน ใช้สื่อและเครื่องมือการนิเทศการสอน จัดกิจกรรมการนิเทศการสอน และประเมินการนิเทศการสอน และใช้กลไกส่งเสริมการนิเทศการสอนได้แก่ การใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน การมีส่วนร่วมการนิเทศการสอน และการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะการคิด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาทุกแห่งสามารถนำรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปประยุกต์ หรือปรับใช้ตามบริบท และความพร้อมของทรัพยากรได้
2. ควรพัฒนาผู้นิเทศการสอน ทั้งผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้เพื่อให้ครูจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด
3. ควรพัฒนาผู้นิเทศการสอนเชิงปฏิบัติการให้มีความรู้ มีทักษะต่างๆ เกี่ยวกับการนิเทศการสอน เช่นการจัดทำข้อมูลสารสนเทศอย่างมีระบบถูกต้อง การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เทคนิคและวิธีการประเมินผล การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอนรวมทั้งการใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนที่หลากหลายในการพัฒนาคุณภาพการนิเทศการสอนอย่างเป็นรูปธรรม
4. ควรส่งเสริมสนับสนุน ผู้นิเทศการสอนและครูในสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถรายงานผลการปฏิบัติการนิเทศการสอนจนเป็นผลงานการวิจัย เพื่อพัฒนาการนิเทศการสอนและพัฒนาการเรียนการสอน
5. ควรส่งเสริมให้ผู้นิเทศการสอนและครูใช้สื่อนวัตกรรมและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผู้เรียน
6. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบูรณาการการปฏิบัติการนิเทศการสอน และร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกในรูปแบบเครือข่ายต่างๆ เพื่อการสนับสนุนช่วยเหลือ และพัฒนางานนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ชัดชัดมีเดีย.
- ทศนา แคมมณี. (2551). *วิทยาการด้านการคิด*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป.
- พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์. (2560). *ทักษะ 7 C ของครู 4.0*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรธมาศ พรหมพิลา. (2553). *ปัจจัยด้านกระบวนการที่ส่งผลต่อการนิเทศการสอนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพรินทร์ เหมบุตร. (2556). *กลยุทธ์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูมืออาชีพในเครือข่ายการนิเทศที่ 18*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2553). *รายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ กิจกรรมการพัฒนานิเทศแนวใหม่*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณพร สุขอนันต์. (2550). *รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัชรา เล่าเรียนดี. (2553). *การนิเทศการสอน*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. (2538). *หลักการนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พรศิวกการพิมพ์.
- สมาน อัครวุฒิ. (2551, ธันวาคม). *แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล*. วิทยาสาร, 108(2), 55-56.
- สังต์ อุทรานนท์. (2530). *การนิเทศการศึกษา: หลักการทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บัตรสยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). *ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง เล่ม 3 บริหารศาสตร์*. กรุงเทพฯ: พิเอลิฟิง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *แนวทางการนิเทศเต็มพื้นที่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุธารัตน์ สารสว่าง. (2556). *เทคนิคการนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง Coaching and Mentoring เพื่อพัฒนาครู*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุเดือนเพ็ญ คงคะจันทร์. (2550). *Coaching/Mentoring*. เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรนักบริหารงานส่งเสริมสุขภาพ ระดับกลาง. สมุทรสาคร: มปท.
- อดุลย์ วงศ์ก่อม. (2552). *รูปแบบการนิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Harris, B.M. (1985). *Supervisory Behavior in Education*. New Jersey: Prentice Hall.

รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา

THE WORLD-CLASS STANDARD ELEMENTARY SCHOOL QUALITY MANAGEMENT MODEL

สมภาพร ลีภัยรัตน์*

Samaporn Leepairat*

ธานี เกสทอง**

Thanee Gesthong**

นันทิยา น้อยจันทร์***

Nuntiya Noichun***

-
- * นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
 - * Ed.D. Candidate, Doctor of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University.
 - * Email: nokka10@windowslive.com
 - ** รองศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
 - ** Associate Professor and Ph.D., Department of Educational Administration, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University.
 - ** Email: Thaneegesthong@gmail.com
 - *** รองศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
 - *** Associate Professor and Ph.D., Department of Educational Administration, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University.
 - *** Email: nun1964@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา 2) สร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา และ 3) ประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา มีขั้นตอนการวิจัย ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา โดยศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา โดยการตรวจสอบรูปแบบด้วยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา โดยการประเมินจากผู้อำนวยการโรงเรียนมาตรฐานสากล ผลการวิจัย พบว่า 1. การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาได้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา 4) การสร้างทีมงานในการพัฒนานักเรียน 5) การควบคุมคุณภาพ 6) คุณภาพนักเรียน 7) การนำนโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ และ 8) การบริหารจัดการ 2. รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 เนื้อหาประกอบด้วยองค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล และกระบวนการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ และ 3. การประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ การบริหารคุณภาพ โรงเรียนมาตรฐานสากล ประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyze the factors of world-class standard elementary school quality management, 2) to develop world-class standard elementary school quality management model, and 3) to evaluate the developed world-class standard elementary school quality management model. The research was conducted in 3 steps. Step 1 was to analyze the factors of world-class standard elementary school quality management by studying related documents, interviewing experts, and collecting data from a sample group. Step 2 was to develop the world-class standard elementary school quality management model by way of holding a connoisseurship. Step 3 was to evaluate developed world-class standard elementary school quality management model by evaluating from directors of the world-class standard elementary schools. The findings were as follows: 1. The analysis of factors of the world-class standard elementary school quality management according to the set criterion resulted in 8 factors as 1) leadership of administrator, 2) personnel development, 3) participatory network formation, 4) student development teamwork formation, 5) quality control, 6) quality of students, 7) putting quality policy into practice, and 8) administration and management. 2. The world-class standard elementary school quality management model consists of 3 parts: as 1) introduction, 2) contents consisting of the world class-standard elementary school quality management factors and quality management process, and 3) success conditions. And 3. Evaluation of the developed world-class standard elementary school quality management model revealed that the aspects of correctness, suitability, feasibility and usefulness were at a high level.

Keywords: Model Development, Quality Management, World -Class Standard School, Elementary School

บทนำ

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สังคมโลกในปัจจุบัน ต้องมีการปรับตัว เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในสังคม ซึ่งได้นำสู่การแข่งขันทางเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ และเป็นแรงผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษา คุณภาพการศึกษาเป็นตัวชี้วัดประการหนึ่งสำหรับความพร้อมในการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลก ดังนั้นแต่ละประเทศจึงต้องมีการเตรียมคนรุ่นใหม่ที่มีทักษะการปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในโลกยุคใหม่อย่างรู้เท่าทัน มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสม และเพียงพอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555, น. 3) ในการพัฒนาคุณภาพของคนให้สำเร็จนั้น ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการจัดการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยให้ทัดเทียมกับอารยประเทศและสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติได้นั้น จึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาอย่างรวดเร็วทั้งระบบด้วยการปฏิรูปการศึกษา เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้พัฒนาไปสู่ผู้เรียนที่มีคุณภาพ ให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ดังนั้นกระบวนการบริหารจึงต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ (ธีระ รุณเจริญ, 2553, น. 58)

โรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นนวัตกรรมจัดการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน นำมาเป็นมาตรการเร่งด่วนในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เทียบเท่าสากล โรงเรียนมาตรฐานสากล มีความมุ่งหวังว่านักเรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก โดยมีวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้คือ 1) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก มีความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิดผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก 2) ยกระดับการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล โดยกำหนดรายวิชาเพิ่มเติมที่มีความเป็นสากล 3) ยกระดับการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555, น. 8) ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ สำนักบริหารการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ได้แก่ การขับเคลื่อนกลยุทธ์ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การบริหารจัดการระบบคุณภาพ การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาและการส่งเสริมคุณภาพนักเรียน และการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนมาตรฐานสากลจึงเป็นที่คาดหวังของสังคมที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและบูรณาการการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ การบริหารจัดการระบบคุณภาพเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล ซึ่งจะทำให้เกิดคุณภาพต่อการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลกระทบต่อนักเรียนอันเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษา จึงได้มีการส่งเสริมระบบบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ซึ่งได้รับการยอมรับว่า เป็นระบบที่พัฒนาองค์กรให้มีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

จากการกำกับติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2553 – 2554 พบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนมาตรฐานสากลซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการกิจ ตามแนวทางคู่มือการดำเนินการที่กำหนดให้ ในมิติของการบริหารจัดการ ถือได้ว่าเกิดประสิทธิผล แต่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประสบความสำเร็จน่าพึงพอใจในระดับหนึ่งเท่านั้น ในเชิงปริมาณ แต่ยังคงมีปัญหาในเชิงคุณภาพหลายประการด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษาตามแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการใหม่ ยังไม่เกิดผลเท่าที่ควร ด้วยโรงเรียนยังไม่มีควมอิสระและคล่องตัวในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ในระดับโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง บุคลากรต่างๆ ยังไม่เข้าใจการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล ส่งผลให้การดำเนินงานส่วนใหญ่ขาดการมีส่วนร่วม องค์กรทางการศึกษาส่วนใหญ่จึงยังไม่มีความพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาตามแนวทางการจัดการด้วยระบบคุณภาพ TQA (นุชนรา รัตนศิริประภา, 2557, น. 512) ดังนั้นจึงทำให้เกิดความเชื่อว่า คุณภาพการศึกษาไทย เมื่อเทียบกับคุณภาพของนานาชาติก็ยังคงอยู่ในระดับต่ำ และควรได้รับการปรับปรุงพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพทัดเทียมกับการศึกษานานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555, น. 10)

จากปัญหาคุณภาพการศึกษาดังกล่าว มีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง จึงได้นำแนวคิดการบริหารคุณภาพ แนวคิดรางวัลคุณภาพแห่งชาติในประเทศต่างๆ รูปแบบการบริหารคุณภาพในสถานศึกษา แนวคิดการประเมินคุณภาพองค์กร ตลอดจนแนวคิดการพัฒนาองค์กร โดยนำเอาแนวคิดต่างๆ ดังกล่าวมาบูรณาการ หรือผสมผสานแนวคิดที่สอดคล้องกับบริบทของการจัดการศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อหาองค์ประกอบ และนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหาร และครู ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารคุณภาพไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน เพื่อให้เกิดคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียน และสนองตอบต่อแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาในระดับชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการบริหารคุณภาพของนักบริหารคุณภาพต่างๆ แนวคิดการบริหารทั่วทั้งองค์กร แนวคิดรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศต่างๆ รูปแบบการบริหารคุณภาพในสถานศึกษา แนวคิดการประเมินคุณภาพองค์กร ได้แก่ แม่แบบการจัดการศึกษาแบบ SIPPO Model การประเมินแบบสมดุล Balance Scorecard และการบริหารแบบ Benchmarking แนวคิดการพัฒนาองค์กร ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ และแนวคิดคุณภาพชีวิตการทำงาน แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งองค์ประกอบของการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาได้มาจากการสังเคราะห์ แนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดการบริหารคุณภาพของนักบริหารคุณภาพ ได้แก่ แนวคิดของ Walter A. Shewhart ใช้หลักควบคุมคุณภาพเชิงสถิติ และวงจรคุณภาพ Shewhart cycle ซึ่งประกอบด้วย Plan Do Study Action หรือ PDSA (ฉันทูพันธ์ เจริญนันท, 2545, น. 36) แนวคิดของ Joshep M. Juran ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณภาพและต้นทุนคุณภาพ 2) คุณภาพ 3) ไตรยางค์คุณภาพ 4) ลำดับความสำเร็จที่เป็นสากล (ดวงรัตน์ เรืองอุไร, 2558) แนวคิดของ Edwards W. Deming ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการจัดการคุณภาพ 14 ข้อ 2) ทฤษฎีความแปรปรวน 3) โรคและบาปที่ร้ายแรง และ 4) บทบาทของผู้บริหาร (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2545, น. 89) แนวคิด ของ Phillip Crosby ได้แก่ โปรแกรมปรับปรุงคุณภาพ 14 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารมีความผูกพันต่อการจัดการคุณภาพ 2) จัดตั้งทีมปรับปรุงคุณภาพ 3) กำหนดให้มีการวัดคุณภาพ 4) กำหนดต้นทุนคุณภาพ 5) ยกระดับการตระหนักของบุคลากร 6) ลงมือแก้ปัญหา 7) วางแผนจัดโปรแกรมของเสียเป็นศูนย์ 8) ฝึกอบรมหัวหน้างาน 9) กำหนดเป้าหมาย 10) กระตุ้นให้พนักงานแจ้งปัญหาการปรับปรุงคุณภาพ 11) ทำให้ทุกคนที่เข้าร่วมโปรแกรมยอมรับและเกิดความซบซึ้ง 12) จัดตั้งกลุ่มที่ปรึกษาคุณภาพ 13) จัดตั้งกลุ่มที่ปรึกษาคุณภาพ 14) จัดทำโปรแกรมแบบเต็มซ้ำอีก (พิษณุ วรรณ, 2555, น. 17-22)

2. แนวคิดการบริหารทั่วทั้งองค์กร มีหลักการ 3 ประการ ได้แก่ 1) การให้ความสำคัญกับลูกค้า 2) การมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 3) การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Abrunhose and Moura, 2007 อ้างถึงใน ปัสวีกร พลอยประเสริฐ, 2552, น. 12-13)

3. แนวคิดรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศต่างๆ ได้แก่ แนวคิดรางวัลคุณภาพแห่งชาติสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) การวางแผนกลยุทธ์ 3) ความมุ่งมั่นด้านลูกค้าและการตลาด 4) สารสนเทศและการวิเคราะห์ 5) การพัฒนาและการจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์

6) การจัดการกระบวนการ และ 7) ผลการดำเนินงาน (นิตยั ลัมมาพันธ์, 2546, น. 24) รางวัลคุณภาพแห่งชาติยุโรป ประกอบด้วย 5 เกณฑ์ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) นโยบายและกลยุทธ์พนักงานในองค์กร 3) หุ่นส่วนและทรัพยากร 4) กระบวนการ และ 5) ผลลัพธ์ (European Mentoring & Coaching Council, 2015) รางวัลคุณภาพแห่งชาติออสเตรเลีย ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) กลยุทธ์และการวางแผน 3) ข้อมูลและการวิเคราะห์ความรู้ 4) ประชาชน การสนใจลูกค้า 5) กระบวนการผลิตและบริการ และ 6) ผลของธุรกิจ (Evans, 2006, p. 76) รางวัลคุณภาพแห่งชาติแคนาดา ประกอบด้วย 6 เกณฑ์ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) ความมุ่งมั่นต่อลูกค้า 3) การวางแผนเพื่อการพัฒนา 4) ความมุ่งมั่นต่อประชาชน 5) ประสิทธิภาพของกระบวนการ และ 6) ความมุ่งมั่นต่อคู่ค้า (Evans and Lindsay, 1999, pp.144 - 145) รางวัลคุณภาพแห่งชาติสิงคโปร์ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) สารสนเทศ 3) การวางแผน 4) ทรัพยากรบุคคล 5) การจัดการกระบวนการ 6) การมุ่งเน้นลูกค้า 7) ผลลัพธ์การปฏิบัติงานและคุณภาพ (Spring, 2015) รางวัลคุณภาพแห่งชาติญี่ปุ่น ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายคุณภาพและการควบคุมคุณภาพ 2) ภาวะผู้นำ 3) โครงสร้าง 4) สารสนเทศ 5) ความเป็นมาตรฐาน 6) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนา 7) กิจกรรมในการประกันคุณภาพ 8) กิจกรรมเกี่ยวกับการบำรุงรักษาและการควบคุม 9) กิจกรรมเกี่ยวกับการปรับปรุงผลกระทบ และ 10) ผลงานในอนาคต (สมกิต บุญยะโพธิ์, 2555, น. 81-83)

4. รูปแบบการบริหารคุณภาพในสถานศึกษา ได้แก่ รูปแบบโรงเรียนความเป็นเลิศประเทศสิงคโปร์ ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) การวางแผนกลยุทธ์ 3) การจัดการบุคลากร 4) ด้านทรัพยากร 5) ด้านเป้าหมายนักเรียน 6) ด้านการบริหารและผลการปฏิบัติงาน 7) ด้านผลลัพธ์ของบุคลากร 8) ด้านการมีส่วนร่วมและสังคม และ 9) ด้านผลการประเมินการปฏิบัติงาน (Ministry of Ministration, 2000, p.28) โรงเรียนความเป็นเลิศ ประเทศฮ่องกง ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์และการปฏิบัติที่มีความเป็นเลิศใน 4 ด้านของการศึกษา ได้แก่ 1) การจัดการและการจัดองค์กร 2) การเรียนการสอน 3) การสนับสนุนจุดมุ่งหมายของนักเรียนและโรงเรียน และ 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับการพัฒนาของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น. 24-32 อ้างถึงในสุชาติดา บุรณะเดชชัย, 2556, น. 51-55) รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) ประกอบด้วย 7 หมวดได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นนักเรียน 4) การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร 6) การมุ่งเน้นการดำเนินการ และ 7) ผลลัพธ์ (สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2557, น. 7)

5. แนวคิดการประเมินคุณภาพองค์กร ได้แก่ แม่แบบการจัดการศึกษาแบบ SIPPO ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) ปัจจัยป้อนและระบบสนับสนุนการศึกษา 3) กระบวนการผลิต 4) ผลผลิต 5) ผลลัพธ์ 6) กระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพ 7) กระบวนการวิเคราะห์สารสนเทศ และการจัดการความรู้ และ 8) การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ (ช่วงโชติ พันธุเวช, 2551, น. 75-77) การประเมินแบบสมดุล Balance scorecard มีกรอบประเมิน 4 มุมมอง ได้แก่ 1) มุมมองด้านการเงิน 2) มุมมองด้านลูกค้า 3) มุมมองด้านกระบวนการภายในองค์กร และ 4) มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (วีระเดช เชื้อนาม, 2547, น. 28-29) การบริหารแบบ Benchmarking ประกอบไปด้วย 5 ระยะ ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การสร้างความเข้าใจ 3) การบูรณาการ 4) การปฏิบัติ และ 5) การนำไปใช้ในทุกระบวนการ (Camp, 1989, อ้างถึงในณัฐพรพันธ์ เจริญนันท์, 2545, น.58-62)

6. แนวคิดการพัฒนาองค์กร ได้แก่ องค์กรแห่งการเรียนรู้ ตามแนวคิด Marquardt มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) พลวัตการเรียนรู้ 2) การปรับเปลี่ยนองค์กร 3) การเสริมอำนาจบุคคล 4) การจัดการความรู้ และ 5) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (Marquardt 1996, p. 15) คุณภาพชีวิตการทำงานของ Huse and Cummings มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผลตอบแทนที่ยุติธรรม 2) สภาพทำงานที่ปลอดภัย 3) การพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน 4)ความก้าวหน้า 5) สังคมสัมพันธ์ 6) ลักษณะการบริหารงาน 7) ภาวะอิสระจากงาน 8) ความภูมิใจในองค์กร (Huse and Cummings, 1985, pp.199-200 อ้างถึงในเมธี น้อมนิล, 2556, น. 23)

7. แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนมาตรฐานสากล ได้แก่ ตัวชี้วัดความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านบริหารจัดการ ด้วยระบบคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย ด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านบริหารจัดการ และด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, น. 4-7)

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัย มี 3 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ศึกษา โดยการ

1. วิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

2. นำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปเป็นตัวแปร และนำมาสร้างแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือวิจัย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา การใช้ภาษา ความเหมาะสม และความสอดคล้องของข้อความ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับกลุ่มที่วิจัย แล้วหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค เท่ากับ .982

3. นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 133 โรงเรียน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หรือครูวิชาการ จำนวน 1 คน และ ครูผู้สอนวิชามาตรฐานสากล จำนวน 2 คน รวม 4 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 532 คน

4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อหาองค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา โดยการ

1. นำองค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือกคือ มีค่าไอเก้น (Eigenvalues) มากกว่า 1 มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป และมีค่าน้ำหนักปัจจัย ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาร่างรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐาน หลักการ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลและกระบวนการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล และส่วนที่ 3 ส่วนเงื่อนไขความสำเร็จ

2. นำร่างรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา มาตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารคุณภาพ และการดำเนินตามนโยบายโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

3. สร้างคู่มือการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบประเมินคู่มือการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐาน สากล ระดับประถมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา จากโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 19 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการโรงเรียนในโรงเรียน

มาตรฐานสากล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา
 - 1.1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$, $S.D.=.43$)
 - 1.2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา

องค์ประกอบ ที่	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวน ตัวแปร	ค่าน้ำหนักปัจจัย (factor loading)
1	ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	10	.643-.836
2	การพัฒนาบุคลากร	8	.506-.701
3	การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา	5	.782-.511
4	การสร้างทีมงานเพื่อพัฒนานักเรียน	4	.608-.730
5	การควบคุมคุณภาพ	4	.548-.638
6	คุณภาพนักเรียน	4	.579-.784
7	การนำนโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ	6	.564-.730
8	การบริหารจัดการ	4	.511-.730
รวม		45	.506-.784

จากตารางที่ 1 องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 มี 10 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 มี 8 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 มี 5 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 มี 4 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 5 มี 4 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 6 มี 4 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 7 มี 6 ตัวแปร และ องค์ประกอบที่ 8 มี 4 ตัวแปร รวมทั้งสิ้น 45 ตัวแปร

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา

2.1 รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา มี 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ ดังรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐาน หลักการ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้บริหารในการนำรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลไปใช้ในการปฏิบัติในโรงเรียน

ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย 2 ส่วนได้แก่

1) องค์ประกอบของการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา 8 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (2) การพัฒนาบุคลากร (3) การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา (4) การสร้างทีมงานในการพัฒนานักเรียน (5) การควบคุมคุณภาพ (6) คุณภาพนักเรียน (7) การนำนโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ และ (8) การบริหารจัดการ

2) กระบวนการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่
ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ เป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ร่วมวางแผน และสร้าง
ข้อตกลงในการปฏิบัติตามรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ เป็นการดำเนินงานตามแนวทางพัฒนาของในแต่ละ
องค์ประกอบของบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพ PDCA

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผล เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้า และประเมินผล
การดำเนินงานว่าผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการบริหารคุณภาพประกอบด้วย แนวคิด วัตถุประสงค์ วิธิดำเนินการ และ
ผลที่คาดหวังในแต่ละขั้นตอน

ส่วนที่ 3 ส่วนเงื่อนไขความสำเร็จ เป็นส่วนที่อธิบายถึงสิ่งที่ต้องคำนึงถึงและสิ่งที่ควรปฏิบัติ
เพื่อส่งเสริมให้การนำรูปแบบบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา เกิดประสิทธิภาพ

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา
พบว่า รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา มีความเหมาะสม

2.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับ
ประถมศึกษาพบว่า คู่มือมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.62$, $S.D.=.24$)

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา พบว่า
รูปแบบ มีความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$, $S.D.=.29$) มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$,
 $S.D.=.39$) มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$, $S.D.=.34$) และ มีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก
($\bar{X}=4.38$, $S.D.=.43$) ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$, $S.D.=.43$)

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา พบว่า
มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา
ผลที่ได้จากการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา
ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การสร้างเครือข่าย
ร่วมพัฒนา 4) การสร้างทีมงานในการพัฒนานักเรียน 5) การควบคุมคุณภาพ 6) คุณภาพนักเรียน 7) การนำ
นโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ และ 8) การบริหารจัดการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในสภาพปัจจุบัน มีความ
เปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การบริหารคุณภาพของโรงเรียนต้องเปลี่ยนแปลง เพื่อ
ยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้พัฒนาไปสู่ผู้เรียนที่มีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจ
ของผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีความสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล โรงเรียนมาตรฐานสากล
จึงเป็นที่คาดหวังว่าจะเป็นองค์กรที่สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และ บูรณาการการจัดการศึกษา
อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ในการยกระดับมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากล จึงควรดำเนินการทั้ง
ระบบการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน โดยใช้การบริหารคุณภาพเป็นกลไกในการพัฒนาสู่
ความเป็นเลิศในด้านต่างๆ ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความสำคัญต่อการบริหาร
คุณภาพอย่างยิ่ง ซึ่งต้องมีความรู้ความเข้าใจ และเป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพของโรงเรียน กำหนด
นโยบายคุณภาพ และวางแผนในการควบคุมคุณภาพ ดำเนินการบริหารจัดการจัดการศึกษาอย่างมี
ส่วนร่วมกับโรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนา โดยมีคุณภาพของนักเรียนเป็นตัวบ่งชี้สำคัญของความสำเร็จ
ดังนั้นในการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ต้องดำเนินการในทุกองค์ประกอบ ซึ่งครอบคลุม
ภารกิจและเป้าหมายสำคัญของโรงเรียนมาตรฐานสากล สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง
แนวคิดการบริหารคุณภาพ แนวคิดของรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศต่างๆ แนวคิดการประเมิน
คุณภาพองค์กร แนวคิดการพัฒนาองค์กร และผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่สรุปได้ว่ามีหลายปัจจัยที่เป็น

องค์ประกอบของรูปแบบบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของสมกิต บุญยะโพธิ์ (2555) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า องค์ประกอบในการบริหารสถานศึกษามีลักษณะเป็นพหุองค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) การบริหารทรัพยากรบุคคล 5) กระบวนการบริหารจัดการ 6) ความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน และศุภลักษณ์ เศษระพานิช (2550) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน พบว่า ระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และแนวปฏิบัติในองค์ประกอบย่อย โดยองค์ประกอบหลักของระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การมุ่งเน้นนักเรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) โครงสร้างองค์กร 5) การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล 6) การบริหารงานวิชาการ 7) การบริหารการเงิน 8) การบริหารทั่วไป และ 9) การจัดการสารสนเทศและความรู้

ในแต่ละองค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ล้วนมีส่วนสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารคุณภาพของโรงเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียนมาตรฐานสากล ในที่นี้จะอภิปรายใน 3 องค์ประกอบดังนี้

1.1 องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการดำเนินการด้านการบริหารคุณภาพของโรงเรียน ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกคน ที่มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ยากหากปราศจากผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ดังนั้นผู้บริหารต้องเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารคุณภาพของโรงเรียน เป็นผู้นำทางความคิด มีวิสัยทัศน์ที่ความเป็นสากล สื่อสารให้บุคลากรในโรงเรียนให้มีความเข้าใจในเรื่องการบริหารคุณภาพได้ เป็นแบบอย่างที่ดีทางการปฏิบัติตน ทั้งทางด้านการบริหารจัดการ การเป็นผู้นำทางวิชาการ ตลอดจนสามารถบริหารจัดการให้เกิดการบริหารคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับหลักการจัดการคุณภาพ 14 Points for management ของ William E. Deming (ณัฐพันธุ์ เชนันนท์ และคณะ, 2546, น. 72-75) ระบุว่า คุณภาพเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหาร ผู้บริหารจะต้องมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการพัฒนาคุณภาพ โดยกำหนดแผนการดำเนินงาน ผู้บริหารต้องสร้าง “วัฒนธรรมคุณภาพและการเรียนรู้อย่างไม่หยุดยั้ง” ให้เกิดขึ้นกับสมาชิกทุกคนและในทุกระดับขององค์กร สร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับสมาชิกทุกคน ดังนั้น หากผู้บริหารมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ในการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลอย่างชัดเจน มีกลยุทธ์การบริหารที่มุ่งเน้นคุณภาพมาตรฐานระดับสากล และมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานบริหารย่อมส่งผลต่อการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ให้มีประสิทธิภาพสูง

1.2 องค์ประกอบด้านการพัฒนาบุคลากร นี่เป็นองค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการบริหารคุณภาพ ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกคน นำองค์กรไปสู่เป้าหมายพร้อมที่จะปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีศักยภาพที่จะดำเนินงานตามจุดมุ่งหมาย นอกจากนี้ การพัฒนาบุคลากรเป็นการสร้างขีดความสามารถของบุคลากรให้มีศักยภาพในการรับรู้ ปฏิบัติตามวัฒนธรรมคุณภาพ เกิดการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์กร ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ย่อมส่งผลต่อการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล สอดคล้องกับของ Hodgetts (1999) ที่กล่าวว่า ลักษณะขององค์กรที่ได้รับรางวัล MBNQA นั้น ต้องมุ่งพัฒนาให้พนักงานขององค์กรแสดงถึงศักยภาพด้านความสามารถอย่างเต็มความสามารถอย่างเต็มที่ สร้างแรงจูงใจแก่พนักงาน โดยการชื่นชมและให้รางวัล พัฒนาอย่างต่อเนื่องไปสู่สิ่งที่ดีกว่า และท้าทาย

1.3 องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตัวชี้วัดความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย ด้านผู้เรียน ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา และด้านการวิจัยและพัฒนานั้น ทุกตัวชี้วัดต้องกำกับด้วยจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งมีความคาดหวังว่า โรงเรียน

ต้องมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ และสามารถเทียบเคียงสู่มาตรฐานสากลได้ ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องประยุกต์ แนวทางรางวัลคุณภาพแห่งชาติ มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน โดยสอดคล้องหลักการของการบริหารจัดการที่อยู่บนระบบค่านิยมโรงเรียนมาตรฐานสากล 11 ประการเพื่อสร้างความยั่งยืนของการบริหารจัดการโรงเรียนประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพในการบริหารงานในแต่ละฝ่ายและติดตามกำกับอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการก็มีความสำคัญ เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ถูกต้อง และแม่นยำ สอดคล้องกับแนวคิดแนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TOA) ที่กล่าวว่า การนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเข้ามาปรับใช้ในองค์กรนั้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนา การบริหารจัดการในองค์กร และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการปฏิรูประบบ และการบูรณาการผลลัพธ์การทำงานต่างๆ เข้าด้วยกัน จะมีการทำงานแบบมุ่งสู่ผลลัพธ์สุดท้าย ที่สำคัญคือการที่พนักงานทุกระดับปฏิบัติงานแบบสนับสนุนงานซึ่งกันและกัน และมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี

2. การสร้างองค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ผลที่ได้จากการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาที่ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนเงื่อนไขความสำเร็จ ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีความเหมาะสม ทั้งนี้เป็นเพราะทั้ง 3 ส่วน ที่เป็นส่วนประกอบของรูปแบบนั้นเป็นโครงสร้างสำคัญในการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ที่มีความสัมพันธ์กันโดยส่วนที่ 1 ส่วนนำเป็นการกำหนดกรอบการดำเนินการในการพัฒนารูปแบบ เป็นการบอกถึงแนวคิดพื้นฐาน หลักการที่กำหนดการพัฒนา รูปแบบเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดหลักการแก่ผู้บริหารก่อนที่จะนำรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติในโรงเรียน ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหาเป็นการแสดงถึงรายละเอียดขององค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล อธิบายถึงจุดมุ่งหมาย แนวทางการพัฒนา ผลที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละองค์ประกอบ และกระบวนการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล อธิบายถึงวิธีการขั้นตอนการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ ตลอดจนภารกิจที่ต้องดำเนินการตามรูปแบบนี้ ในการดำเนินการตามแนวทางพัฒนาของแต่ละองค์ประกอบ มีจุดมุ่งหมายแนวทางพัฒนา เพื่อนำไปสู่ผลที่คาดว่าจะได้รับ ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถกำกับติดตามผลที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์ประกอบ และสามารถประเมินในองค์กรรวม ตามกระบวนการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งได้ประยุกต์ใช้แนวคิดวงจรคุณภาพของเดมมิง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นที่ยอมรับ และส่วนที่ 3 เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การบริหารคุณภาพประสบความสำเร็จเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง และสิ่งที่ควรปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้การนำรูปแบบบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาเกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2554, น.11) ที่กล่าวถึงภารกิจของโรงเรียนจะพัฒนายกระดับสู่มาตรฐานสากล ว่าประกอบด้วย การเตรียมการ ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร วางแผนกลยุทธ์นำสู่การปฏิบัติ พร้อมกับการเตรียมพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อม ดำเนินการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับโรงเรียน พัฒนาแหล่งเรียนรู้บริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ดำเนินการพัฒนาเครือข่ายร่วมพัฒนา ประเมินผล ทบทวน ตลอดจนวิจัยและพัฒนา เพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. การประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมินรูปแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ได้ผ่านกระบวนการต่างๆ มาอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในระดับนโยบาย และผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลจากทุกภูมิภาค โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารคุณภาพ รวมทั้งในการสร้างรูปแบบ มีกรอบแนวคิด หลักการ จากทฤษฎีของนักวิชาการต่างๆ ตลอดจนการได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ และข้อเสนอแนะต่างๆ ของ

ผู้เชี่ยวชาญ ทำให้รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา มีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการบริหารคุณภาพของโรงเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของเรา ศรีวิชัย (2554) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานสถานศึกษาเอกชน ระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า รูปแบบนี้มีประโยชน์ มีความสอดคล้องและความเป็นไปได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบ พบว่า ด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร และด้านการพัฒนาบุคลากร มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการที่จะขับเคลื่อนการบริหารคุณภาพให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น หน่วยงาน และผู้เกี่ยวข้อง ควรมีการกำหนดนโยบายที่จะส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาผู้บริหาร และครูให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมด้านคุณภาพเพื่อก้าวสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล

2. จากการที่ด้านการบริหารจัดการ มีความสำคัญอยู่ในอันดับที่ 8 อาจเป็นเพราะในการบริหารคุณภาพของหน่วยงานที่ผ่านมา คำนึงถึงในส่วนของเตรียมความพร้อมด้านปัจจัย จึงให้ความสำคัญในด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร การพัฒนาบุคลากร การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา การสร้างทีมงานในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน การควบคุมคุณภาพ และการกำหนดนโยบายคุณภาพ มากกว่าที่จะให้ความสำคัญด้านการบริหารจัดการ ดังนั้นในการพัฒนาการบริหารจัดการ ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น หน่วยงานในระดับนโยบาย ควรกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ เป็นกรอบการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย ให้ครอบคลุมการวางแผน การดำเนินการ การกำกับติดตาม และการปรับปรุงพัฒนา โดยเฉพาะด้านการกำกับติดตาม ประเมินผล ควรเป็นไปในรูปแบบกัลยาณมิตร เพื่อให้โรงเรียนดำเนินการบริหารคุณภาพของโรงเรียนตนเองโดยยึดแนวทางการดำเนินการ มีโครงสร้างการบริหารงานในโรงเรียนที่เหมาะสม มีการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพในการบริหารงานทุกฝ่ายบนพื้นฐานของความเหมาะสมของแต่ละบริบท และความพร้อมที่แตกต่างกันของแต่ละโรงเรียน

3. จากผลการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ที่มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์นั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัย ประยุกต์ใช้โดย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำรูปแบบไปศึกษา ตามคู่มือการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริง ผู้บริหารโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกคนควรมีการประชุมชี้แจง ครูและบุคลากรเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินงานด้านคุณภาพ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการบริหารคุณภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการบริหารคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อศึกษาเพื่อเปรียบเทียบการบริหารคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลในแต่ละรุ่น เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ สู่การพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียน

2. ควรมีการทำวิจัยเชิงสถิติ เกี่ยวกับปัจจัยการบริหารคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล ที่ส่งผลต่อเป้าหมายโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านนักเรียน ด้านครูและบุคลากร ด้านคุณภาพวิชาการ ด้านวิจัยและพัฒนา และด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้มีการพัฒนาแนวทางการบริหารคุณภาพที่ส่งผลต่อประสิทธิผล และบรรลุเป้าหมาย

บรรณานุกรม

- ช่วงโชติ พันธุเวช. (2551). *การจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ SIPPO*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ดวงรัตน์ เรืองอุไร. (2558). *แนวคิดของโจเซฟ เอ็ม จูรัน (Joseph M Juran)*. สืบค้น 2 ตุลาคม 2558 , จาก <https://www.gotoknow.org/posts/454819>
- ธีระ รุณเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2545). *ยอดกลยุทธ์การบริหารสำหรับองค์กรยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ด้านสู่วิชาการพิมพ์.
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์, นิตยาพร เสมอใจ, ชัยวัฒน์ เขียวเชิงสันติ, ธีรพร พัดภู และสุภัทร อนามัย. (2546). *TQM กลยุทธ์การสร้างองค์การคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: ธรรมกมลการพิมพ์.
- นิตย ลัมมาพันธ์. (2546). *ภาวะผู้นำ : พลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ ฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- นุชนรา รัตนศิริประภา. (2557, กันยายน – ธันวาคม). *สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณลักษณะโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 7(3), 507-528.
- ปฐวีกร พลอยประเสริฐ. (2552). *อิทธิพลของการบริหารองค์การตามหลักการ TQM ที่มีต่อการพัฒนานวัตกรรม*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีชาชาญ อินทรชิต. (2556). *การพัฒนายุทธศาสตร์สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิษณุ วรรณ. (2555). *แนวทางการแก้ไขปัญหา การลงข้อมูลการตกเถลลิ้นคำผิดพลาตในกระบวนการคัดแยกแผ่นเหล็ก*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ระยอง: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เมธี น้อมนิล. (2556). *รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เรชา ศรีวิชัย. (2554). *รูปแบบการบริหารงานสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ ในจังหวัดนนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2545). *การจัดการคุณภาพจาก TQC ถึง TQM ISO 9000 และการประกันคุณภาพ*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- วีระเดช เชื้อนาม. (2547). *เขย่า Balanced Scorecard แล้วลงมือทำทีละขั้นตอนตลอดแนว*. กรุงเทพฯ: เพื่องฟ้าพรินติ้ง.
- ศุภลักษณ์ เศษระพานิช. (2550). *ระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ ฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมกิต บุญยะโพธิ์. (2555). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุชาดา บุรณะเดชชัย. (2556). *การบริหารศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มประเทศอาเซียน*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2554). *มัธยมศึกษายุคใหม่ สู่มาตรฐานสากล 2561*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2557). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBEOA) ของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ปี 2557-2558*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

- European Mentoring & Coaching Council. (2015). *About the European Quality Award (EQA)*. Retrieved September 15, 2015, from <http://www.emccouncil.org/eu/en/accreditation/eqa>.
- Evans, J. R. (2006). *Quality management, organization, startegy*. New York: West Publishing.
- Evans, J. R., and Lindsay, W. M. (1999). *The management and control of quality*. New York: West Publishing.
- Hodgetts, R. M. (1999). *Modern Human Relations at work* (7thed). New York: Dryden Press.
- Marquardt, M. J. (1996). *Building the learning organization : A system approach to quantum improvement and global success*. New York: McGraw-Hill.
- Ministry of Ministration. (2000). *The school excellence model : A guide Singapore*. The School Appraisal Branch, Schools Division, Singapore: Ministry of Ministration.
- Spring. (2015). *The Singapore Quality Awards*. Retrieved January 13, 2015, from <http://spring.gov.sg/portal/product/awards/sqa>.

รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการ

THE INTEGRATED MODEL OF SCHOOL PARTICIPATORY EDUCATIONAL ADMINISTRATION AND COMMUNITY ORGANIZATION

สาธิต ปรัชญาอริยะกุล*

Sathid Prachyaariyakul

พินสุดา ลิธิธรังศรี**

Pinsuda Siridhrungsri

สินธุวา คามดิษฐ์***

Sinthawa Khamdit

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Ph.D. Candidate, Doctor or Philosophy Program in Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

* Email: satid_phd@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Assistant Professor and Phd., Faculty of Education Management ,College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

*** Email: pinsuda.sir@dpu.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*** Assistant Professor and Phd., Faculty of Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

*** Email: sinthawa.kha@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการนี้ เป็นวิจัยวิธีเชิงผสม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลใน 17 จังหวัด 5 ภูมิภาค จำนวน 131 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งสิ้น 328 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารจัดการการศึกษาในงาน 6 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบริหารงานบุคคล งานงบประมาณ งานระดมทรัพยากรและงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมทั้งสภาพจริงและความคาดหวังสูงสุด สำหรับการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้านพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมตามสภาพจริงมากที่สุด คือ ร่วมดำเนินการ และระดับการมีส่วนร่วมตามความคาดหวังคือร่วมวางแผน ส่วนการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลทั้งสภาพจริงและความคาดหวังมีส่วนร่วมระดับน้อยที่สุด

2. รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการที่เหมาะสมจะต้องอยู่บนพื้นฐานการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ตลอดชีวิตการบูรณาการและการการศึกษาเชิงพื้นที่โดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารจัดการการศึกษา การมีส่วนร่วม องค์กรในชุมชน การบูรณาการ

Abstract

This research aimed to investigate the administration of the school implementing the integrative community participation model and to propose the management model for the integration of schools and community organizations. The research method employed was the mixed methods. The schools participated in this study were the 131 schools from 17 provinces, 5 regions. The informants included the school directors, school committee members, teachers, and parents, total of 328 informants.

The results are as follows:

1. There were six dimensions of the school-communicative cooperation models, namely, the academic affairs, the student affairs, personnel administration, finance and budget, resource management, and school-community relations. It was also found that the school-community dimension was scored highest in both the empirical dimension and the expectation one. As for the 4 dimensions of participation, it was found that the dimension on participation was the highest level of empirical evidence, ranging from the participation in operation, and the expected participation was found to be in the planning dimension. The least participation dimension, both expected and empirical, was found to be the follow up and evaluation dimension.

2. The effective model for the management of school-community integrative cooperation required the decentralized administrative structure, participation, life-long learning, multi-faceted integration, and area-based participatory educational management.

Keywords: Education Management, Participation, Community, Organizations, Integration

บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมโลกภายในอนาคตซึ่งจะเป็นลักษณะของโลกความเป็นชุมชนเมืองความเป็นปัจเจกชน โลกของสิ่งแวดล้อมที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และ นักรบ หัมม์แสน, 2559, น.8) ทำให้ระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงจากอดีตมาสู่ปัจจุบันที่กำลังได้ก้าวข้ามอุตสาหกรรมโลกาภิวัตน์ มาเป็นการศึกษาที่จัดระบบการเรียนรู้ใหม่ให้ผู้เรียนเติบโต ก้าวหน้าพัฒนาขึ้นอย่างเป็นอิสระของตนเอง เต็มศักยภาพอันเป็นผลให้ความสามารถของผู้เรียนซึ่งเป็นการนำเอาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆ มาผสมผสานกัน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2559, น.20) จากสภาพปัญหาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ทิศทางและแนวโน้มของระบบการศึกษาไทย ต้องเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนโยบายของภาครัฐ การจัดสรรงบประมาณ การขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้น การจัดกระบวนการเรียนการสอน หลักสูตร สถานศึกษา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สื่อและนวัตกรรม (สมนึก การีเวท และ สนั่น ประจักษ์จิตร, 2552, น.120-121) ซึ่งแนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคตพบว่า คนไทยจะมีระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยที่สูงขึ้น ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษาจะลดลง ประชาชนมีโอกาสดำเนินชีวิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพมากขึ้น แต่มีการเพิ่มช่องว่างด้านคุณภาพในการจัดการการศึกษา โอกาสการศึกษาสำหรับกลุ่มคนทำงานมากขึ้น การเข้าสู่อาชีวศึกษามากขึ้น การศึกษานอกระบบมีบทบาทมากขึ้น เกิดหลักสูตรใหม่จำนวนมากและมีความเป็นสากลหรือนานาชาติ นอกจากนี้ยังเป็นการศึกษานานาชาติ การเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย สถานประกอบการมีบทบาทมากขึ้น ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมมากขึ้นและมีการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, น.68-87) ผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัย เรื่อง ข้อเสนอแนะทางเลือกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะคนไทย (วรารักษ์ สามโกเศศ และคณะ, 2553) พบว่า การศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งที่ฐานรากประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษาทั้งระบบ มีการให้ความสำคัญกับองค์กรในชุมชน ครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครอง สถาบัน ศาสนา องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นของประชาชนที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเติมเต็มการจัดการศึกษาที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน ให้เป็นการจัดการศึกษาที่สามารถบูรณาการได้สอดคล้องกับความต้องการ วิถีชีวิต วัฒนธรรม องค์กรในชุมชนและประเทศชาติ สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ
2. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

UNESCO (2008, p.2) ได้เปิดตัวศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ภายใต้กรอบแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเพื่อมวลชน โดยเป็นสถาบันการศึกษา จัดการศึกษาโดยคนภายในชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเพิ่มขีดความสามารถของคนในชุมชนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมยุคคุณภาพการศึกษาของคนในสังคมให้ดียิ่งขึ้น

การมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนในการจัดการศึกษาจึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาที่มีคุณภาพ เพราะการทำงานร่วมกันของโรงเรียนและชุมชนจะสร้างโอกาสในการเรียนรู้และการทำงานกันอย่างใกล้ชิด เกิดความร่วมมือร่วมใจในการที่จะพัฒนาสถานต่อการศึกษาให้เกิดความยั่งยืนต่อไป (Ahmed , 2013, p. 293-299) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นพลวัตและการตรวจสอบชุมชนซึ่งได้รับการยอมรับทั่วโลกว่าเป็นวิถีการสำหรับการปรับปรุงด้านคุณภาพการศึกษา การมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนต่อการจัดการศึกษาไม่ใช่ในฐานะเพียงผู้สนับสนุนปัจจัยด้านทรัพยากร

ทางการศึกษาเท่านั้น แต่องค์กรในชุมชนยังมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน การปรับโครงสร้างของหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย ดังนั้นการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนจึงมีผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างแน่นอน (Sango Mesheck Godfrey, 2014)

การศึกษาวิจัยของ ภัทรภร ปุยสุวรรณ (2556, น.218-233) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของสมาคมผู้ปกครองและครูที่เหมาะสมกับสังคมไทย พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการศึกษาของแนวทางการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1. การสร้างภาคีเครือข่าย ประสานงานความร่วมมือ การเชิญมาเป็นวิทยากร 2. การสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม 3. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน 4. การสร้างโอกาสมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งทางตรงและทางอ้อม 5.การประเมินกำหนดเป้าหมายในทิศทางเดียวกันและ 6. การสนับสนุนทรัพยากร เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

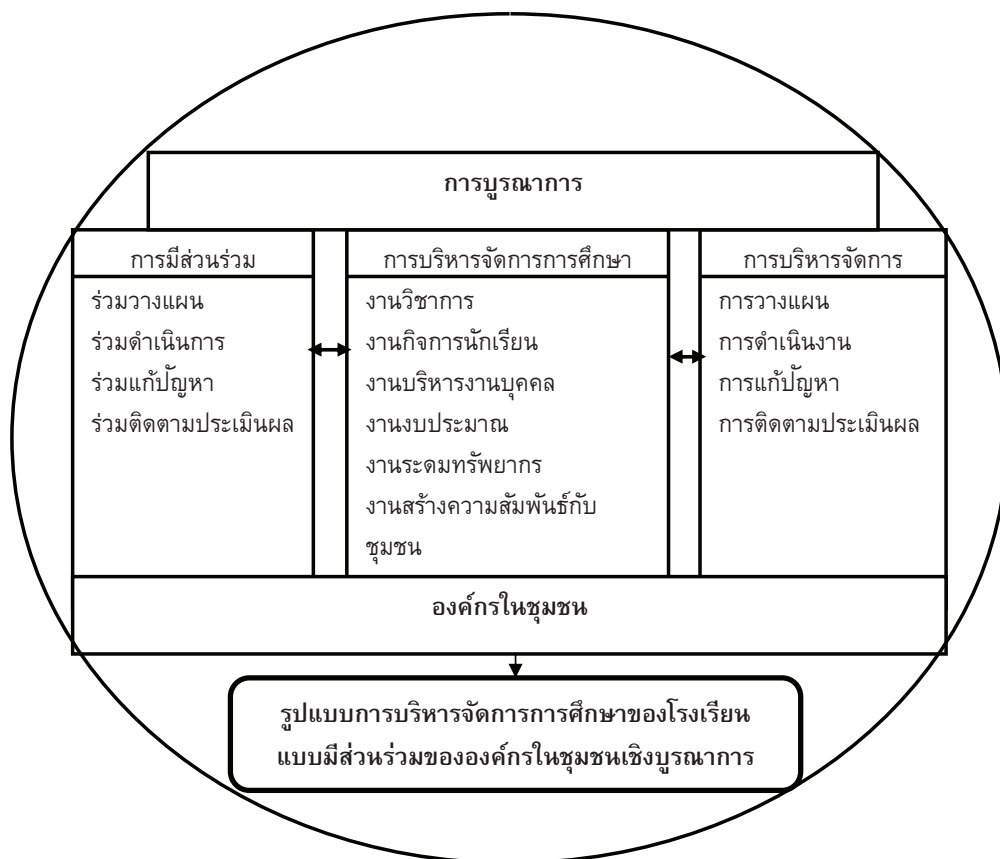
การมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนในการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา, พ.ศ. 2542, 2542, วันที่ 19 สิงหาคม, เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก.) ได้กำหนดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยระบุไว้ใน มาตรา 8 (2) การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 (6) การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มาตรา 24 (6) การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ในทุกเวลาสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และมาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

สำหรับแนวคิดให้การศึกษาเป็นเรื่องของทุกคนควรมีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษานั้น พื้นฐานหลักการที่ว่า การจัดการศึกษาเพื่อมวลชน (Education for All) และมวลชนเพื่อการศึกษา (All for Education) “คนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต” เป็นการเรียน “เพื่อรู้” พัฒนา “ตามศักยภาพ” ได้ทั้งวิชาความรู้ ทั้งความรู้ในสรรพวิชาสมัยใหม่ และความรู้ในความเป็นมนุษย์ ทักษะประสบการณ์ ทั้งทักษะชีวิตและวิชาชีพ เจตคติและค่านิยม ความเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมคือ การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข (พิณสุตา สิริธรรค์ศรี, 2553, น.100) เพื่อสนองความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนตามอัตลักษณ์วิถีชุมชนอย่างยั่งยืนและให้การศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ดังนั้นการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญมาก โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา สถาบันทางศาสนา ภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะส่งผลต่อผลการศึกษาที่ดีของผู้เรียน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบวิธีเชิงผสม (Mixed Methods) คือ ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือเลือกโรงเรียนที่ร่วมเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนตั้งอยู่ ให้กระจายทุกโรงเรียนทุกจังหวัดด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 17 จังหวัด 5 ภูมิภาค จำนวน 131โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ครู

และผู้ปกครอง รวมทั้งสิ้น 328 คน ใช้การศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ โดยมี 5 ขั้นตอนขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์รูปแบบ ใช้วิธีการโดยใช้ 1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ทำการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ใช้เทคนิค (Item Objective Congruence Index) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ ใช้ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา จำนวน 5 คน และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับ กลุ่มเป้าหมาย ด้วยการกระจายไปในโรงเรียนตัวอย่างของทุกภาคพื้นที่ในโรงเรียนทั่วประเทศ จำนวน 30 ชุด นำผลมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีหาลัมประสิทธิ์ แอลฟา (α -coefficient) โดยใช้สูตรของ Cronbach เพื่อหาความเชื่อมั่น ผลการทดลองมีค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ยที่ .9817 2. การสัมภาษณ์เชิงลึกใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน 3. กรณีศึกษา (Case Study) เลือกโรงเรียน ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ จำนวน 3 แห่ง เพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารต่างๆ และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับคำถามปลายเปิดจะนำมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ขั้นตอนที่ 3 การยกร่างรูปแบบ ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบด้วยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิตามหลักเกณฑ์ เพื่อตรวจสอบรูปแบบ และขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอรูปแบบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) สภาพของการบริหารจัดการ การศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ และ 2) รูปแบบการบริหารจัดการ การศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ ดังนี้

ตอนที่ 1. สภาพของการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ

1.1 ระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมตามสภาพจริงมากที่สุด คือ ร่วมดำเนินการ และระดับการมีส่วนร่วมตามความคาดหวังคือร่วมวางแผน ส่วนการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลทั้งสภาพจริงและความคาดหวังมีส่วนร่วมระดับน้อยที่สุด ดังรายละเอียด ตารางที่ 1 สรุปผลสภาพของการบริหารจัดการ การศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ

ตารางที่ 1 สรุปผลสภาพของการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ

การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับ	ระดับการมีส่วนร่วมสภาพจริง				ระดับการมีส่วนร่วมความคาดหวัง			
	$\bar{X}_1$	S.D.2	แปลความหมาย	อันดับ	$\bar{X}_2$	S.D.2	แปลความหมาย	อันดับ
ร่วมคิด	3.59	0.96	มาก	2	4.19	0.80	มาก	1
ร่วมดำเนินการ	3.64	0.98	มาก	1	4.16	0.81	มาก	2
ร่วมแก้ปัญหา	3.58	0.98	มาก	3	4.14	0.81	มาก	3
ร่วมติดตามประเมินผล	3.55	1.00	มาก	4	4.14	0.81	มาก	4
รวม	3.59	0.98	มาก	-	4.16	0.81	มาก	-

1.2 ระดับการมีส่วนร่วมใน งานทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบริหารงานบุคคล งานงบประมาณ งานระดมทรัพยากร งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมทั้งสภาพจริงและความคาดหวังสูงสุด งานงบประมาณ ระดับการมีส่วนร่วมทั้งสภาพจริงและความคาดหวังน้อยที่สุด ตารางที่ 2 สรุปผลสภาพของการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ งานทั้ง 6 ด้าน

ตารางที่ 2 สรุปผลสภาพของการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ งานทั้ง 6 ด้าน

การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับ	ระดับการมีส่วนร่วมสภาพจริง				ระดับการมีส่วนร่วมความคาดหวัง			
	$\bar{X}_1$	S.D.2	แปลความหมาย	อันดับ	$\bar{X}_2$	S.D.2	แปลความหมาย	อันดับ
ด้านวิชาการ	3.46	0.90	ปานกลาง	4	4.15	0.74	มาก	3
ด้านกิจการนักเรียน	3.75	0.83	มาก	2	4.32	0.69	มาก	2
ด้านบริหารงานบุคคล	3.33	1.00	ปานกลาง	6	4.01	0.89	มาก	6
ด้านงบประมาณ	2.55	1.01	ปานกลาง	5	4.05	0.83	มาก	4
ด้านระดมทรัพยากร	3.79	0.94	มาก	3	4.04	0.84	มาก	5
ด้านสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	3.81	0.84	มาก	1	4.32	0.67	มาก	1
รวม	3.45	0.92	มาก	-	4.15	0.78	มาก	-

ตอนที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ

รูปแบบของการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการเป็นรูปแบบของการบูรณาการองค์ความรู้ บุคลากร งาน ทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อให้การเรียนการสอนในโรงเรียนดีขึ้น โดยใช้วิธีการเรียนการสอนแบบบูรณาการหรือวิธีการแก้ปัญหา ด้วยการปฏิบัติงานจริง มีการศึกษานอกสถานที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยการมีส่วนร่วมอย่าง บูรณาการให้โรงเรียนได้มีการจัดการศึกษาโดยมีบ้าน วัด แหล่งเรียนรู้ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามี ส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา องค์กรในชุมชนมีบทบาทในการร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมติดตามประเมิน ในการจัดการศึกษา อีกทั้งร่วมกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการแก้ปัญหา และร่วมเรียนรู้ประสบการณ์ของกันและกันในกระบวนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันจัดการศึกษาให้เต็มเต็มส่วนที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน ใช้ชุมชนเป็นฐานซึ่งเป็นความร่วมมือกันได้ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรในท้องถิ่น ในบริบทสภาพขององค์กรในชุมชนบนพื้นฐานหลักการที่สำคัญ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 บทนำ การจัดการการศึกษาที่เชื่อว่า คนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ บทหลักการ “การศึกษาเพื่อมวลชนและมวลชนเพื่อการศึกษา” ช่วยทำให้การศึกษาเป็นการพัฒนาบุคคลที่สามารถบูรณาการ การศึกษาเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนจะต้องได้รับทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมจริยธรรมโดยการจัดการศึกษานเน้นการมีส่วนร่วม เป็นการร่วมระดมสรรพกำลังในการจัดการศึกษา รวมทั้งระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ โดยให้โรงเรียนร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนและโรงเรียน เพื่อให้ชุมชน มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชนและโรงเรียน

ส่วนที่ 2 แนวคิด หลักการ ความมุ่งหมายของการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ บุคลากร งานทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้การสอนในโรงเรียนดียิ่งขึ้น โดยใช้วิธีการเรียนการสอนแบบบูรณาการหรือวิธีการแก้ปัญหา ด้วยการปฏิบัติจริง มีการศึกษานอกสถานที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ ให้โรงเรียนได้มีการจัดการศึกษาโดยมีบ้าน วัด แหล่งเรียนรู้และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา องค์กรในชุมชน มีบทบาทในการร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมติดตามประเมินในการจัดการศึกษา อีกทั้งร่วมกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการแก้ปัญหา และร่วมเรียนรู้ประสบการณ์ของกันและกันในกระบวนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน จัดการศึกษาให้เต็มเต็มส่วนที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน ใช้ชุมชนเป็นฐานซึ่งเป็นการร่วมมือกัน ได้ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรในท้องถิ่นในบริบทสภาพขององค์กรชุมชนนั้น

หลักการ ที่สำคัญประกอบด้วย

1. หลักการกระจายอำนาจ เป็นการกระจายอำนาจจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด ให้ระบบบริหารคล่องตัว มีอิสระและมีประสิทธิภาพเน้นความรับผิดชอบและตรวจสอบซึ่งกันและกันโดยให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคลเป็นการให้โรงเรียนมีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารและตัดสินใจในกิจการของสถานศึกษา รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ลดบทบาทหน่วยงานส่วนกลางลง

2. หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการร่วมระดมสรรพกำลังในการจัดการศึกษา รวมทั้งระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆมาเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา เป็นการสนองแนวคิดในการจัดการศึกษาที่ว่าเมื่อการศึกษาเป็นไปเพื่อมวลชน มวลชนทุกเหล่าก็ต้องร่วมมือกันจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชนการศึกษา

3. หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสาน เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยองค์กรในชุมชนและโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิต นับตั้งแต่วัยเด็กซึ่งเป็นวัยที่เริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน และชุมชนก็จะมีส่วนร่วมในฐานะองค์ประกอบด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านความรู้ทั่วไปจนตลอดชีวิต ได้รับความรู้และประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ผสมผสานกันจากหลายแหล่งเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์เหล่านั้นจะช่วยให้บุคคลนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

4. หลักการการบูรณาการ เป็นการจัดการเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ ผสมผสานเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นองค์รวม เพื่อให้การดำเนินงานจัดการศึกษาของโรงเรียนและองค์กรในชุมชน เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด เป็นการบูรณาการองค์ความรู้ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องประสานกันในการจัดการเรียนรู้สู่ชีวิตจริง เป็นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ยืดหยุ่นและปรับปรุงได้ เน้นความสะดวกคุ้มค่า

5. หลักการศึกษาเชิงพื้นที่ เป็นการใช้บริเวณอาณาบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ อาจเป็นแหล่งที่ตั้งบ้านเรือน หรือที่พักอาศัยร่วมกันในภายในบริเวณเดียวกัน อยู่ในเขตรับผิดชอบของการปกครอง หรือการบริหารงานภาครัฐ ภายใต้เจ้าหน้าที่ชุดเดียวกัน ร่วมกันจัดการศึกษา มีการรวมตัวของสมาชิก ผู้นำผู้บริหาร ในการจัดการเกี่ยวกับการศึกษาร่วมกันกับโรงเรียน

ส่วนที่ 3 การบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการ การบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการแยกตามงาน 6 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบริหารงานบุคคล งานงบประมาณ งานระดมทรัพยากรและงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้

1. งานวิชาการ โรงเรียนและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการด้วยการเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำองค์กรในชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ด้านหลักสูตรสถานศึกษา มีการระดมการพัฒนาหลักสูตร ที่มีโครงสร้างเนื้อหาสาระที่สามารถบูรณาการหลักสูตรวิชาใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ควบคู่กับหลักสูตรท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน การใช้และการประเมินหลักสูตรสถานศึกษามีความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพบริบทและความต้องการ สามารถนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติและการพัฒนาของผู้เรียนให้เกิดเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ด้านการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยสอนหรือร่วมเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง สามารถเรียนจากแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เข้ากับสภาพบริบทท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ได้ ด้านสื่อการเรียนการสอนมีการร่วมสนับสนุนบริจาคสื่อการเรียนการสอนให้กับโรงเรียน ร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาสู่การปฏิบัติจริงในทางศึกษาค้นคว้าต่อยอดความคิด สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมเพื่อพัฒนา เชื่อมโยงการเรียนรู้เข้ากับแหล่งเรียนรู้และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การวัดและการประเมินผล การเรียนรู้มีหลากหลายทั้งเชิงพฤติกรรมและมีผลคะแนนการทดสอบ มีการรายงานผลให้กับโรงเรียนและผู้ปกครอง ทราบอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. งานกิจการนักเรียน โรงเรียนและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ ด้วยการที่ผู้นำองค์กรในชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำทางศาสนา ผู้นำภาครัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วม เช่น ด้านการสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมอันดีและลักษณะที่พึงประสงค์การเป็นพลเมืองที่ดี ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างผู้เรียนมีการสร้างความพึงพอใจอันนำมาสู่ความร่วมมือร่วมใจกันมีการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้วยการใช้เทคนิควิธีการเจรจาต่อรองและไกลเกลี่ยข้อพิพาทด้วยสันติวิธี

ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการจัดทำบันทึกรวบรวมข้อมูล สรุปข้อมูลการจัดเก็บข้อมูล การกระจายข้อมูล และการเผยแพร่ข้อมูลอย่างเป็นระบบก่อให้เกิดนวัตกรรมที่พัฒนาผู้เรียน โดยใช้ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมาเชื่อมโยงประสานกัน ในบางพื้นที่มีวัด/มัสยิด/สถานที่/แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม/ทางธรรมชาติ เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียนโดยผ่านกิจกรรมมีการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่มีความหลากหลาย เชื่อมโยง ความรู้สู่การปฏิบัติให้สามารถเลือกพัฒนาตนเองได้ตามต้องการและความถนัดอย่างอิสระ มีระบบดูแลช่วยเหลือให้ผู้เรียนจบการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมกันทุกภาคส่วน

3. งานบริหารบุคคล โรงเรียนและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ ด้วยการที่คณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรในชุมชนร่วมรับทราบการดำเนินการ เช่น ด้านการสรรหาครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม เพิ่มความสามารถความคล่องตัวในการตัดสินใจ ให้อิสระและความรับผิดชอบกับโรงเรียนด้านการพัฒนาบุคลากร มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาาร่วมกัน เช่น เชิญครูพระ/นักบวช ครูปราชญ์ชาวบ้าน ครูผู้นำท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ งานสนับสนุนงบประมาณ สถานที่จากองค์กรในชุมชน สร้างทัศนคติที่ดีร่วมกันประสานพลังร่วมพัฒนาบุคลากร ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนและบูรณาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนทรัพยากร เพื่อการสร้างขวัญกำลังใจ สร้างแรงจูงใจ ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ศรัทธาในความเชื่อมั่นในระบบมาตรฐานคุณธรรมทางวิชาชีพด้านการให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่มีการติดตามการดำเนินการตามกรอบอำนาจหน้าที่และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

4. งานงบประมาณ โรงเรียนและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ ด้วยการที่คณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรในชุมชนเข้าร่วมรับทราบการดำเนินการ เช่น ด้านการจัดทำงบประมาณจึงร่วมพิจารณาข้อมูลที่สามารถเปิดเผยการจัดทำงบประมาณต่อสาธารณชน และควรจัดทำคู่มือของหลักเกณฑ์ให้เกิดความสอดคล้องในการจัดทำงบประมาณและปฏิบัติได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ด้านการจัดสรรงบประมาณดำเนินการเป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์และกฎหมายเพื่อยึดเป็นแนวทางปฏิบัติ และการรายงานการใช้งบประมาณติดตามการดำเนินการให้เป็นตามระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดตามแผนปฏิบัติการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี

5. งานระดมทรัพยากร โรงเรียนและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ ด้วยการที่ผู้นำขององค์กรในชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำทางศาสนา ผู้นำภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมที่สำคัญในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการระดมทรัพยากรเงิน บุคลากร อาคาร สถานที่และวัสดุครุภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการร่วมบูรณาการสร้างเครือข่ายในการระดมทรัพยากร ด้วยการประสานพลังด้านทรัพยากรและการบริหารเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการศึกษามากยิ่งขึ้น

6. งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ ด้วยการที่ผู้นำองค์กรในชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำทางศาสนา ผู้นำภาครัฐและเอกชนมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนและบูรณาการเช่น ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้วยสร้างเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาระบบเครือข่ายนอกโรงเรียน แก้ปัญหาของชุมชน โดยให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางด้านการแก้ปัญหาของชุมชน มีการบูรณาการทรัพยากรและการบริหาร ด้วยการเสริมพลังชุมชนอย่างเป็นระบบ

รูปแบบตัวอย่างและวิธีการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน ด้านวิชาการ ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับโรงเรียน

องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. การเชิญคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรในชุมชนประชุมร่วมกับโรงเรียน
2. แต่งตั้งคณะกรรมการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษามามากจากตัวแทนขององค์กรในชุมชน
3. จัดทำแผนการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
4. ลงมือปฏิบัติตามแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
5. เมื่อพบปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแล้วดำเนินการแก้ไขเพื่อปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและบริบทและความต้องการขององค์กรในชุมชน
6. มีการติดตามประเมินผลว่าการทำงานเป็นไปตามแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามที่กำหนดหรือไม่ พร้อมนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

วิธีการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

- 1) ร่วมวางแผน มีแนวทางดังนี้
 1. ร่วมประชุมระดมความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรในชุมชน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของครูนักเรียนและชุมชน
 2. ร่วมวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียนและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการขององค์กรในชุมชนอย่างแท้จริง โดยให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาใช้ท้องถิ่นเป็นแกนกลางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

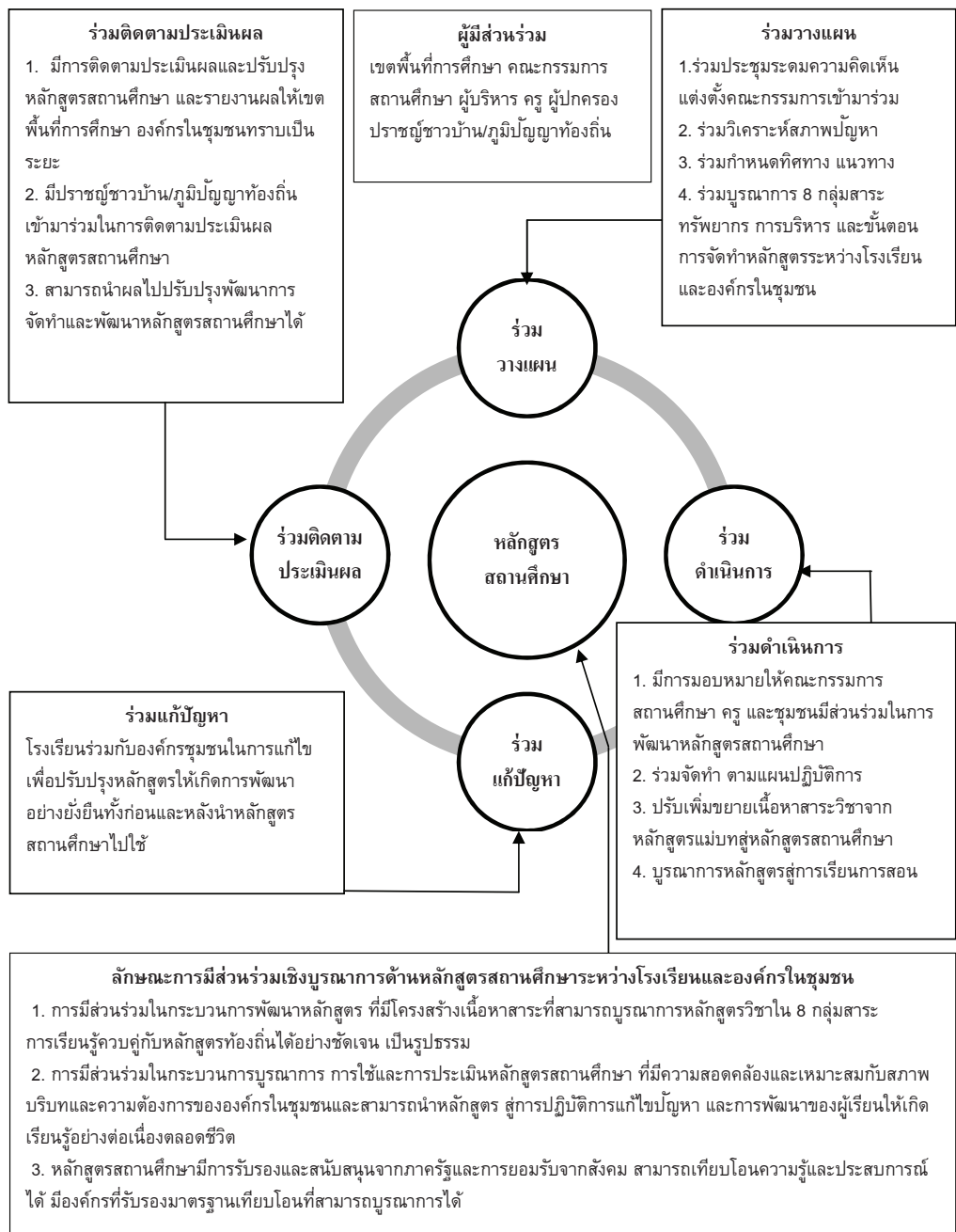
3. ร่วมกำหนดทิศทางการจัดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ แผนกลยุทธ์ แผนการพัฒนา แผนปฏิบัติการ แผนการจัดการเรียนรู้ พร้อมด้วยเนื้อหาสาระ การวัดและประเมินผล ตามสภาพจริง โดยมีจุดเน้นด้านวิถีชีวิตของชุมชน

4. ร่วมบูรณาการหลักสูตรสถานศึกษาผ่านการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม มีวางแผนการบูรณาการทรัพยากรทางการศึกษา เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุครุภัณฑ์ทางการศึกษา สัมพันธ์กับระบบการบริหารพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งมีการกำหนดรูปแบบหลักสูตร การตรวจคุณภาพหลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร ที่มีโครงสร้างเนื้อหาที่บูรณาการสาระการเรียนรู้และวิถีชีวิตอย่างชัดเจน มีระบบการวางแผนการใช้ การขออนุมัติใช้ การประชาสัมพันธ์ พร้อมการนิเทศ กำกับดูแลที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพบริบทและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและชุมชน มีระบบการประเมินหลักสูตร การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการรายงานผลการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) ร่วมดำเนินการ โรงเรียน มีการมอบหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและชุมชนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแม่บทและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยการปรับเปลี่ยนและขยายเนื้อหาสาระวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรสถานศึกษา เกิดการร่วมดำเนินการตามแผนในกิจกรรม ด้วยการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างบูรณาการ ตามภารกิจที่ตกลงร่วมกัน เป็นกระบวนการการเรียนรู้จริงตามศักยภาพของผู้เรียน

3) ร่วมแก้ปัญหา เมื่อมีปัญหาด้านหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนร่วมแก้ปัญหา กับ กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรในชุมชน มีการหาทางออกในการแก้ปัญหาให้ ลุล่วง โดยที่สามารถบูรณาการเชื่อมโยงกันได้อย่างเป็นระบบ

4) ร่วมติดตามประเมินผล ระหว่างการดำเนินการหรือหลังการดำเนินการ กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรในชุมชน มีการติดตามประเมินผลการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกัน หรือมีปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาร่วมติดตามประเมินผลในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้วยและสามารถนำผลไปปรับปรุงพัฒนาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้

ภาพที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับโรงเรียน

อภิปรายผล จากผลการวิจัย

1. **ระดับการมีส่วนร่วมของการบริหาร** การดำเนินการเป็นระดับที่มีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมา คือร่วมวางแผน ร่วมแก้ปัญหาและการร่วมติดตามประเมินผลเป็นระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด จะเห็นได้ ว่า ตามสภาพระดับการมีส่วนร่วมการดำเนินการซึ่งเป็นการเลือกสิ่งที่กำหนดล่วงหน้าที่ดีตัดสินใจตามแผน มาปฏิบัติ (สำราญ มีแจ้ง, 2558, น.4) เพื่อกำหนดทิศทาง ลดความสูญเสีย และสร้างมาตรฐานที่ใช้ใน

การควบคุม (วิเชียร วิทยอุดม, 2554, น.5) เป็นการกระจายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบและเป็นการมอบหมายหน้าที่จากผู้บริหาร (สมยศ นาวิการ, 2538, น.241) โรงเรียนมาสู่องค์กรในชุมชนในการบริหารจัดการการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ซึ่งข้อดีของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อเป็นการขยายขอบเขตการตัดสินใจของผู้บริหารระดับสูงไปสู่ระดับล่าง มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น มีอิสระส่งเสริมกำลังใจในการทำงาน ทำให้เกิดผลผลิตที่แตกต่างหลากหลาย เกิดการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมมากยิ่งขึ้น (เนตรพัฒนา ยาวีราช, 2556, น. 130)

2. ระดับการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการศึกษา

2.1 ด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนซึ่งสอดคล้องกันทั้งสภาพจริงและความคาดหวังอันเป็นผลมาจากองค์กรในชุมชนมีความต้องการ มีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนในการจัดการศึกษา ในการเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของลิปพนนท์ เกตุทัต (เลรี พงศ์พิศ, 2549, น. 119-130) ที่ว่า ชุมชนไม่ใช่เป็นเพียงยุทธศาสตร์ แต่เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความชอบธรรม ให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เน้นแนวคิด 3 หลักคือ 1) การศึกษาตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้ เริ่มจากครอบครัว พ่อแม่ที่ต้องเป็นบูรพาจารย์ แนะนำโลกกว้าง สร้างภูมิคุ้มกัน โรงเรียน ครู ต้องมีสำนึกในบทบาทหน้าที่ ผู้บริหารต้องมีคุณธรรม สถาบันศาสนา ให้กำลังใจและเป็นผู้นำในการพัฒนาสติปัญญาและจิตใจ ภาคเอกชนจะต้องทำหน้าที่รับช่วงต่อจากวัยเรียน ในการดำเนินชีวิตและการทำงาน รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐจะต้องมีแนวคิดที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 2) เครือข่ายการเรียนรู้/ชุมชน ระบบการศึกษาไม่รวมศูนย์ความรู้และการบริหารจัดการต้องเปิดโอกาสทุกกลุ่มมีโอกาสในการพัฒนาการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้เชื่อมต่อกระจายกันอย่างทั่วถึงทุกท้องถิ่น 3) การปฏิรูประบบการจัดการร่วมกัน มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ทุกภาคส่วนของสังคมร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของผู้เรียน

2.2 ด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมที่น้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารงานบุคคล ซึ่งสอดคล้องทั้งสภาพจริงและความคาดหวังนั้น เพราะอำนาจหน้าที่เป็นเรื่องที่เป็นเรื่องที่เป็นเรื่องกึ่งกลางเป็นผู้กำหนด โรงเรียนหรือองค์กรในชุมชนจะไม่สามารถดำเนินการหรือมีส่วนร่วมได้มากนัก เช่น การสรรหา จากบุคคลภายในและภายนอกโรงเรียนเข้ามาเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องผ่านกระบวนการสรรหา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา(ก.ค.ศ.) จะเป็นผู้กำหนดหลักสูตร หลักเกณฑ์ วิธีการสอบแข่งขัน และวิธีการดำเนินการสอบแข่งขัน เกณฑ์การตัดสินและการขึ้นบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ (ปราชญา กล้าแจ้งยุ และพอดตา บุตรสุทธิวงศ์, 2550, น. 74) จึงเป็นเรื่องที่ยากในการมีส่วนร่วม

3. จุดเด่นของรูปแบบ คือเป็นรูปแบบทางเลือกที่ใช้ในการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับได้ตามบริบทที่มีความหลากหลาย ในแต่ละพื้นที่ มีอิสระคล่องตัว เสริมพลังจากองค์กรในชุมชน ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการบูรณาการ การกระจายอำนาจทางการศึกษา การศึกษาซึ่งเป็นกลไกหลักของการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาในอนาคต ข้อจำกัดการนำรูปแบบไปใช้ การลดบทบาทของอำนาจส่วนกลางนั้นเป็นไปค่อนข้างยากด้วยโครงสร้างวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ ของระบบราชการนั้นมีความเข้มแข็ง การลดบทบาทและอำนาจย่อมกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ทั้งส่วนบุคคลและกลุ่ม ดังนั้นจึงต้องค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะความเอากจริงเอจังของผู้มีอำนาจบริหารและความต่อเนื่อง เมื่อผู้บริหารเปลี่ยนนโยบายเปลี่ยน การนำรูปแบบไปใช้ต้องใช้เวลาและความต่อเนื่องจากการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

1. กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียน มีการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและองค์กรในชุมชน ประสานความร่วมมือแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกัน มีการจัดทำหลักสูตรโดยการบูรณาการเนื้อหาสาระเข้ากับวิถีชีวิตการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ โดยการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเครือข่ายขององค์กรในชุมชนมามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รวมทั้งมีการประสานความร่วมมือในการพัฒนา การผลิต จัดหา ลือ่นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณของโรงเรียนให้มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้

2. กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน มีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนให้มีสมรรถนะ คุณลักษณะ และคุณสมบัติที่เอื้อต่อการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ โดยผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพ และคุณธรรม ปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง และเข้าถึงประชาชนในการพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน

3. กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียน มีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะหลักและวัฒนธรรมด้านการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยนำหลักธรรมาภิบาลการมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษาบนพื้นฐานหลักการการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ การศึกษา อีกทั้งมีการส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น และพร้อมทั้งจำนวนและความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพในการดำเนินการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมได้

4. โรงเรียนและองค์กรในชุมชนส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายโดยเปิดโอกาสให้องค์กรในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในรูปแบบร่วมเป็นคณะกรรมการ กรรมการ คณะทำงาน และอื่น ๆ ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติการทุกระดับที่มีความพร้อมและเหมาะสม

5. โรงเรียนและองค์กรในชุมชนส่งเสริมสนับสนุน การระดมทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน โดยร่วมมือกันใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และร่วมแสวงหาการบริหารจัดการทรัพยากรอื่นให้โรงเรียนสามารถรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษา และสามารถพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการ เป็นรูปแบบทางเลือกที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับได้ตามบริบทที่มีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ ให้การบริหารจัดการการศึกษามีอิสระคล่องตัว เสริมพลังจากองค์กรในชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพอันหลากหลายของผู้เรียนตามสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ การมีส่วนร่วมจึงเป็นกลไกหลักของการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาในอนาคตที่มีการแข่งขันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งความจำกัดของทรัพยากรการบริหารจึงจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาให้การจัดการศึกษา ซึ่งการกระจายอำนาจทางการศึกษาจะมีความสำคัญขึ้นตามลำดับ เนื่องจากการขยายตัว การพัฒนาด้านอื่นๆ จะมีผลกระทบเชื่อมโยงต่อการจัดการศึกษาภายในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่โรงเรียนจะมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการบูรณาการการศึกษาจะเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาภายในอนาคต รูปแบบดังกล่าวจึงเป็นส่วนในการเติมเต็มในการจัดการศึกษาและเป็นทางเลือกหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อไป

บรรณานุกรม

- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2556). *การจัดการสมัยใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่8). กรุงเทพฯ: ทริบเพิล กรุ๊ป.
- ปราชญา กล้าผจญและพอลดา บุตรสุทธิวงศ์. (2550). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: พลการพิมพ์ (1996).
- พิณสุตา สิริธรงค์ศรี. (2553). *รายงานการวิจัย เรื่อง ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ วาสนา วิสฤตภาภา นักรบ หมี่แสน ลินธะวา คามดิษฐ์ เณลิมชัย มนุเศวต. (2559). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ ลินลารัตน์, นักรบ หมี่แสน. (2559). *ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภัทรกร ปยุสววรรณ. (2556). *แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาของสมาคมผู้ปกครองและครูที่เหมาะสมกับสังคมไทย* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก. (19 สิงหาคม 2542) ในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2547) กฎหมายการศึกษาเล่มที่1. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- วรากรณ์ สามโกเศศ ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ นงราม เศรษฐพานิช ศิริพร แยมินิล วลัยพร ศิริภิรมย์ พิณสุตา สิริธรงค์ศรี และ สุมาลี เกตธราวุฒินัน (2553). *ข้อเสนอทางเลือกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสุขภาวะคนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- วิเชียร วิทยอุดม. (2554). *การจัดการสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: จันทน์ การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2549). *อนาคตเริ่มตั้งแต่วันวาน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมนึก การ์เวทและสนั่น ประจจิตร. (2552). *กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21*. ประมวลบทความทางวิชาการสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. (น.125). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมยศ นาวิการ. (2538). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำราญ มีแจ้ง. (2558). *การประเมินโครงการทางการศึกษา ทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ahmed, I., & Hamdam, S. (2013). *Effect of Community Participation in Education on Quality of Education: Evidence from a Developing Context*. Journal of Education and Vocational Research, 10(4), 293-299.
- Godfrey, M., S. (2014). *Investigating Community Participation Dynamics in Education: The Case for Manicaland Province Zimbabwe*. (Thesis, Doctor of Philosophy in Educational Management): Zimbabwe: Zimbabwe Open University.
- UNESCO. Asia and Pacific Regional Bureau for Education. (2008). Community learning centre: Country report from Asia. Bangkok: UNESCO. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001604/160492e.pdf>

รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิศวกรรมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

A MODEL OF TEACHER DEVELOPMENT FOR ENGINEERING EDUCATION IN SCHOOLS UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS

สำเนียง ณ ตะกั่วทุ่ง*

Sumniang Natakuaatoong

พินสุดา ลีวิธรังศรี**

Pinsuda Siridhrungsri

สินธะวา คามดิษฐ์***

Sinthawa Khamdit

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Ph.D. Candidate, Doctor of Philosophy Program in Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

* Email: nasumniang@gmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ประจำสาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Assistant Professor and Ph.D., Department of Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

** Email: pinsuda.sir@dpu.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ประจำสาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*** Assistant Professor and Ph.D., Department of Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

*** Email: sinthawa.kha@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิศวกรรมศึกษาสำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาคุณลักษณะครูสอนวิศวกรรมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเสนอรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิศวกรรมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า

1. วิศวกรรมศึกษาสำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเป็นหลักสูตรรายวิชาหรือกิจกรรมเพิ่มเติมมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างพอเพียง มีความเข้าใจท้องถิ่น มีความรู้และทักษะพื้นฐานวิศวกรรมศาสตร์บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคิดเป็นระบบแบบวิศวกรรม และมีจิตสำนึกบริการสังคม

2. คุณลักษณะครูสอนวิศวกรรมศึกษาสำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีจริยธรรมความเป็นครูและจิตสำนึกความเป็นท้องถิ่น มีความรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้พื้นฐานทางวิศวกรรมศาสตร์ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเครือข่ายการจัดการเรียนรู้

3. รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิศวกรรมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ มีวิสัยทัศน์ แนวคิดและหลักการในการพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้พื้นฐานวิศวกรรมศาสตร์บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้คิดอย่างพอเพียง คิดเป็นระบบแบบวิศวกรรม มีความรู้และคุณธรรม เป็นพลเมืองโลกและความเป็นท้องถิ่นไทย

คำสำคัญ: หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิศวกรรมศึกษา การพัฒนาครู

Abstract

The aims of the study were to investigate the engineering education for schools under the local administrative organizations, the characteristics for the teacher deemed suitable for the teaching engineering education, and propose the teacher development model suitable for the teaching engineering education for schools under the local administrative organizations. The results were as follows:

1. The curriculum suitable for the teaching engineering education for schools under the local administrative organizations should entail additional single-subject curriculum or activities which aims to develop the students' sufficiency thinking, appreciate their local, develop the students' engineering knowledge and basic skills integrated the principles of the Sufficiency Economy Philosophy, enable to think systematically like engineers, and have social and public mindset.

2. The desirable characteristics of teacher deemed suitable to teach engineering education for schools under the local administrative organizations, the teachers should have high ethical and professional standards with local conscience, possess basic knowledge and skills capable of integrating engineering education with the principles of the Sufficiency Economy philosophy, and ability to manage learning with problem-based learning and manage the learning network.

3. The desirable teacher development model suitable to teach engineering education for schools under the local administrative organizations should incorporate the following: vision, and principles for teacher development capable of helping teachers develop their potential, knowledge and skills in managing learning environment and integrating basic engineering with principles of the Sufficiency Economy Philosophy in order to cultivate students with the sufficiency-oriented thinking, systematically thinking like engineers, knowledge and moral, and ability to function successfully as global as well as local Thai citizens.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy, Engineering education, Teacher development

บทนำ

โลกศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ เทคโนโลยี การแข่งขัน บริโภคนิยม และการเปลี่ยนแปลงภาวะโลกร้อน มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในทุกๆระดับ มีข้อเรียกร้องทักษะศตวรรษที่ 21 นวัตกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็ม (STEM: Science, Technology, Engineering, Mathematic) และข้อเรียกร้องวิชาศึกษาใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นและเน้นการจัดการศึกษาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประเทศไทยตระหนักถึงปัญหาและข้อเรียกร้องดังกล่าว มีแผนปฏิรูปการเรียนรู้และครู ได้ระบุเป้าหมายให้การศึกษาเป็นกลไกในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเป็นพลเมือง ดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุขในโลกศตวรรษที่ 21 ตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี THAILAND 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมตามแนวคิด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

“วิศวกรรมศาสตร์” เป็นทั้งองค์ความรู้และวิชาชีพ มีธรรมชาติแบบบูรณาการสะเต็ม ประยุกต์ใช้หลักวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ระบบและการจัดการเทคโนโลยี ในการออกแบบ/สร้าง/ซ่อมงานวิศวกรรม (เครื่องมือ อุปกรณ์ และโครงสร้าง) ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดธรรมชาติ มีหลายสาขาความเชี่ยวชาญตอบสนองความต้องการของคนในสังคมทุกยุคสมัย ตั้งแต่ยุคโบราณ ยุคเกษตร ยุคอุตสาหกรรม จนถึงยุคเทคโนโลยี ในโลกปัจจุบัน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีภารกิจ ให้บริการสาธารณะเกี่ยวข้องงานวิศวกรรมและการจัดการศึกษา มีนโยบายส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัด จัดการศึกษาระดับประถม-มัธยมศึกษา จำนวน 1,407 แห่ง ในปี 2559 (นักเรียนจำนวน 549,749 คน และครู/ผู้ช่วยจำนวน 31,187 คน) ให้จัดการศึกษาบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรองรับแผนการศึกษาแห่งชาติตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทำให้การเรียนรู้พื้นฐานวิศวกรรมศาสตร์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นประโยชน์กับ “ครู” ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองในศตวรรษ ที่ 21

“วิชาศึกษา” หรือ การเรียนรู้พื้นฐานวิศวกรรมศาสตร์บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องใหม่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน “ครู” ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดศักยภาพในการจัดการเรียนรู้วิชาศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิชาศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิชาศึกษาสำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะครูสอนวิชาศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิชาศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. การเรียนรู้ทักษะศตวรรษที่ 21 กลุ่มแนวคิดหลัก Partnership for 21st Century Skills ได้เสนอองค์ประกอบของทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) การเรียนรู้สาระวิชาหลัก (2) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (3) ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ และ (4) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี คือ มาตรฐานการเรียนรู้ การประเมินผลทักษะการเรียนรู้ หลักสูตรและวิธีสอน การพัฒนาวิชาชีพ และบรรยากาศการเรียนรู้ แนวคิดทักษะศตวรรษที่ 21 ทำให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็ม (STEM: Science, Technology, Engineering, Mathematics) นำโดยประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประสบวิกฤตการณ์การแข่งขันและการศึกษา สูญเสียความเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี ซึ่งเกี่ยวข้องกับกำลังคนในสาขาสะเต็ม นวัตกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษา (STEM Education) ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบให้หลายประเทศ (Reeve, 2013) รวมทั้งประเทศไทยซึ่งประสบวิกฤตการณ์การแข่งขันและการศึกษาเช่นกัน

2. องค์การวิศวกรรมศาสตร์แห่งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO Engineering Initiatives: UEI) เรียกร้องให้ปฏิรูปวิศวกรรม ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาหลักสูตรเน้นสหวิทยาการและความยั่งยืน (interdisciplinary and sustainability) ส่งเสริมการพัฒนาวิศวกรรมและประยุกต์ใช้งานวิศวกรรมใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนในการลดความยากจนและการพัฒนาที่ยั่งยืน นำไปใช้แก้ปัญหาได้จริง ในช่วงปี ค.ศ. 2012 UEI ได้ร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพ นักวิชาการ และภาคเอกชนทั่วโลก จัดโครงการและกิจกรรมเกี่ยวกับวิศวกรรม เพื่อส่งเสริมเยาวชนและประชาคมมาแลกเปลี่ยนความรู้ในโลก (UNESCO, 2012)

3. การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ทักษะศตวรรษที่ 21 การสอนแบบ PBL เริ่มมีในทศวรรษที่ 1960 จากประสบการณ์การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) ที่ Aalborg University ที่เริ่มใช้ PBL ตั้งแต่ ค.ศ. 1979 และงานวิจัยอื่นๆ พบว่าทำให้คุณภาพการเรียนรู้ของนักศึกษาดีขึ้น มีการพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การเป็นนักคิดวิเคราะห์ การรู้จักใช้ความรู้และทักษะเชิงสหวิทยาการ การมีความเป็นวิชาชีพ และความรับผิดชอบ การสอนแบบ PBL มีลักษณะสำคัญ คือ (1) ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ (2) การเรียนเป็นกลุ่มย่อย (3) ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (facilitator) (4) การใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ (5) การใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ และ (6) การประเมินผลการเรียนรู้จากกระบวนการเรียนรู้และผลงาน (learning process and products from project) (Kolmos, Du, Holgaard, and Jensen, 2008)

4. การเรียนรู้ระบบเทคโนโลยีและการจัดการในงานวิศวกรรมช่วยพัฒนา "ทักษะคิดวิเคราะห์เชิงระบบแบบวิศวกรรม" เทคโนโลยีและการจัดการที่เหมาะสมเป็นเทคโนโลยีที่ชุมชนต้องการและใช้แก้ปัญหาได้ คือมีผลต่อวัฒนธรรมในท้องถิ่น มีความคุ้มค่าคือมีผลต่อเศรษฐกิจ มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (ธารัง เปรมปรีดี, 2542; วิชาญ ภูพัฒน์, 2559)

5. วิศวกรรมในโรงเรียนของสหรัฐอเมริกา จากการที่ "วิศวกรรมศาสตร์" เป็นสาขาความรู้และวิชาชีพมีธรรมชาติของการบูรณาการสะสมเต็ม ทำให้องค์กรและเครือข่ายร่วมมือกันจัดโปรแกรมวิศวกรรมเพิ่มหลังเลิกเรียน และคณะกรรมการวิศวกรรม ภายใต้องค์กรวิชาการทางวิศวกรรมและสภาวิจัยระดับประเทศ (National Academy of Engineering: NAE และ National Research Council: NRC) สหรัฐอเมริกาได้จัดทำรายงานการศึกษา เสนอแนะเชิงนโยบาย หลักการพื้นฐานวิศวกรรมในโรงเรียนที่สำคัญคือ (1) เน้นกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรมในการระบุโจทย์ปัญหาและแก้ปัญหา (2) ให้ความสำคัญการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เหมาะสม หลักการและทักษะเทคโนโลยี (3) ส่งเสริมการพัฒนาการคิดแบบวิศวกรรม และ (4) สำหรับการสอนวิศวกรรมในโรงเรียนสามารถจัดได้ 2 รูปแบบสำคัญคือ (1) แบบใช้โครงงานวิศวกรรมเป็นฐานสำหรับบูรณาการสะสมเต็มศึกษา และ (2) แบบจัดทำวิศวกรรมเป็นหลักสูตรวิชาเลือก (NAE and NRC, 2009)

6. การเรียนรู้การบริการสังคม (Service Learning) เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ชุมชนเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติให้ ตอบสนองต่อการใช้ชีวิต การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดชนบทธรรมนิยม/วัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างตามบริบทของชุมชน กระบวนการเรียนรู้ช่วยพัฒนาความมีจิตอาสา ซึ่งเป็นลักษณะของความเป็นพลเมือง (Active Citizenship) ผู้เรียนที่มีความรู้ ความเข้าใจทักษะ เจตคติและค่านิยม มีพฤติกรรมหรือความประพฤติที่ดีงาม มีความรับผิดชอบต่อส่วนการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เป็นการศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย และฝึกปฏิบัติสอดคล้องกับบริบทของแต่ละประเทศ (พินสุตา ลีธีรรังศรี, 2559; ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2556)

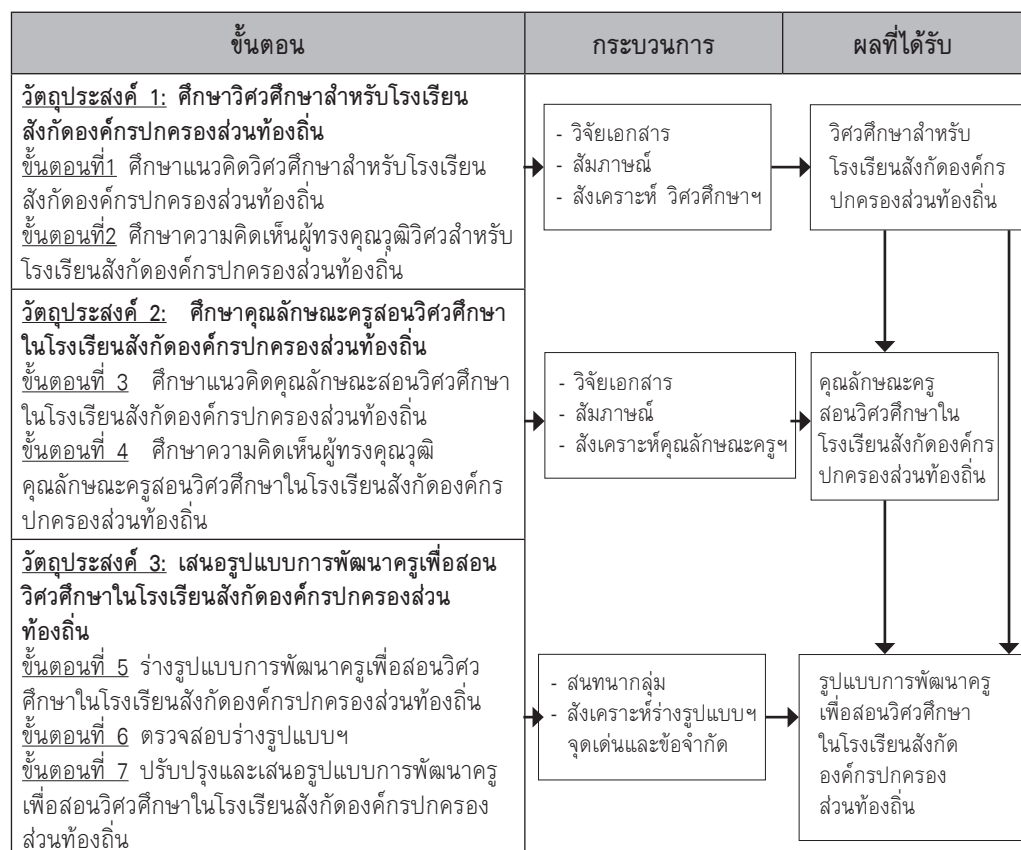
7. การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะนักเรียน "คิดอย่างพอเพียง" คือการใช้หลัก 3 หลักคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีบนพื้นฐาน 2 เงื่อนไขคือความรู้ และคุณธรรมในการคิดและปฏิบัติงานต่างๆ ส่งผลการดำเนินชีวิตเกิดความสุขและความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ใน 4 มิติ คือ มิติทางวัตถุ มิติสังคม มิติทางสิ่งแวดล้อม และมิติทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน (1) มีทักษะในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง

(2) ตระหนักในความสำคัญในการสืบสานสร้างสรรค์ความเป็นท้องถิ่นและความเป็นไทย และ (3) มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยอาศัยองค์ความรู้ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557; มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2559)

สรุปแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้รูปแบบการพัฒนาให้ครูมีศักยภาพในการสอนวิทยาศาสตร์ หรือจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย หลักการเรียนรู้ระบบเทคโนโลยีและการจัดการงานวิศวกรรม ช่วยพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์เป็นระบบแบบวิศวกร หลักการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาทางวิศวกรรมเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ทักษะศตวรรษที่ 21 หลักการเรียนรู้การบริการสังคม (Service Learning) ทำงานจิตอาสาร่วมกับชุมชนช่วยสร้างจิตสำนึกความเป็นท้องถิ่น ความเป็นพลเมือง และการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ “คิดอย่างพอเพียง”

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาวิทยาศาสตร์สำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) ศึกษาคุณลักษณะครูสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ (3) เสนอรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แยกตามวัตถุประสงค์การวิจัย กระบวนการ และผลที่ได้รับ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 และวัตถุประสงค์ที่ 2 ใช้การวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 36 คน ประกอบด้วย

1) กลุ่มนักวิชาการ ด้านการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และด้านวิศวกรรมศาสตร์
2) กลุ่มผู้บริหารนโยบายในกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้สนับสนุนในท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 2 แห่ง เทศบาล 2 แห่ง (ผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงาน/กองช่าง และศึกษานิเทศก์)

3) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้รับการประเมินเป็นศูนย์การศึกษาพอเพียง/สถานศึกษาพอเพียง 4 แห่ง เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ 1 โรงเรียน ขนาดกลาง 2 โรงเรียน และขนาดเล็ก 1 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารหรือรองผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้า/ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และการงานอาชีพและเทคโนโลยี และกรรมการตัวแทนชุมชน

การวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 นำผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 และวัตถุประสงค์ที่ 2 มาสังเคราะห์ รวบรวมรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิศวกรรมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน ประกอบด้วย คณาจารย์ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้านการบริหารการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน นักวิชาการด้านวิศวกรรมศาสตร์ และผู้บริหารในกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินเป็นศูนย์การศึกษาพอเพียง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิศวกรรมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. วิศวกรรมสำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 เป็นหลักสูตรรายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการจัดการเรียนรู้พื้นฐานวิศวกรรมศาสตร์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการเรียนรู้บูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมี 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นหลักสำคัญคือกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และการงานอาชีพและเทคโนโลยี

1.2 จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ (K-Knowledge) มีทักษะปฏิบัติ (P-Practice) และมีเจตคติ/ทัศนคติ (A-Attitude) โดยใช้งานวิศวกรรมในชีวิตประจำวันเป็นบริบทการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติร่วมกับผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญในชุมชน และนำหลัก “3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ” มาวางแผนจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน คิดอย่างพอเพียง คิดเป็นระบบแบบวิศวกร มีความเข้าใจท้องถิ่น มีความรู้หลักพื้นฐานการออกแบบ วิเคราะห์ระบบเทคโนโลยีและการจัดการที่เหมาะสมในการสร้าง/ซ่อมงานวิศวกรรม มีทักษะพื้นฐานงานช่าง และมีจิตสำนึกบริการสังคมทำงานร่วมกับชุมชนงานสร้าง/ซ่อมงานวิศวกรรม และสามารถถอดบทเรียนรู้อะไร วิธีการอย่างไร มีคุณค่าอย่างไร ตามหลัก “3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ”

1.3 เนื้อหาสาระ แบ่งเป็น 5 หน่วยเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับขั้นตอนการทำงานวิศวกรรมในชุมชนท้องถิ่น และการถอดบทเรียนตามหลัก “3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ” หลังทำกิจกรรม ดังนี้ (1) หน่วยที่ 1: วิศวกรรมกับชีวิต กิจกรรมการเรียนรู้คือ สำรวจปัญหาความต้องการงานวิศวกรรมในชุมชน (2) หน่วยที่ 2: การออกแบบ/สร้างงานวิศวกรรม กิจกรรมการเรียนรู้คือ ออกแบบ/สร้างแบบจำลอง (3) หน่วยที่ 3: วิศวกรรมกับการพัฒนาชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้คือการบริการสังคมงานสร้าง/ซ่อมงานวิศวกรรมร่วมกับชุมชน (4) หน่วยที่ 4: อาชีพวิศวกรไทย-โลก กิจกรรมการเรียนรู้คือ ระบุคุณลักษณะวิศวกรและงานวิศวกรรมที่สนใจ (5) หน่วยที่ 5: ประสบการณ์วิศวกรรม กิจกรรมการเรียนรู้คือ การประยุกต์วิศวกรรมในชีวิตประจำวัน

1.4 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาทางวิศวกรรมเป็นฐานมีลักษณะสำคัญ คือ ใช้ปัญหาทางวิศวกรรมในชุมชนเป็นบริบทการเรียนรู้ (PBL context) ทำงานกลุ่มย่อย ครู/ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (facilitator) ใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้น/จุดประกายการเรียนรู้ นักเรียน/ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้

1.5 การจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเน้นการทำงานจิตอาสา ทำงานสร้าง/ซ่อมงานวิศวกรรมใน ชุมชน

1.6 ประเมินผลการเรียนรู้ จากชิ้นงานปฏิบัติ และการถอดบทเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ”

2. คุณลักษณะครูเพื่อสอนวิศวกรรมศาสตร์สำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ด้านจริยธรรมความเป็นครู คือ ครูมีจิตวิญญาณความเป็นครูมีความรัก/เมตตาต่อลูกศิษย์ มีจิตสำนึกความเป็นท้องถิ่น

2.2 ด้านความรู้และทักษะพื้นฐานทางวิศวกรรม คือ ครูมีความสนใจใฝ่รู้ศึกษา ชอบแก้ปัญหา เข้าใจหลักการพื้นฐานทางวิศวกรรมคือ การจัดการเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีความรู้และทักษะพื้นฐานงานช่าง มีทักษะการสอนแบบง่าย เปิดโอกาสเรียนรู้ซักถาม สามารถเชื่อมโยงสู่ทางเลือกอาชีพ

2.3 ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาทางวิศวกรรมเป็นฐานคือ ครูมีความเข้าใจสภาพปัญหา ชุมชนสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน ปฏิบัติจริงร่วมกับนักเรียน บริการสังคมในการสร้าง/ซ่อมงานวิศวกรรมร่วมกับนักเรียนและชุมชน

2.4 ด้านการจัดการเครือข่ายการจัดการเรียนรู้สามารถประสานงานเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญงานวิศวกรรม (ภูมิปัญญาในชุมชน วิศวกรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) มีทักษะสร้างความสัมพันธ์กับผู้เชี่ยวชาญ

3. รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิศวกรรมศาสตร์ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

3.1 วิสัยทัศน์การพัฒนาครูพัฒนาครูให้มีศักยภาพ ความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้พื้นฐานวิศวกรรมศาสตร์บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คิดอย่างพอเพียง คิดวิเคราะห์เชิงวิศวกรรม มีความรู้และทักษะพื้นฐานทางวิศวกรรมศาสตร์ มีคุณธรรม เป็นพลเมืองโลกและมีความเป็นท้องถิ่นไทย

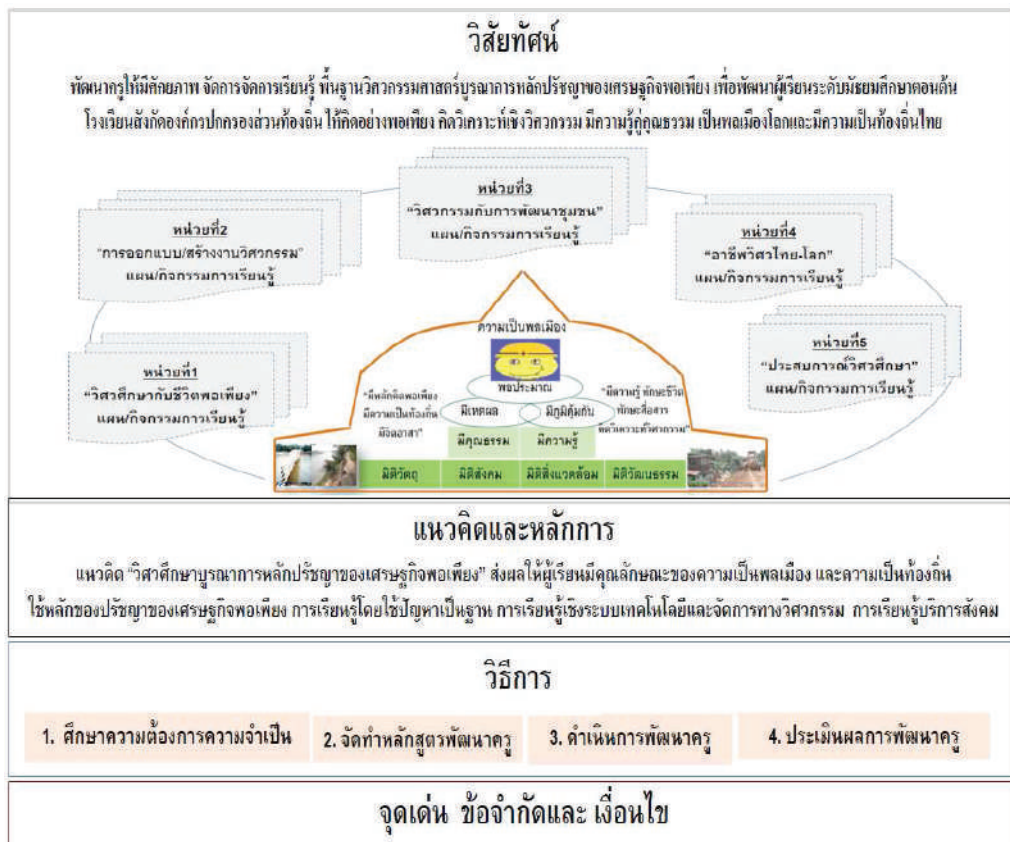
3.2 แนวคิดและหลักการในการพัฒนาครู ใช้แนวคิดของคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ได้แก่ (1) คุณลักษณะนิสัย/พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (2) มีความรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 (3) มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ (4) มีลักษณะการดำรงชีวิต ใช้หลักการของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามหลัก “3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ” หลักการเรียนรู้เชิงระบบเทคโนโลยีและจัดการทางวิศวกรรม หลักการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) และหลักการเรียนรู้การบริการสังคม (Service Learning)

3.3 วิธีการพัฒนาครู ประกอบด้วย (1) ศึกษาความต้องการความจำเป็นในการพัฒนาครูด้านความรู้ (K) ด้านทักษะปฏิบัติ (P) และด้านเจตคติ/ทัศนคติ (A) (2) จัดทำหลักสูตรพัฒนาครูโดยนำผลการศึกษาวិทยาศาสตร์สำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโครงสร้างหลักสูตรอบรมครูเพื่อสอนวิศวกรรม 5 หน่วยเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วยเนื้อหาสาระ กิจกรรมการอบรม และส่วนสนับสนุน กิจกรรมการอบรมเน้นฝึกปฏิบัติตอบโจทย์ที่สอดคล้องการทำงานทางวิศวกรรม และฝึกปฏิบัติการถอดบทเรียน ตามหลัก “3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ” และฝึกปฏิบัติเขียนแผน/กิจกรรมการเรียนรู้และชุดคำถามที่จะนำไปสอนนักเรียน (3) ดำเนินการพัฒนาครูระยะที่ 1 อบรมทีมครู 5 หน่วยเรียนรู้ (ใช้เวลา 3 วัน) โดยมีทีมวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการสอน ด้านการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและด้านวิศวกรรมศาสตร์ และเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญวิศวกรรมในชุมชน ระยะที่ 2 ติดตามผลหลังอบรม มีระบบที่เลี้ยงให้คำปรึกษา Online/Mobile และ (4) การประเมินผล

การพัฒนาทีมครูสอน ประเมินศักยภาพ ด้านความรู้ (K) ด้านทักษะปฏิบัติ (P) และด้านเจตคติ/ทัศนคติ (A)3 ระยะ คือ การประเมินก่อนการอบรม การประเมินระหว่างอบรม และการประเมินหลังการอบรม

3.4 จุดเด่น ข้อจำกัดและเงื่อนไขของการใช้รูปแบบ คือ (1) จุดเด่นของรูปแบบ คือการใช้งานวิศวกรรมที่ครูและนักเรียนพบเห็นในชีวิตประจำวันเป็นบริบทและสาระในการเรียนรู้และปฏิบัติการเรียนรู้แบบให้บริการสังคมร่วมกันของครูนักเรียนและชุมชน และการมีเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญวิศวกรรม ชุมชนสนับสนุนการเรียนรู้ (2) ข้อจำกัดในการใช้รูปแบบ คือ เนื่องจากรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอน วิศวกรรมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเรื่องใหม่ผู้บริหารกรมส่งเสริมการปกครอง ส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาในสังกัดอาจยังไม่เห็นความสำคัญของวิศวกรรมศึกษาและการพัฒนาครูเพื่อสอน วิศวกรรมศึกษา (3) เงื่อนไขการใช้รูปแบบคือ โรงเรียนท้องถิ่นมีการจัดการศึกษาบูรณาการหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงแล้ว และมีเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญทางวิศวกรรมสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับรูปแบบดังกล่าว ดังแสดงในภาพที่ 2

รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิศวกรรมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิศวกรรมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยได้ข้อค้นพบที่สำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. วิศวกรรมศาสตร์สำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การนำวิศวกรรมศาสตร์มาจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาสำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะตามศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้วิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งมีธรรมชาติของบูรณาการสะเต็มสาขา (STEM Fields) การเรียนรู้แบบใช้โครงงานโดยใช้ปัญหาวิศวกรรมเป็นฐาน ช่วยพัฒนาทักษะทักษะตามศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานเขียนของ Reeve (2013) เรื่อง "Implementing Science, Technology, Mathematics, and Engineering (STEM) Education in Thailand and in ASEAN"

1.2 จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเป็นพลเมือง สอดคล้องกับงานวิจัย ของพิณสุตา ลีริธังศรี (2559) ที่วิจัยเรื่อง "การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง" ที่กล่าวว่า ความเป็นพลเมือง เป็นคุณลักษณะผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจทักษะ เจตคติและค่านิยม การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เป็นการศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติสอดคล้องกับบริบทของแต่ละประเทศ สอดคล้องกับงานเขียนของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2559) เรื่อง "การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา" ที่กล่าวว่า การศึกษา 4.0 ระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ควรเน้นการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ และผลิตภาพ คือการจัดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างผลิตภัณฑ์ (products) เป็นรูปธรรมที่สะท้อนความคิดใหม่ การกระทำใหม่ และสอดคล้องกับงานเขียนของ สินธวา คามดิษฐ์ (2559) เรื่อง "ประเทศไทย 4.0: การศึกษา 4.0" ที่กล่าวว่า การศึกษา 4.0 เปรียบเหมือน การสร้างนวัตกรรมเพื่อสร้างนวัตกรรม จัดการศึกษาควรคำนึงถึงความแตกต่างของศาสตร์สาขา เช่น สาขาวิศวกรรมศาสตร์ ควรมีองค์ประกอบของความรู้ทางวิศวกรรมและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ความรู้บริบทสังคมและธุรกิจ ทักษะบุคคล และทักษะการคิดและการแก้ไขปัญหาแบบวิศวกรอย่างเป็นระบบ มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

2. คุณลักษณะครูสอนวิศวกรรมศาสตร์ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า สอดคล้องกับงานเขียนของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2558) และวิจารณ์ พานิช (2556) กล่าวว่า คุณลักษณะครูศตวรรษที่ 21 ครูต้องมีความรู้และทักษะ "ครูเป็นผู้เรียน" เรียนรู้จากการปฏิบัติไปพร้อมลูกศิษย์ ครูทำงานและเรียนรู้เป็นทีม เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Facilitator/Coach) ใช้ทรัพยากรที่มีหลากหลายจากผู้รู้ในชุมชนนอกโรงเรียน เพื่อให้ลูกศิษย์สามารถประยุกต์ใช้เข้ากับปัญหาในชีวิตจริง และจากงานวิจัยของพิณสุตา ลีริธังศรี (2557) ที่พบว่า ครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูมีความรู้ ความสามารถ และทักษะการจัดการเรียนรู้ มีทักษะการสื่อสาร และตามทันเทคโนโลยีและข่าวสารความก้าวหน้าทางวิทยาการและความรู้

3. รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิศวกรรมศาสตร์ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การพัฒนาศักยภาพในการสอนวิศวกรรมศาสตร์ คือ มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้พื้นฐานวิศวกรรมศาสตร์ บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการสถานที่อบรมในท้องถิ่น/โรงเรียน และชุมชน มีเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญวิศวกรรมให้การสนับสนุนโดยครูทำงานเป็นทีมแบบโครงงานมีกิจกรรมถอดบทเรียน "3 ท่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ" เขียนแผน/กิจกรรมการเรียนรู้ คิดชุดคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ ที่จะนำกลับไปสอนนักเรียน เพื่อให้ครูมีประสบการณ์การเรียนรู้เหมือนที่จะสอนเด็กผลจากการอบรมทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาที่สอน และมีทักษะครูศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาครูศตวรรษที่ 21 ของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2558) วิจารณ์ พานิช (2556) และสอดคล้องกับงานเขียนเรื่อง รูปแบบการพัฒนาครูที่เป็นลักษณะของวิชาชีพของ Guskey (2000) ทำให้ครูมีความพอเพียงสอดคล้องกับงานเขียนของมูลนิธียุวสถีรคุณ (2559) และการเรียนรู้ปัญหาความต้องการงานวิศวกรรมของชุมชน และการให้บริการสังคม ช่วยพัฒนาครูให้มีความเป็นพลเมือง และความเป็นท้องถิ่นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) และพิณสุตา ลีริธังศรี (2559)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อสรุปคือ วิชาศึกษาสำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเป็นหลักสูตรรายวิชาหรือกิจกรรมเพิ่มเติม ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียน มีการคิดอย่างพอเพียง มีความเข้าใจท้องถิ่น มีความรู้และทักษะพื้นฐานวิศวกรรมศาสตร์บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การคิดเป็นระบบแบบวิศวกรรม และมีจิตสำนึกบริการสังคม คุณลักษณะครูสอนวิชาศึกษาสำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีจริยธรรมความเป็นครู และจิตสำนึกความเป็นท้องถิ่น มีความรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้พื้นฐานทางวิศวกรรมศาสตร์ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ และรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อสอนวิชาศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ มีวิสัยทัศน์ แนวคิดและหลักการในการพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้พื้นฐานวิศวกรรมศาสตร์บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้คิดอย่างพอเพียงคิดเป็นระบบแบบวิศวกรรมมีความรู้และทักษะพื้นฐานทางวิศวกรรมศาสตร์ มีคุณธรรม เป็นพลเมืองโลก และมีความเป็นท้องถิ่นไทย

จากการที่ “วิชาศึกษา” เป็นเรื่องใหม่สำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายส่งเสริม “วิชาศึกษา” เป็นหลักสูตรรายวิชาหรือกิจกรรมเพิ่มเติม สำหรับสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายให้สำนักงานช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผู้เชี่ยวชาญทางวิศวกรรม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ “วิชาศึกษา”
3. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูเพื่อสอน “วิชาศึกษา” ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุน ระบบพี่เลี้ยง/ให้คำปรึกษา เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ “วิชาศึกษา” ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดให้ “วิชาศึกษา” เป็นหลักสูตรรายวิชาหรือกิจกรรมเพิ่มเติม สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) พัฒนาศักยภาพครูสอน “วิชาศึกษา” โดยมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ผู้วางนโยบายจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้สนับสนุนในท้องถิ่นร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา และศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา/รองผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ครูจากทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สนใจและชุมชนร่วมเป็นทีมงานวิจัย
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมาตรฐาน “วิชาศึกษา” และการพัฒนาศักยภาพครู โดยความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านวิศวกรรมศาสตร์ และเครือข่ายองค์กรวิชาชีพวิศวกรรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2559). *โรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น*. สืบค้น 5 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.dla.go.th/servlet/EbookServlet?ebookGroup=3>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง.
- จรัส เปรมปรีดิ์. (2542). *คู่มือสำหรับการวางแผน เทคโนโลยีที่เหมาะสมและการจ้างงาน*. เอกสารอัดสำเนา. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2558). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2559). *การศึกษา 4.0 ความหวังของประเทศไทย*. ในการศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา, 2-3. ไพฑูรย์ สินลารัตน์. บรรณาธิการ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิณสุตา สิริธรรังศรี. (2557). *การยกระดับคุณภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21*. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2559, จาก [http://seminar.glf.or.th/file/Download File/621](http://seminar.glf.or.th/file/Download%20File/621)
- พิณสุตา สิริธรรังศรี. (2559). *รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็น พลเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2559). *คู่มือวิทยากรในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอย่างพอเพียง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิชาญ ภูพัฒน์. (2559). *เทคโนโลยียังยืนกับการพัฒนา*. เอกสารอัดสำเนา. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. (2556). *รายงานผลการดำเนินวิจัย การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองใส่ใจสังคม*. สืบค้น 20 มีนาคม 2560, จาก www.psdts.tu.ac.th/papera4.pdf
- ลินธะวา คามดิษฐ์. (2559). *ประเทศไทย 4.0: การศึกษา 4.0*. ใน การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา, 5-19. ไพฑูรย์ สินลารัตน์. บรรณาธิการ. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Guskey, T. R. (2000). *Evaluation professional development*. Retrieved November 1, 2016, from <http://www2.rajsima.ac.th/media/panjai/p2.html>
- Kolmos, A., Du, X. Y., Holgaard, J. E., & Jensen L. P. (2008). *Facilitation in a PBL environment*. Aalborg University. Retrieved November 1, 2015, from <http://www.ucpbl.net>
- Reeve, Edward M. (2013). *Implementing science, technology, mathematics, and engineering (STEM) education in Thailand and in ASEAN*. A Report Prepared for: The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST).
- NAE and NRC (2009). *Engineering in K-12 Education: Understanding the Status and Improving the Prospects*. Retrieved November 1, 2015, from <http://www.nae.edu/The Bridge>.
- UNESCO (2012). *Progress report on the UNESCO Engineering Initiative (UEI)*. Retrieved December 1, 2015, from http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/SC/pdf/UEI_report_2012.pdf

ชื่อหนังสือ: ปรัชญาชีวิตของแจ๊ค หม่า

ชื่อผู้เขียนและเรียบเรียงหนังสือ: จางเยี่ยน

ชื่อผู้แปล : ชาญ ธนประกอบ

ผู้แนะนำหนังสือ : เอกรัตน์ จันทรรัฐติกาล

Ekarat Janrathitikarn

ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ ได้รวบรวม บทสัมภาษณ์และบันทึกการบรรยายของแจ๊ค หม่า นักธุรกิจจีนที่มีชื่อเสียงของประเทศจีน มาวิเคราะห์เป็นหลักการและอธิบายอย่างละเอียด แม้หนังสือเล่มนี้จะไม่ได้อธิบายโดยแจ๊ค หม่า แต่เนื้อหาภายในก็ให้แง่คิด ตลอดจนเปิดมุมมองเพื่อนำไปปรับใช้ในการทำธุรกิจและการทำงานได้อย่างดี

*อาจารย์เอกรัตน์ จันทรรัฐติกาล

Mr. Ekarat Janrathitikarn

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเส้นทางสายไหมทางทะเลฝ่ายไทย

Thai Director of Maritime Silk Road Confucius Institute

Email: ekarat.jan@pu.ac.th

สิ่งที่น่าสนใจที่เราจะได้พบจากการอ่านหนังสือเล่มนี้คือ แม้ว่าบริษัทอาลีบาบา และตัวแจ็ค หม่า เองจะมีภาพลักษณ์ไปในทางความเป็นผู้นำธุรกิจในโลกแห่งเทคโนโลยี แต่แนวคิดหลายอย่างของแจ๊คหม่า นั้น อิงอยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรมชาตินิยมและมนุษยนิยมตามวิถีตะวันออกอยู่มาก โดยเฉพาะปรัชญาจีน

แม้หนังสือเล่มนี้จะไม่ได้บอกวิธีการทำธุรกิจอย่างละเอียด ไม่ได้บอกว่าทำอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จในธุรกิจที่กำลังทำอยู่เหมือนแจ๊ค หม่า แต่สิ่งที่ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ได้พยายามเรียบเรียงมา จะทำให้ผู้อ่านสามารถนำวิสัยทัศน์ วิธีการมองโลก มาพัฒนาการทำธุรกิจและการทำงานให้เกิดประโยชน์มากขึ้นได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดในการทำงานเป็นทีม การปรึกษาหารือ และการรู้จักปรับกลยุทธ์ตามสถานการณ์ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่อยู่คู่องค์กรทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กของประเทศจีนมาช้านาน ก็ถูกแจ๊ค หม่า นำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานได้อย่างน่าสนใจ

แนวทางการจัดเตรียมต้นฉบับบทความ (Manuscript) สำหรับขอตีพิมพ์ในวารสารสุทธิปริทัศน์

วัตถุประสงค์การจัดพิมพ์

วารสารสุทธิปริทัศน์เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ซึ่งตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัยสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

วารสารสุทธิปริทัศน์มีนโยบายการจัดพิมพ์ราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ ประจำเดือน ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน และ ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม ของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการในศาสตร์สาขาต่างๆ
2. เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบของวารสารวิชาการ
3. เพื่อส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอผลการค้นคว้าและวิจัย
4. เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์และนักวิชาการได้เผยแพร่ผลงาน
5. เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณทางด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง

นโยบายการจัดพิมพ์

- วารสารสุทธิปริทัศน์มุ่งเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยที่มีคุณภาพในสาขาวิชาต่างๆ อาทิเช่น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยวและโรงแรม กฎหมาย ภาษาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการศึกษา และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
- บทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ส่งมาขอตีพิมพ์จะต้องไม่อยู่ในระหว่างการขอตีพิมพ์หรือเคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนในวารสารอื่นๆ
- บทความวิชาการ มุ่งเน้นบทความที่เสนอแนวความคิดหรือทฤษฎีใหม่หรือบทความที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจหรือกระตุ้นการวิจัยต่อเนื่องในหัวข้อวิชาการที่สำคัญต่างๆ
- บทความวิจัย มุ่งเน้นงานวิจัยที่ช่วยทดสอบทฤษฎีหรือผลงานวิจัยที่ช่วยขยายความในแง่มุมสำคัญต่างๆ ของทฤษฎีเหล่านั้นเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ หรือสามารถนำไปทำวิจัยต่อเนื่องได้
- วารสารยินดีตีพิมพ์งานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยหรือวิธีทดลองทดสอบในหลากหลายรูปแบบที่ช่วยสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญหรือที่มีผลกระทบต่อการสังคมวิชาการในวงกว้าง

กระบวนการคัดเลือกบทความ ค่าธรรมเนียม การเตรียมต้นฉบับ และสิทธิของผู้เขียน

วารสารสุทธิปริทัศน์จัดให้มีกระบวนการในการคัดเลือกบทความที่มีคุณภาพตามวิธี Double-Blinded Peer Review Process ซึ่งมีกระบวนการดังต่อไปนี้

- บทความที่ส่งเข้ามาจะผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการ และถูกส่งไปยังผู้ชำนาญการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ) ในสาขาวิชานั้นๆ เพื่อเป็นผู้อ่านประเมินบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 2 คน
- ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านประเมินบทความ จะเป็นผู้ให้ความเห็นและขอแนะนำว่าบทความนั้นๆ จะได้รับการยอมรับโดยไม่มีเงื่อนไข หรือ ยอมรับโดยมีเงื่อนไขให้แก้ไข ซึ่งผู้เขียนจะต้องส่งบทความอีกครั้ง และต้องทำการแก้ไขให้เสร็จภายใน 10-15 วัน หลังจากได้รับผลการประเมิน
- ในกรณีบทความได้รับการแก้ไขแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความจะต้องพิจารณาอีกครั้งหนึ่งว่า บทความที่แก้ไขแล้วดังกล่าวเป็นที่ยอมรับเพื่อการตีพิมพ์ได้
- บทความสามารถจัดทำเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น และผ่านการตรวจพิสูจน์ข้อความและการพิมพ์มาแล้ว

• ในกรณีที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ บทความดังกล่าวต้องผ่านการตรวจการใช้ไวยากรณ์อย่างถูกต้อง และผ่านการพิสูจน์ข้อความและการพิมพ์มาแล้ว

• กรณีบทความเคยนำเสนอในการประชุมวิชาการ หรือพิมพ์เผยแพร่ในภาษาอื่น ๆ ต้องมีการแจ้งไว้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธการตีพิมพ์หากค้นพบว่าบทความได้รับการตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อนแล้ว หรือเป็นการคัดลอกมาจากแหล่งอื่น โดยกองบรรณาธิการจะตรวจสอบการคัดลอกด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

• บทความทุกชิ้นจะต้องผ่านกระบวนการพิจารณา และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธไม่รับบทความหรือผลงาน ไม่ว่าจะเป็นบทความรับเชิญหรือในกรณีอื่น

• ทุกบทความที่ได้ผ่านการคัดเลือกเพื่อพิมพ์เผยแพร่จะถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวารสารสุกฤษปริทัศน์

• กองบรรณาธิการจะแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนทราบภายในระยะเวลา 3 สัปดาห์ หากได้รับผลประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ

• กองบรรณาธิการไม่รับผิดชอบข้อผิดพลาดในบทความ ที่เกิดจากความผิดพลาดของผู้เขียน

• ในการจัดทำบทความผู้เขียนจะต้องจัดทำบทความในรูปแบบที่ทางวารสารสุกฤษปริทัศน์กำหนดไว้ โดยสามารถดาวน์โหลดรูปแบบและส่งบทความผ่านระบบ Online Submission ได้ทางเว็บไซต์ของวารสาร <http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal>

กระนั้นระบบ Online Submission มีปัญหา ให้ส่งไฟล์บทความมาที่ dpujournal@dpu.ac.th หรือส่งต้นฉบับมาที่ กองบรรณาธิการวารสารสุกฤษปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (ศูนย์บริการวิจัย) 110/1-4 ถ.ประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทรศัพท์ 02-9547300 ต่อ 646 หรือ 636 Email: dpujournal@dpu.ac.th

• ถ้าบรรณาธิการรับบทความไว้พิจารณา ทางกองการจัดการวารสารจะแจ้งผลไปที่อีเมลล์ ของผู้เขียนเพื่อ ชำระเงินเป็นค่าจัดการลงบทความในอัตรา 3,000 บาท ต่อ 1 บทความ (ปรับเป็น 4,500 บาท ตั้งแต่ 1 มกราคม 2561)

• เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนสามารถ Download บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ได้จากเว็บไซต์ของวารสาร <http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal> หรือ <https://www.facebook.com/suthiparithat/> รูปแบบการพิมพ์บทความ

บทความต้นฉบับจะต้องจัดทำส่งมาในรูปแบบดังต่อไปนี้

• ขนาดกระดาษ จัดพิมพ์ลงโปรแกรม Microsoft Word กระดาษขนาด A4

• ขอบกระดาษ เว้นระยะขอบ 1 นิ้ว ทุกด้าน

• การตั้งค่าระยะบรรทัดให้ใช้ค่าตามปกติ คือ 1 ระยะห่างบรรทัด หรือ 1 Single Space

• จำนวนหน้า ไม่เกิน 12 หน้า เท่านั้น ขนาดกระดาษ A4 (รวม ชื่อเรื่อง รูปและตารางที่เกี่ยวข้อง บรรณานุกรม และภาคผนวก) หากเกินกว่านั้น ผู้เขียนต้องชำระค่าธรรมเนียมเพิ่มเติม สำหรับหน้าที่เกิน หน้าละ 300 บาท

• ใส่เลขหน้า กำหนดมุมบนชิดขวา ขนาด 14 point ทุกหน้า

• ตัวอักษร Browallia New ตามที่กำหนดดังนี้

ชื่อเรื่อง (Title)

- ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 18 point กำหนดชิดซ้าย ตัวหนา

- ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ทุกตัว

- ควรให้มีความกระชับให้มากที่สุด

ชื่อ-ที่อยู่และประวัติผู้เขียน (ทุกคน)

- ชื่อ-ที่อยู่และประวัติผู้เขียน ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point กำหนดชิดซ้ายทั้งหมด ประกอบด้วยชื่อผู้เขียน อักษรย่อคุณปริญญานอก (ถ้ามี) ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี) ตำแหน่งงาน หน่วยงานที่สังกัด ชื่อสถาบัน และที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทางไปรษณีย์ เบอร์โทรศัพท์ ทั้งเบอร์โทรศัพท์มือถือ และที่ทำงาน e-mail พร้อมประวัติผู้เขียนโดยย่อ

บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ต้องผ่านการตรวจพิสูจน์โดยผู้ชำนาญ)

- ชื่อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” ขนาด 16 point กำหนดกึ่งกลาง ตัวหนา เว้น 1 บรรทัด

- Text บทคัดย่อภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point

- ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
- ความยาวไม่เกิน 1 หน้า ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษอยู่ในหน้าเดียวกัน เนื้อหาในบทความย่อควรระบุวัตถุประสงค์โดยย่อ ผลการวิจัยและบทสรุปโดยย่อ

คำสำคัญ (Keywords)

- พิมพ์ต่อจากส่วนบทคัดย่อ และอยู่ในหน้าเดียวกันกับบทคัดย่อ ทั้งภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point

- ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถานและเป็นคำหลักที่ใช้ในการอ้างอิง ค้นหา ไม่เกิน 10 คำ

เนื้อหา (Body) ประกอบด้วย

- ขนาด 14 point พร้อมเลขหน้ากำหนดมุมบนด้านขวา
- ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
- บทนำ
- วัตถุประสงค์(การวิจัย)
- แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (หากเป็นบทความวิจัยควรมีการนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย และสมมติฐานการวิจัย)
- วิธีการดำเนินการวิจัย (หากเป็นบทความวิจัย)
- ผลการวิจัย และอภิปรายผล
- บทสรุปและข้อเสนอแนะ
- บรรณานุกรม (ใช้รูปแบบ APA Style และผ่านการตรวจสอบผิดพลาดในข้อความและจากการพิมพ์)

• **การแสดงผลภาพและรูปภาพ (Figure)** ให้พิมพ์คำว่า “ภาพที่...” ตามด้วยลำดับที่ของภาพ 1, 2, 3... ไว้ด้านล่างของภาพหรือรูปนั้นพร้อมคำอธิบาย โดยให้ใช้สีขาว-ดำเท่านั้น หรือ ภาพสีต้องพิมพ์สีและมีขนาดที่สามารถอ่านได้ชัดเจนและสื่อความหมายได้ โดยผู้เขียนต้องชำระค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมหน้าละ 500 บาท

• **การพิมพ์ตาราง (Table)** ให้พิมพ์คำว่า “ตารางที่...” ตามด้วยลำดับที่ของตาราง 1, 2, 3... ไว้ด้านบนของตาราง และมีคำอธิบาย

• **การเขียนบรรณานุกรม (Bibliography)** ใช้รูปแบบ APA Style

(อ่านรายละเอียดได้จากเว็บไซต์ของวารสาร <http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal>)

ใบสมัครสมาชิกและใบสั่งซื้อวารสารสุกธิปริทัศน์

ชื่อ-นามสกุล.....

สถานที่จัดส่งวารสาร.....

เลขที่..... หมู่ที่..... ตรอก/ซอย..... ถนน..... ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

สถานที่ติดต่อ.....

โทรศัพท์(มือถือ)..... โทรศัพท์(บ้าน/ที่ทำงาน).....

Email:.....

กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 ม.ค.-มี.ค. ฉบับที่ 2 เม.ย.-มิ.ย.

ฉบับที่ 3 ก.ค.-ก.ย. ฉบับที่ 4 ต.ค.-ธ.ค.

ประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกวารสาร“สุกธิปริทัศน์” ☐ 1 ปี ☐ 2 ปี ☐ 3 ปี

☐ สถานภาพสมาชิก ☐ สมาชิกใหม่ เริ่มเป็นสมาชิกตั้งแต่ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ถึงปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

☐ สมาชิกเก่า ต่ออายุสมาชิกตั้งแต่ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ถึงปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อัตราค่าสมาชิกฉบับละ 550 (รวมค่าจัดส่ง)

☐ 1 ปี จำนวน 4ฉบับ เป็นเงิน 2,200 บาท

☐ 2 ปี จำนวน 8ฉบับ เป็นเงิน 4,400 บาท

☐ 3 ปี จำนวน 12ฉบับ เป็นเงิน 6,600 บาท

☐ สั่งซื้อเป็นรายฉบับ ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.จำนวน.....ฉบับ

ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.จำนวน.....ฉบับ

ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.จำนวน.....ฉบับ

ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.จำนวน.....ฉบับ

รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน.....บาท (ตัวอักษร)บาท

ออกใบเสร็จในนาม.....

วิธีชำระเงินค่า ☐ โอนเงิน ธนาคารไทยพาณิชย์ เลขที่บัญชี 152-206333-6 ชื่อบัญชี“มหาวิทยาลัยธุรกิจ

สมัครสมาชิกโดย บัณฑิตย”สาขามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย” ประเภทอมทรัพย์

☐ ธนาคารตั้งจ่าย “มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย” (ปทจ.หลักสี่)

ส่งหลักฐานการโอนเงิน จำหน่ายของจดหมายถึง กองบรรณาธิการวารสารสุกธิปริทัศน์ (ศูนย์บริการวิจัย)
เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ จ.กรุงเทพฯ 10210 (ระบุสมัครสมาชิก/ต่ออายุ/สั่งซื้อรายฉบับ)
หรือส่งแฟกซ์/Email 02 954-9510, dpujournal@dpu.ac.th (ระบุสมัครสมาชิก/ต่ออายุ/สั่งซื้อรายฉบับในใบPay in)

โทร. 02954-7300 ต่อ 646, 636

Email:dpujournal@dpu.ac.th

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

แบบฟอร์มเสนอส่งบทความ

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ).....

ข้าพเจ้า ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนคนที่ 1)

ตำแหน่งทางวิชาการ ☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ☐ อาจารย์ ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

วุฒิการศึกษาสูงสุด ☐ ป.เอก ☐ ป.โท ☐ ป.ตรี ☐ อื่นๆ.....

ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก.....

โทรศัพท์.....มือถือ.....Email.....

ข้าพเจ้า ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนคนที่ 2)

ตำแหน่งทางวิชาการ ☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ☐ อาจารย์ ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

วุฒิการศึกษาสูงสุด ☐ ป.เอก ☐ ป.โท ☐ ป.ตรี ☐ อื่นๆ.....

สถานที่ทำงาน.....

โทรศัพท์.....มือถือ.....Email.....

ข้าพเจ้า ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนคนที่ 3)

ตำแหน่งทางวิชาการ ☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ☐ อาจารย์ ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

การศึกษาสูงสุด ☐ ป.เอก ☐ ป.โท ☐ ป.ตรี ☐ อื่นๆ.....

สถานที่ทำงาน.....

โทรศัพท์.....มือถือ.....Email.....

ประเภทบทความที่ขอส่ง ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ

ถ้าบทความที่เสนอเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย คณะวิทยานิพนธ์/วิทยานิพนธ์ หรืออื่น ๆ โปรดระบุ.....

☐ งานวิจัย/วิชาการ ชื่อเรื่อง.....

☐ วิทยานิพนธ์/วิทยานิพนธ์ ชื่อเรื่อง.....

☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่าบทความนี้

“เป็นผลงานที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ที่ใดมาก่อนและจะไม่นำไปตีพิมพ์ลงในวารสารอื่นซ้ำอีกและเป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมตามที่ระบุในบทความตามจริง กรณีมีการละเมิดลิขสิทธิ์และมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง ภาพ กราฟ และ หรือข้อคิดเห็นใดที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์แต่เพียงฝ่ายเดียว”

ข้าพเจ้ายอมรับเงื่อนไขของกองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ทุกประการ

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เมื่อบรรณาธิการตอบรับพิจารณาบทความของท่าน โปรดชำระเงินค่าลงบทความอัตราสมาชิก 3,500 บาท ไม่เป็นสมาชิก 4,500 บาท

- ☐ โอนเงิน ธนาคารไทยพาณิชย์ เลขที่บัญชี 152-206333-6 ชื่อบัญชี “มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต” สาขามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประเภทยอดทรัพย์
- ☐ ธนาคารตั้งจ่าย “มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์” (ปทอ.หลักสี่)

ส่งหลักฐานการโอนเงินทาง Email: dpujournal@dpu.ac.th, (โปรดระบุว่าค่าลงบทความในใบ Pay in) หรือทางไปรษณีย์ จ่าหน้าซองถึง กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ (ศูนย์บริการวิจัย สำนักอธิการบดี 1 ชั้น 4) เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ จ.กรุงเทพฯ 10210 (วงเล็บมุมซอง ค่าลงบทความวารสารสุทธิปริทัศน์) โทร. 0 2954-7300 ต่อ 646,636

“วารสารสุทธิปริทัศน์” มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (พ.ศ. 2544 ถึงปัจจุบัน) ในกลุ่ม TCI 1 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ค่าสมาชิกรายปี ฉบับละ 550 บาท (รวมค่าจัดส่ง)

1 ปี จำนวน 4 ฉบับ	2,200 บาท
2 ปี จำนวน 8 ฉบับ	4,400 บาท
3 ปี จำนวน 12 ฉบับ	6,600 บาท

โปรโมชั่นพิเศษปี 2560

สมาชิกร 2 ปี แคมฟรี วารสาร 1 ฉบับ

สมาชิกร 3 ปี แคมฟรี วารสาร 1 ฉบับ พร้อมรับส่วนลดค่าสมาชิกร 550 บาท

ค่าธรรมเนียมพิเศษ

- ส่วนที่เกิน 12 หน้า (ไม่เกิน 16 หน้า) คิดเพิ่มเติม ในอัตราหน้าละ 300 บาท
(รวมถึงบทความฉบับสมบูรณ์ที่ได้รับการรับรองให้ตีพิมพ์จากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว)
- ภาพประกอบสี คิดเพิ่มเติมในอัตราหน้าละ 500 บาท

www.dpu.ac.th/dpurc/journal

Facebook: /suthiparithat

Email: dpujournal@dpu.ac.th

6 วิทยาลัย และ 6 คณะที่ตอบโจทย์อนาคต

**วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์**
ความสำเร็จ...ไม่ได้อรอหลังรับปริญญา
You can succeed even before you graduate

วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

- การบัญชีดิจิทัล (Digital Accounting)**
หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี
@ DPU, @ R252
- การตลาดยุคดิจิทัล (Digital Marketing)**
หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี
@ DPU, @ R252
- Digital Entrepreneurship**
หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี
@ DPU, @ R252
- Fintech**
หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี
@ DPU, @ R252
- โลจิสติกส์และโซลูชันสมัยใหม่**
หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี
@ DPU, @ R252
- ธุรกิจระหว่างประเทศ (International Business)**
หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี
@ DPU, @ R252
- HR**
หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี
@ DPU, @ R252
- เศรษฐศาสตร์ สาขา Business Analytics**
หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี
@ DPU, @ R252
- หลักสูตรนานาชาติ (International Program)**
หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี
@ DPU, @ R252

**วิทยาลัยนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี
และวิศวกรรมศาสตร์ (CITE)**

College of Innovative Technology and Engineering
Dhurakij Pundit University

- สาขาวิชาระบบสารสนเทศคอมพิวเตอร์
- สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
- สาขาวิชาการออกแบบเชิงโต้ตอบและการพัฒนาเกม
- สาขาวิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์
- สาขาวิชาวิศวกรรมการจัดการและโลจิสติกส์
- สาขาวิชาวิศวกรรมหุ่นยนต์
- สาขาวิชาธุรกิจวิศวกรรม

CADT
College of Aviation Development & Training
Dhurakij Pundit University

**วิทยาลัยการพัฒน
และฝึกอบรมด้านการบิน
(CADT)**

- สาขาวิชาธุรกิจการบิน
- สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีการบิน

CIM
College of Integrative Medicine
Dhurakij Pundit University

**วิทยาลัยการแพทย์บูรณาการ
(CIM)**

- สาขาวิชาบูรณาการสุขภาพและความงาม
- สาขาวิชาการประกอบอาหารเพื่อสุขภาพ
- สาขาวิชาแพทย์แผนไทย

**วิทยาลัยนานาชาติจีน-อาเซียน
CHINA-ASEAN
International College
(CAIC)**

- สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว
- สาขาวิชาธุรกิจระหว่างประเทศ
- สาขาวิชาการเงินและการบัญชี
- สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ

ICSC
International College of Social Sciences and Communication
(ICSC)

**วิทยาลัยนานาชาติสังคมศาสตร์และนิเทศศาสตร์
International College of Social Sciences and Communication (ICSC)**

- หลักสูตรสังคมศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารภาครัฐและภาคเอกชน
- หลักสูตรนิเทศศาสตร์ บัณฑิตสาขานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ (หลักสูตรนานาชาติ)

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มณฑล

- สาขาวิชานิติศาสตร์ (กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ นิติกรรม และการสร้างสรรณ์, กลุ่มวิชาชีพในกระบวนการยุติธรรม, กลุ่มวิชานักกฎหมายภาครัฐ)

คณะศิลปกรรมศาสตร์

- สาขาวิชาศิลปะการแสดงประยุกต์
- สาขาวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิก
- สาขาวิชาการออกแบบตกแต่งภายใน
- สาขาวิชาการออกแบบและธุรกิจแฟชั่น

คณะศิลปศาสตร์

- สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
- สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ
- สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ
- สาขาวิชาภาษาไทยเพื่ออาชีพ
- สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ (หลักสูตรนานาชาติ)

คณะนิเทศศาสตร์

- สาขาวิชาการโฆษณา
- สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์
- สาขาวิชาการสื่อสารการตลาด
- สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์
- สาขาวิชาสื่อสารมวลชนและนวัตกรรมสื่อ
- สาขาวิชาภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล

คณะรัฐประศาสนศาสตร์

- สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม

- สาขาวิชาการท่องเที่ยว
- สาขาวิชาการโรงแรม

กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์

ศูนย์บริการวิจัย สำนักอธิการบดี 1 ชั้น 4

110/1-4 ถนนประชาชื่น หลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์: 0 2954-7300 ต่อ 646, 636

อีเมล: dpujournal@dpu.ac.th